

Epistola vniuersitatis Parisiensis in fauorem et laudem maximam atque extollentiam sane ac inuictissime doctrine sancti doctoris Thome Aquinatis. quod nil sensisse. nil docuisse. nil denique scripsisse reperit quod veritati vel bonis moribus aduersetur. quapropter nomen eius splendidissimum per orbem terre longe lateque predicatur. usque adeo quod a nonnullis doctoribus appellatur Incipit feliciter

Hiueris presentes litteras inspecturus Stephanus pmissioe diuina Parisiensis episcopus. salutem in omni saluatore Magistra rectorum et pientia certis iudicijs euidenter demonstrat. multa quibusdam temporibus ordinata pulte. nouis emergentibus causis succedentibus temporibus in praeuiri debere pultius inuari. Dudum siquidem memorie felicitis quidam pdecessores nostri Parisienses episcopi quosdam articulos. ne forsitan eos male intelligentes caderent in errorem tanquam erroneos per excommunicationis sententiam damnauerunt et interdixerunt expresse. Quorum tamen non nulli doctrinam eximij doctoris beati Thome de Aquino de ordine fratrum predicatorum tangere ab aliquibus asserunt. Quia articuloz et sententiarum promulgationem venerabiles viri decani et capitulum ecclesie domine nostre sicut veritatis zelatores intemius pfiderantes. nec non doctrine ac fame beati Thome predicti in iustam denigrationem. veritatis occultationem et sancte romane ecclesie aliqualem dehonorationem per venerabile virum magistrum Arnaldum decanum atrabarentem archidiaconum sacre theologie doctorum et dominum Petrum defagello Parisiensem canonicum. eorum propter hoc nuncios ad nos spemaliter destinatos. nos requisierunt. nobisque supplicauerunt quatenus vocatis omnibus sacre theologie doctoribus. ac cum eisdem coicato pfilio et deliberatione habita diligenti et cum alijs etiam quod de talibus et in talibus pnt. veritatis via aperiremus per quam in predictis articulis in quatuor doctrinam beati Thome predicti et doctoris egregij tangere pnt. et sancte romane ecclesie ac sancti predicti et doctoris venerabilis honorem et reuerentiam seruaremus. Nos igitur attendentes cum eis quod sacrosancta Romana ecclesia mater omnium fidelium et magistra fidei et veritatis in firmissima Petri christi vicarij pfessione fundata ad quam velut vltimam regulam catholice veritatis pntet approbatio doctrinarum. declaratio dubiorum. determinatio tenendorum. et pfutatio errorum. pfatu doctorum eximium et venerabile cuius doctrina fulget ecclesia. vt sole et luna nup sanctorum pfessorum cathalogo ascribendum decreuit. diligenti discussione et examinatione habita sup vira sancta et doctrina clara ipsius ipsumque quod ad vitam puram et doctrinam salubrem orbis terre dignum et comendabilem predicauit. Cupientes igitur gloriosum deum in sanctis suis apud fidelium deuotum in terris gloriosius exaltari ac sacratissime matris nostre predicte desiderantes vestigia sancta imitari. dictumque pfessorem et doctorem gloriosum feliciter in celis regnantem apud terrigenas deuotius et celebrius honorari. pfertim cum fuerit vniuersalis ecclesie lumen pfulgidum. gemma radians clericorum. fons doctorum vniuersitatis nostre Parisiensis speculum clarissimum et candelabrum insigne ac lucens per quod omnes qui vias vite et scolae doctrine sane ingrediunt lumen vident claritate vite. fame clare. et scie lucide ves-

lut stella splendida et matutina resurgens. per venerabiles ac dilectos pfiliarios nostros fideles magistros Hugonem de Bisontio cantorem Parisiensem. magistrum Stephanum de noua villa. et dominum Oddonem de senonis canonicum Parisiensem in questione facta super dictis articulis apud doctores theologie veritatis in eorum pfegregatione generali regentium et non regentium secularium et regularium ad hec specialiter conuocata. coperto per dei gratiam dictum pfessorem beatum et doctorem egregium nil sensisse. docuisse seu scripsisse. quod sane fidei vel bonis moribus aduersetur De pfilio venerabilium viroz decani et capituli Parisiensis. et venerabilis patris domini Guillelmi dei gratia vienensis archiepiscopi sacre theologie pfessoris. et aliorum vigin-ti trium magistrorum in theologia. vna cum reuerendo parte supradicto in litteris cum eorum sigillis per prefatos commissarios nobis missos. nec non et triginta nouem bachalariorum in theologia sup hec per litteras eorum papirij subscriptio-nibus et sigillis munita sup pfulentium et rogantium humi-liter et deuote et aliorum discretorum solenni ac maturo pfilio sup hoc habito Supradicta articuloz condemnationem et excommunicationis sententiam quantum tangunt vel tan-gere asserunt sanam doctrinam sancti Thome predicti et doctoris eximij ex certa scia tenore pfentium totaliter annul-lamus. In cuius pfirmationis testimonium sigillum nostrum pfentibus est appensum. Datum apud Bertiliacum anno domini. M. ccc. lxxv. die iouis ante sacros cineres.

Finis

Si sint palladie mortalia dona corone
Et regale decus quod statuere viri
Debent Thome. nam clarus et arte domoque
Sed tamen hec meritis cuncta minora suis
Dains habet celum. testat Juppiter ipse
Phebus et astrinago casta Diana polo
Dons simul iste tuus semp frondentis. oliue
Landibus altisonis sidera celsa ferit
Agrippina nouas cui suffert machina frondes
Semina doctrine plantat alique tue
Semp vt antiqua ne ignorat germina matre
Dons petit et pascos vera ppago viros

Ad laudem Thome
Aquinatis hec cecinit
.A.

De veterum traditione

bus acceperim gentiles vana licet supstitiōe nūq̃ ves/
recundiores fuisse q̃ cū de dyis ageret. idolia etem in/
gressuri cōpositi. et ad sacrificiū accessuri vultus suos ce/
lebrimore submiserunt ac omni argumento modestie/
fungebantur. Quāto hoc magis facere debemus cum/
desideribz de stellis. de eoz natura disputam⁹. ne quid/
temere. ne qd imprudenter aut ignoranter affirmem⁹/
et scientes mentiamur. Vultu ego studio et frequen/
ti labore Aristotelis dicta de celo elaborata iuxta ma/
gistrālē et prestantissimā interpretatiōem sancti Thome in/
pclarissimis suis cōmentariis omni benivolētia (ad pfe/
ctū studentū in academia Colonensi gymnasiū qd
buriam Dons appellat) scolasticē frequētē et edillere
re. pposui. Nūq̃ tñ ad textū pcedat qdā generalia pmit/
tenda sunt dubia.

Querit Ergo pmo. vtz ob ordinatū scien/
tiarū naturalū pcessum. liber de celo
et mundo rōnabiliter ponat p̃mus post libzū physicorū.
¶ Pro responsione suppositi cōsiderandum est pmo p̃m
sanctū Thomam huius libzū fundatissimū interpretem
q̃ pcessus sciaz dupl̃ ostendit ordinari. Primo quia in
ipsis pcedit a p̃mis causis et p̃ncipiis vsq̃ ad p̃imas
causas q̃ sunt elementa p̃stituentia essentia rei fm q̃ de
p̃hs pmo physicoz. tunc opinamur cognoscere vniq̃
q̃ eū causas cognoscim⁹ p̃mas et p̃ncipia p̃ma vsq̃ ad
elementa. i. vsq̃ ad causas p̃imas. Scdo pbat. qz in
omni opere rōnis inuenit aliq̃s ordo qz p̃m rōnis ē or/
dinare. s. p̃cessus sciaz est op⁹ rōnis. s. in ipso regit⁹ or/
do fm quem proceditur ab vno in aliud scz a priori ad
posterius. ¶ Scdo cōsiderandū fm eundē p̃ declaratiōe
maioris nunc assumpre q̃ duplex est cōsideratiō ratiōis
scz p̃actice et speculatiue. In cōsideratiōe rōnis p̃acti/
ce reperit q̃druplex ordo. Primo apprehensionis et fm
illū artifex pmo apprehendit formā domus absolute et
postea inducit eā in materiā. Scdo reperit ibi ordo in/
tentōis et fm istū artifex intendit totā domū p̃ficere et
p̃per hoc facit quicqd operat⁹ circa pres domus. Terc/
cio est ibi ordo cōpōis. qz p̃us dolat lapides et postea
cōstringat eos in vniū parietē. Quarto ibi reperit ordo
sustentatiōis artificij et sic artifex p̃us facit fundamē/
sup rōis speculatiue correspondēt q̃druplex inuenitur
ordo. p̃mus est fm quē pcedit a mag⁹ cōibz ad minus

cōia. Et hic ordo correspondet proportionabili pmo or/
dini quē dicimus apprehensionis. qz vltā apprehendunt
fm formā absolutā et p̃iculariā fm applicatiōem forme
ad materiā. sicut de p̃hs pmo celi. q̃ de celi de formam.
q̃ aut de hoc celi. de formā in materiā. Scds est fm q̃
totū est p̃us in cōsideratiōe q̃ pres. Et correspondet or/
dini intentōis. Tercius est ordo fm quē pcedit a sum/
plicitibz ad cōposita in q̃tū cōposita cognoscunt p̃ simpli/
cia sicut p̃ sua p̃ncipia. Et hic ordo cōpat⁹ terciop̃ordini
quē dixi cōpositōis. Quartus est ordo fm q̃ p̃ncipales
pres necessariū p̃us cōsiderant sicut in aiali p̃us cōside/
ramus cor et par q̃ arterias et sanguinē. Et ordo hic
proportionatur p̃actico ordini qui p̃ius iacet fundas/
mentum. ¶ Istis sic notatis dicendum est ad quēstio/
nem q̃ iste liber rōnabiliter immediate sequitur libzū physicoz
rum et p̃cedit alios libzōs p̃hie naturalis. Probat p̃m
mum. qz cōioza sunt p̃ora vt dixit p̃m⁹ ordo rōnis spe/
culatiue. s. in libzō physicoz agitur de ente mobili et de
mobilitate in cōi. Nec p̃o agit de ipa mobilitate fm q̃
applicat ad corpa et magnitudines. qz nihil mouet nisi
q̃tū. igit. Scdm pbat. qz simpliciora sunt p̃ora vt dix/
it tercius ordo rōnis speculatiue. s. in libzō de celo agit
de corpe mobili sub simpliciori ratiōe q̃ in alijs. igitur
¶ Sinor. pbat. qz hic agit de corpe fm q̃ est mobile ad
vbi s. mor⁹ ad vbi ē simplicissim⁹. vt pbat octauo phy/
sicoz. Etia hic agit de corpiū simplicibz s. in sequenti/
bus determinatur de mixtis. ergo etc.

Notandū ¶ In corporibz i isto libro cō/
sideratis p̃ngit attendere et a/
os ordines rōnis speculatiue. Primus est fm q̃ totū
vniuersum corporeū p̃us est in cōsideratiōe q̃ pres eius
Et fm hunc ordinē p̃mus liber de celo in q̃ agit de tot/
to vniuerso corporeo p̃cedit libzōs sequētes in q̃bz tra/
ctat de p̃tibz totius vniuersi q̃ pres sunt corpa simplicia
¶ Ali⁹ ordo ē fm quē inter corpa simplicia p̃us necessa/
riū est cōsiderare de corpe celesti p̃ qd oia alia firmantur.
Et fm hūc ordinē scds liber in q̃ agit de p̃rinentibz ad
corpus celeste p̃cedit terciū et quartū in q̃bz agitur de
p̃rinentibz ad alia corpa simplicia.

¶ Contra scdm ordinē rōnis speculatiue. Partes
sunt p̃ores in cōsideratiōe q̃ totū. igit. etc. P̃ms
pbat. qz pres ponunt in definitiōe totius sicut carnes et
ossa ponunt in definitiōe hois. vt de septimo metaphysi/
ce. Odm fm doctore sanctū q̃ duplices sunt pres
qdā sunt pres fm materiā q̃ sunt indiuidui et ille s. p̃s
steriores in cōsideratiōe et definiunt p̃ sua tota sicut patz
manifeste de semicirculo et de angulo acuto. qz semicir/
culus ē media ps circuli. s. angul⁹ acutus ē angul⁹ mi/
nor recto et de illis p̃tibz fit h̃ sermo. Aliē sunt pres sp̃ci/
de q̃bz pbat argumentū et iste sunt p̃ores in cōsideratiōe
q̃ totū. ¶ Et q̃n d̃r pres p̃cedūt totū in essendo. s. etia
in cognoscendo. Tenet p̃ma. qz sicut se h̃z res ad eē ita se
h̃z ad cognosci. Odm q̃ ams est vtz s̃l̃r et p̃ns silos
quamur de partibus constitutis. nō autem si loquas/
mur de p̃tibz p accis et diuisiuis ¶ Et si vtz dicat. Er/
go ad minus fm istū ordinē cōsideratiōis scds tercius
et quart⁹ de celo p̃cederēt p̃mū Probat. qz in pmo agi/
tur de toto vniuerso. s. in tribz alijs determinat de p̃tibz
p̃stitutis vniuersi. Rūdetur q̃ iste tercius ordo cōsi/
deratiōis loq̃t de cognitiōe p̃fusa s. pres noticia determi/
nata p̃cedunt suū totū. qz nō p̃t totum determinare cor

Primum

gnosca nisi partibus cognitis.

Añ d^{icitur} motus generatōis ē p^{er} motu locali. q^{ui} li
ber de generatōe p^{re}cederet lib^{er}u de celo Tenet
p^{ri}ma. q^{uia} ex ordine passionum sumit^{ur} ordo sub^{iecto}z. t^{er} ex
ordine sub^{iecto}z sumit^{ur} ordo scia^{rum}. S^{ed} aⁿis est manife
stum ad sensum. q^{uia} res p^{ri}us generat^{ur} anteq^{uam} localit^{er} mo
uetur. O^{mn} q^{ui} fⁱⁿ v^{ia} generatōis t^{er} in eodē motus
generatōis p^{re}cedit motu locali. s^{ed} in diuersis t^{er} fⁱⁿ v^{ia}
p^{re}fectōis motus localis est p^{er} cū sit cā alioz. ¶ Et q^{ui}
replicat^{ur} motus accipit suā p^{re}fectōem a termino q^{ui} ē con
summatio motus s^{ed} terminus generatōis est p^{er} t^{er} p^{re}fectō
motu locali. q^{ui} d^{icitur} p^{ri}mo. p^{ro}bat^{ur} q^{ui} est forma sub^{sta}n
tialis t^{er} vbi q^{ui} d^{icitur} est terminus motus localis est forma ac
cidental^{is}. O^{mn} q^{ui} p^{re}fectio motus localis tripl^{iter} attendit^{ur}.
p^{ri}mo ex p^{re}mobilit^{er}. s^{ed} ex parte mouentis. Et illis
duob^{us} modis motus localis est p^{re}fectio. q^{uia} ei^{us} mobile
est ens in actu a cuius sub^{iecto} nihil abiicit^{ur} p^{ro}bat^{ur} octauo
p^{ro}physic^{orum}. s^{ed} mouens eius est ens immobile v^{er} p^{ri}z ibi
dem. Tercio ex p^{re}termini t^{er} sic motus generatōis d^{icitur}
citur p^{er}fectissimus

Añ In isto libro determinat^{ur} de toto vniuerso et
de oib^{us} p^{ar}tib^{us} totius vniuersi. q^{ui} videt^{ur} q^{ui} oēs
lib^{ri} sequentes istū erunt sup^{er}flui. O^{mn} fⁱⁿ sanctum
Thomā q^{ui} duplices sunt p^{ar}tes totius vniuersi. q^{ui} d^{icitur} s^{ed}
q^{ui} p^{ri}mo t^{er} p^{er} se h^{ab}et sitū in vniuerso v^{er} sunt corpa simplicia
et de illis oib^{us} hic determinat^{ur}. Alii sunt p^{ar}tes q^{ui} fⁱⁿ se
nō determinat^{ur} situs sicut sunt plante lapides t^{er} anima
lia q^{ui} b^{us} determinat^{ur} situs fⁱⁿ corpa simplicia. t^{er} de illis
in hoc lib^{ro} nō est agendū. ¶ Et q^{ui} d^{icitur} q^{ui} quatuor elemen
ta sunt corpa simplicia p^{er} se sitū determinat^{ur} in vniuerso
fo t^{er} t^{er} de ipis etiā ag^{itur} in lib^{ro} de generatōe. O^{mn} fⁱⁿ sanctum
Thomā q^{ui} hoc sit different^{er}. q^{uia} hic de eis
determinat^{ur} solū fⁱⁿ grauitatē t^{er} leuitatē ex q^{ui}bus d^{icitur}
minat^{ur} eis situs in vniuerso. Alibi aut^{em} de eis determina
tur fⁱⁿ q^{ui} sunt calida t^{er} frigida vel aliq^{uid} h^{ab}moī

Querit^{ur} S^{ed}o. q^{ui} d^{icitur} sit sub^{iectu} huius lib^{ri} de
celo t^{er} mundo. O^{mn} fⁱⁿ doctore
sanctū q^{ui} fⁱⁿ diuersi in hoc lib^{ro} tradita sub^{iectu} hui^{us}
lib^{ri} ab antiquis expositorib^{us}. Aristotelis diuersimode
assignat^{ur}. Nā Alexander opinat^{ur} est q^{ui} sub^{iectu} de quo
p^{ri}ncipaliter in hoc lib^{ro} ag^{itur} sit ipm vniuersum. Probat^{ur}
dupl^{iter}. p^{ri}mo q^{uia} celū tripl^{iter} accipit^{ur}. Uno mō p^{er} vltima
sphaera. Alio mō p^{er} toto corpe q^{ui} d^{icitur} circularit^{er} mouetur
Tercio p^{er} ipso vniuerso. Et hoc vltimo mō v^{er} ipse asse
rit^{ur} hic lib^{er} de celo int^{er}titulat^{ur} quasi de vniuerso v^{er} de mū
do. S^{ed}o p^{ro}bat^{ur}. q^{uia} p^{ri}ma in hoc lib^{ro} determinat^{ur} q^{ui}dam
ad totū vniuersum p^{ri}ncipaliter. s^{ed} q^{ui} sit finitū q^{ui} sit vni^{us} t^{er}
alia h^{ab}moī. Alii v^{er} Iambicus t^{er} Syrianus dicūt q^{ui} sub
iectū de quo p^{ri}ncipaliter in hoc lib^{ro} int^{er}dit^{ur} sit corpus
celeste q^{ui} d^{icitur} circularit^{er} mouet^{ur}. Et p^{ro}pter hoc h^{ab} lib^{er} ap^{ud}
grecos int^{er}titulat^{ur} de celo. Et q^{ui} d^{icitur} eis d^{icitur} in hoc lib^{ro}
etiā determinat^{ur} de alijs corporib^{us} a celo s^{ed} de quatuor
elementis. q^{ui} videt^{ur} q^{ui} corpus celeste non sit adequatum
sub^{iectu}. Respondent^{ur} ipi q^{ui} hoc solū sit ex p^{re}sequēti in
quantū s^{ed} p^{ri}ncipaliter sub celo t^{er} recipiunt^{ur} eius influentiam
v^{er} vult Iambicus. vel p^{er} accidens in q^{ui}stuz eoz. noticia
assumit^{ur} ad manifestandū ea que dicunt^{ur} de celo sicut
vult Syrianus. S^{ed} d^{icitur} sanctus Thomas q^{ui} hec respo
siones nō vident^{ur} p^{ro}babiles. q^{uia} Aristoteles nō p^{re}suevit
p^{ri}ncipalem p^{re}em aliquis scientie assignare h^{ab}is q^{ui} ex co

De celo

sequenti t^{er} p^{er} accidens assumunt^{ur} in tali scia. s^{ed} p^{ri}ma in
tercio et quarto de celo subiungit^{ur} p^{re}sideratōem de qua
tuor elementis. ergo in eodē totali lib^{ro} p^{ri}ncipaliter co
siderant^{ur}. Alijs vero visum est sicut Simplicio^{us} d^{icitur} q^{ui} cor
pus simplex sit hic sub^{iectu}. q^{uia} p^{ri}us in hoc lib^{ro} de
terminat^{ur} de corporib^{us} simplicib^{us} inquantū p^{ri}ncipaliter
in cōmuni intentōe corporis simplicis. Et quia inter
simplicia corpa p^{ri}ncipaliter est celum a quo alia depē
dent. ideo fⁱⁿ illos denominatur totus lib^{er} de celo.

Et quando d^{icitur} cōtra Simpliciu in hoc lib^{ro} determi
nant^{ur} quedam que p^{ri}ncipaliter ad totum vniuersum s^{ed} ē
finitum t^{er} sempiternū. ergo videtur q^{ui} ipm vniuersū sit
hic sub^{iectu} sicut vult Alexander. Respondet^{ur} ipse q^{ui} hu
iusmodi conditōes p^{ri}ncipaliter vniuerso inq^{ui}stū cōue
niunt corpa celesti. Et hoc confirmat^{ur}. q^{uia} si int^{er}io p^{ri}nci
palis p^{ri}ma esset determinare de vniuerso siue de mun
do. oportet^{ur} Aristotele suam p^{re}sideratōem extendere
ad omēs partes mundi. s^{ed} vsq^{ue} ad plantas t^{er} animalia
S^{ed} d^{icitur} sanct^{us} Thomas q^{ui} hoc nō oportet^{ur} nec etiā
oportet q^{ui} hic omia p^{re}siderent^{ur} que p^{ri}ncipaliter ad corpa
simplicia. v^{er} patuit superius in tercio argumento. s^{ed}
hic solum determinatur de his que p^{ri}ncipaliter ad leuitatē
et grauitatē corpa simplicia q^{ui} sunt elementa alia vero
tradunt^{ur} in lib^{ro} de generatōe. ¶ Ex omnibus his
cludit^{ur} sanctus Thomas q^{ui} rationabilis dicendū v^{er}
detur fⁱⁿ sententiā Alexandri q^{ui} sub^{iectu} huius lib^{ri}
sit ipm vniuersum quod d^{icitur} celum vel mundus. Et h^{ab}
conuenit ei quod consuevit apud latinos dici q^{ui} in hoc
lib^{ro} ag^{itur} de corpe mobili fⁱⁿ situm siue fⁱⁿ locum
q^{ui} d^{icitur} q^{ui}dem locus cōmunis est omib^{us} partibus vniuersi.
Est ergo mens doctoris sancti q^{ui} sub^{iectu} huius lib^{ri}
potest indifferenter assignari ipm vniuersum. vel corpa
mobile fⁱⁿ locum. q^{uia} corpa simplicia hic p^{re}siderant^{ur}
fⁱⁿ q^{ui} constituunt vniuersum corpa fⁱⁿ ordinem sit^{us}
et sic etiam mobilia sunt fⁱⁿ locum.

Añ Ista scientia int^{er}titulatur de celo apud grecos
ergo videtur q^{ui} celum sit sub^{iectu}. O^{mn} v^{er}
pus q^{ui} tūc celum debet capi tercio modo p^{er} ipso vniuerso
fo. Nec valet p^{re}sequentiā. q^{uia} scia nō semp denominat^{ur} a
sub^{iecto}. s^{ed} quādoq^{ue} ab efficiente. quādoq^{ue} a passione
et quādoq^{ue} a p^{ri}ncipaliori parte sub^{iecti} t^{er} talis in p^{ro}posi
to est celum. ergo ista scientia a celo denominatur. ¶ Et
quando d^{icitur}. celum nō mouetur ad vbi. ergo videt^{ur}
q^{ui} nō sit p^{ri}ncipalior pars sub^{iecti} quod est corpus mo
bile ad vbi vel ipm vniuersum localit^{er} motum. Ante
cedens p^{ro}bat^{ur}. quia celum nō mutat locum. O^{mn} q^{ui}
q^{ui}uis nō muret locum fⁱⁿ totum tamē bene fⁱⁿ partes
quia pars que nunc est in ori ente erit postea in occiden
te et hoc sufficit.

Añ Mobilitas ad vbi q^{ui} est cōmunissima passio
in hac scientia considerata cōuenit alijs a sub
iectis superius assignatis. igitur. Antecedens probat^{ur}.
quia corpa mixta mouent^{ur} ad vbi et tamē non sunt
partes totius vniuersi nec sub ipso continent^{ur}. O^{mn}
cendum fⁱⁿ sanctum Thomam q^{ui} motus ad vbi seu
fⁱⁿ situm non cōuenit corpa mixtis fⁱⁿ se s^{ed} fo
lum fⁱⁿ simplicia corpa. quia mouent^{ur} localit^{er} fⁱⁿ
paturam element^{is} p^{ri}ncipaliter. Et ergo nō est par rati
o de ipis et de corpa simplicib^{us} hic p^{ri}ncipaliter
consideratis. ¶ Et quando replicatur mobilitas ad
vbi cōuenit angelis et substantijs incorporeis que tū

et mundo

Folio ii

nō continetur sub corpore mobili fm situm vel locum.
igitur. Antecedens probatur. q^d angeli mouentur lo-
caliter. Qd^m q^d duplex est vbi. scz definitiuum et fm
illud angelus est mobilis ad vbi. Aliud est vbi circum-
scriptiuū. et fm tale angelus nō mouetur hic autem so-
lum sic sermo de vbi circūscriptiuo. Et iterum dis-
catur mobilitas ad vbi est ratio formalis subiecti huius
scientie. ergo male ponitur passio eiusdem subiecti.
Dicendū q^d illa possunt simul stare per vnam comūne
maximam omniū Thomistaz que est talis. *quandocūq^{ue}*
q^{ui} ratio formalis alicuius subiecti est innominata ipsa
potest conuenienter nominari z circumloqui per nomen
proprie passionis talis subiecti et sic est in apostolo

Ar. Subiectum debet esse quid vnum cum scien-
tia capiat vnitatem a subiecto. sed totum vni-
uersum nō est vnum. ergo nō erit subiectum. Dico^r p
batur. quia est aliquid aggregatū ex multis partibus.
scz ex celo et quatuor elementis. Dicendū q^d totum
vniuersum capitur dupl^r. Vno modo fm se et in vni-
uersali z sic est quid vnum etiam vnitatem forme. licz ana-
logice participate quare bene potest poni subiectum.
Alio modo capitur fm suas partes et in particulari et
sic nō est quid vnum nisi aggregatione que vnitatem non
sufficit ad assignationem subiecti. quia aggregatio vni-
us est simpliciter plura vt testantur plures passionēs hoc
vnum consequentes.

Ar. Sanctus Thomas ponit pro subiecto libri
physicorum ens mobile in comuni. ergo hic
deberet assignari pro subiecto ens mobile ad vbi. Ges-
net p^{re}sequentiā a simili z probatur etiam virtute contra-
ctionis. quia subiectum huius libri contrahit subiectū
libri physicorū. Dicendū q^d quāuis hec assignatio sub-
iecti stare possit. quia fm p^{ri}m^o sexto metaphisice phisic-
ca est circa talia entia que possibile est moueri. et etiam
quelibet scientia quandam partem entis p^{re}siderat. Nō
tamē est par ratio hic et alibi. quia in libro physicorum
agitur de mobilitate extēse et valde comuniter q^{ue} trās-
cendit corpus mobile z tamē conuertitur cum ente mo-
bili quare ibidem ens mobile pro subiecto assignatur.
Sed hic determinatur de mobilitate specialiter. scz ad
vbi vel ad situm. z illa solum conuenit corporibus. In
signum cuius p^{ri}us statim in p^{ri}ncipio huius libri agit
de corpore et magnitudine quare conueniēter fm latinos
corpus mobile fm locū ponitur subiectū libri q^{ui} inritu-
latur de celo z mundo. Et debet accipi celum pro cor-
poribus fm naturā circulariter motis. z mund^{us} accipit^{ur}
p^{ro}formis hic et in libro meteororū. p^{ro} quatuor elementis
que mouentur motu recto z continuatur latōibus su-
perioribus. Et p^{re}ponitur celum mundo. quia hoc ex-
igit dignitas huius corporis et ordo rerum totum vni-
uersum constituentium.

¶ Aristotelis Stragyrite pi/
patheticorū p^{ri}ncipis text^{us} p^{ri}-
mi libri de celo et mundo.

¶ In natura scientia fere pluri-
ma videtur circa corpora et
magnitudines: et horū ex-
istens passionēs et motus.
adhuc autē circa p^{ri}ncipia
quēcūq^{ue} talis substantie sunt

¶ Natura em̄ constantū hec quidē sunt corpora
et magnitudines. Nec autē habent corpus et
magnitudinē. Nec autē p^{ri}ncipia habentū sunt

¶ Iste est liber de celo z mundo Aristotelis q^{ui} p^{ri}ma
sui diuisione diuidit in p^{re}mi p^{re}miāle z p^{re}mi p^{re}miāle
nam in qua incipit p^{re}miāle p^{re}miāle p^{re}miāle p^{re}miāle
(O^{ri}giniū q^{ui} dem igit^{ur}) In p^{re}mi p^{re}miāle p^{re}miāle p^{re}miāle
ea q^{ue} comuniter dicta sunt in libro phisicorū de motu ad
corpora. ideo p^{ri}mo ostendit z p^{ro}bat q^{ue} ad sciam naturā
lem p^{ri}ncipaliter determinare de corporib^{us} et magnitudinib^{us}
Dicens q^{ue} scia que est de natura fere plurima id est p^{ro}-
maiori parte videt esse existens circa corpora z magni-
tudinē id est lines z superficies z etiam circa p^{re}dis-
crom passionēs z motus. adhuc etiam circa quēcūq^{ue}
p^{ri}ncipia p^{re}dicte substantie. id est substantie corporee mo-
bilis. Et statim subiungit rōnem dicte p^{re}clusionis que
talis est. Res naturales sunt corpora z magnitudines
et que ad hec p^{re}minent. sed scia naturalis est de rebus na-
turalib^{us}. ergo scia naturalis cōsistit circa corpora z ma-
gnitudines. Et q^{ue} minor est manifesta. scz q^{ue} scia natu-
ralis sit de rebus naturalib^{us}. Ideo p^{ri}us p^{ro}bat maiorē
et ostēdit q^{ue} res naturales sunt in triplici differētia. Di-
cens q^{ue} cor^{porum} que sunt fm naturā quedā sunt corpora et
magnitudines. sicut lapides z alia maiora. quedam ha-
bent corpus et magnitudinē sicut plante z animalia q^{ue}
rum p^{ri}ncipalior pars est aia. et ergo magis p^{ri}ncipie sunt
id q^{ue} est fm aiam q^{ue} fm corpus. q^{ue} vero sunt p^{ri}ncipia
habentū corpus z magnitudinē sicut anima z vniuers^{us}
saliter forma et materia.

Queris Quomō differēter naturalis z geo-
metra. p^{re}sideret magnitudines z cor-
pora. Qd^m q^{ue} sanctus Thomas huius p^{re}sideratōis
assignat d^{ist}inā. Q^{ui}ma. q^{ue} naturalis p^{re}siderat de corpo-
rib^{us} inq^{ue}stū sunt mobilia. de superficie autē z lineis in
quantū sunt termini corporū mobilū. S^{ed} geometra p^{re}-
derat de eis put sunt q^{ue}dā quāta mensurabilia. Scd^a
d^{ist}inā q^{ue} ad naturāle p^{ri}ncipaliter p^{re}siderare de corpe iⁿ-
tum est de genere sube. q^{ue} sic est subiectū motus. Et
notanter in textu d^{icit} q^{ue} naturalis scia est circa quēcūq^{ue}
p^{ri}ncipia dicte sube. scz corp^{or}is z magnitudinis. Sed ad
geometra p^{ri}ncipaliter de illis p^{re}siderare inq^{ue}stū sunt de gene-
re quātitatis. sic em̄ mensurant. Et d^{icit} valde signanter
fere plurima z nō tota. q^{ue} ens p^{re}ueniens corpus substat
motui cōiter dicto. de quo agit in libro phisicorū z ergo
magis probabiliter ponitur subiectum naturalis phisic-
ens mobile et non corpus mobile. vt satis abunde patz
ex his q^{ue} dicta sunt circa p^{ri}ncipium libri phisicorū.

Scia nālis fere
plurima ē circa corpora

z res nāles

p^{ri}ma

za

Primus

Ar. Motus et passio idē sunt. ¶ si sufficeret alterum
ponere ad vitandū nugatōem. **O**dm q̄ res
ferunt ad diuersa vt dī sanctus **T**homas. q̄ p passio-
nes intelligunt alterationes et alij motus psequētes fm
quos aliqd alterat in suba rei. h̄ p motus intelligit spe-
cialiter mor^o locales q̄ sunt pfectiores in genere motuū
¶ Et aliter vt dī idē doctor p passiones intelligunt p^oz
prietates et p motus operationes rerum naturalīū q̄ nō
sunt sine motu.

Ad ultra cadūt sub p̄sideratōe naturalis phie
q̄ m̄ nō p̄tinent sub triplici dñā in textu posi-
ta. Probat. q̄ motores orbū infinitū z vacuū neq̄ st̄
corpora neq̄ st̄ corpa neq̄ sunt p̄ncipia corporum
dñm q̄ phis soluit hoc argumentū p hoc q̄ d̄ fere
plurima. q̄ d̄ q̄asi oia. nō d̄ oia simplr. Sc̄do dñm
q̄ motores orbū nō p̄siderant hic directe z rōne sui. s̄
solū in q̄stū h̄ic relatōem ad corpora naturalia. Sed de
infinito z vacuo d̄t sanct? Thomas q̄ aliq̄ antiq̄ arcti
buebant infinitū z vacuū corporibz et magnitudinibz
p tanto cadunt sub p̄sideratōe phie naturalis.

¶ Continuum quod ergo est. quod diuisibile in se
diuisibilia. corpus autem quod omni quaque diuisibile.
Magnitudinis autem quod quod ad unum linea. Quod
ad duo planum. Quod autem ad tria corpus Et pre
ter has non est alia magnitudo propter tria omnia esse
et corpus omni quaque. quemadmodum enim autem et py
thagorici. Totum et omnia tria determinata sunt
Consummatio enim et medius et principium et numerus
habet enim quod omnes. hic autem enim quod trinitatis. propter quod a
natura accipientes tamque leges illius. et ad sancti
ficationes deorum utimur numero hoc Assigna
mus autem et appellationes secundum modum hunc. Que enim
duo ambo dicimus et duos ambos Deus autem
non dicimus. sed de tria hanc predicationem dicimus
primum. Hoc autem quemadmodum dictum est propter
naturam ipsam sic inducere sequimur.

¶ Postq̃ phis ostendit p̃sentiat q̃ in scia naturali
determinandū sit de corporibz ⁊ magnitudinibz. p̃ur in
pre executiua incipit p̃seq̃ p̃ncipale p̃positū determinā
do scz de vniuerso corpore ⁊ p̃ncipalibz p̃tibz c̃. Et
diuiditur in quatuor libros p̃ncipales in primo deter-
minat de vniuerso corpore in generali. In secūdo des-
terminat de porissima pre vniuersi corpore scz de cor-
pore celestibz. Quod qd̃e igit. In tercio determinat de
alijs corporebz simplicibz fm q̃ h̃nt ordinē ad totū vni-
uersū p̃strutōem p̃ sua p̃ncipia localiter motiua q̃ sunt
grauitas ⁊ leuitas ⁊ hoc facit fm opinionēs antiquoz
ibi. De p̃mo qd̃e igit celo. Sz in quarto determinat de
eisdē fm veritate ⁊ sententiā p̃riā. ibi. De graui aut̃ et
leui. p̃rimus liber diuidit in quatuor tractatus fm q̃
p̃ ordinē q̃tuor in q̃rit de q̃bz agit in p̃mo libro. scz inre-
gritate vniuersi. finitate vniuersi ⁊ p̃peruitate. p̃rimus
tractat⁹ in q̃ ostendit p̃fectōem vniuersi diuidit in qua-
tuor capitula q̃ patebunt in p̃cessu. In primo capitulo
phis duo p̃ncipaliter facit fm q̃ dupl̃ p̃bat p̃fectōem
vniuersi. scz in generali ⁊ in sp̃ali. Et q̃ p̃fectōem gene-
ralem h̃z a cōi rōne sui generis qd̃ est corpus cuius ges-

De celo

Cremitit diffinitionez
Cōmuni
Cōpōis

nus est p̄mū. ideo p̄hs p̄us illa sic̄ib̄ definit. Et p̄mō p̄mū dicens q̄ p̄mū est diuisibile in sp̄ diuisibiles. Sed corpus est qd̄ est om̄iquaq̄ diuisibile fm̄ oēm dimensionē. vel quo ad oēm p̄m. Et statim p̄bat des̄ finitōem corp̄is tali rōne. Illud qd̄ diuidit fm̄ tres dimensiones diuidit fm̄ om̄es dimensiones vel om̄iquaq̄ q̄. sed corpus diuidit fm̄ tres dimensiones. ḡ diuidit fm̄ oēs. 2do p̄hs p̄mō p̄bat p̄ quāda diuisione magnitudinis. q̄ ē qda magnitudo q̄ diuidit ad vnam p̄m z ḡ līnea. 3^a līa vero q̄ diuidit ad duas p̄es z ḡ planū vel sup̄ficiē. qda vero q̄ diuidit fm̄ tres dimensiones. Et q̄ talis magnitudo non est līnea neq̄ sup̄ficiēs seq̄tur q̄ sit corpus. Deinde p̄hs tripl̄ p̄bat maiorē sc̄z q̄ tres dimensiones sunt oēs z q̄ maiorē ratiōem q̄ sint oīa. q̄ habent rōnem cuiusdam totalitatis quod est corpus. P̄mo per dictū pythagoricorū q̄ dixerunt oīa tribus esse determinata sc̄z p̄ncipio mes̄dio z p̄summarōne. id est fine. q̄ illa tria habent numerum ternariū z sic patet q̄ numerus ternarius cōuenit oī et toti. Sc̄do p̄bat p̄ ea q̄ in cultu diuino obseruant q̄ gentiles volentes deo attribuerē om̄e quod p̄fectus est attribuit ei in sacrificijs z laudib̄ ipoz̄. numer̄ ternariū quasi a natura accipientes leges illas z regulas. q̄ sicut natura pficit oīa ternario numero ita ipi similit̄ instituerunt cultū diuinū. q̄ sacrificabant thure. igne. z orōne. 3° p̄bat p̄ cōmūne vsūm loquendi q̄ sum̄ sit epor̄dium a natura. q̄ de duob̄ nō dicimus om̄es. sed ambo. de tribus aut̄ dicimus p̄mo om̄ne. ergo seq̄tur q̄ numerus ternarius sit omnis numerus z p̄ p̄ns qd̄ ē diuisibile fm̄ tres dimensiones est diuisibile fm̄ oēs

Queris Utrum consideratio phi naturalis
puenienter verset circa definitiōem
primi de corpore. **Om** q sic qz phs naturalis hz
pbare vniuersum corporeū esse in regnū et pfectum. sed
vnus modus pbandi sumitur ex cōi rōne corporis. vt
infra magis clare patebit. **g** etiā pē definiti corp^o in cōi
Et hoc psonat dictis in pncipio huius libri. qz pncipa
liter pnsiderat in phi naturali sunt corpora de magnitu
dines. **g** illa puenienter pnsiderant in ipa **Sz** qz primū
ponit definitiōe corporis loco generis. nō phs etiā definit
primū. s. qz primū ē diuisibile i sp diuisibilia Et p illa
defini^o breuit sic pbati. qz primū ē diuisibile i suas p
tes. s. pres ille stz sp diuisibiles. **g** primū ē diuisibile in
sp diuisibilia. **Binor** pbat. qz nulla ps primū pē ex in
diuisibil. qz ex indiuisibilibz nō cōponit aliqd primū vt
pbat sexto physico. Sed definitio corporis relinquatur
nota ex pbationibus p phm adductis.

Ad Continuum definitur in p^rdicamentis vbi
dicitur q^d continuum est cuius partes copu-
lantur ad vnum terminum cōmūnen . ergo videtur q^d
nō possit aliter definiti a p^rho naturali. Tenet confes-
sio quia vnus rei est solum vna definitio. Dis-
cendum fm doctorem sanctum . q^d continuum reperit-
tur dupliciter definitum. Vno modo definitione for-
mali per hoc q^d partes eius copulantur ad vnum ter-
minum communem . quia vnitas cōtinui est quasi for-
ma ipsius. Et sic definitur in logica . quia consideratio
logici est circa rationem et speciem. Alio modo defini-
tione materiali que sumitur ex partibus que habent ra-
tionem materie vt d^r secundo physico. Et sic definit-
ur in p^rposito . q^d consideratio naturalis versat^r circa materiā.

Cōtūm
Cōpōis

81 10th - 11th - 12th - 13th - 14th - 15th - 16th - 17th - 18th - 19th - 20th - 21st - 22nd - 23rd - 24th - 25th - 26th - 27th - 28th - 29th - 30th - 31st

Et dicitur notanter circa medium mundi. quia rota mota circa medium sui proprie non mouetur circulariter. sed motus eius est compositus ex eleuatione et depressione. Sed motus rectus sursum. scilicet leuius est a medio. et motus rectus deorsum. scilicet grauius est ad medium. scilicet mundi. Et hoc congruit prius dictis. quia sicut perfectio corporis consistit in tribus dimensionibus. ita scilicet motus simplices corporis in tres distinguuntur. Quarta suppositio. Necessarium quoddam motus esse simplices et quosdam aliquantulum mixtos. Probat quia corpora quodam sunt simplicia et quodam mixta. sed oportet motus proportionari corporibus mobilibus ergo etiam motus erunt aut simplices aut mixti. Unde corpus simplex est quod secundum naturam propriam habet in se principium aliquum motus simplicis sicut ignis et terra et horum cognata. scilicet aer et aqua. et similiter horum species sicut flamma est quodam species ignis. et bitumen quodam species terre. Sed corpus mixtum est quod non habet secundum propriam naturam principium aliquum motus simplicis. licet quodam motu simplici moueatur. Sicut ferrum mouetur deorsum secundum motum terre que in ipso predominatur.

Queritur Utrum omnis motus localis sit simplex aut compositus. Dicitur quod sic. probatur. quia oportet motum proportionari corporis mobilibus. sed corpora mobilia sunt duplicia. scilicet simplicia et composita. ergo etiam motus erunt duplices. Maior probatur. quia motus est actus et perfectio mobilis. sed perfectio debet proportionari suo perfectibili. Sed minor patet ex imediate dictis circa textum. Motus simplex diuiditur in duos. scilicet in rectum et circularem secundum diuisionem magnitudinis simplicis in rectam et circularem. ut probatum est in tertia suppositione. Motus rectus ulterius diuiditur in motum sursum et deorsum. ut patet in quarta suppositione. Patet correlarie quod in genere subalterno loquendo sunt solum tres motus simplices. scilicet circularis qui est circa medium. et duo recti quorum unus est a medio et alius ad medium.

Notandum Quod diuersi diuersimode attendunt simplicitatem motuum. Aliqui enim ex simplicitate dimensionum accipiunt simplicitatem motuum et ergo iuxta tres dimensiones distinguuntur tres motus simplices ut patuit in quarta suppositione. Sed sanctus Thomas quod hoc sit solum secundum quandam probabilitatem dicitur. quia non proprie tres motus coaptantur tribus dimensionibus. Alij autem attendunt simplicitatem motus ex simplicitate motoris. Alij vero ut moderni philosophi dicunt illum motum rectum esse simplicem. qui est sine participatione circularis et illum circularem esse simplicem qui est sine participatione ascensus vel descensus. Sed sanctus Thomas attendit simplicitatem motus ex simplicitate mobilis secundum dans in dictis Aristotelis in presenti passu. ut etiam patuit in corpore questionis.

Ad Celus est corpus naturale simplex. et tamen secundum naturam non est principium sui motus. Secunda pars probatur. quia motus celi ab aliquo intellectu. sicut patet ex octauo physicorum et duodecimo metaphysice. Unde secundum doctorem sanctum quod duplex est principium motus celi. Unum est principium actuum quod est ipse motor celi. qui est intellectualis substantia. Et de illo hic fit sermo. Aliud est principium passiuum secundum quod habet aptitudinem ut sic moueatur. et loquendo de tali principio celus est corpus naturale. et similiter eius motus est a natura.

Ad Non contingit demonstratorem descendere de genere ingenus. ut dicitur primo posteriorum. scilicet philosophus. probando naturam motuum simplicium descendere de genere in genus. ergo nihil demonstrat. Minor probatur. quia per demonstrationem magnitudinis que pertinent ad mathematicum concludit aliquid circa motus qui pertinent ad naturalem. Dicendum secundum doctorem sanctum in ista demonstratione non est omnino aliud genus. quia magnitudo naturalis superaddit ad magnitudinem mathematicam materiam sensibilem. et sic quodammodo sub illa continetur. Sicut in simili magnitudo geometrica addit supra numerum positionem. et ergo geometria in suis demonstrationibus videtur principiis arithmetice.

Ad Elips est magnitudo simplex. quia omnis pars eius est uniformis. et tamen linea elips nec est recta nec circularis. Respondet sanctus Thomas. quod si elips consideretur secundum eius originem tunc non est linea simplex. sed mixta ex recta et circulari. quia elips causatur ex duobus motibus imaginatis. quorum unus est linee circumsistentis columnarum et alius puncti moti per lineam. Si enim uterque motus simul et regulariter perficiatur constitueretur linea elips per motum puncti in linea mota.

Ad Motus circularis est compositus ex veloci et tardio. ergo videtur quod non sit simplex. Antecedens probatur. quia partes sphaere circulariter motae circa polos vel circa centrum mouentur tardius quam partes distantes. quia peragunt minorem circumulum in eodem tempore. Dicit sanctus Thomas quod illa diuersitas motus est solum potentialis que non repugnat simplicitate de qua nunc hic loquimur. Probat doctor dupliciter. Primo quia continuum non habet partes in actu. sed solum in potentia quod autem non est in actu non mouetur actu. Secundo probat. quia nisi sic nulla esset magnitudo simplex. quia omnis magnitudo habet pluralitatem potentiale. Et quod dicitur motus circularis est cum participatione ascensus et descensus. ergo videtur quod non sit simplex. Antecedens probatur. quia secundum Ptolemeum motus planetarum in eccentricis et epiciclis est cum eleuatione et depressione non quidem circa medium mundi quod est centrum terre sed circa quendam aliam centra. Respondet sanctus Thomas quod Aristoteles non fuit huius opinionis. sed existimante quod omnes motus celestium corporum essent circa centrum terre ut ponebant astrologi sui temporis. Sed Ptolemeus et alij inuenerunt motus eccentricorum et epiciclorum ad saluandum ea que apparent sensibus in corporibus celestibus. et hec non est demonstratio. sed solum quodam suppositio. Si tamen hoc verum sit nihilominus omnia corpora celestia mouentur circa centrum mundi secundum motum diurnum qui est motus supreme sphaere reuolutionis eorum celum.

Ad Sunt tamen due magnitudines simplices scilicet recta et circularis. ergo erunt tamen duo motus simplices. patet. Tot sunt motus simplices quot sunt corpora simplicia. sed sunt quinque corpora simplicia ut probatur infra igitur. Dicendum ad ambo simul. quod in genere supremo sunt solum duo motus simplices. ut probatur primo argumentum. sed in genere subalterno sunt tres. quia motus rectus subdiuiditur. Si hoc diuidant motus secundum speciem specialissimam tunc tot erunt motus simplices quam sunt corpora simplicia et contra. Et quando dicitur. motus habent

Primum

speciem et unitatem a termino ad quem ergo etiam distinctionem
Dm fm doctore sancti q hoc est verum de alijs moti-
bus q specificant fm suos terminos. sed motus localis spe-
ficatur fm loca. Vel dr q motus in rone actus implecti
et caput spem in suo termino. sed in rone passionis quanti-
tative accipit spem a magnitudine

Ar. Motus rectus est mixtus et compositus. q ma-
le dr q sit simplex. Ans probatur. qz repitur in
corpihus mixtis sicut lupus exemplificatum fuit de ferro
quod recte solū mouetur deorsum. Dm fm doctorem
sanctū q duplicia sunt corpora mixta. quedam in qbus nō
totaliter dominat gravitas vel leuitas sicut pars de plus
ma. et illa qnq mouent sursum et quādoq deorsum. Alia
sunt in qbus vnū elementū simplr pdominat. et illa mouē-
tur solum ad vnū locum fm elementū quod in eo est pre-
dominans. Et qn dr. ex illo sequeret q homo quādoq
qz deberet sursum moueri etiā ex cluso principio actus mo-
tus quod est anima. Ans pbatur. qz in aliqbus pura co-
lericis pdominatur ignis qui naturaliter mouet sursum.
Rūdetur q duplices sunt qualitates elemēti pdominan-
tis. qdam sunt motiue sicut gravitas et leuitas. et ab illis
mixta mouent localiter. Alie sunt qualitates alteratiue. si-
cut calidum et frigidum. et illas sequunt alie passionē in
mixtis. vt patet in diuersis pplexionibus hominū

Si qdē igitur est simplex motus qui in cir-
cuitu corporis et simplex motus simplicis cor-
poris. Etenim si compositi fuerit fm pdomi-
nans erit necessarium esse aliquod corp⁹ sim-
plex. quod natū est sem circulari motu fm sui
ipsius naturā Violentia quidem em cōtingit
eo q q alterius et alterius. fm naturam aut im-
possibile. Si qdem vnus vniuscunq motus
qui fm naturam simplicium

Ista est secunda pars principalis huius capiti in qua pba-
scipit arguere ad ppositum. scilz q pter quattuor elemēta
sciponendū qntum corpus. scilz celum quod fm suam na-
turā circulariter mouet. Et hoc qnq rōnibus. quarū pri-
ma talis est. Motus circularis est motus simplex. ergo
est alicuius corporis simplicis. sed non est alicuius qntuor
elemētorum. q pter qntuor elemēta ponēdum est vnū cor-
pus simplex quod fm naturā circulariter mouet. Conseq-
uentia maioris pbatur. qz motus simplex ē corporis sim-
plicis et nō compositi. nisi tale compositū moueat fm elemē-
tum pdominans. Minor pbatur. qz quattuor elemētis
cōuenit alius motus fm naturā. scilz motus rectus. q eis
non p cōuenire circularis. qz vnus corporis simplicis est
solum vnus motus simplex fm naturā et diuersoz sunt
diuersi motus. Et dr notanter fm naturā. qz p violentiā
vnū corpus potest moueri motu alterius corporis. sed fm
naturam est impossibile

Querit Vtrum vnus corporis simplicis sit
tm vnus motus simplex fm ppriā na-
turam. Dm q sic. qz vnus corporis simplicis est tm
vna forma simplex. sed motus consequitur formā. qz est ef-
fectus nature et forma est magis natura q materia. vt pro-
batur secundo physicoz. ergo zc. Et eōtra vnus motus
simplicis est solū vnū corpus simplex ex eodem funda-
mento. Et dr notanter fm naturam ppriam. qz idem cor-

De celo

pus simplex p moueri diuersis modis fm naturā al-
terius vel p violentiā. Sicut ignis mouet motu recto
sursum fm naturā ppriam. sed fm naturā alterius scz
celi mouet circulariter. Et etiam ignis fm naturam
ppriam ascendit. sed fm naturam cōm descendit ad res
plendū vacuū qd natura cōmūnis abhorret. Et ē hic
cōsiderandū q in eodez est eadem natura cōis et ppria
fm rem. differēs tamē fm rōem. qz dr natura ppria ins-
qntum ordinatur ad pprium esse rei. sed dr cōis inqntū
ordinat ad cōseruatōem totius vniuersi cuius est pars

Ar. Aqua et terra sunt duo corpora simplicia. et tū-
eis cōuenit naturalit vnus motus simplex.
Probat. qd motus deorsum est vtriq naturalis. Et
ita silitur posset argui de motu sursum respectu ignis et
aeris. Dm fm sanctū Thomam q motus localis
nō attribuit elemētis fm principia alteratiua que sunt
calidū frigidū humidū et siccū. qz fm illa elemēta di-
stinguunt. vt pter secūdo de generatōe. sed attribuit eis
fm grauitatē et leuitatē. Et fm illa pncipia duo ele-
menta possunt habere rōnem vnus corporis. quare non
est incōueniens q vnus motus simplex eis cōueniat
Vel dōm fm eundē q nō est omnino simplr idē motus
fm spem in illis elemētis. sicut nec simplr eadem graui-
tas aut leuitas. qz terra est simplr grauis et ignis sim-
pliciter leuis. sed aqua est grauis p coparationē ad duo
et silitur aer est leuis per coparationē ad duo. Probat
sanctus Thomas. qz motus specificatur fm suos ter-
minos. sed nō sunt simplr et omnino iidem termini. quia
aer mouetur ad locum qui subditur igni et aqua ad lo-
cum qui supereminet terre.

Ar. Non est necessarium q tot sint corpora pposita
quot sunt motus compositi. q a simili non erit
necessarium esse tot corpora simplicia quot sunt motus
simplices. Ans pbatur. qz motus compositi diuersificā-
tur in infinitū. nō autē corpora. Solutio doctoris est. q
motus localis simplex nō correspondet corpi simplici in-
qntum est calidū humidū frigidū et siccū. sed soluz fm
q est graue aut leue. Nec etiam motus compositus cor-
respondet corpi composito fm gradus mixtionales pdis-
tinz qualitatū. s fm ppoem grauis et leuis. Et qz vtrāq
qz diuersitas non tendit in infinitum fm speciem sed so-
lum fm numerum

Ar. Si corpora simplicia multiplicarent ad multū
plicatōem motuum. sequeretur q essent plura
corpora simplicia q quinq. pbatur. qd sunt plures mo-
tus simplices. sicut sunt motus ad dextrum et sinistru
similiter motus ad ante et retro. Solutio doctoris.
hic solum sit sermo de motibz simplicibz q cōueniunt
essentialibz partibz vniuersi fm cōditōem vniuersi inq-
tuz est sphericū. et q solum distinguunt p coparationē
ad mediū qd est immobile. et illa distinctio fit triplicif.
ergo solum sunt tres motus simplices. Sed dextrū et
sinistru silitur ante et retro cōsiderant in animalibus et
nō in toto vniuerso. quare fm illos motus nō fit distin-
ctio. Et quando dr. illa etiā reperiunt in celo vt pare-
bit secūdo huius. Dm q tunc reducunt ad motū cir-
cularem. quia motus circularis est fm dextrum et si-
nistru. ante et retro

Adhuc si qui pter naturā cōtrarius ei q fm
naturā et vnū vni contrariū necesse. qm q circu-

Preter hoc corpora
similia ponenda est
qm corpora simplicia
qm corpora simplicia
qm corpora simplicia

A

pa 20

Marginal notes in the right margin, including the word "Moueri" and other handwritten text.

Primus

Et utique si quis adhuc accipiat omnem esse simplicem motum aut secundum naturam aut propter naturam et cum alii propter naturam alteri secundum naturam quales sunt quod sunt sui et quod deorsum passus sit. Sic quod est ei igni. Hic autem terre propter naturam et secundum naturam. Quare necessarius et circularis motus quoniam his propter naturam aliterius cuiusdam esse secundum naturam

Hic ponit quartā rōnem que pcedit ex duabz suppositō
nibus suppositis. Quaz pma est q omis motus simplex
qui est fm naturā auz pter naturā. Secūda est q motus
cōueniens alicui corpori pter naturā cōuenit alicui alteri
corpori fm naturā. Ex his triq arguit. Aliqd corpus motus
uoluit circulariter vt pars de igne z suprema pre aeris. vel
ergo talis motus cōuenit illi corpori fm naturā auz pter
naturā. Non primū. q tale corpus quod ponit ignis fm
naturā ppiā mouet recte. ergo oportet ponere scdm qd mo
uetur circulariter pter naturā. vt dicit pma suppositio. Et p
cōsequens oportet ponere aliquid aliud corpus simplex
cui talis motus cōuenit fm naturā vt dicit scda suppositio. z
tale corpus est aliud a natura quatuor elementoz.

Aristoteles supra probauit q̄ motus circularis
nō est p̄ter naturā corpori qđ circulariter mouet.
hic aut̄ supponit contrariū. qđ videt̄ Aristō. sibi ip̄i cōtra-
rius. Dd̄m fm aliq̄s q̄ phus sup̄ius accepit p̄ter natu-
ram. p eo qđ est cōtra naturā. talis em̄ est cōtrarius mo-
tui qui est fm naturā. Sed hic accipit p̄ter naturā cōmu-
ni? put est idem qđ nō fm naturā. s sic comprehendit illud
quod est cōtra naturā s supra naturas. Sed d̄ doctor q̄
hoc nō sit de inentōe ph̄i. q̄ ip̄e videt̄ vtrobiq̄s accipit eo-
dem mō hoc qđ est p̄ter naturā. q̄ tam hic q̄ alibi exēplis-
ficat de motu sursum s deorsum qui cōuenit vni cōpositi
cōtra naturā s alteri fm naturā. Est ergo aliter dd̄m fm̄
eundē q̄ Aristoteles hoc qđ supra negauit fm̄ veritatem
pp̄ie opinionis loquēs. hic affirmat quasi vtens sup̄pone
aduersariō. q̄ si ponat̄ aduersariū q̄ tale corpus circu-
lariter motū mouet̄ cōtra naturā adhuc seq̄ret̄ eē aliud
corpus qđ fm naturā circulariter moueretur

Ar. Ignis potest multiformiter maueri pter natu-
ram. & tamē nō opret q̄ omēs isti motus sint
naturales aliq̄bus alijs corporibz. ergo cōtra secundam
suppōnem Dōm fm̄ doctōrē nostrū q̄ Aristoteles hic
loqr̄ de simplici motu ad quē natura corporis inclinā si-
cut ad aliquod vniū. sed morus diuersimode variati sūnt
magis ex arte dispositi que est principium diuersoz. Et
q̄ dī. morus celi cōuenit celo fm̄ naturā. & nō nō habz ali-
quē motū sibi cōuenientē pter naturā. Dōm q̄ nec hoc ē
de mente Aresto. q̄ omne corpus qd̄ est susceptiuū aliene
impressionis habet aliquid sibi p̄prium & cōmune. sed ta-
le corpus non est celum

Adhuc aut si quidem est circularis alicui latio
 secundum naturam palam quidem utique quod erit aliquid cor
 pus simplicius et primorum quod natum est. et quod
 admodum ignis sursum et terra deorsum et illud
 circumferri secundum naturam. Si autem propter naturam serun
 tur lata circum secundum periferiam. mirabile omnino ir
 rationabile solum esse continuum hunc motum et semper
 terminum existentem propter naturam. Videntur enim in aliis

De celo

citissime corrupta que p̄ter naturā. Itaq; si q̄/
dem est ignis. quod circūfertur. quēadmodum
aiunt q̄dam. nihilominus ipsi p̄ter naturā mo-
tus est iste q̄ qui deorsum. Ignis enī motū vi-
demus esse quia medio fm̄ recta; propter qd̄
ex omnibus vicijs his aliq̄s syllogizans crederet
q̄ est aliquid p̄ter corpa que hic ⁊ circa nos at-
terum segregatū tanto honorabiliorē habens
naturam quāto quidem plus elongatum est ab
his que hinc.

Hic p̄b̄s volens ponere q̄ntam rōem ad p̄positū offē
dendū p̄mittit duas sup̄pōnes. Prima si motus circularis
sit motus simplex erit alicuius corp̄s simplicis. Sc̄d
da sup̄pōitio aliq̄d est corpus natū ferri sursum vt igit̄
nis aliq̄d deorsum vt terra t aliud q̄d natū est ferri circula
ris. Ex his sic arguit. *Q̄or?* circularis ē cōtinuus t sem
piternus vt p̄bat̄ octauo physicoz. ḡ oportet q̄ alicui
corp̄s pueniat fm naturā. Probat̄ p̄ntiam. q̄ videt̄ esse
mirabile t om̄ino irrōnabile q̄ illud q̄d est sempiternum
sit cōtra naturā. t q̄ motus nō sempiterni sint fm natū
ram. Et̄ ea que sunt cōtra naturā altissime transeunt et
corruptunt̄ sicut p̄z de calefactōe aque t p̄iectione lapi
dis in altū. sed ea que sunt fm naturā vident̄ diutius ma
nere. ḡ oportet om̄ino cōcedere motū circularē puenire alic
ui corp̄s fm naturā. Sed nullū elementū moueri ē fm
naturā motū circulari. sicut manifeste p̄z de igne. Si em̄
istud corpus q̄d videmus circulariter moueri esset de na
tura ignis. vt q̄dam dicunt motus iste esset p̄ter naturā
sicut t motus q̄st deorsum. q̄ motus naturalis ignis est
sursum fm rectā lineā. Ex omnibus his p̄b̄s epilogans
do cōcludit. q̄ si ḡ ex oib̄us his syllogisauerit tunc talis
crederē firmiter assentire q̄ p̄ter corpa que hic apud nos
sunt. hoc est p̄ter quatuor elemēta erit aliq̄d corpus ab
eis segregatū q̄d tanto habz naturā nobiliorē quāto ē ma
gis elongatū fm loci distantia ab his que hic sunt. q̄ cor
pora cōtinentia habent se ad p̄ntia. sic forma ad materiā
et actus ad potentiā. vt dictū est quarto physicoz.

Ar. Sunt duo mobilia motu recto vel q̄ttuoz. scilicet quattuor elementa. & crūt paria mobilia motu circulari q̄ celi. & p̄ oīs corpus simplex distinctum ab elementis nō erit vñū. Dōm. q̄ sicut sunt q̄ttuoz mobilia motu recto in specie specialissima. sic sūt sunt plura mobilia motu circulari specie distincta. Sed tū illa om̄ia cōueniunt in hoc q̄ mouent circa medium mundi motu diurno. 2. ergo Aristoteles hic non diuidit motum circularē. sed loquitur de ipso in genere

Quoniam autem hec quidem supponunt: hec autem ex dictis ostensa sunt. manifestus quod neque levitatem neque gravitatem habet corpus totum. Oportet autem supponere quod dicimus grave et quid leve. nunc quidem sufficienter ad presentem necessitatem diligenter aut iterum cum considerabimus de substantia ipsorum. Grave quidem igitur sit quod ferri natum est ad medium. leve autem quod a medio. Gravissimum autem quod omnibus substat deorsum latis. Levissimum quod omnibus supfertur super latis. Ne

Cōcludit

Brane
Lene
Brainfi
Seussi

cesse autē omne qđ fertur deorsum aut sursum, aut
leuitatē habere, aut grauitatē aut ambo. Non
ad idē aut. Adinuitē em̄ sunt grauita ⁊ leuia. pu
ta aer ad aqua. et ad terrā aqua. Quod autē cir
cumfertur corpus impossibile habere grauita
tem aut leuitatē. Nāq; em̄ fm naturā: neq; pre
ter naturā cōuenit ipi moueri ad medium vel a
medio. Scđm naturā qđem em̄ nō est ipi que
in rectum latio. vna em̄ erit vniuscuiusq; simpli
cium: Quare erit idē alicuiusclatoz pter natu
ram aut latio. Si qđem que deorsum pter na
turam, que sursum erit fm naturā. Si autē que
sursum preter naturam que deorsum fm natu
ram, posuimus em̄ contrariā cui altera pter na
turam alteram esse fm naturā. Quoniam autē
in idē feruntur toti et pars fm naturam. pu
ta tota terra et paruus bolus accidit pimum qđ
dem neq; leuitatē habere ipm, neq; ynam, neq;
grauitatem. Neq; vtiq; a medio aut ad mediū
posset ferri fm sup̄ius naturā. Deinde qđ im
possibile moueri eo qđ fm locum motu aut sur
sum aut deorsum detractum. Neq; em̄ fm na
turam ptingit ipi moueri motu alio, neq; pre
ter naturā, neq; ipi neq; p̄ticularum nulli. Ea
dem em̄ ratio de toto et de partibus

¶ Istud est capitulum tercium huius tractatus primi in quo
philosophus ostendit diuinitatem corporis celestis a quatuor elemē-
tis. Quod diuidit in tres partes principales. In prima ostendit
hoc quod dictum est per rationes. In secunda manifestat idem per
signa. ibi. Glidit autem et ratio. In tertia inferit correlariū. ibi.
(Manifestum autem) Circa primum quatuor facit finem quatuor
differentias ipsorum. Et primo proponit quod ineditur. Di-
cens quod quatuor quatuor sunt supposita. scilicet quod unus
visus sit per rationem. et quod sunt solū due simplices magnitudi-
nes. scilicet recta et circularis. quod etiam sunt demonstrata ex
premissis. scilicet quod sunt tres mores simplices et quod morus circu-
laris sit naturalis alicui corpori quod est aliud a natura quatuor
elementorum. Quia illis inferit quod manifestum est totum corpus
illud quod circulariter mouetur non habet gravitatem neque leuitatem
tamen per hoc differt a quatuor elementis. Ad hoc ratiōem
magis ostendendam philosophus premitte duas suppositiones. Pri-
ma est quod oportet hic supponere quid sit graue et quid le-
ue. quantum sufficit ad necessitatem presentis demonstrationis.
In qua quod est quod natiū est ferri ad medium. Sed leue
est quod natiū est quod ferri a medio. Quia quilibet uero quod
omnibus substantiis deorsum feruntur. leuissimum autem quod su-
pereminet omnibus que sursum feruntur. Secunda suppositio
Necesse est omne quod fertur sursum aut deorsum habere
gravitatem aut leuitatem vel ambobus. Quia omnibus his
sic arguitur. quicquid est graue vel leue fertur a medio vel
ad medium. sed celum non fertur a medio vel ad medium
ergo celum non est graue nec leue. Maior pars ex dictis
Sed minor probatur. quia si celum moueretur a medio vel
ad medium hoc esset finis naturā vel preter naturā. Non
primum. quia celum finem naturam mouetur circulariter

ergo nō potest moueri motu recto a medio vñ ad mediū
qz vnus corporis simplicis est solum vnus motus sim-
plex fm naturam. Nec scdm. qz si moueret sursum p res-
ter naturam tunc motus deorsum sibi pueniret fm natu-
ram ⁊ contra. qz illi motus sunt contrarij. sed vñ
qz istoꝝ est falsum. ergo falsum erit quantum corpus qd
circularet ferret moueri a medio vel ad mediū. ¶ Tñ
ibi. Quoniam aut in idē. Excludit quandā obiectionē.
¶ Possit em aliq. dicere qz quia corpus celeste fm suā
totalitatem careat grauitate et leuitate ⁊ moueat circu-
lariter. tamē videt qz fm suas partes possit habere gra-
uitatem et leuitate et moueri motu recto Ad hoc exclu-
dendū dī phis qz ad eundem locum feruntur naturalē
ter pars et totum sicut tota terra et vnus bolus ei⁹. Et
hoc patet ex quiete. quia vñquodqz mouetur natura-
liter ad locum in quo quiescit naturalr. Sed in eodem
loco quiescit naturalr tota terra et pars. igit. 2c. Sic er-
go ex pmissis sequunt duo correlaria. **Primum qz totū**
corpus quantum nullū habet grauitate neqz leuitate.
vñ pꝛ ex rōne p dicta. **Scdm est qz si aliqua pars a corꝝ**
potē celesti traheretur nō mouebitur neqz sursum neqz
deorsum. quia est eadem ratio de toto et de pꝛibz. sꝫ to-
tum corpus celeste fm naturam nō mouetur alio motu
qz circulari. ergo nec pꝛes eius.

Hic definitio graue et leue p̄inet ad quartū hū
ius. ergo uidetur q̄ definitōnes ip̄orum super
flue hic ponantur. Antecedens p̄bat. q̄ in quarto agit
de substantia et natura ip̄orum. **O**dm fm̄ doctorē
sanctum q̄ plus hic nō perfecte inuestigat ip̄oz̄ defi
nitōnes sed ytrū eis vt sup̄positiōibz̄ quantū suffi
cit ad necessitatem p̄sentis demonstratiōis. sed in quar
to diligentius cōsiderabitur eoz̄ substantia et natura.
Et ytrū plus hic tali modo definiendi contra Pla
tonem qui dicebat sursum et deorsum esse in mundo so
lum quo ad nōs. quia nōs nominamus sursum quod su
pra caput nostrum ē. et illud deorsum quod est sub pēd
ibus nostris. et si essemus econtrario situati tūc nomina
remus sursum et deorsum econtrario. S̄z Aristoteles
ytrū illis nominibus fm̄ communem modū loquendi.
inquantū sc̄z distinguunt fm̄ naturā fm̄ diuersam hab
itudinē ad motus simplicis eoz̄ q̄ que sunt p̄ncipa
les partes mundi. Et hoc ratiōnabiliter. quia sicut in nō
bis nobilior pars est sursum. ita eoz̄ pota leuius sunt no
biliora. q̄ formaliora. quare ip̄a sunt sursum. **U**t tamē
plus sine calumnia. p̄cedat ad p̄positum ostendendū
definit graue et leue p̄ habitudine ad medium.

Au^{te}m grauitas et leuitas sunt principia motus ascen^{ti} sus et descensus. sed celū ascendit et descendit vt patet in eccentricis et epiciculis. ergo &c. Dicendū licet pars vnius orbis quandoq; sit p^{ro}pinquior medio mundi. et quandoq; distantior. tū orbis finē se totū est in eadem p^{ro}pinq^{ui}tate et remotōne a medio mundi et respectu illius nō est ascensus neq; descensus. ¶ Et quādo dicitur Celum est leuissimum. ergo erit leue. Inres^{pon}dedens p^{ro}batur. quia o^mnibus superminet. Dicendū q^{ui} illud dicitur p^{ro}prie superminere alijs quod est mobile cū alijs. sic autē nō est de celo respectu elementorū. Et ergo dicitur norante in definitōne q^{ui} leuissimum est q^{ui}d o^mnibus superminet sursum latē. sed celum nō est de numero eorū. que sursum feruntur. Etiam in definitōnibus grauissimi et leuissimi debet intelligi positiuus qui celū

Objectio

Soluti^oz •

Inferū² duo corc⁴
p^m
2^m

ψ_m
 Z^{10}

 $\frac{1}{2} 10$

bb

nō attribuitur vt patet ex dictis.

Ar. Celum est rarum et densum. ergo erit graue et leue. Quis patet p̄ commentatorem dicentem q̄ astrū est densior pars sui orbis. Sed p̄ sequentia p̄batur. q̄ qualitates sc̄dē p̄supponunt in eodem qualitates p̄mas. Quidm q̄ raritas et densitas in celo nō sūt eiusdē ratiōis cum raritate et densitate istoz inferiorū nec causantur in celo a qualitatibz p̄mis sed sunt ex beneficio creatōis.

Ar. et Ingenitum. et incorruptibile. et inaugmentabile. et inalterabile.

¶ Similiter autē rationabile existimare de ipso et q̄ ingenitum. et incorruptibile. et inaugmentabile. et inalterabile. propter fieri quidem omne generabile ex contrario et subiecto quodā et corrumpi similiter supposito quodā. et a contrario in contrariū quēadmodū in p̄mis dictū est sermonibz. Contrariū aut et latōes contrarie. si autē huic nihil p̄trarium p̄tingit esse. eo q̄ circulariōi alicui nō est contrarius motus. Recte videtur natura futurū ingenitū et incorruptibile eximisse a contrariis. Inter contraria cū generatio et corruptio

Secundo dicitur q̄ celestis ingenitum et incorruptibile.

¶ Nec p̄sequenter p̄bus sc̄do ostendit dñam quinti corporis ab alijs per hoc q̄ nō substat illis motibus quibus substant corpora ista inferiora. Dicens p̄mo q̄ sicut dictum est. de quinto corpore q̄ caret grauitate et leuitate sic rationabiliter existimandū est de ipso q̄ sit ingenitum et incorruptibile et inaugmentabile et inalterabile. Primum p̄bat tali rōne. Omne generabile fit ex contrario et ex subiecto quodā siue ex materia. et sicut omne corruptibile est a p̄trario actiuo et terminat ad p̄trariū et etiā omne corruptibile corrumpit existente aliquo subiecto. Sed corpus quintū nō est aliqd p̄trarium. ergo nō est generabile nec corruptibile. Maior patet ex p̄mis sermonibz. id est in p̄mo libro physico. Sed mediam p̄bat p̄bus. q̄ p̄trario p̄trariū sunt motus sicut leue mouetur sursum et graue deorsum. sed motui quinti corporis nullus est motus contrarius. vt infra p̄babitur. ergo huic corpori nihil erit p̄trariū. Et ergo recte videt auctor fecisse exiciens et eximens hoc corpus a p̄trarietate tanq̄ futurum. id est debens esse ingenitū et incorruptibile.

Ar. Plato posuit celum esse genitum et totū mūsdum. ergo videtur q̄ Aristoteles hic male p̄bet p̄trarium. Confirmatur. q̄ virtus finita nō potest se extendere ad duratiōem infinitam. sed virtus celi est finita. ergo corpus celeste nō habet virtutem vt sit infinitum tempore. Maior patet ex octauo physico. quia per virtutē finitā nō p̄t aliqd moueri tpe infinito. Sicut minor patet ibidē. q̄ omnis virtus corporis finiti est finita. Preterea. vbicūq̄ est materia cum p̄uatiōe. ibi est potentia ad corruptiōem p̄mo physico. s̄ in celo ē materia cum p̄uatiōe cum sit corpus naturale. ergo corpus celeste est corruptibile. Dicendū q̄ iste sunt tres rationes Johānis grāmatici qui dictus est p̄bus quibz nititur probare celum fm suam naturam esse generabile et corruptibile. Sed d̄t sanctus Thomas q̄ iste tres rationes necessitatem nō habent et soluendo p̄mam de

q̄ Plato dicit celum esse genitum non quasi sit generatiōi subiectum vt hic loquitur p̄bus. sed quia habet esse a superiori causa. q̄ celum habet diffensionem et multitudinem in suis partibus quare necesse est esse eius causari ab aliquo vno a quo oportet causari multitudinem.

Ad sc̄dam ratiōem d̄m est q̄ nulla virtus finita p̄pria virtute se extendit ad duratiōem infinitam. sed in quantum conseruatur ab agente infinito per temp̄ in finitum potest in virtute alterius se extendere ad duratiōem infinitā. quia esse consequitur formam rei supponendo semp in fluxum agentis vniuersalis sicut lumen consequitur diaphaneitatem aeris supposito influxu solis.

Ad terciā dicit q̄ in celo vtriq̄ est materia p̄tra. Quicquid sed talis materia nō est p̄uatiō alicuius forme ad mixta. quia forma celi replet totam potentialitatem illius materie cum sit quedam totalis et vniuersalis perfectio sicut etiā virtus eius est vniuersalis et nō particularis. Et quo patet q̄ materia celestis corporis est alia et altius ratiōis a materia inferiorū corporum. quia in materia celi ē solum p̄uatiō ad vbi. sed in materia inferiorum est p̄uatiō forme. quia forme inferiorum inferiorum sunt particulares. ideo non replent totam potentialitatem materie. et ergo simul vna cum forma res manet p̄uatiō alterius forme. Et quando dicitur si esset alia materia inferiorū et superiorū sequeretur q̄ materia esset cōposita. probatur. quia componeretur ex eo quod est cōmune vtriq̄ materie et ex eo quod facit diuersitatem inter materias. Dicendū q̄ illa diuersitas nō est per aliquā cōpositiōem sed per habitu dñe ad diuersas formas. quaz vna est totalis et alia partialis. quā potentie diuersificant fm diuersitate actui ad q̄s sunt.

Ar. Si nihil generaretur et corrumperebatur nisi quod habet contrariū sequeretur q̄ substantie figure et relatiōes nō possent generari necq̄ corrumpi. p̄batur. q̄ illis nihil est p̄trarium vt patet in p̄dicamentis. Dicendū fm Simplicium q̄ dictum p̄bi hic debet intelligi de contrarietate cōmunitate dicta que etiam includit contrarietatem p̄uatiōis et speciei. sicut etiam p̄bus loquitur p̄mo physico et hoc modo substantis est aliquid contrarium. Sed dicit sanctus Thomas q̄ quia ista responsio sit bona nō tamen habet locū in p̄posito. quia p̄bus hic loquitur de p̄trarietate motuū localium sed p̄uatiōi nō correspondet aliquis motus localis. Est ergo aliter dicendū q̄ quia nihil ē sit p̄trariū fm materiam vel fm formam est tamen sibi aliquid contrarium fm p̄prietatē dispositiōem ad talem formā. Sic ignis est contrarius aque contrarietate calidi et frigidi. Et talis contrarietas requiritur in omnibus que generantur et corrumpuntur. Et ergo per horum subtrahitiōem puenienter probatur corpus celeste esse exemptum a generatiōe et corruptiōe.

Ar. Ignis sua propria sphaera et similiter suprema pars aeris mouentur circulariter. vt dicit p̄bus mo' methēororum et tamen eis aliquid est contrarium.

Quidm q̄ ignis et aer nō mouentur circulariter motu p̄prio sed deferuntur p̄ motū celi sed corpora celestia p̄prio motu circulariter mouentur. q̄ nō est hinc inde s̄s ratiō.

Ar. Eadem substantia numero que sibi nō contrariatur est susceptiua contrariū vt dicitur in p̄dicamentis. ergo videtur q̄ contrarietas motuū

Primum

De celo

sum deo locum attribuunt et barbari et greci qui cumque quidem putant esse deos. Palam ut in mortali immortale coaptatum. impossibile enim aliter. siquidem igitur est aliquid diuinum. quoadmodum est. et nunc dicta de prima substantia corporum dicta sunt bene. Accidit autem hoc et per sensum sufficienter ut ad humanam dicere fide. In omni enim preterito tempore secundum traditionem inuicem memoriam nihil videtur transmutatum. neque secundum totum extremum celum. neque secundum partem ipsius propriorum nullam. Videtur autem et nomen ab antiquis datum usque ad tempus presens hoc modo existimantibus. quo quidem et nos dicimus. Non enim semel neque bis sed infinites oportet putare easdem aduenisse opiniones ad nos. propter quod tamen altero quodam existente primo corpore propter terram et ignem et aerem et aquam ethera appellauerunt suum locum accurrere semper semperiterno tempore ponentes denominationem ipsi. Anaxagoras autem videtur nomine hoc non bene. nominat enim ethera pro igne.

Hic Aristoteles manifestat propositum per signa. Dicens quod ratio et ea que apparent videntur probabiliter ad inuicem testificari in ista materia. Et ponit tria signa. Primum quod omnes homines scilicet greci et barbari et quicumque putant deos esse attribuunt deo supremum locum scilicet celum. coaptantes immortale immortali et diuinum diuino. ergo signum est quod celum sit immortale. Secundum signum sumitur ex experientia longi temporis. quod secundum humanam fidem et secundum memoriam traditam in omni tempore preterito celum non videtur esse transmutatum. nec secundum totum nec secundum aliquam partem. ergo signum probabiliter est quod celum sit intransmutabile. Tercium signum sumitur a nomine imposito ab antiquis quod durat usque ad presens tempus. quod illi appellauerunt hoc supremum corpus ethera a semper et semperiterno tempore currere et sic etiam nos dicimus. ethin enim grece currere dicitur in latino. Et hoc fuit sua opinio. Nec est mirum quod aliqui tempore intermedio vel etiam circa tempus Aristotelis posuerunt celum generabile et corruptibile et Aristoteles post eos ponit celum iterum ingenerabile et incorruptibile. quod vere opiniones non solum semel neque bis sed infinites reiterantur (supposita eternitate mundi) quod contingit destrui studia veritatis et iterum reparari. Sed hoc non oportet de falsis opinionibus. quod mens hominis naturaliter inclinatur ad verum. et sic cessantibus impedimentis renouantur opinioniones vere que prius fuerunt. Sed Anaxagoras male interpretatus est hoc nomen attribuens ipsi igni. quasi celeste corpus sit igneum. Ethin enim in greco etiam est idem quod ardere quod est proprium ignis. Et licet celum sit calidum effectiue. non tamen formaliter.

Primum. Homines existimant templa esse locum dei ergo hoc male dicitur de celo. Dicendum secundum doctorem sanctum quod homines hoc existimantes non existimant illud ex parte dei. quod sic locus dei est celum non

quidem necessitatis quasi indigeat loco corporali sed congruitatis. sed existimant illud ex parte colentium deum. quod oportet homines deos in aliquo loco corporali colere. Et ergo templum corruptibile proportionatur hominibus corruptibilibus. sed celum incorruptibile est proportionabile substantie diuine.

Manifestum est autem ex dictis. quod et numerum impossibile esse pluralem dictorum corporum simplicium. Simplicis quidem enim corporis necesse motum simplicem esse. Solos autem hos esse dicimus simplices etiam qui circuli. et eum qui in rectum et huius duas partes. Hunc quidem a medio. hunc autem ad medium ut motus deorsum.

Hic Aristoteles infert correlarium. Dicens quod ex predictis manifestum est quod impossibile est esse maiorem numerum corporum simplicium quam qui dictus est. quod necesse est motum simplicem esse alicuius corporis simplicis. sed non sunt plures motus simplices quam illi qui dicti sunt scilicet circularis et rectus qui est duplex. scilicet a medio et ad medium. motus a medio conuenit igni et aeri. motus vero ad medium conuenit terre et aque. sed motus circularis est primi et supremi corporis quod est celum. Et ita integritas vniuersi ex istis quinque corporibus consistit.

Quod autem non est circulari contraria alia latitudo. ex multis vitiis quis accipiet fidem. Primum quidem. quod circulari rectum opponi maxime ponimus. Concauum enim et gibbosum non solum ad inuicem opponi videntur sed et recto combinata et iuxta se posita. Itaque siquidem contraria alia qua est ea que in recto maxime necessarium contrariam esse. ad eum qui in circuitu motum. Que autem in recto ad inuicem opponuntur propter loca. Quod enim sursum et deorsum. et loci est differentia et contrarietas.

Istud est quartum et vltimum capitulum huius tractatus primi in quo prius ostendit quod motui circulari non sit aliquis motus contrarius. Et diuiditur in tres partes. In prima ostendit quod motui circulari non sit motus contrarius. prius tamen ponit quod intendit. Dicens quod per multas rationes potest aliquis accipere fidem quod motui circulari non sit aliquis motus localis contrarius. Tunc statim subiungit quod motui circulari maxime videtur opponi rectus. quia linea recta nullam habet fractionem. sed figura circularis videtur per totum habere fractionem. Hoc obstat quod in circulo contrariantur concuum et gibbosum. id est conuexum. quia illa ambo videntur contraria recto ex eodem fundamento. Sed dicit prius quod motus recti contrariantur ad inuicem propter loca contraria. sicut motus sursum et deorsum contrariantur. quia sursum et deorsum important differentiam et contrarietatem loci. ergo est impossibile quod motui circulari sit motus rectus contrarius quod tantum vnum vni est contrarium.

Primum. Figure nihil est contrarium. ut patet in predictis elementis sed rectum et circulare sunt differentie

Infert correlarium

Motus circularis non est alius motus

Non rectus

Caualao

Solutio

Celum putatur immortale in quo ad hoc

Opinionibus videntur quod infertur

Adquat tria signa

Primum
2m
3m

figurar. ergo in eis nihil erit contrariū. et per consequens male dicitur q. circulari maxime opponatur rectum.

Dicendū dupliciter et sunt ambe solutiones doctoris sancti. Primo dicitur q. plus hic loquitur ex ypothesi et nō simpliciter. si enim esset aliquid contrariū circulari maxime hoc esset rectum ratione supradicta. Secundo dicendū q. licet in figuris nō sit contrarietas specierum. est tamen ibi si cur in quolibet genere contrarietas differentiarum. ut patet decimo metaphisice.

¶ Deinde si quis existimet eandem rationem esse quā et in recto et in circulari. eam enim que ab a. ad b. latōne contrariā ei que a b. ad a. eam que in recto dicit. De enim infinite sunt: circulares enim infinite utique erunt circa eadē signa.

Hic consequenter secundo ostendit q. nō est contrarietas in partibus motus circularis. Et primo dicit q. nō est contrarietas in partibus motus circularis. que sunt in eundem semicirculū. q. alias infinite motus essent unum contrariū. Probat. q. inter duo puncta eiusdem semicirculi possunt describi infinite linee curue. sic autē nō est de lineis rectis. quia inter duo puncta potest solum esse una linea recta ut patet in hac figura que sequitur

¶ Et ista ratione plus videtur sequi q. infinite motus essent infinite contrariū. Probat. quia possunt describi infinite linee et super quolibet erunt duo motus contrariū. Dicendū q. illa est ratio Johannis grammatici. et vix pbat si loquamur de contrarietate terminorum. sicut accidit in motibus rectis. sed in ratione plus comparatur unus motus qui fit super una linea curva descripta ad infinitas alias describendas vel descriptas in quibus nō est equalis distantia.

¶ Sicut inter duo puncta possunt describi infinite linee curue. ita similiter inter duo puncta possunt describi infinite linee recte. Probat. q. a centro ad circūferentiā pnt describi infinite linee recte. Dicendū fm doctorem q. omnes iste linee recte sunt equalles. et ideo designant eandem distantiam inter contrarios terminos. et ideo in omnibus est eadem ratio contrarietatis que importat maximam distantiam. sed linee curue sic descripte sunt inaequales. et ergo in eis nō est eadem ratio contrarietatis.

¶ Similiter autē et que in semicirculo uno. puta a. grad. d. et a. d. ad g. Eadē enim ei q. in diametro ē. sp. em. unūquodque distare fm rectū ponim.

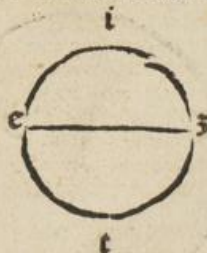
Hic ostendit q. nō est contrarietas in partibus motus circularis que accipiunt fm eundem semicirculū terminis transpositis. Probat. q. de ratione contrarietatis est q. habeat maximam distantiam sed talis nō sumit fm semicirculū. quia distantia que est in semicirculo repositur eadem distantie que accipitur per dyametrum. q. per illam mensuratur. Nam omni aliam distantiam mensuramus per lineam rectam cum illa sit certa determinata et minima. cum inter duo puncta nō sit nisi una. sed curue sunt infinite ut patet in hac figura.

¶ Mathematici accipiunt quantitatem lineę ut per lineam rectam et econverso. ergo hoc plus hic incouenienter negat. Probat. q. accipiunt quantitatem corde per arcum. et quantitatem arcus per chordam. Dicendū q. illa est ratio Johannis grammatici. sed deficit ut inquit doctor sanctus ab intellectu Aristotelis. q. Aristoteles hic nō intendit q. linea curva mensuretur per rectam. Sed q. distantia que est inter quolibet duo puncta mensuretur per lineam rectam. ratio nem iam dicta.

¶ Maxima distantia est in celo et tamen celum ē circularis figure. Prima pars pbat. de distantia que est inter principium arietis et principium libra. Dicendū q. illa distantia maxima attendit fm quantitatem dyametri et nō fm quantitatem semicirculi. alias enim plus distaret principium arietis a principio sagittarii q. respicit trino aspectu recte oppositōnis.

¶ Similiter autē et utique si quis circulū facies eam que in alterutro semicirculo latōne contrariā ponat ei que in altero. puta in toto circulo eaz que ab e. ad z. eius que in semicirculo. ei que a z. ad e. in c. semicirculo. Si autē et iste contrarietatis nō quid et que in toto circulo latōnes inuicē propter hoc contrarie.

Hic plus ostendit q. nō est contrarietas in partibus motus circularis q. accipiunt fm duos semicirculos. Et dicit q. si q. describens circulū totū p dyametrum diuisum ponat motū q. est in uno semicirculo et contrariū ei q. est in alio. hoc improbat eadē et simili ratione qua et pmū. q. illa distantia nō est maxima nec mensuratur semicirculo. sed diametro ut patet in sequenti figura

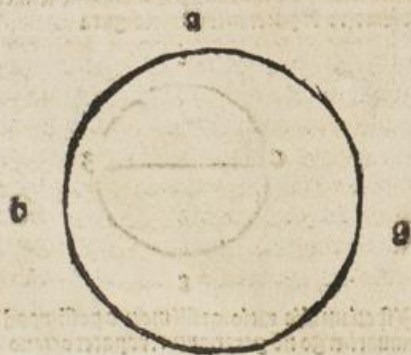
¶ Est etiam alia ratio. q. illi motus possunt ad inuicē continuari. ergo nō contrariantur. ut patet octavo philosophi

bb iij

207. Subdit etiam phs q si partes motui circulari essent contrarie non tñ ppter hoc sequer q contrarietas esset in motibz circularibz fm totum. qz contrarietatem partiu non sequitur contrarietas totius. Et omnibus his patet q Aristoteles contrarietate priu mor ex abundanti psequitur vt totaliter a motu circulari contrarietate excludat.

Atvero neqz que ab a ad b. circulario contra-
ria ei que ab a ad g. Ex eodẽ em in idem motu co-
traria aut determinata est latitudo ex contrario in co-
trariu esse. Si aut et esset ei que circũ contraria
frustra vtiqz esset altera. Ad eadem em quia ne-
cesse quod circũfertur vñquodqz sed incipies
in oia similiter aduenire contraria loca Sunt at
loci contrarietates. sursum z deorsum. ante z retro.
et dextrũ et sinistrũ Latitudo aut contrarietates
fm locũ sunt contrarietates. Siquidez em equa-
les essent non vtiqz esset motus ipsarũ Si aut
alter motus dominaretur. alter vtiqz non esset
Itaqz si ambo essent frustra vtiqz esset alterum
corpus nõ motum eodẽ motu. Frustra em cal-
ciamentum hoc dicimus cuius nõ est calciatio
Deus aut z natura nihil frustra faciunt

Hic phs tercio ostendit q totũ motu circulari nõ est
alius totus motus circularis prius. Et h duabz rñibz.
Prima. qz illi motus sunt ab eodẽ ad idẽ. s. motus locales
Prius sunt a prius in prius. igit. Maior pars exemplariter de
motu q fit ab a ad b. p. g. et de motu q fit ab a ad g. p. b
qz ambo incipiunt ab eodẽ scz ab a. z terminant ad idẽ
scz ad a. vt pz in figura q sequit. Secũda rñ. si vnus motus circularis
est prius alteri opteret q alter eoz esset frustra. vñ
abõ s. nihil e frustra in natura. g. nõ sunt duo motus cir-
culares prius. Maior pbat. qz opteret illos motus fieri
in eodẽ circulo z p eandẽ figurã z p idẽ spaciũ. z h iõ qz
contrarietas motus localis exigit contrarietate locoz. qz attin-
git vtiqz mobiliũ. Vel q illi motus eent eque fortes et
eqlis pñtis. tñ vnus impediret aliũ z eent ambo frustra
aut vnus dominaret alteri. z sic alter eent frustra. Similit-
er et mobile z moues eent frustra. qz hoc frustra dicim⁹
qz nõ pñ habere suũ vñum. Sicut dicim⁹ calciamentũ eẽ
frustra q nõ pñ aliqũ calciari. Maior pars ex autoritate
phi q dñt. de⁹ z natura nihil faciunt frustra. pz de deo. qz
de⁹ e agēs p intellectu z sic agit pñ fine. s. pñ de natu-
ra. qz natura agit sicut mota a deo.

Hic queritur de contrario in contrariu determi-
nat contrarietate in motibus rectis. ergo in
conuenienter applicatur contrarietati que est in motibz
circularibz. Dicendum cum doctore q esse a con-
trario in contrarium terminum non est ratio contrarie-
tatis specialis z pñia motibus localibus rectis sed est
comunis ratio in omnibus motibus. vt pz quinto phy-
sicoz. Et huius ratio est. quia contrarietas est differen-
tia fm formam seu sp ecieĩ decimo metaphysice. s. mo-
tus habet formam et speciem a termino. ergo in nullo
motu pñ esse contrarietas absqz contrarietate terminozũ

Hic Contra scõam ratioẽ contraria mobilia im-
pediunt se in mobilibus rectis sicut in circula-
ribz. ergo videtur q illa ratio nõ concludat. Dicu-
dum cum doctore contra Johanne gramatice q est alia
ratio in mobilibus rectis z circularibz. tum pmo. quia
in motibus rectis attenditur contrarietas fm extrema
linearũ rectarũ. sed in motu circulari eadem ratio con-
trarietatis est in omnibus partibus circuli. z ideo opoz-
tet q per eadem loca circuli vtiqz transcat z ppter illũ
transitum motus circulares contrarij se impedirent. vt
dicit ratio secũda. Etiam corpora naturaliter mota mo-
tu recto sicut apta nata sunt corrumpi. ita naturaliter
sunt apta nata impediri. sed sic nõ est de corporibz circu-
lariter motis. z ergo per hoc q corpora mota motu res-
cto impediuntur nõ sunt frustra. sed si corpora circulari-
ter mota impediretur tunc essent frustra.

Hic Planete motu firmamenti mouentur ab ori-
ente in occidentem. sed pñis moribus mouen-
tur ab occidente in orientem. sed isti motus vident esse co-
trarij. igitur tñ. Respondet sanctus Thomas q illi
motus videntur habere aliquã diuersitatẽ. sed tamẽ in
illis nõ est aliqua contrarietas ppter tria. Primo. qz illa
diuersitas nõ est fm contrarios terminos. sed solum fm
contrarias vias pueniendi ad eundẽ terminum. qz per
diuersa hemispheria. Secũdo. qz quibz vterqz motus sit su-
per idẽ centrum. tamẽ vterqz motus est super alios z
alios polos. ergo nõ sunt contrarij. Tercio. quia illi mo-
tus nõ sunt in eodẽ circulo cum motus planetarũ sint
in inferioribz circulis. z ergo non est eadem distantia q
tamẽ ad contrarietate requiritur. sicut patet in motibz
rectis. quoz contrarietas consistit in distantia centri et
circumferentie.

Querit Etz motui circulari sit aliquis mo-
tus contrarius. Pro responsione
notandũ. qz triplẽ potest imaginari aliquẽ motum eẽ co-
trarium motui circulari. Primo q ei opponat motus re-
ctus. sicut exempli gratia q motui facto supra semicir-
culũ opponat motus factus sup dyametru. Secũdo possz
imaginari q in partibz circularionis esset contrarietas
altero istoz trium modoz quos phs ex abundanti in
textu psequitur Tercio q vna totalis circulario sit al-
teri totali circularioni contraria. Sed phs in omnibus
istis imaginatõibz ostendit q motui circulari nõ sit
alius motus contrarius. ergo a motu circulari debz sim-
pliciter z totaliter excludi contrarietas.

Notandũ Qz ad contrarietatem motui
localium duo requiruntur. Prius
imũ q illi motus sint ad loca contraria. Ratio. quia

contrarietas est oppositio fm formā z spēm. sed motus ēā pīr spēm a suo termino ad quē. Scdm est q illi motus fiāt fm lineā rectā. Quia pīraria fm locū sunt q ita maxime dīstānt. sed maxima dīstācia inter aliq dīz mēsurari p lineam rectam z finitam. quia illa solum est certa vt patuit ex dīcīs. ergo fm illam solum debet accipi pīrarietas.

Ar. Motu recto pīrarietas mor? rectus. q a sili mo-
tui circulari pīrarietas motus circularis. Scdm
nō est sile. qz in motu recto dānt duo pīcta maxime dīstā-
tia fm q pīr attendi pīrarietas. s; illa nō dānt in motib; cir-
cularib;. Etā si pīr circuli fieret mor? pīrarij pīringeret eū
de motū sibi pīr esse pīrariū qd nō seqtur in motib; rectis

Ar. Motus circularis in eodē circulo facti se impe-
dūt qn fīūt ex diuersis pīrīb;. q inrer se pīrariā-
tur. Scdm q hoc impedimentū nō sufficit ad pīrarieta-
tē. sed optet q sint ad loca cōtraria. z q sint fm lineaz bīes
ulīsimā a qua sumit maxima dīstācia terminoz.

Secundus tractatus.

Ed quoniā manifestū est de his z derell
quis intendendū. Et pīmo vtrū corpus est
infinitū. quemadmodū plurimi antiquoz. phi-
losophoz putauerūt. aut hoc est vnū aliquod
impossibilitū. sic em̄ aut illo mō habere non ali-
quid modicū differt sed totum differre facit. et
omnē ad eam que de veritate speculatiōem fe-
re em̄ hoc omnīū principium contradictionū
enunciantibus aliquid de tota natura et fuit et
erit vtrūq. Si qdem quī modicū transgressus fu-
erit a veritate dīcedēs sic lōge plus decies mi-
lies. Puta si quis minimā aliquā dicat esse ma-
gnitudinē. Sic em̄ minimū introducens ma-
ximā vtrūq amouebit mathematicoz. Huius
aut causa quia principū virtute maius q mag-
nitudine. Quapropter qd in principio modi-
cū in fine fit multū magnū. infinitū aut princi-
piū h; virtutē z quantitātē maximā. Itaqz nihil
inēconueniēs neqz irrōnabile mirabilē ēē dīam
ex eo q sumit q est aliq corp? infinitū. Pro-
pter qd de ipso dīcedū a principio resumentī
bus. Necesse itaqz omīe corpus aut simplicius
esse aut compositū. Quare z infinitū aut sim-
plex erit aut compositū. Sed adhuc et qd fini-
tis simplicib; necesse finitū esse compositū. pa-
lam ex finitis em̄ z multitudine z magnitudi-
ne. Tantū em̄ est. ex quātis est compositum
Restat igitur videre. vtrū cōtingit aliquod in-
finitū esse magnitudinē. aut hoc impossibile.
preargumentantes autē de primo corpore sic in-
tendamus z de reliquis.

Postqz phis on dīr pīfectionē vniuersi z ex qbus pīrīb;
eius pīfectione inegret. Hic pīr in hoc tractatu scdo inqz

ut de infinitate ipsius. qz fm phm tercio physicoz qdā rōz
nō pīfecti attribuerūt infinito. Et diuidit in tria capla. in pī-
mo on dīr q nullū corpus circulariter motū sit infinitū. Et
diuidit in duas pīes pīncipales. in pīma on dīr pīntalit de
quo sit intērio. In scda exēqur pīpositū ibi. Qd qdē igitur
Dicit q pīmo. q manifestū est ex dīcīs q morū circulari
nō est aliū mor? pīrariū et de alijs q dīcta sūt. sed nunc
pīrter optet intēdere ad ea q residua sūt. z pīmo inqrendūz
est vtrū sit aliq corp? infinitū in actu fm magnitudinē si-
cut multi antiq pīr estimauerūt. Vel vtrū hoc sit impossibi-
le. Et hāc necessitatē determinatiōis pbat duplr. Pīmo
qz illud est determinandū qd multū facit dīcedere ab in-
finitōe veritatis. sed dicere ēē aliq corp? infinitū aut nō. est
hmodi. q. Vtrū pbat. qz hoc dīcū fuit in pīterito et erit in
futuro pīncipiū oīm pīdictionū inter eos q aliqd enūciaue-
runt de tota natura rez. qz illi q posuerūt infinitū pīncipiū
dixerūt alia fieri q separatōem ab illo pīncipio. z sic pīrter infi-
nitātē illius pīncipiū dixerūt generatiōem rerū nō deficere.
Sicut si aliq dīceret q ex infinita massa possent fieri pa-
nes in infinitū. Illi autē q posuerūt pīncipia finita dixerūt
res fieri in infinitū pī recipiōcā pīgregatiōem z separatōem ele-
mentoz. Scdo pbat qz illud est determinandū pīrter qd
ozūnt errores circa pīma pīncipia. sed infinitū est hmodi. eo
q h; rōnem pīncipiū. vt pī tercio physicoz. q de ipso est de-
terminandū. Maiorez pbat duplr. pīmo qz si qd modicū
transgressus fuerit a veritate circa pīncipiū talis pīcedens
in vltiora sit magis longe a veritate decies milies. quia
oīa sequētia depēdent ex pīncipijs. et hoc maxime apparet
in errore viar. Et phs exē^m ponit de Democrito q posuit
aliquā magnitudinē minimā. z phoc destruxit maximam
mathematicoz q est. q pīgit datā lineā secari in duo me-
dia. Scdo pbat maiore. qz quīs pīncipiū sit modicum in
magnitudine z quātitate. est tū magnū in virtute. sicut ex
modico semie pducit magna arbor. sed infinitū est vtrūqz
mō magnū. qz excedit in virtute pīncipiū sicut alia pīncipia
et etiā excedit oēm aliā quantitātē datā. q nō est inēconueni-
ens neqz irrōnabile si mirabilis dīna sequat in scia natūz
rali. ex eo q ponit aliq corp? esse infinitū. Tūc ibi Pro-
pter qd de ipso on dīr q ordine sit agendū de infinito. Dī-
cens q optet resumere pīderatiōes a pīncipio dīcta de dīf-
ferētia simpliciz corpore z pīpositoz. qz omīe corpus aut ē
simplex aut pīpositū. Si q esset aliq corp? infinitū illud
esset simplex aut compositū. Si manifestū ē q si corpa sim-
plicia ēēne finita magnitudinē z multitudinē necesse erit
pīpositū esse finitū. qz tantū est pīpositū quāta sunt pīponē-
tia. Restat q solū videre vtrū aliq corp? simplex sit infi-
nitū magnitudinē. v; vtrū hoc sit impossibile. Et hoc pba-
on dīr pīmo argumētādo circa pīma corpa. i. circularit mo-
ta. z deīn pīcedit ad reliq corpa q mouent motu recto

Qd quidē igitur necesse corpus qd circūfer-
tur finitū esse omīe ex his palam. Si em̄ infini-
tum quod circūfertur corpus. infinite erunt q a
medio egrediētes. infinitoz at dīstātia infinita
Infinita at dīstātia dico lineaz cui? nullā ē ex-
tra sumere magnitudinē tāgētē lineas. hāc igit
necesse est infinitam esse. Finitaz em̄ semp erit
finita. Adhuc autē semp est datā maiorem acci-
pere. Itaqz quemadmodū numerū dicimus in-
finitū. quia maximus nō est eadem ratio est de

De finitate z infini-
tate corporū vniuersi
detinendū nūc lo-
pīar dīcāz 20. 20. 20. 20.
pīa 20

20 20

L. 29 de
finitate z
infinitate
vniuersi

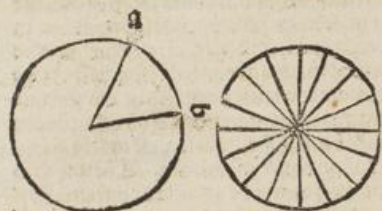
A pīma
pīma
pīma
pīma
pīma

Si pīma
pīma
pīma
pīma
pīma

Primum

distancia Si igitur infinitum non est ptransire infinito autē ente necesse distanciam infinitam esse. non vtiq; cōtinget circū moueri. Celū autē videmus circūuolui. 7 ratōe determinauimus quia est alicuius circularis motus.

Hic cōsequenter exequitur positum. et pmo ostendit hoc in corpore circulariter moto. Dicens q manifestū erit ex dicendis sex rationib; q necesse est omne corpus qd mo uetur circulariter esse finitum. Prima ratio est talis. si ali quod corpus esset infinitum non posset moueri circulariter sed corpus primū. scilicet celū mouetur circulariter. ergo non potest esse infinitum. Condicionale maioris probat. quia si corpus quod circulariter mouetur esset infinitum nec protracte a centro ad circūferentiā erunt infinite. qā tam diu. pteunt qd diu durat corporis quantitas. Tūc vltra si lineę protracte a centro ad circūferentiā sint infi nite. distanciam erit infinita. quia distanciam infinitorū est infi nita. Etiam qualiter distanciam data est accipere maiore si s cur quolibet numero dato est accipere maiorem. Tunc vl tra illa distanciam est infinita que non potest ptransiri sexto physicoz. ergo non contingit tale corpus circulariter mo ueri. Tenet cōsequencia. quia ad hoc q fiat motus circū laris oportet q vna lineā egrediēs a centro ptingat ad si s tum alterius. Et p declaratione maioris ponunt figure se quentes. Vnozē principalis rōnis probat duplx. pmo quia ad sensum videmus q celum circulariter mouetur. Secūdo quia supra p rōem ē pbatur q motus circularis est alicuius corporis. Relinquitur q p eluso manifesta q im possibile est esse corpus infinitū qd circulariter mouetur

Et sic in infinitū

Adhuc a finito tempore si auferas finitū tē pus: necesse reliquū esse finitū 7 habere princi pium. Si at tps incessus h; pncipiū ē pncipiū motus Quare 7 magnitudinis que mota est. si militer autē hoc 7 in alijs. Si itaq; lineā infi nita. in qua a g. ad alteram partē que est e. in q autē bb. ad vtrāq; partē infinita sit. Si itaq; scribat circūlū que a g. a g. centro incidēs. quā doq; fertur circū per eam que bb. a g. in tempo re finito. Omne em̄ tempus in quanto circulo latum est celum. finitū est 7 ablatum. igitur quo incidens ferebatur. Erit igitur aliquod princi pium quo primū que a g. eamq; bb. incidit. s; impossibile. Non contingit igitur circulum cir cūuolui infinitum. Quare neq; mundū si erat infinitus.

Hic ponit secundā rōnem que sumitur ex hoc q lineę descripte imaginare in corpore infinito siue in eius loco nō

De celo

Supponit duo

possunt seinuicem interfecare. Et premittit in hac rationē duas suppositiones. prima si a tempore infinito auferat si nitum tempus necesse est reliquū esse finitū 7 habere princi pium. Secunda est. si tempus ipius motus habeat princi pium. motus habebit principium. 7 etiam magnitudo mo ta. quia tempus motus 7 mobile se consequunt in hoc qd est esse finitum. vt pbatur sexto physicoz. Istis pmissi sis sic arguitur. Si corpus circulariter motum esset infinitum tunc sequeretur q corpus infinitum ptransiretur in tempore finito. sed consequens est impossibile ergo 7 aūc dens Probat sequelam p figurā. quia ponamus q a cen s tro corporis infiniti trahatur lineā infinita que est a g. et moueatur. et extra centrum trahatur alia lineā infinita ex vtrāq; parte que vocetur bb. 7 quiescat. Si ergo tale cor pus circulariter moueatur necesse est lineam a g. quā doq; intercideret lineam bb. 7 eam finaliter ptransire. et hoc in tē pore finito. ergo infinitum ptransibitur in tempore finito. Sed q tempus sit finitum probat. quia totū tempus in quo motum est celum est finitum. quia viginquattuor horarum. vt patet ad sensum.

Adhuc autē ex his manifestū q infinitū im possible moueri. Sit em̄ que a lata iuxta eam que b finita iuxta finitam. Necesse igitur simul 7 eam q a ab ea que b absolui. 7 eā que b. ab ea q a. Quantū em̄ altera acceperit alterius. 7 alte ra illius tantū. Si qdem igitur ambe moueātur in contrariū velocius vtiq; disiungent. Si au tem iuxta manentē tardius feratur eadē celerita te mota ea que iuxta eā fert. Sed illud qdē ma nifestū. qz impossibile infinita ptransire in tpe fi nito: in infinito igitur. Nūsum em̄ est hoc pus in his q de motu. Differt autē nihil aut finitū ferri iuxta infinitā. aut infinitā iuxta illā. Cū em̄ illa pmutet iuxta illā sili mota 7 nō mota. Verūtū si iuxta moueātur ambe velocius absoluentur. Quis aliqñ nihil prohibeat motaz iuxta quic centem velocius ptransire q cōtra motam si qd fecerit ptra motas qdē abas latas lente Ea

Oe qd qd cula
re moue 7 fi
nitum pbat sic
p'a 20

2420

autē que iuxta quietaz multo illis velocius la-
tam. Nullū igitur ad rōnem impedimentū. q̄a
iuxta quietam. quoniā quidē motū cōtingit eaz
que a iuxta motaz eam que b. tardius p̄transire
Si igit̄ infinitum tēpus quo finita absoluitur
mota p̄ infinitā. z in quo infinita p̄ infinitā mo-
uebat̄ necesse infinitūz esse. impossibile igitur
infinitū p̄ infinitū moueri totum. Si em̄ z p̄ mī-
nimū moueat̄ necesse infinitū fieri tēpus. Sed
eamē celū circuit. z vertitur totūz in circuitu in
tēpore finito. Quare cōtinet totā que intus pu-
ta eam que a b finitam. impossibile igitur infini-
tum esse quod in circuitu

Hic ponit terciā rōem que sumit̄ ex infinitate toti⁹ cor-
poris qd̄ ponit̄ circulariter moueri. Et p̄mittit duas sup-
positōes. Prima talis est. si sint due linee finite. quarū vna
sit a. z alia b. ita q̄ a moueat̄ iuxta b quiescēte b ex necessita-
te sequit̄ q̄ simul linea mota que est a segetur a linea stāte
que est b z eōtra. qz quantā partē vna eaz accipit de alia
tantā eōtra alia accipit de ipsa. Sed si ambe moueāt̄
vna p̄tra aliā tunc velocius separant̄ dum sit equalis vel-
ocitas duarū moraz cōtra se invicem z vnius more iuxta
aliā stāte. Ex ista sup̄pōe sequit̄ q̄ si linea finita p̄trāseat
finitam vel eōtra. in equali tēpore se p̄transibunt. vt patz
infra in figura. Secunda sup̄positio est q̄ impossibile est
lineam infinitā p̄transiri tempore finito a linea finita. et hoc
ostensum est in sexto physicor. z similiter patet in figura.

Tunc sic arguitur. celū tempore finito p̄transit circuloz
descriptū circa centrū. ergo in eodem tpe ab eodē circulo p̄-
transit. z p̄ se quens celū nō erit infinitum

Finita	a		finita	a
	b	finita		b infinita

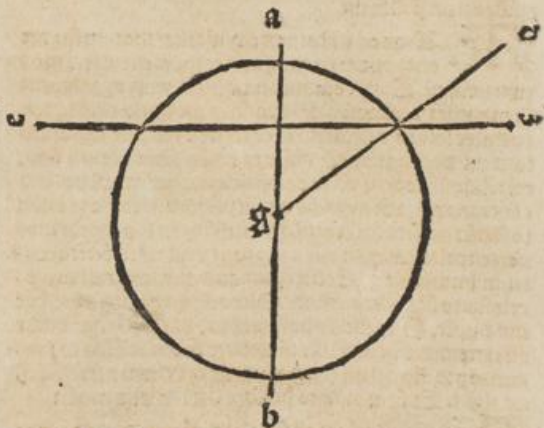
Adhuc quemadmodū lineā cuius finis est.
impossibile esse infinitam. sed si q̄dem ad longi-
tudinem z superficiem: similiter cuius finis nō con-
tingit. cū autē determinat̄ nūq̄. puta tetrago-
nū infinitū. aut circulū aut spheram. quemad-
modū neq̄ pedale infinitū. si igitur neq̄ sphe-
ra neq̄ tetragonūz. neq̄ circulus est infinitus.
Non existente autē circulo neq̄ vtiq̄ que circū
erit latio. Similiter autē neq̄ infinito existente
nō vtiq̄ erit infinita. Si neq̄ circulus infinitus
est nō vtiq̄ mouebit̄ circularit̄ infinitū corpus

Hic ponit ad idem quartā rōem que talis est. Qd̄
est ad om̄ē partem determinatū hoc non potest esse infini-
tum. sed corpus circulare est ab om̄i parte determinatū. er-
go non potest esse infinitū. z per cōsequens motus eius nō
erit infinitus. quia si non sit circulus nō erit motus circula-
ris. ergo a simili si nō sit circulus infinitus nullus erit mo-
tus circularis infinitus. Maior p̄batur inductiue. qz im-
possibile est lineā esse infinitam cuius est aliq̄s finis ab om̄i
parte. z si est de superficie ab om̄i p̄te determinata. cuius

modi est tetragonū. id est quadratū z circulus qui est sup̄-
ficialis figura. Maior p̄bat̄. qz corpus circulare est figura
corporea. s̄z figura est q̄ terminio vel terminis p̄phenditur

Adhuc autē si g. centrū sit. que autē a b infini-
ta z que c. ad rectū infinita. z que d. g. mora nū-
q̄ absoluet̄ ab e. sed semper se habebit̄ quemad-
modum g. e. incidit em̄ que z. Non igit̄ circuit̄
circulum que infinita.

Hic volens ponere q̄ntam rōnem p̄mittit̄ talem sup-
positōem q̄ corpus infinitū circulariter motū centrū sit g.
et ducat̄ p̄ hoc centrū lineā ad vtrāq̄ partēz infinitā q̄
sit a b. Deū ducat̄ alia lineā etiā ex vtrāq̄ p̄te infinita extra
centrū cadens ad rectos angulos sup̄ lineam a b. et sit e z.
et hee due linee sint stantes quasi imaginare in spacio in q̄
corpus infinitum mouetur circulariter. Deinde sit alia li-
nea d. g. infinita solum ex parte d. z moueat̄ per motū cor-
poris in quo est descripta. Tunc arguit̄ sic. ad hoc q̄ tal-
le corpus circulariter moueat̄ z q̄ totus motus compleat̄
oportz q̄ lineā d. g. mora absoluat̄. id est segetur a lineā e z.
Sed hoc est impossibile. cum vtrāq̄ sit infinita. ergo im-
possibile est tale corpus circulariter motum esse infinitum
Et hoc clare patet in figura

Adhuc si q̄dem infinitum celum mouet̄ aut
circū. in tempore finito infinitū erit p̄transitum.
erit hoc q̄dem manens celum infinitum. Hoc
autē in hoc motum equale. Itaq̄ si q̄dem circū
uit infinitū. ens infinitum equale ip̄i p̄transiuit
in tēpore finito. sed hoc erat impossibile Est autē
et cōuertibiliter dicere. Qz si finitūz tempus in
quo reuolutū est. z magnitudinē que p̄transita
est necesse est finitūz esse. equale autē ip̄i p̄transi-
uit finitū. finitū igitur z ipsam. Quod q̄dez cir-
culo motum nō est interminatū neq̄ finitū. sed
habet finem manifestum.

Hic ponit sextā rōem z eaz dupl̄r formas. vno modo
ducendo ad impossibile. z alio mō p̄bando oñsiue. Ducēdo
ad impossibile sic arguit̄. si celum esset infinitū sicut tu pos-
nis. tunc voluendo p̄transire spaciū infinitum. z si spa-

Suppositio vni

Nota 20

Suppositio duo

Nota 20

Nota 20

Nota 20

Primo dicitur de ad

etiam sit infinitum tempus erit infinitum. quia illa sunt equalia quo ad infinitatem. Sed hoc est manifeste falsum. quia ad sensum videmus quod celum circumferat in tempore finito. quod in viginti quatuor horis. ergo est impossibile corpus circulariter motum esse infinitum. Sed probando ostensum fore quod motum eorum sic tempus in quo celum reuoluit est finitum. ut patet ad sensum. ergo et spatium pertransitum erit finitum. et per consequens celum quod tale spatium pertransit erit finitum. Tenent autem consequenter. quod tempus spatium et mobile commensurabiliter diuiduntur. ut probatur sexto physicorum. Ex omnibus hijs concluditur quod manifestum est corpus circulariter motum non esse determinatum. quia est figuratum. et per consequens non erit infinitum

Ad. Primum mouens est infinitum ergo primum mobile quod est celum erit infinitum. Tenet consequentia. quia motus ad mobile debet esse proportio. Et si primum mouens esset infinitum primo mobili existente finito. tunc posset ipsum mouere in instanti quod implicat contradictionem. Dicendum dupliciter. primo per argumentum concluditur si primum mouens ageret per necessitatem nature et non ex extrinsecis. quia tunc moueret in non tempore. sed hoc falsum est. quia agit per intellectum et voluntatem. Secundo dicendum quod motus ad mobile debet esse proportio inaequalitatis. quia oportet virtutem actiuius mouentis excedere resistantiam passiuam

Ad. Aliquod est corpus circulariter motum finitum ergo etiam erit aliquod corpus circulariter motum infinitum. Tenet consequentia. quia si unus oppositorum sit in natura et reliquum. Dicendum quod probatio consequentiae habet solum veritatem in contrariis et relative oppositis cum tali declaratione. si unus oppositorum sit in natura oportet reliquum esse actu vel in potentia. quia eadem est potentia contrariorum. Et quando queritur. utrum in corpore infinito si esset posset dari centrum. Dicendum quod sic si ponatur moueri circulariter. quia omnis motus circularis est circa centrum immobile. Et si iterum queritur an in tali corpore infinito sit dare medium. Dicendum quod medium potest accipi dupliciter. Uno modo positum pro illo quod eque distat ab extremis. et sic non esset in corpore infinito. Alio modo negatiue pro illo quod non magis accedit ad unum extremum quam ad aliud. Et sic in infinito possunt dari infinita media

Ad. Extra celum est spatium infinitum. ergo erit repletum aliquo corpore infinito. Tenet consequentia. quia vacuum non est ponendum. Dicendum quod nihil est extra celum nisi finis imaginationem. sed imaginationi credere est inconueniens

Sed adhuc neque quod ad medium. neque quod a medio fertur in infinitum. contrarie enim rationes queruntur et quod deorsum. contrarie autem ad contraria loca. Contrariorum autem et si alterum determinatum est et alterum determinatum erit. Medium autem determinatum est. si enim undecumque feratur deorsum quod substat. non contingit pertransire longius medio loco. Determinato igitur medio loco et cum qui sursum locum necesse determinatum esse. Si autem loca determinata sunt et finita et corpora erunt finita. Adhuc si sursum et deorsum determinata sunt et intermediis necesse

determinatum esse. Si enim non est determinatum infinitum utique erit motus. hoc autem quod impossibile. omnino est prius. Determinatum est igitur medium. Quare et quod in hoc corpus aut existens aut fieri possibile. Sed et adhuc quod sursum et deorsum fertur corpus potest in hoc factum esse. natum est enim. hoc quod de hoc a medio moueri. hoc autem ad medium. Et his itaque manifestum. quod non contingit corpus esse infinitum. Et adhuc si grauitas non est infinita. neque utique horum corporum nullum erit infinitum. Necessesse enim infiniti corporis infinitam esse et grauitatem. eadem autem ratio erit et in leui. Si enim est infinita grauitas est et leuitas. si infinitum sit quod circumfertur. palam autem ex his. Sic enim finita et sumatur infinitum quod corpus in quo a b. grauitas autem ipsius in quo g. Auferat igitur ab infinito finita magnitudo in qua b d. et grauitas eius sit in quo est e. itaque eo quod g. minus erit. Si horis enim grauitas minor. mensuret autem minus quotiescunque et ut grauitas minor ad maiorem b d. ad b z. fiat. contingit enim auferri ab infinito quacumque. Si igitur proportionabiliter magnitudines grauitatibus. Minor autem grauitas minoris est magnitudinis et maior maioris utique erit equalis igitur erit finiti et infiniti grauitas. Adhuc autem si maioris corporis maior grauitas eius quod est b. maior grauitas quam b z. Quare finiti grauitas erit maior quam infinitis. Et inaequalium magnitudinum eadem grauitas erit. Inaequale enim finiti infinitum

Nullum corpus recte motum
Istud est secundum capitulum huius tractatus in quo ostenditur quod nullum corpus recte motum sit actu infinitum. Dices primo quod nullum corpus motum ad medium aut a medio est infinitum. Probatur duobus rationibus. quarum prima sumitur ex parte locorum quod talis est. Si corpora recte mota essent infinita vel essent corpora extrema sicut ignis et terra. aut essent corpora intermedia. Si nullum istorum est verum. Minor probatur primo de extremis. quod motus istorum corporum sunt peritiam et ad loca peritiam. sed unum istorum peritiam est determinatum. scilicet medium mundi. quod si aliquod corpus undique ferat deorsum ad locum medium non potest longius pertransire. Si oportet etiam reliquum esse determinatum. Tenz prima. quod peritiam sit unius generis et unius potentie. Sed si loca sunt determinata oportet corpora esse finita quia non sunt moueri ad illa loca. quod oportet locatum pertransiri loco. Secundo probatur minor de medijs. quod si extremis extrinsecis determinatis media essent inter determinata sequeretur quod motus extremorum corporum esset infinitus. et sic non posset perfici motus de uno extremo in aliud. etiam si ante naturalis inclinatio ad hunc vel illud locum. quod esset per media infinita. sed si prius omnino est esse impossibile. quod omnino est quod naturalis inclinatio non potest esse frustra cum deus et natura nihil faciat frustra. ut prius dictum est. Ergo est impossibile corpus quod actu est in medio vel quod potest ibi esse sit actu infinitum

2^a 20

+ infiniti

Tunc ibi (Et adhuc si gravitas) Ponit scđam rōem que sumit ex pte gravitatis et leuitatis. Et est talis si est aliquid corpus graue vel leue infinitū ipm haberet gravitatem vel leuitatē infinitā. sed hoc est impossibile vt infra p babit. q̄ et ipm ex quo sequitur. Maior pz. qz necesse est infiniti corporis gravitatē vel leuitatē esse infinitā. Si em habet gravitatē vel leuitatē finitā sequentur tria incōuenientia. Primum qz corpus finiti et infiniti esset equalis gravitas vel leuitas. Scđm qz corpus finiti erit maior gravitas qz corporis infiniti. Tercium est qz in equalitū corporū erit equalis gravitas. Sequela pmi incōuenientis pz. qz si corpus habeat gravitatē finitā auferat ab isto corpe infinito aliqua pars ista pars ablata hz gravitates finitas proportionabile gravitati totius cū inter quonqz finita sit aliqua portio. Sit qz qz utas totius excedat gravitatē pti in triplo. tūc accipiat ulterius de isto corpe infinito alia ps que in triplo excedat portem ptem pns ablatam illius gravitas in triplo excedit gravitatē pti pns ablate. Et qz gravitas totius infiniti non excedit nisi in triplo eandē ptem. sic manifeste sequitur qz equalis erit gravitas finiti et infiniti corporis. Qd est incōueniens. qz sequet ulterius qz totū residuū corporis infiniti nullā haberet gravitatē. qz pmi est impossibile. f. qz corporis infiniti sit gravitas finita. Scđm incōueniens patz. qz pti que in triplo excedit posset addi alia ps corporis infiniti. et sic crescere magnitudine cresceret gravitas. quare gravitas illius pti que posset finita esset maior qz gravitas corporis infiniti. Tercium incōueniens est manifestū. qz in finiti est inaequale finiti cū sit maius eo. Un cum hec sint impossibilia impossibile est corporis infiniti esse gravitatē finitam. Et hec omnia phus diffuse declarat in littera

Nihil em differt gravitates cōmensuratas esse aut incōmensuratas. et em nō cōmensuratis existentibz eadē erit rō. puta si in tercio mensuras excedit g gravitatē Magnitudinibz em b. d. tribz totis sumptis maior erit gravitas qz que in quo. g. Quare idē erit impossibile. Adhuc aut etiam cōtingit cōmensuratas sumere. Nihil em differt incipere a gravitudine aut a magnitudine. puta si sumatur cōmensurata gravitas ei quod est. g. que in quo e. et ab infinito auferatur habēs gravitatem in quo. e. puta. d. b. Deinde vt gravitas ad gravitatē. b. d. ad alia fiat magnitudines. puta ad. b. z. Contingit em infinita existente magnitudine quātrūqz ablata esse. His em sumptis cōmensurate erunt magnitudines et gravitates inuicem. Neqz utiqz magnitudinē omiomerā esse aut anomio merā nihil differret ad demonstrationez. Semper em erit sumere equaliter gravia corpora ei quod est. b. d. ab infinito q̄sumētiqz aut auferentes aut apponentes. Quapropter manifestum ex dictis quoniā non erit infiniti corporis finita gravitas. Infinita igit. si igit hoc impossibile et infinitū aliquid esse corpus impossibile

Remouet hic phus excludit duas obiectiones cōtra pmissam

rōem. Prima est talis. qz in prece dēti rōne phus supponit qz gravitas minor mensuret maiore fm aliquē numerum quod nō videt esse verū. qz non omne maius mensurat minus. qz linea trium palmarū non mēsurat lineam octo palmarū. Rūdet phus duplī. Prmo qz nihil refert. etiā si illa cōmensuratio non ponat. qz necesse sequitur qz minus aliquis sumptus aut mēsurat maius aut excedat ipm sicut binarius ter sumptus mēsurat senariū et excedit quinquarium. Sic etiā erit in pposito quare adhuc sequitur incōueniens. Secūdo dē qz licet non sit cōmensuratio cōparādo minore ptem ad maiorem. est tamē cōmensuratio si maior gravitas cōparet ad maiorem. et similis maior magnitudo ad maiore. et illa cōmensuratio potest inueniri p ablatōem partū q̄sumētiqz placuerit a corpore infinito. Tunc ibi. (Hec vtiqz) excludit scđam obiectionē. qz phus supponit p suppositū magnitudines esse proportionabiles gravitatibz quod qdem necessariū est in corpe simili pti. sz in corpe dissimili pti hoc nō oportet. Rūdet phus qz nihil differt ad demonstratōem pmissam verū illa magnitudo infinita de qua loquimur q̄sum ad gravitatē sit omiomerā vel homogenia. i. simili partū aut etherogēia. i. dissimili partū. qz a corpore infinito possumus sumere q̄sumētiqz voluerimus vel apponēdo vel subtrahendo. Et sic semp sequitur incōueniens. sz qz corpus infinitū et finitū sint equalia in gravitate. Quobus ista cōcludit qz infiniti corporis nō pte esse finita gravitas nec pte esse infinita. vt statim probabitur. sic consequens est qz impossibile sit ēē aliquod corpus recte motum esse infinitum

Sed adhuc quoniā infinitam esse gravitatem impossibile ex his manifestū. Si em tanta gravitas tantā in hoc tpe mouet maior tantam et adhuc in minori fm analogiā quā gravitates habent. tēpora ecōuerso habebūt. puta si media gravitas in hoc duplū in medietate ei? Adhuc finita gravitas omnē finitaz mouet in quodā tēpore finiti. Necesse igitur ex his si qua est infinita gravitas moueri qdem fm tantum quantū finita. et adhuc non moueri quidē. eo qz proportionabiliter oportet fm excellētiā moueri. Contrarie aut maior minori. proportionis autē nulla est finiti ad infinitum. Minoris autē temporis ad maius finitū. sed semp in minori. Minimū aut non est. Neqz si esset quē utilitas vtiqz esset. Alia em contra finita sumeretur in eadem pporione in qua infinita ad alteram maiore. Itaqz in equali tempore equalē vtiqz moueret infinita finire. sz impossibile. Sz adhuc necesse si qdem in quicūqz tēpore finiti mouet infinita. et alia in hoc finitā gravitates mouere quandā finitaz. impossibile igitur infinitam esse gravitatem. Similiter autem et leuitatem et corpora. ergo infinitam gravitatem habentia et leuitatem impossibile

Hic pbat qd supposuerat. sz qz nō possit ēē finitas finita. et in h ppar maiore scđe rōnis pns posire. Et tria

pria

Excludit 143 p^o

20

2a

Excludit 143

Ar. Aliquod corpus recte motū est infinitū fm' di-
uisione. qz est continuū. ergo etiā erit infinitum
fm' compositionē & quantitatē suā. partium. Dōm q

stum siq̄s nobis sinat manere p̄mas p̄potheses
 finitis em̄ p̄m̄is motibz entibz necesse ē sp̄s
 simpliciū corpoz esse finitas. simplex q̄dem em̄
 qui simplicis corporis motus. Simplicēs autē
 finiti motus sunt. Necesse autē semp motū habere
 om̄e corpus physicū. Sed tamen siq̄dem
 ex finitis erit infinitū. necesse et partiū vnāquā/
 q̄s esse infinitam. Dico autē puta aquā aut ignem
 sed impossibile est. Ostensum est em̄ qm̄ neq̄
 grauitas neq̄ leuitas ē infinita. Adhuc necessa-
 rium infinita magnitudine esse etiā loca ip̄arū.
 Quare et motus infinitos esse oim̄. hoc autem
 impossibile. si ponamus veras esse p̄mas p̄po-
 theses. et neq̄ quod deorsum fertur infinitū con-
 tingere ferri. neq̄ qd̄ sursum fertur fm̄ eandem
 rōnem. Impossibile em̄ fieri qd̄ nō p̄tingit fa-
 ctum esse. similiter in tali et tanto et vbi. Dico at
 si impossibile est factū esse albū. aut cubitale aut
 in egipto. et fieri aliquid horz impossibile. Im-
 possibile igitur et ferri illuc vbi nullū quod ferri
 possibile peruenire. Adhuc si et discreta sunt. ni-
 hilominus p̄tinget vtiq̄ ex om̄ibus ignem infi-
 nitum esse. sed corpus erat vndiq̄ distensiones
 habens. Itaq̄ quomō possibile est plura q̄des
 dissimilia. vnūquodq̄ aut corz. Infinitū ē vn-
 diq̄ em̄ vnūquodq̄ oportet infinitū esse. Sed
 adhuc neq̄ totum om̄iomerū contingit infini-
 tum esse. Prīmū q̄dem em̄ nō ē alius p̄ter istos
 motus. Habebit igitur vnū horz si aut hoc ac-
 cidet aut grauitatē infinitā aut leuitatē esse infi-
 nitam. Sed adhuc nō possibile corpus quod
 circūfertur. Impossibile em̄ infinitū circūferri.
 Nihil em̄ differt hoc dicere q̄ celū dicere infi-
 nitum. Hoc autē ostensum est q̄ nō est possibile
 Sed adhuc neq̄ om̄ino infinitū contingit mo-
 ueri. aut em̄ fm̄ naturam mouebitur. aut violē-
 tia etsi quidem violentia est ip̄i et qui fm̄ naturā
 Quare et locus alius equalis in quem feratur.
 hoc autem impossibile

¶ Nicphus exequitur p̄positum. scz ascendendo p̄
 duas rōnes naturales demonstratiuas q̄ nulluz cor-
 pus naturale sit infinitum. quaz p̄ma sumitur ex parte
 motus localis qui est p̄mus et comunissimus motus
 Scda sumitur ex parte actōnis et passionis que in mo-
 tu consistunt. vt dicitur tercio physicoz. et tangitur ibi.
 qd̄ aut om̄ino Pro p̄ma rōne p̄mittit tres diuisiones
 quaz p̄ma est. q̄ necesse est om̄e corpus aut esse finitū
 aut infinitum. Si sit finitū habet p̄positū. Sed si sit
 finitū restat scda diuisiō. scz q̄ aut sit totū anomiomerū
 siue etherogeneū. i. dissimiliū partiū sicut corpus aialis
 qd̄ cōponit ex carnibz ossibz et neruis. aut erit omiomerū

siue homogeneū. i. similiū partiū sicut aqua cuius quē-
 liber pars est aqua. Si vero sit totū dissimiliū partium
 restat tercia diuisiō. vtum scz species partium talis cor-
 poris sint finite numero aut infinite. Si ergo p̄batur
 fuerit q̄ nullū corpus dissimiliū partiū sit infinitū et itez
 q̄ nullū corpus similiū partiū sit infinitum. p̄batur est
 q̄ nullum corpus vniuersaliter sit infinitū. ¶ Ex om̄i-
 bus istis formatur ratio talis. Om̄e corpus aut ē dissimiliū
 partiū aut similiū. sed nullum tale potest esse infini-
 nitum. ergo vniuersaliter nullum corpus potest esse infini-
 nitum. Maior est nota ex scda diuisione. Sed minor
 p̄batur in littera inductiue. Prīmō de corpore dissimiliū
 partium. quia vel esset cōpositum ex infinitis spe-
 ciebus partium aut ex finitis. Non p̄mum. quia mor-
 simplices sunt finiti. quia solum tres. vt patet per suppo-
 sitiones p̄us factas. ergo etiam corpora simplicia erunt
 finita. quia necesse est q̄ om̄e corpus naturale habeat p̄-
 priū motum nec potest esse motus simplex nisi sit ali-
 cuius corporis simplicis. Nec potest dici scdm̄ scz q̄
 species partium illius corporis sint finite multitudine.
 Probat. quia si partes ille essent finite fm̄ speciem tūc
 oporteret vnā vel plures eaz esse infinitas magnitudine
 q̄ ex finitis multitudine et magnitudine nō resultat nisi
 si finitum. sed hoc est impossibile. igitur et. Minor p̄-
 batur per quatuor impossibilia que sequerentur p̄mum
 q̄ tales partes infinite magnitudine haberent infinitā
 grauitatē vel leuitatē quod prius reprobatū est Se-
 cundū. q̄ loca eaz essent infinita. quia oportet loca esse
 equalia locatis. Tercium. quia sequeretur q̄ mor-
 harum partiū essent infiniti quod est impossibile si vera sint
 que supra sunt posita scz q̄ non p̄tingit aliquid moueri
 deorsum in infinitum. neq̄ etiam sursum. quia deorsum
 est determinatum. ergo et sursum fm̄ eandem rōnem
 Et hoc etiam phis ostendit per id quod est cōmune
 om̄ibus motibus. quia impossibile est q̄ aliquid moue-
 atur ad illud ad quod non potest puenire. alias em̄ cec-
 frustra. quia impossibile est fieri quod nō p̄tingit ē fa-
 ctum. Et hoc habet veritatem de motu qui finaliter or-
 dinatur ad quietē. Sicut si impossibile sit aliqd̄ esse fa-
 ctum album scz coruum aut cubitale. aut esse factum in
 egipto puta danubiu. impossibile est aliquid horum fie-
 ri. Si ergo loca essent infinita mobilia non possent esse
 facta in locis suis. et per consequens non possent moueri
 ad loca sua. quia infinitum nō potest pertrāsiri. Et sub-
 dit phis q̄ nihil refert siue ponatur vnum infinitū con-
 tinuum siue plura infinita discreta. id est distincta sicut
 dicit Democritus qui posuit infinita corpora in diuisibi-
 lia et Anaxagoras qui posuit infinitas partes cōsumi-
 les. Quia si sint infinite partes ignis nō continue nihil
 phibet illas om̄es coniūgi et ex om̄ibus fieri vnū ignē.
 Quartū impossibile. q̄ si corpus dicatur infinitū opor-
 teret q̄ sit infinitum ad oēm partem et ita ex nulla pte erit
 aliquid extra ip̄m. et sic nō esset possibile q̄ in corpore in-
 finito essent pultra dissimilia. quoz vnūquodq̄ esset in
 finitum. quia vnū infinitū occuparet om̄ia. Scdo p̄-
 batur minor p̄ncipalis quo ad scdam eius partes scz q̄
 nullum corpus similiū partium potest esse infinitū. et
 hoc duabus rōnibus. Prīmā. cuiuslibet corporis na-
 turalis oportet esse aliquem motum naturalem. sed ta-
 le corpus infinitum similiū partiū nō haberet aliquem
 motum naturalem. igitur. Minor patet. quia nō ē ali-
 motus p̄ter istos tres. quoz vnus est circa medium

Imo n m
 corp nāle
 et infinitū
 p̄bat d̄ f

p̄m̄it 3
 diuisiōes

aliis a medio et terci^o ad mediu^m et duo vltimi non pnt
tali corpi puenire. qz fm illos moueret sursum aut deor
sum et sic eet graue aut leue. et qz tale corp⁹ ponit infinitu
grauitas vel leuitas eet infinita qd e impossibile. Nec pe
dici q moueat circulariter. qz impossibile est infinitu circu
ferri. vt sup ostesum e de celo. Secda ro. si eet corp⁹ fini
tu pnt infinitu nullo mo posset moueri. qz vel moueret
fm natura vel p violentia. No p violentia. qz tuc habe
ret motu naturale priu vt sup pbatu e. Nec fm natu
ram. qz si sic tuc haberet aliquo locu in que natural mo
ueret equali sibi. qd est impossibile vt patz ex dictis

Ar Dicitur celli naturalis et tñ no est ad aliquem
locu naturale. pbat. qz corp⁹ qd circulari mo
uet no mutat totu locu subiecto sz solu rone vt pbat in
sexto physicoz. Odm fm doctore sanctu q illa ro no
pcessit nisi de motu recto. sz q corpus infinitu no possz
moueri circulariter e sup multipl^r ostensum

Ar Possibile e totu ee infinitu vna preexte infi
mita et alijs finit⁹. igit. Ans pbat. qz pbs illu
modu h no reprobatur. Odm fm doctore sanctu q h
fatis reprobatu e in tercio physicoz. scilicet vna ps eet in
finita tuc plumeret alias pres finitas ppter excessu vir
tutis. Vel odm q hoc mo posito seqt id e inconueniens. i.
q sit grauitas vel leuitas infinita Et ideo Aristoteles
de hoc non curauit.

Ar Dato qcuqz corpe sensibili ptingit dare maius
q pte esse corp⁹ sensibile actu infinitu. Odm q
ans est falsu loquedo fm natura. qz no e dare mai⁹ cor
pus toto vniuerso. q. Et qñ d; mathematicus in suis
demonstrationibz ponit ee linea infinita. qz erit aliqd cor
pus sensibile infinitu. Tener pñ a. qz no e linea sine cor
pore sensibili. Odm q mathematic⁹ abstrahit a motu
et a materia sensibili et etia a forma naturali. et magni
tudini sic accipere no repugnat infinitas. qz etia ponit in
tali magnitudine linea infinita. sic aut no lo qtur de ma
gnitudine pbs naturalis. Vel odm q mathematic⁹ no
ponit linea infinita actu sz solu potentia

q. Ex aut oino impossibile infinitum a finito pati
aliqd aut facere finitu ex his manifestu. Sit ei
infinitu in q a. finitu aut in q b. Temp⁹ aut in
q mouit aliqd aut motu e g. Si itaqz a. b. a cale
factu est aut latu est. aut aliud aliqd passum est
aut qd cuqz motu est in tpe in q g. sit. d. eo q e b.
min⁹ et minus in equali tpe minus moueat. Sic
aut qd in q e. ab eo qd d. alteratu. Quod itaqz e
d. ad b. e. erit finitu aliqd. Sit itaqz egle qdem
in equali tpe egle alterans. min⁹ aut in eqli mi
nus mai⁹ aut maius. Tantū aut in qtu analo
giu erit qd cuqz mai⁹ ad min⁹. No igit infinitu
a nullo finito mouebit in nullo tpe. Vm em
aliud in equali a minori mouebit. ad quod qd e
analogiu finitu erit. Infinitu em ad finitum in
nullo pportoe est. Sz adhuc neqz infinitu in
nullo tpe mouebit finitu. Sit em in q a. infini
tum. b. vero finitu tps in q g. igit. d. in g. mi

nus eo qd e b. mouebit. sit. Quod itaqz b. et z.
rotu ad. z. e. sit hñs eade pportoez ad e. d. moue
bit igit e. b. z. in g. Infinitu igit et finitu equali
tpe alterabunt. sz impossibile. In minori em qd ma
i⁹ supponebat sz sp supru tps id e faciet. Quare
no erit tps neqz vnu in q mouebit. Sz adhuc
in infinito tpe no e mouisse. neqz motu ee. finez
em no hz. Factio sit et passio hñt. Neqz infini
tum vtiqz ab infinito contingit nihil pati. Sit
em a infinitu et b. Temp⁹ aut in q passum e b.
ab a. in q g. d. Quod aut in q e. infini⁹ ps. qz to
tum b. passu no est in eqli tpe hoc ipm mouet.
Supponebat em in minori tpe motu minus
Sit em motu ab a. in d. Quid itaqz d. ad g. d. e. est
ad aliqd eius qd e b. finitu. hoc igit necesse ab a
motu ee in g. d. tpe ab eode em supponat in plu
ri et minori tpe mai⁹ vel minus pati qcuqz ppor
tionabiliter tpi diuisa sunt. In nullo igit tpe fi
nito possibile infinitu ab infinito motu ee in in
finito. igit. Sz infinitu tps no hz fine. Qd aut
motu e b. Si igit oē corp⁹ sensibile b. pte
actiuā et passiuā aut ambo. impossibile corpus
infinitum sensibile esse.

Nic ponit scdm roem naturale demonstratiua que
sumit ex pte actiois vel passionis. Et circa hanc tria fa
cit. Primo ponit qd intendit. Secdo pbat ppositu. ibi
Sit em infinitu. Tercio excludit quantā obiectōnem.
ibi. sz tñ. et qcuqz. Dicit g pmo q ex his q sequunt ma
nifestu est q corp⁹ infinitu no solu no pte moueri localr
sz q vlt no pte pati. aut agere aliquid in corpus finitum
q. Tūc ibi. Sit em infinitu. pbs pbat nullu corp⁹ sen
sibile ee infinitu tali rone. Nullu corp⁹ infinitu hz pte
tem actiuā aut passiuā aut vtrāqz. sz oē corpus sensibile
hz pte actiuā aut passiuā vel vtrāqz. g nullu corpus
sensibile e infinitu. Vm o. et conclusio ponunt in fine text⁹
ibi. Si igit oē. Sz maiore pbat tripl^r. pmo. qz infinitu
no patit a finito. scdo. qz finitu no patit ab infinito. Ter
cio. qz infinitu no patit ab infinito. Primum sic pbat. qz
si infinitu pateret a finito seqret q finitu i eode tpe mo
ueret finitu et infinitu. Seqla p. qz signet patiens infi
nitū p a. et agens finitu p b. et tps in q mouet aliqd aut
mouet sit g. Sumat igit ps agētis finiti qd e b. et sit d.
cu igit vtr⁹ pte sit minor pte tpe. seqt q d. moue
bit in tpe g. min⁹ mobile qz sit a. def g aliq ps ipi a. mo
ra p d. in tpe g. et sit e. qz ipm d. ad g. hñt pportoe De
inde capiat in a alia ps in duplo maior ad quā se habeat
e. sicut d. ad b. et sit illa ps z. Tūc arguitur sic. sicut se hz
d. ad b. ita se hz e. ad z. g p locu a. tñ mutata pportoe sit
cut se hz d. ad e. ita se hz b. ad z. sz d. mouet e. in tpe fini
to. g b. mouet z. in tpe finito. Et in eodez tpe supponit
mouere a. mobile infinitu. et pñs in eode tpe mouebit
finitu et infinitu totu et pte qd e impossibile. q. Scdm sez
q finitu no patit ab infinito ostendit in textu ibi. sz ad
huc neqz. qz infinitu no mouet finitu i tpe finito. nec i tpe
infinito. No pñm. si em detur priu sit agens infinitu a.
et patiens finitu b. et tps finitu g. Et sumat ps infinitu

2420

agentis q̄ sit e. q̄ cū sit minoris virtutis q̄ totū nō moue-
bit totū b. in tpe g. igit̄ mouebit p̄e ip̄ius. Sit igit̄ ps
illa d. q̄ habebit p̄ortōem ad totū cū sit finitū. Capiat
ḡ in a. alia ps ad quā se h̄z e. ps p̄us accepta sicut se h̄z
b. ad d. et sit illa ps 3. Tūc arguit sic. sicut se h̄z d. ad b.
ita se h̄z e. ad 3. ḡ p̄locū a trāsmutata p̄ortōe. sicut se h̄z
d. ad e. ita se h̄z b. ad 3. S̄z d. mouet ab e. in tpe finitū. ḡ
in eodē tpe b. mouet ad 3. Et supponitur ab aduersario
moueri ab a. ḡ finitū in equali tpe mouebit ab infinito et
finito qd̄ est impossibile. Nec in tpe infinito. qz tps infi-
nitū nō h̄z finē s̄z ois actio vel passio h̄z finem. qz nūq̄
agit vel patit nisi v̄ pueniat ad aliquē finē. igit̄ infini-
tū nō mouet finitū in tpe infinito. ¶ Tercū s̄z q̄ in
finitū nō patiat ab infinito finē quācūq̄ spēm motus in
textu. ibi. Neq̄ infinitū sic ostendit. Quia si dicat p̄rius
detur agens infinitū a. et patiens infinitū b. tps aut̄ in
quo passum est b. ab a. et sit g. Deinde sumat ps patie-
tis infinitū et sit d. Lū igit̄ infinitū magis p̄ualeat sup̄
p̄rem q̄ sup̄ totū sequit̄ q̄ mouebit ip̄am p̄rem in parte
ep̄is g. et sit illa ps ep̄is 3. q̄ h̄z p̄ortōes ad totū tps cū
sit finitū. Deinde accipiat in patiente infinito alia ps se
h̄z ad illā p̄rem d. sicut se h̄z totū tps ad g. ad p̄e ep̄is
q̄ est 3. et sit illa ps c. Ista pars c. mouebit ab a. in toto
tpe. et suppositū est ab aduersario q̄ b. in equali tpe mos-
ueatur ab a. Et p̄ p̄is in equali tpe infinitū mouet infi-
nitū et finitū. qd̄ est impossibile. Nec potest dici q̄ in
finitū moueat ab infinito in tpe infinito. qz oīe qd̄ mo-
uerur h̄z finē v̄ supra ostensum est. sed infinitum nō h̄z
finē. ¶ Tunc ibi. Si igit̄ ponit minorē dicere rationis et
sit infert̄ p̄clusionē v̄ p̄z manifeste in textu.

¶ Sed tamē et quecūq̄ quidem corpora in
loco om̄ia sensibilia. Non est igit̄ corpus in-
finitū extra celū neq̄ vnū neq̄ simplr̄ neq̄ fm̄
qd̄ nihil. Igit̄ om̄ino corp̄ extra celū nullū. Si
qd̄ em̄ intellectuāle erit in loco. si p̄o sensibile erit
in tpe. extra em̄ et in loco sc̄ant. Itaq̄ erit et
sensibile. Sensibile aut̄ nullū nō ens in loco.

Nic p̄b̄s tercio excludit quandā obiectōem. quia
posset aliquis dicere q̄ sit aliq̄ corp̄ extra celū intelli-
gibile qd̄ sit infinitū. Respondet p̄b̄s q̄ oīe corp̄ qd̄
est in loco est sensibile. sed si est aliq̄ corpus extra celū
esset in loco. ḡ erit sensibile. Maior p̄bat̄ qz corporibus
mathematicis nō debet locus nisi fm̄ metaphora. v̄ s̄z
p̄mo de generatōe. qz locus nō q̄rit nisi p̄pter motū et
nihil mouet nisi corpus sensibile et naturale. Minor p̄z
qz tale corpus ponitur extra celū sed extra et intra si
gnificant locum. ergo tale corpus erit in loco. Ergo re-
linquitur q̄ extra celū nō sit aliq̄ corpus intelligi-
bile neq̄ simpliciter corpus infinitum neq̄ fm̄ quid. id
est corpus finitum. quia oīe tale corpus est in loco sed
om̄ia loca continentur infra celū et determinant tribus
modis localibus supra positis. sc̄z qui sunt circa me-
dium a medio et ad medium.

¶ H̄r. Primus motor est infinite virtutis et tamen
mouet corpus finitum sc̄licet celū. ergo si
nitum potest pati ab infinito. Vbi q̄ hic sit sermo
de agente naturali sed p̄mus motor est agēs intellectuā-
le. quia agit per intellectum et voluntatem et nō fm̄ v̄s

timū posse sc̄z in quantum est infinitus. ¶ Et quā-
do dicitur. si in mixto vnum elementum esset infinitum
et alia finita. tunc alia corrumpere et conuertere in sui
naturam v̄t haberetur tercio physicoz. et tamen illa actio
esset naturalis. Dicendū q̄ tali casu posito elementū
infinitum corrumpere alia in instanti et nō per actōem
successiuā de qua loquuntur rationes phi.

¶ H̄r. Si esset aliquod corpus actu infinitum ha-
beret virtutem actiuā infinitā. ideo posset
agere in aliquod corpus et nō in corpus infinitum. q̄
non excederet virtutem eius. ergo ageret in corpus fi-
nitum. Dicendū q̄ impossibile est tale corpus ha-
bere virtutem actiuā infinitā. quia ad illius positio-
nem sequuntur cōtradictoria. sc̄z q̄ ageret et non age-
ret v̄t patet ex dictis.

¶ H̄r. Celum mouetur et tamen fm̄ Aristotelem
motus celi non habet finem. ergo male dictū
est q̄ oīe quod mouetur habet finem. Dicendū
fm̄ doctorem sanctū. q̄ licet totus motus celi non ha-
beat finem tamen vna circulatio habet finē qd̄ sufficit.

¶ Rationalius autem conari et sic. Ne-
q̄ em̄ in circuitu possibile est moueri infinitum
om̄iomerū ens. Medium quidem infinitū non
est. Quod aut̄ in circuitu circa medium moue-
tur. Sed et neq̄ in rectum possibile est ferri in-
finitum. Oportebit em̄ alterum esse tantum lo-
cum infinitum in quem fertur fm̄ naturam et
aliū tantum. in quem preter naturam. Adhuc
siue natura habet motum eius qd̄ in rectum. si
ne violentia mouetur. Utroq̄ modo oportebit
infinitam esse mouentem potentiam. Que em̄
infiniti infinita et infiniti infinita virtus. Quare
erit et mouens infinitum. Ratio aut̄ in his que
de motu q̄ nullam habet infinitam finitūz ne-
q̄ infinitūz finitūz. Si igit̄ fm̄ naturam et
preter naturam contingit moueri erunt duo in-
finita. quod quidem mouens sit et qd̄ mouetur.
Adhuc mouens qd̄ infinitum aliquod est siq̄-
dem em̄ ip̄m seipm̄ animatū erit. Hoc autem
quomō possibile infinitum esse animal. Si aut̄
aliud aliquid mouens duo erunt infinita. et mo-
uens et quod mouetur differentia fm̄ formam
et virtutem.

Ista est sc̄da pars p̄ncipalis capituli tercij in q̄ ostē-
dit rationibus logicis. id est que sumuntur ex aliq̄bus
cōmunionibus p̄ncipijs vel ex aliq̄bus probabilibus q̄
nullum corpus potest esse infinitum. Et subdiuidit in
duas partes. In prima ostendit p̄positum de corpore
infinito continuo. In secunda de non continuo. ibi. Si
aut̄ nō continuum. Dicit ergo p̄mo q̄ contingit cona-
ri rationalius. id est per viam logicā sc̄z q̄ non sit ali-
quod corpus infinitum. Sed alia ita habet magis aus-
tem logicē argumentari. et illa est planior. ¶ Tūc itaq̄
tūc probat p̄positum sc̄z q̄ nullum corpus primum

fit infinitum. Et intendit talē rōnem. Nullū corpus circūulare similū partium est infinitū et nullū corpus recte motum est infinitum. ergo nullū corpus est infinitum. Prima pars antecedentis sic pbatur. quia corpus circūulare mouet circa mediū sed infinitū nō est mediū sicut nec extremū. Scdm ptem aīctis scz q nullū corpus recte motum sit infinitū. Probat in ista tribo rōnibz. Primarō. Si esset aliqd corpus recte motū infinitum tunc haberet vnū locū finitū in quē moueret naturaliter et aliū locū infinitū in quē moueret violente sed hoc est impossibile sicut est impossibile q sint duo corpora infinita. vt supra habitum est. Impossibile est q corpus naturale sit infinitū. Secdarō tangit ibi Adhuc sine. Et est talis. si aliqd corpus recte motū esset infinitū tunc potentia et virtus mouētis essent infinita sicut moueret naturaliter siue p violentiā. Et qz oīe qd mouet ab alio mouet vt ostensum est in septimo et octauo physicoz. et etiā fortius nō mouetur a debiliōri. si qd motū est infinitū oportet mouens cuius virtus ē infinita esse infinitū et sic essent plura infinita qd est impossibile. Et ex illa rōne nō solū pcludit q essent duo infinita sed tria. qz mouens naturaliter mouens violente et motum. Tercia rāō tangit ibi. cū adhuc mouens. Et est si aliqd corp⁹ recte motū esset infinitum vel moueretur a se vel ab alio. Nō a se. qz sic esset aīctum quod est impossibile. qz impossibile est infinitū esse animal cum oīe animal habeat determinatam figuram et determinatam proportionem partium ad totū qd nō puenit infinitū. Si autē dicatur q moueat ab alio sequitur q sint duo infinita scz mouens et quod mouetur que differūt fm speciem et virtutem.

Si autē nō pīnuum totum scz quēadmodū dicit Democrit⁹ et Leucippus determinatum vacuo vnū necessariū esse oīm motū determinata sunt quidem igitur figuris. Naturā autē eē dicunt ipoz vnā. quēadmodū si aux vnū qd sit segregatū. Hoz autē quēadmodū dicim⁹ necessariū esse eundē motū. Vbi cū vnus bolus et tota fertur terra. et totus qdē ignis et scintilla in eundē locum. Quare neqz leue simplr nullum erit corpor⁹. si oīa habent gravitatē. Si autē leuitatē graue nullum erit. Adhuc si gravitatem habet aut leuitatē erit aut extremū aliquid totius aut mediū. Hoc autē impossibile infinitū ente totaliterqz vbi nō est mediū neqz extremū neqz hoc qdē sursum hoc autē deorsum. Nullusqz locus erit corporibz lationis. Hoc autē nō existente motus non erit. Necesse enī moueri aut fm naturā aut pter naturam. Hec autē determinata sunt locis proprijs et alienis. Adhuc si vbi pter naturā aliquid manet aut fert. necesse cuiusdā esse alterius hunc motū fm naturam. Hoc autē credibile fm inductōem. Necesse igit neqz oīa gravitatē habere aut leuitatē. sed h qdē hoc autem non. Et qdē non est corpus

omino infinitum ex his manifestum.

In ista scda pte ostendit pbs corpora nō pīnuā. scz distincta p interpositōem vacui qualia posuerunt Democritus et Leucippus nō esse infinita. Et hoc ostendit tribz rāōnibz. Circa pīmam dē q si infinitum nō sit vnū totum pīnuū sed sicut dicunt Democrit⁹ et Leucippus q distinguant vacuo intermedio qz ipi ponebāt q corpora indiuisibilia nō possunt adinuicē pīngi nisi mediante vacuo. Sequitur fm illos q necessariū sit oīm esse vnū motum. Sequela pbatur. qz fm eos oīm eoz est vna natura. licet sint per figuras distincta. scz eorum quibus est vna natura est etiam vnus motus non obstante q vnū est pars alterius. qz vnus est motus totius terre et vnus boli. id est particule et totius ignis et vnus scintille. Si ergo oīm sit vnus motus aut mouerentur omnia deorsum quasi habentia gravitatem et sic nullum corpus esset simplr leue vel moueretur sursum quasi habentia leuitatē et sic oīe corpus erit leue. quorum vtrūqz est impossibile. Scda ratio. si oīes iste partes essent eiusdē rāōnis et nature tunc haberēt gravitatem aut leuitatem. et sic mouerentur ad mediū vel a medio. quare etiam spaciū pīnens haberet mediū et extremū. sed hoc est impossibile cum totū istud spaciū sit infinitum. Relinquit ergo hanc positōem esse ipsibilem. Et hoc habet vniuersalē veritatē in oīibus. qz vbi nō ē mediū et extremū. ibi nō est sursum neqz deorsum quibus sublati nullus locus erit quo corpora moueantur motu recto. et sublato loco nullus erit motus. scz est impossibile q motus auferatur a corporibz. ergo ē impossibile ponere infinitum. Tercia ratio. Si omnia illa corpora indiuisibilia sunt vnus nature tunc mouentur ad aliquē locum pter naturam in quo etiā quiescunt pter naturā et ab illo loco habent alium locū in quē mouentur et in quo quiescunt naturaliter. vt patet inductiue. Ponatur ergo q illa corpora sint grauiā et mouentur naturaliter deorsum. tunc oportet esse alia corpora que naturaliter mouentur sursum. Et sic sequitur contra illam opīnionē q ista corpora nō oīa habebūt gravitatē nec oīa leuitatem et sic non erunt vnus nature. Ultimo epilogando concludit manifestū eē ex pcedentis q omīno nō est corpus infinitū. qz neqz infinitū pīnuū neqz infinitū discretū per interpositōem vacui. Et dicunt iste rāōnes logice. qz pcedūt ex qbusdā pbabilibus nondum plene pbatīs.

Notandū Scdm doctore sanctuz q iste sex rōnes diuersimode dicuntur logice. Nam pma dicitur logica. qz procedit ex eo qd conuenit corpori infinito inquantū est infinitū siue sit naturale siue mathematicū. scz nō habere mediū. Sed scda similr et tertia dicuntur logice. qz pcedunt ex cōmuni pīetate infiniti corporis. scz qd nō habet extra se aliud corpus equale. Sed vltime dicuntur logice. qz pcedūt ex qbusdā pbabilibus nondū plene pbatīs.

Ad Pbs in rāōnibus phisicis posuit ista et similia istis. vt patet intuenti illas rāōes. ergo videtur q non constituant rāōnes logicas. Dicendum fm beatum Thomam q qūis supra aliqua similia sunt posita non tamē sunt posita rāōes principalia. scz tanqz assumpta ad manifestatōem aliorum sed ista hic principaliter assumuntur.

2a 20

3a 20

4a 20

Tercius

tractatus. de vinitate vni

Via aut neqz plures possibile est esse celos dicimus. Hoc em dicebamus intendendū si quis nō putat vniuer/ saliter ostensum esse de corporibz q impossibile est esse extra mundū esse scz de quo/ cunqz iporum. sed solum de infinite positis di/ tam esse rationem:

Postqz phus ostendit q vniuersum nō est infinitūz magnitudinis. hic consequenter in isto tercio tractatū ostendit q nō sint plures mundi numero et si non sunt infiniti. Et diuidit iste tractatus in duo capitula. In pmo ostendit q est tñ vnus mundus. In scdo inquit an sit possibile esse plures mundos. ibi Qz aut nō solū Primū capitulū diuidit in tres ptes pncipales. In pri ma ostendit tantū vnum esse mundū per corpora infes/ riora ex qbus omes ponebant mundū existere. In secū da per corpora superiora. ibi. Adhuc aut. In tercia per superiora et inferiora simul. ibi. Palā aut. Circa pma partem duo facit. qz pmo de de quo est intentio Scdo exequitur positum. ibi. Oia em. Dicit ergo pmo q nō est possibile esse plures celos. id est mūdōs. et de hoc etiam superius fecit mentionem. qz dixit q extra celū nō sit aliqd corpus neqz finitū neqz infinitū ex quo sequit q nō sit aliū mūdus pter istū. alias em esset aliqd cor/ pus extra celū. Sed qz in superioribz nō est vltter ostē sum de corporibz scz q nō sit possibile esse quodcūqz cor/ pus extra celū. qz hoc solū ostensum est de corporibz in finitis. Ideo adhuc restat videndū an sit possibile esse plures celos siue plures mundos

Q Omnia em et manent et mouentur fm naturā et violentiā. et fm naturam qdem in quo manent et nō violentiā. et ferunt et in quē ferunt et manēt In quo aut violentiā et feruntur violentiā et manent. Ad buc si violentiā ista latio contraria fm naturāz Ad medium itaqz qhic si inferē terra. inde huc feretur illuc fm naturāz. et si manet hic. inde nō violentiā. et feretur fm naturam buc. Una em que fm naturam

Nic phus pbat ppositū scz q tñ vnū sit mundus et h facit tribz rōnibz sumptis ex inferioribz corporibz. Circa pnam pmitit tres suppositōnes. Prima oia corpora desunt et mouentur. et fm naturam qz etiam fm violentiā. Et hoc hz veritate in corporibz inferioribz q possunt p vim fortioris agentis pmutari a sua specie et remoueri a suo loco p motū violentū. sed in corporibz celestibus nihil potest esse violentū et extra naturā cū sint incor/ ruptibilia. Scda suppositio. omne corpus a naturāz mo/ uetur in illū locū in quo naturāz desit et econuerso et idē dōm est circa violentiā. Tercia suppositio. si aliqua loci mutatio sit p violentiā alicui corpori p traria con/ niet ei fm naturā sicut pter ex his q supra dicta sunt. Ex pdictis suppositōnibz sic arguit phs Si essent duo mū di oporteret in vitro esse aliquā terrā. et etia oporteret

q terra q esset in alio mundo moueret ad mediū illius mundi p naturā vel p violentiā. Si p violentiam tunc oportet dicere qz tercia suppositōnem q opposita loci mutatio que scz erit a medio illius mundi conueniat et fm naturā. qd est falsum. qz terra nunqz mouet natura liter a medio mundi. ergo et pmiū est falsum. scz q sine plures mundi. Et similiter p pbari ex pre quietis. qz sicut natura terre nō patitur q fm naturam moueatur a medio huius mundi. ita natura terre hoc habet q in medio huius mundi naturāz quiescit. Si g feratur ab illo loco ad mediū alterius mundi. hoc erit p violentiā. qz solū est vna loci mutatio terre fm naturā. et ergo vter qz motus non potest esse naturalis

Adhuc necesse est omes mundos ex eisdem esse corporibz similr quidem existentes fm natura. Sed adhuc et corporū vniūqzqz necessa rium eandē habere virtutē vtruta dico ignē et terrā et intermedia horz. Si em equoca hec nō fm eandem ydea dicunt q ibi his que apd nos et totū equiuoce vtiqz dicitur mundus. Palāz igit q hoc qdem a medio ferri natum est. hoc aut ad medium ipoz. si qdem ois eiusdē speciei ignis igni et alioz vniūquodqz quēadmodum et q in hoc partes ignis. Qz aut necesse sit habere ex his q circa motus suppositōnibz manifestus. Motus em finiti. et vniūquodqz elementoz. dē fm vniū quendā motū. Quare si qdem et motus idem et elementa necesse est esse vbiqz eadem

Hic phus volens ponere scdā ratiōnem tria facit. quia pmo ponit vnam suppositōnem quam dupliciter pbat. Scdo arguit ad ppositū. ibi. Nare sunt igitur. Tercio excludit quandā obiectōem. ibi. Dignificare aut. Supponit ergo phus pmo q si essent plures mū di tunc terra que est in alio mundo esset eiusdē natu re et speciei cum terra que est in hoc mundo et eadē ratiō de igne et de elementis intermediis. Probat dupli citer. pmo ratiōne accepta ex parte mundi. quia si cor/ pora que sunt in alio mundo dicantur equiuoce cū cor/ poribus que sunt apud nos et nō fm eandem ydea. id ē speciem sequitur q ipm totum constans ex illis partibz dicatur equiuoce mundus. quia ex partibus diuer sis in specie cōponitur totum diuersum in specie. Sed hoc nō videntur intendere qui ponunt plures mundos qz vniūoce vtuntur noie mundi. Ergo oportet dicere fm eoz intentōem q corpora q sunt in diuersis mun/ dis habeant eandē virtutē eundē motū et q sint eiusdē spēi. si hoc ver sit q ois ignis cū omi igne sit eiusdē spēi et eadē est rō de alijs elementis. Scda rō sumit ex par te motus. qz corpora alteri mundi mouentur motibz eiusdē spēi cū corporibz istius mundi. qz motus sunt si/ niri et determinati fm spēs cū sint tñ tres spēs motū simpliciu. g corpora alteri mundi erunt eiusdē spēi cum corporibz huius mundi. Tenet psequencia. qz qd libet corpus habet naturalem habitudinē ad vnum motum. sicut terra dicitur grauis ppter habitudinē ad motum deorsum. et ignis leuis propter habitudinem ad motum sursum

Platesunt igitur ferri z ad hoc quidē mediū que in alio mundo terre partes. z ad hoc qdem extremū. q̄ ibi ignis. sed impossibile. si em̄ hoc acciderit necesse est ferri sursum qdem terram in pprio mundo. ignē autē ad mediū. Similiter autē z eam que hic terram a medio ferri fm naturam latam ad id quod ibi mediū ppter mūdōs sic ponit ad inuicem. Aut em̄ nō ponendū eandem esse naturā simpliciū corporū in pluribus celis aut dicentes sic mediū. vnde necesse est facere z extremū. Hoc autē existente in cōueniente impossibile est eē mūdōs plures vno:

Hic phus ex pmissis arguit ad ppositū scdā rationē q̄ talis est. Si essent plures mundi sequeatur q̄ terra huius mundi moueretur ad terram alterius mundi. quia sunt eiusdē sp̄s. q̄ mouerent eodē mō ad mediū huius mundi. z est s̄lis ratio de igne qui mouetur ad extremū. Sed hoc est impossibile. q̄ est impossibile esse plures mūdōs. aut oportet pcedere q̄ nō sit eadē natura corporū simpliciū in pluribz mundis qd̄ tamē superius impositum est. Minor pbatur. q̄ si hoc accideret necesse esset q̄ terra que est in alio mundo moueretur sursum in pprio suo mundo. z ignis moueretur ad mediū s̄li ratione parer. q̄ terra ferretur a medio sui mundi qd̄ est ascendere et moueri sursum. sed hoc est in cōueniens. q̄ oportet solū ponere vnum mediū z vnum extremū quo posito impossibile est esse plures mundos.

¶ Dignificare autē aliam esse naturā simpliciū corporū. si distent minus vel plus a pprijs locis irrationabile. Quid em̄ differt tanta quidem differre longitudine distare aut tanta. Differt em̄ fm ratōem quanto plus magis species autem eadem.

Hic phs tercio excludit quandā obiectōes qua aliq̄s posset dicere q̄ corpora q̄ sunt in alio mūdo nō mouentur ad mediū z extremū huius mūdi ppter nimiam distantiam. Responder phs q̄ irrationabile est reputare eē aliam naturā illorū corporū ppter maiore vel minore distantiam a pprijs locis. quia distantia medioz mathematicum non diuersificat naturam cum sit fm rationem. quia quanto corpus plus appropinquat ad suum locū tanto velocius mouet. z tñ est eadē sp̄s motus z mobilis. s̄ sit dīna velocitatis fm quātitatem.

Sed adhuc necesse esse aliquē motū iporū. Qd̄dem em̄ mouent manifestū. vtz igit vi omnibus dicem⁹ moueri in p̄trarijs. sed qd̄ nō natum est omnino moueri impossibile hoc moueri violentia. Si igit est aliq̄s motus iporū fm naturam necesse est eoz q̄ s̄lis sp̄s z singulorū ad vñū numero locū existere motum. puta ad hoc aliquod medium et ad hoc autem aliquod extremum. Si autē ad speciem eandem plura aut. q̄ z singularia plura qd̄. sp̄s aut vñū qd̄z indifferens. nō huic qd̄. huic aut non. tale erit

partū. s̄ s̄li oibz. s̄m̄l̄ em̄ oīa fm sp̄m̄ indifferētia ab inuicē. Numero autē alterz qd̄cunq̄ a quocunq̄. Dico autē hoc qm̄ ptes q̄ hic ad inuicem z q̄ in altero mundo s̄li se hñt. sumptū autē hinc nihil differt p cōparatōnem ad aliqd̄ eaz q̄ in alio aliquo mūdo partū z respectu earūz q̄ in hoc ipo. s̄ s̄m̄l̄. Differunt em̄ nihil sp̄s ad inuicem. Itaq̄z necessariū aut a mouere has suppositōnes. aut mediū vñū esse z extremum. Hoc autē ente necesse est z celū vñū solum esse z nō plures eisdē his argumētis z eisdē necitatibz

Hic phus inducit terciā rōnem z circa eā tria facit. Primo ponit rōnem. scdō excludit quandā obiectōem. ibi. Si autē Tercio infert pncipalē cōclusionē. ibi. Itaq̄z necessariū. Dicit q̄ pmo q̄ necessariū est eē q̄ p̄dictorū corporū sit aliq̄s mot⁹. q̄ manifestū est p sensuz z rōem q̄ mouent. s̄ nō mouent solū p violentiā. q̄ hñt naturales inclinatioēs ad quosdā mot⁹ in q̄bz violentia locum nō h̄z. Minor pbatur. q̄ qd̄ nō h̄z aliquē motū ex sua natura hoc nō p̄t p violentiā moueri. Sicut in s̄li. Si autē nō esset natū videre ei nō attribueret cecitas. Et illis sic arguit. quoz est vna natura illorū est vnus motus z quoz est vñū motus illorū est vnus terminus. vt p̄z in phisicis. s̄ huius terre z alteri⁹ est vna natura z etiam mot⁹ est vnus nature. q̄ termin⁹ vel locus q̄ est mediū mundi erit vñū numero z p̄z est tñ vnus mundus. ¶ Tunc ibi. si autē statim excludit obiectōem. q̄ posset aliq̄s dicere q̄ oīa corpora q̄ hñt eundē motū naturale mouent ad vñū locū fm sp̄m̄. s̄ plura numero. q̄ sicut plures ptes corpis vñū differūt numero. ita vt videt loca ad q̄ mouent debent differre numero. Responder phs q̄ plures ptes terre huius mūdi mouent ad eū locū in numero z nō solū in sp̄s z cū sit s̄lis rō de tota terra alterius mundi. q̄ differt a terra illius mundi solū numero. q̄ deberet moueri ad eundē locū numero cū terra huius mundi. ¶ Tunc ibi. Itaq̄z necessariū. infert pncipalem cōclusionē. Dicens q̄ necessariū est negare dictas suppositōnes vel pncipia dicta in tribz rōnibz aut oportet pcedere cōclusionē sc̄z q̄ vñū mediū ad qd̄ ferunt oīa grauita z vñū extremū ad qd̄ mouent oīa leuita. q̄ existente necessariū est pcedere argumentis z rōnibz dictis q̄ celū sit vñū. id est vnus mundus et nō plures.

¶ Aut est aliqd̄ quo nata ē terra ferri z aqua palā z ex his. Om̄ino em̄ qd̄ mouet. ex quodaz in quiddā transmutat. z hoc ex quo z in qd̄ sp̄s differūt. Dis em̄ finita transmutatio. puta qd̄ sanat ex infirmitate in sanitate. z qd̄ augmentat ex paruitate in magnitudine. z qd̄ fert igit et em̄ hoc sit vñū q̄. Oportet igit sp̄s differre ex q̄ z in qd̄ natū ē ferri quēadmodū qd̄ sanat nō vbi cōtingit neq̄ vbi vult mouens z ignis. igit z terra nō ad infinitū ferunt. s̄ in opposita. opponitur aut fm locū sursum ei qd̄ ē deorsum. Quare ista erunt termini latōis. Om̄ aut z q̄ circū habet aliquē opposita ea q̄ fm dyametru. toti at nō

24 20

24 20

Obiectio

Solutio

Obiectio

Solutio

est contrariū. neq; vnus quare z his mō aliquo
motus in opposita z finita. Necesse igitur esse
aliquē finē z non in infinitum ferri

**dia corpa
alia ad lo
i denata mo
et nali**

Hic pba oñ dit qdā qd supposuerat. s. q corpa natu/
ralia hñt loca determinata ad q naturaliter ferunt. Et duo fa
cit. qz pmo oñ dit ppositū. Scda destruit opionē ptraria
ibi. Sed adhuc neq; dicit q pmo q manifestus erit ex
alijs rōnib; q sit aliq locus determinatus q naturaliter mo
uet. z sit dōm est de aq z de qñter alio corpe. Probat du/
pliciter. pmo p rōem naturā. scdo p signū. ibi. Argumentū
aut. Rō est talis. qz oñe qd mouet trāsmutat ex qdā des/
terminato in quodā determinatū q spē differunt. vt d; p
physicor. q oia corpa localiter mora naturaliter mouent ad
loca determinata. Maior pbat etiā exemplariter. qz illd qd
sanat mouet ex infirmitate in sanitatē z illud qd augeat mo
uet ex putare in magnitudinē. Et q ois trāsmutatio sit
inter determinata pz. qz est inter finita. vt pbat sexto physi.
et etiā pz p ea q supius dicta sunt. qz dōm est q nihil mos
uet ad illud ad qd nō puenire. Sz q illa differat spē pz.
qz sunt ptraria. vt pz qñto physi. sed q trarieras est dñia
fm formā seu spēm. Ex illa rōne sequitur q ignis z terra et
alia hñmōi nō mouent ad infinitū. i. ad aliq indeterminatū
sicut posuit Democritus. sed ferunt in loca opposita in qbz
pus erat. qz sursum z deorsum opponunt. z qñt termini na
turaliū motuū corpoz simpliciu. Tūc ibi (Qñ aures)
Excludit qñdā obiectiōne q posset aliq obuiare ptra illā
rōem de motu circulari q nō sit ex opposito in oppositū.
sed ex eodē in idē dēphus q motus circularis aliqñter hñt
oppositū in termino. Et dē aliqñt ppter duas causas. Pri/
ma. qz in motu circulari nō inuenit oppositio fm aliq pun
ta in circulo designata. put sunt pñcta ipsius circuli. sed so
lū put sunt extrema dyametri fm quā mēsurat maxia di
stātia in circulo. Scda cā. qz sicut totū corpe sphericū nō
mutat locū subiecto. sed solū rōne. ptes aut variat locum
etiā subiecto. sic etiā in toto motu circulari nō inuenit aliq
oppositio in termino nisi fm rōem. i. in qñt vnus terminus
capit vt pñcipiū z alius vt terminus. Sed in pñt motus
localis est oppositio fm lineā rectā. Sic qzcludit q in his
q circulariter mouent est mutatio in opposita determinata
ita q corpa naturalia non ferunt in infinitū. i. in aliq indet/
terminatū. sicut posuit Democritus motū arthomoz

Argumentū aut est eius qd nō in infinitum
ferri. z terra qdē qñto vtiq; pñqñt fit medio
velocius ferri. Ignis at qñto vtiq; ei qd est sur
sum. si at infinitū esset infinita itaq; z velocitas.
Si aut velocitas z grauitas z leuitas vt enī
amplius descēdente velocitate alterū grauita/
tertiq; erat velocius sic si infinita erat huius addi/
tio. z velocitatis additio infinita vtiq; esset.

Hic pbs pbat p signū q corpa naturalia nō ferunt in
infinitū. sed in loca determinata. Dices q huius argumētū
est. qz terra qñto magis appropinqt ad medium velocius
mouet. qz a graui cadere fortis impellit iuxta terminū sui
motus. z eadē rō est de igne p pparione ad locū sursum. Si
q terra vel ignis in infinitū moueret posset eoz qñtas vel
leuitas in infinitū augeri. sed hñt ptra pñt dicta. qz oñ/
sum est q nō p grauitas vel leuitas ēē infinita nec pñt ali
quid moueri ad id ad quod nō pñt ptingere

**Excludit
obiectio;**

Signū

Notandū q cā huius accētis q terra vel
locus mouet qñto magis descē
dit a diuersis diuersimode assignat. Nā pparcus assignat
cām ex pte mouētis p violentiā. qz qñto plus miorat virtus
mouētis p violentiā tāto mobile velocius mouet. sed sic est
de terra q descēdit. qz Sed dē i. Tho. q ista rō est pñtula/
ris. qz soluz concludit in illis que mouent naturaliter post
motū violentū. sed nō hñt veritatem de illis que generant
extra loca sua et mouentur naturaliter ad illa. Alii assigna
nant causam ex pte mediū p qd fit motus puta aeris q mē
nus resistit qñto plus pceditur in motu naturaliter tō mī/
nus pñt illum impedire. Sed ista rō nō minus cōcluderet
in motib; violentis. in qbz tñ cōtrariū accidit. vt infra dis
cerur. Et q dōm cū Aristotle q causa huius accētis ē
qz quanto corpus graue magis descēdit tanto magis cō
fortat grauitas eius ppter pñtuitatē ad pñtū locū. Et
iō pbs argumētat q si crederet in infinitum velocitas q
crederet etiā in infinitū qñtas. Et eadē est rō de leuitate

Sed adhuc neq; ab alio ferit ipoz. hoc qdē
sursum hoc deorsum. Neq; vi quēadmodū qdā
autē extēsiōne. Tardius em vtiq; moueret ma
ior ignis sursum z maior terra deorsum. nūc autē
pñtariū sp maior ignis velocius ferit. z maior ter
ra in eū q ipoz locū. Nec velocius vtiq; in fi
ne ferret si vi et extrusiōe. Omnia em a vim infe
rente lōgius facta tardius ferunt. Et vnde vi il
luc ferunt non vi. Itaq; ex his speculantib; est
accipere fidem de dictis sufficēter.

Hic p. oñ dit q qñtas leuia postq; adepta sñt suas spēs
nō mouent ad loca sua naturalia ab aliq extrinseco p violē
tiā aut extrusiōne. in qñtū. i. vnū corpe extrudit ab alio for
tiori. Et hoc pbat trib; rōnib; Prima. qz si sic tūc tardius
moueret ignis maior sursum. z maior terra deorsum. pz.
qz mouēs minus pualet supra magnū mobile q sup par/
uū. Sed in illis manifeste accidit contrariū. qz habet intrin
secus pñticipia sui motus que acceperūt a genere que quoz
virtutes motue tāto sunt maiores qñto corpa fuerint ma
iora. z ideo velocius mouent. Scda rō. qz si corpa natura
lia vi z expulsione mouerent ad loca sua naturalia seque
tur q nō velocius mouerent in fine qñt in pñticipio. Probat
sequelā. qz oia violēter mora qñto plus distant a mouente
tanto tardius mouent. Tercia rō. qz si sic sequeatur qz ter
ra nō moueret p violentiā sursum. pz qz nihil mouet vi ad
illum locum a quo remouetur per violentiā. Concludit
ergo q per speculationem horum cōtingit accipere fidem
de his que dicta sunt

Adhuc aut et p eas q ex prima philosophia
rōnes oñdetur vtiq; z eo qui in circuitu motu
quem necessarium sempiternū. similiter et hic
esse et in alijs mundis

Ista est secūda pars pñticipalis pñticipii capituli. in qua
philosophus ostendit vñtatem mundi per corpa super
iora que circulariter mouentur. Dicens q adhuc ostendit
di potest q sit solum vnus mundus per rationes sumpt
as ex his que determinata sunt in prima philosophia. id
est meta physica. Et etiam ex hoc qd ostensum est in oc
tauo physicorū. qz motus circularis est sempiternus
c. iiii.

**Prima z leuia nō vio
lente ad sua loca
mouent**

24

34

20 202 dñpando
mota superiora

$\Sigma \bar{0}$

Pr. Prīmū mouēs mouet celū sicut desideratū. vt
de duodecimo metaphy. s3 nihil phitet idē a plus
ribo desiderari. q̄ videt q̄ ex vnitatē p̄mi mouet nō possit
ex necessitate cōcludi vnitatē celi. Sd̄m sicut dē sancto
Tho. q̄ multa p̄r vnū desiderare nō q̄dem q̄s de parti
eo q̄ vni. p̄mo nā adiungit immediate absoluta materiam
do s3 fm quenda ordinē p̄r multa desiderare vnū. ita q̄ q̄
dam p̄pinq̄us t̄ q̄dam remotius. quoz p̄sideratio in or
dine ad vnū vltimū facit vnitatē mundi.

30 202 2 spine lota
superiora 2 1-
feria 202 2
20

Remouet obie
ctioez

De celo

Et qz supius locutus fuit de medio elemēto qđ dēmo-
 torpe. Ideo subiūgit qz posterius. s. in tercio z qtro dicit q
 sñs dñi illi medij qz diuidit in igne aēr et aqua qz efficit
 leuis p respectu ad terrā. **Ultio epilogat** celudū q
 ex dictis manifestū est de elemētis corporeis qz z qđ sñs z qđ
 sñs locus cūstulit eoz. z sñs dñi ē qđ sint loca corporalia

¶ Locuſ eſt ſuplicies corpis primetis. vt dicit q̄ro
phyſicoꝝ. ſed mediū nō hz rōem primetis. q̄ v
det q̄ nō poſſet eē locus corpis grauis. Dōmēū ſancto
Tho. q̄ ſuplicies primis corpus ſue fm p̄pinq̄tatem quā
h̄z ad mediū dī locus corpis ſūis 2 non ipm mediū. Et
iō ſignāret dī in ſa q̄ locus q̄ eſt circa mediū eſt corpus ſub
ſiſtens. Et ſi gr̄at. cā illius. dī ſ. Tho. q̄ ſuplicies corpo
ris primetis dī locus fm ordinē quē hz ad primū primens
put ſcilz magis vel minus appropinq̄t. ſed corpus graue
eſt maxime elongatū a corpe celeſti p̄pter eius materialita
tem. ideo debetur ei locus remotiſſimus a p̄mo cōtinentē
qui eſt p̄pinq̄ſſimus medio

Istud est scdm capm huius tractatus in q phs offen-
 dit q est impossibile eē plures mūdōs. Et hēcarius fuit
 oñdere qz nūq phbet aliqd eē falsuz qd nū ptingit eē verū
 Et dicitur id hoc capm in tres ptes. In pma ponit vna rō
 nē antiquoz ex q videt oñdi q possibile sit eē plures mū-
 dōs. In scda soluit eā. ibi. Considerandū aūt. In tertia p-
 bat qd in solutio supposuerat. ibi. Hoc ipm igit l'circa p-
 mū pmo pponit de q sit intentio 2 q ordine sit agendū. Et
 cens q post p'dicta restat oñdere q nō solū sit vnus mū-
 dū sed q etā est ipossibile fieri plures mūdōs. et vlti-
 oñdendū est q mūdus sit sempitern⁹. ita l'ez q sit incor-
 p'tibilis tanq nūq definēs esse. 2 ingeni⁹ tanq nūq esse
 incipies fm suā op'niōne. Et circa illa p'us oportet ponere
 dubitaciōes ex qbus videt q sint verē possint esse ples mū-
 di. qz hōz solutio est cōfirmatio veritatis.

Notandum ¶ Aristot. volens ostendere qd sit impossibile fieri ples mūdōs adiungit sempiternitatē q in corruptibilitate mūdū. Rō doc. qd pma pñdera^o depēdet aliqñ ex sedā Si em eēt mūd^o generabil^o q corruptibil^o p pñōz q dīsolūōēz f3 amicitia et litē. vt Empe. posuit. possibile eēt multos eē mūdōs. qz vno corrupto al^o postea gñaref. sicut etiā Empe. voluit

Uidebitur enim vixis scilicet identibus impossibile
vnu ⁊ solu esse ipm. In oibz em̃ his q̃a natura ⁊
his que ab arte pstantibz ⁊ generatis alterum
est ipa fm̃ scipsam forma ⁊ mixta cum materia
puta sphere. Alterum species et aurea et erca
sphaera. ⁊ iterum circuli altera forma et circuli et

lignis circulus. Quod quid enim erat esse di-
centis sphere aut circuli. non dicemus in ratio-
ne aureum aut ereus tanq[ue] non exiit[ur] his de
suba si erea aut aurea dicam[us] 2 si nō possum[us]
intelligere neq[ue] sumere aliud aliqd p[ro]pter singula-
re. Qnq[ue] em̄ nihil p[ro]hibet hoc accidere. puta si
solū assumat[ur] circulus nihil em̄ minus aliqd erit
circulo eē. 2 huic qdē circulo 2 hec qdē spēs.
beca aut spēs in materia 2 singulariū. Qm̄ igit[ur]
est celū sensibile. singulariū vtiq[ue] erit. sensibile
em̄ om̄e in materia existit. Si autē singulariū.
altera vtiq[ue] erit huic qdē celo eē. 2 celo simplici
Alterum igit[ur] hoc celum et celum simplici
et hoc qdē v[er]ispecie 2 forma. hoc autem v[er]
materie mixtū. Quoz autē ē forma qdam 2 spēs
aut sunt aut p[ro]tingit plura facta eē singularia. si-
ue em̄ sint spēs (quēadmodū dicūt qdā) necē h[ab]
accidere siue etiā sepatim nullū taliū min[us]. In
oib[us] em̄ sicut videm[us] q[ue]m[od]oq[ue] suba in mate-
ria est plura 2 infinita entia q[ue] eiusdē spēs. Itaq[ue]
aut sunt plures celi aut p[ro]tingit esse plures. Ex
his qdē igit[ur] suspicabitur vtiq[ue] aliquis 2 eē
et q[ue] contingit plures celos esse.

Obiit duo hic p[ro]p[ri]e exequitur p[ro]positū. 2 ponit vnā rōem ex qua ali-
quis posset estimare possibile esse plures mūdos. Dices
p[ri]mo q[ue] sic intēdētib[us] fm̄ rōem q[ue] sedetur videt[ur] esse impos-
sibile ipm̄ mundū esse vnū ex necessitate. Et ad hoc ostē-
dendū inducit rōem que cōtinet duos syllogismos. Pri-
mus syllogismus est talis In oib[us] sensibilib[us] q[ue] sunt ab ar-
te vel a natura alia est p[ro]sideratio forme fm̄ se p[ro]siderate et
alia p[ro]sideratio forme. put est in materia. Sed celus est qdā
dā sensibile 2 de numero singulariū habēs formā in mate-
ria. 2 est alia cōsideratio absoluta ipsius forme. put cōsidera-
ta fm̄ vniversali 2 ipsius forme in materia prout cōsiderat[ur]
in p[ar]ticulari. Maior manifestat p[ro]p[ri]e dupl[ic]i. p[ri]mo in ma-
thematis in q[ue]bus est magis manifestū. q[ue] in eoz definitio-
ne nō ponit materia sensibilib[us]. q[ue] fm̄ nostrā p[ro]sideratio-
nē differunt spēs sphere fm̄ se. et forma sphere in materia
sensibili. put scz d[icitur] aurea vel erea sphere. 2 s[ic] aliud est for-
ma circuli 2 aliud est qd d[icitur] circulus ereus aut ligne[us]. Et
hoc p[ri]o p[ro] definitiōem sphere vel circuli. q[ue] in eoz definitio-
nib[us] nō ponimus aureū vel ereū. 2 q[ue] non sunt de eoz suba
in cōi. Scdō p[ro]bat maiorē in naturalib[us] de q[ue]bus minus
videt[ur]. q[ue] in illis nō possum[us] intelligere formā sine materia
sensibili. nihilomin[us] t[ame]n in illis alia est rō rei in cōi accept[ur]
in singulari. q[ue] rō in cōi est rō spēs fm̄ se considerate. sed rō
in p[ar]ticulari est rō spēs in materia determinata que est de nu-
mero singulariū. Sed minor 2 cōclusio manifeste tangun-
tur in textu. Minor ibi (Qm̄ igit[ur] 2 cōclusio ibi (Si autē
singulariū. Secūdu[s] syllogismus tangit ibi (Qm̄ aut[em]
tem) Et est talis. Quozūcūq[ue] est forma in materia aut
sunt aut p[ro]tingit esse plura indiuidua vnus spēs. S[ed] hoc
celum significat formā in materia. vt dicit[ur] est in p[ri]mo syl-
logismo. Ergo aut sunt aut possunt esse plures celi. Ma-
ior manifestat tam fm̄ opinionē platonica q[ue] fm̄ p[ro]p[ri]am
opinionē. quia siue sunt y de se segate siue nō in oib[us] quozū

substantia vel essentia est in materia signata possunt eē plu-
ra numero indiuidua vnus spēs. Et hui[us] ratio est fm̄ do-
ctorem sanctoz. quia materia signata non est de rō nesp[er]i.
sed ratio spēs potest indifferenter saluari in hac materia sig-
nata. vel illa ergo possunt esse plura indiuidua vnus spe-
cies. 2 per cōsequens erūt plures celi aut ad minus contin-
gūt esse plures. sicut aliqd ex p[re]missis suspicari poterit

Mr. Plato in Thimeo ex vnitatē exemplar[is] probat
vnitatē mundi. ergo Aristoteles fm̄ mentem
Platonis male ostēdit ex vnitatē spēs separate q[ue] possunt
esse plures mundi. Dicendū dupl[ic]i. p[ri]mo q[ue] duplex ē
exemplar. vnū est exemplar p[ri]mū de cuius essentia ē vni-
tas. 2 tale mutat exemplatū in vnitatē. Et hoc mō mū-
dos est exemplatū huius exemplaris. quare necesse ē mū-
dos esse vnū. Et fm̄ hoc procedit probatio Platonis in
Thimeo. Aliud est exemplar de cuius essentia nō est vni-
tas quo mō y de se separet[ur] dicit[ur] exemplaria istorū infes-
tior. Et istud exemplar mutat exemplatū in illo qd p[ro]-
tinet ad spēm. non aut in illo quod p[ro]tinet ad vnitatē. Et
sic loquit[ur] p[ro]p[ri]e in proposito quasi sic argueret species sep[ar]-
ata est exemplar rei sensibilis. s[ed] ad vnū ex[em]plar possunt
fieri multa exemplaria. ergo sub vna ydea separet[ur] possunt
esse multa singularia. Secūdo dicendū q[ue] duplex est exem-
platū. quod dā est perfectū quod assimilaf exemplari fm̄
vnitatē specificā 2 numeralē s[ed] Aliud est imperfectū qd
solum assimilatur fm̄ vnitatē spēs ipsi exemplari.

Considerandū autē itez qd hor[um] d[icitur] bñ et qd
nō bñ. Alterā qdē igit[ur] eē rōes eā q[ue] sine materia
et eā q[ue] in materia forme bñ qdē d[icitur]. 2 sit hoc ver[um]
sed nihilomin[us] neq[ue] vna necessitas. p[ro]pter hoc
plures esse mūdos neq[ue] p[ro]tingit factos eē p[re]s.
si qdē iste ex tota ē materia quemadmodū est

Sic autē forte magis qd d[icitur] erit manifestum.
Si em̄ est limitas curuitas in naso aut carne 2
est materia limitati caro si ex oib[us] carnib[us] vna
fiat caro et existat in hac sumū. nihil vtiq[ue] aliud
erit sumū. neq[ue] p[ro]tingit factū eē. S[ed] si autē 2 si bo-
mini sunt materia 2 carnes 2 ossa. si ex om̄i car-
ne 2 oib[us] ossib[us] hō fiat impossibilib[us] exiit[ur]ibus
dissoluta esse. nō vtiq[ue] p[ro]tingit esse aliū hominē
s[ed] autē 2 in alijs. Qm̄ em̄ q[ue]m[od]oq[ue] est suba
in subiecta qdā materia. hor[um] nihil p[ro]tingit fac-
tum eē nō exiit[ur]e quadā materia. Celū autē qdē
singulariū. 2 eoz q[ue] ex materia. sed si nō ex p[ar]te ip-
sius p[ro]stat. sed ex om̄i esse qdē ipi celo. 2 huic ce-
lo alterū ē. Nō t[ame]n neq[ue] vtiq[ue] erit aliud neq[ue] vti-
q[ue] contingit factos esse plures p[ro]pter omnem
materiā comp[re]hensam esse

Elia verūq[ue] hor[um] sy[m]m[et]r[ic]a 2 de
sicut fm̄
Ista est se[con]da pars huius capituli in q[ue] philosophus
soluit p[re]dictam rationem. Dicens q[ue] ad soluendū dic-
tam dubitationem oportet iterum considerare quid sit be-
ne dictum 2 quid male. Si enim om̄ia p[re]missa essent ve-
ra necesse esset conclusionē esse veram. Est ergo verum et
bene dictum q[ue] alia est ratio forme cōsiderate sine materia
et cū materia. 2 sic debet concedi conclusio p[ri]mi syllogismi

Sed nō sequitur ex necessitate ppter hoc qd sunt multi mūdī di vel qd possint esse plures. qz iste mūdus est pstitutus ex tota sua materia. Et qd maior sedis syllogismi nō hz veritas ē in oibus. Tūc ibi (Sic ar forte) h qd immediate dixit manifestat p exemplū qz simitas est curuitas in naso aut in carne ita qd caro est eius materia. Si qd ex oibus carnis bus fieret vna caro vnius nati et in illa materia esset simitas tūc nihil aliud esset simū neqz posset esse. Et est eadē rō de hoīe qz carnes et ossa sunt materia hoīs. si qd ex oibus carnis et ossibus fieret vn homo ita qd ille pres nō posset dissolui tūc nō posset esse aliqd alius hō qd vnus. Et huius rōnem subiungit qz nihil habēs esse in materia p fieri nisi in ppria materia. qd si nō sint alie carnes et alia ossa pter illa ex qbus vnus hō cōponit. tūc nō pter esse alius hō pter illū. Sic etiā est in pposito de celo qd celū est de numero singulariū et pstituit ex materia nō tūc pter sue materie sed ex tota sua materia. Et iō qd sit alia rō celū et huius celū tūc sequitur qd pposset esse aliud celū pculare pter h celū qz tota materia celū est pprehensa sub hoc celo

Hoc ipm igit restat ostendere qd ex omni naturali et sensibili pstat corpe. Dicam aut pimum qd dicim eē celū. et qd tūc ut magis nob manifestū fiat qd qrit Vno qd ē igit mō celū dicim sub am extreme totū circūferētia. aut corpe naturale. qd est in extrema circūferētia totū. Consequenter em extremū et qd sursum maxie vocare celū. in qd et diuinū omne locatū eē dicim. Alio aut rursus mō pūnuū corpus extreme circūferētie totū. in qd luna et sol et qdā astroz. et em hoc in celo eē dicim. Adhuc aut aliter dicim celū pūntū corpus ab extrema circūferētia. totū em et omne pūnuū dicere celū Triplē aut dic to celo totū ab extrema circūferētia pūntū ex oī necesse pstat natura et sensibili corpe ppter neqz eē nullū extra celū corpe. neqz ptingere factū esse.

Ista est tertia pars huius capli in qd pbs pbat qd supius in pbatōe supposuerat. i. qd mūdus pstat ex tota sua materia. Et pmo pponit de qd est intērio et qd ordine sit pcedens dū. Secūdo ostendit ppositū. ibi (Sic em) Dicens pmo qd cōplementū dicte solutiōis restat ostendere qd mūdus pstat ex omni corpe naturali et sensibili qd est materia ei. Sz aut qd hoc ostendat ppter pmo dicere qd significet p hoc nomen celū. et qd modis dicat. ut illud qd qrit magis manifestari posset. Et statim subiūgit qd celū dī tribz modis. vno mō dī sub qd est extrema totū circūferētia. Vt etiā dī corpe naturale qd est in extrema circūferētia totū. sicut ē vltima sphaera qd circularitē mouet. Et hāc fecit dēm pbat ex pūne tudine loquēdi. qz hoīes pūneuerūt illud vocare celū qd ē extremū totius mūdi. et qd maxie est sursum. i. qd est remotius a medio mūdi. Et in celo hoc mō accepto sunt loca oīa diuina fm qd sup dēm est qd oēs hoīes locū qd est sursum attribuit deo Secūdo mō dī celū non solū supma sphaera. sz totū corpus qd pūnuū cū extrema circūferētia totū vni uersi. Et sic capis celū p aggregato ex oībz corpi bz circularitē motis in qbz sunt sol luna et alij qnqz planete. Et hanc fecit dēm etiā pbat ex cōi vū loquēdi. qz dicim solē et lunā et alios planetas esse in celo Tum qz pūnuant

eum vltima sphaera. Tum etiā qz cōueniūt cum ea in natura. qz scilz sunt circularitē mota et incorruptibilia. Tercio mō dī celū totū corpus qd continet ab vltima sphaera pbat sicut. qz nos cōsueuimus totū mundū et omne. i. vniuersū vocare celū. Et qd celū triplē dicat. tūc hīc solū dī accipi tēcio mō. quo mō cōstat ex tota sua materia ppter hoc qd extra hoc celū nullū est corpus nec pter esse

Notandū Celū hīs tribz modis non ē equocele analogice. sz p respectū ad vniū pncipiū. Primo em dī celū supma sphaera. scdo autē sphaere celestes ex pūnuitate quā hnt ad vltimāz sphaerā. Et nō dī hīc accipi continū ppter fm qd ex oībz illis fiat vniū corpus cōtinū. qz sic ipsoz nō pnt ēdissiles et diuersi motus. qz cōtinū est cuius motus est vnus. Sz tēcio modo vniuersitas corpoz dicitur celū fm qd pūne tur ab vltima sphaera

Si em est extra extremā periferiā corpe pbi sicū. necesse ipm aut simpliciū eē corpoz aut cōpositoz aut fm naturā aut pter naturā habere. Simpliciū qd ē igit nullū vtiqz erit. Qd em circūferētia oībz ē qm nō ptingit pmutare sui pū locū. Sz et neqz qd a medio possibile. neqz qd i medio substās fm naturā qd ē em nō vtiqz erit. Alia em ipsoz pūna loca. pter naturā at si quidē sunt. alij cuiā erit fm naturā qd extra. locus em qd hinc pter naturā necariū alij esse fm naturā: sed nō erat aliqd corpe pter hoc. Non igit est nullū possibile simpliciū extra celū eē corpus. Si aut nō simpliciū neqz mixtoz. necesse em esse simplicia mixto existente

Dic. p. pbat ppositū. et duo facit. qz pmo ostendit qd nullū corpe est extra celū. scdo qd nullū pter eē. ibi. Sz et neqz. Et ea pūnu intēdit talē rōem. Si eē aliqd corpe pūnu. i. naturale extra periferiā. i. circūferētia celū. illud corpe eē aut de numero simpliciū corpoz aut ppositoz. Vt etiā esset ibi fm naturā vel pter naturā p locū a sufficiēti diuisione. Sz nullū istoz est dēm. Sz dī. Vniū pbat p de corpi bz simplicibz. i. qd nō sit aliqd corpe simplex fm naturā extra celū. nec etiā pter naturā. Non fm naturā qd pbat inductive. Primo de celo qd circularitē mouet. qz celū nō mutat propriū locū fm totū. nisi solū rōē. qd nō pter trāfferri ad aliquē locū extra celū sibi naturalē. Secdo pbat de grauitz et leuitibz qd nō pnt naturalitē eē extra circūferētia extremā. qd hnt alia loca naturalia infra illā circūferētia. Et euz oībz grauitz sit oībz leuitz sit vnus locus nūero. sic nō est possibile qd ista corpa sint naturalitē extra extremā circūferētia totū. Nec pter dici qd illa corpa sint extra circūferētia istaz pter naturā. qz tūc iste loci aut eēt alij alij corpi naturalē aut esset frustra. sz nō est alteri naturalē cū nō sit aliud corpe pter ista tria. ut supia ostēsum est. Secundo pūnuat pter probat minoz de corpi bz mixtis. quia si non sit extra celum aliqd corpus simplex sequitur qd ibi non erit aliqd corpus mixtum. quia vbiūqz est corpus mixtum ibi necesse est esse corpora simplicia que sunt in mixto. Etia mō tūz sortit locū naturalē fm corpus simplex qd in eo dīat.

Sed et neqz factum esse possibile aut em fm naturā erit aut pter naturā. et aut simplex aut

Celū aut 39
māq p^o

2^a

Nullū corpe
ext celū
pbat 2^a

mixtū. Quare itez idēz veniet sermo: nihil em differt p[ro]siderare si est. aut si factū esse possibile manifestū igitur ex dictis. q[ui]a neq[ue] est extra. neq[ue] cōtingit factū esse corp[or]is molez nullius. ex omni em p[ro]p[ri]a materia totus mundus. Vate ria em erat ipi corp[or]is naturale sensibile. Itaq[ue] neq[ue] nūc sunt plures celi neq[ue] fuerūt. neq[ue] cōtingit fieri p[ro]p[ri]a s[ed] vñ 7 solū 7 p[er]fectū est istud celū

Hic p[ro]p[ri]a scdo ostendit q[uo]d nō cōtingit extra celū esse aliqd corpus. Dices q[uo]d nō est possibile fieri extra celū aliqd corp[us]. p[ro]bat q[uo]d aut esset ibi s[ed] natura aut p[ro]p[ri]a natura. 7 itez aut esset simplex aut mixtū. Et q[uo]d quid h[oc] dicat erit eadē rō que sup[er]ius est posita. quia nō differt s[ed] rōnes p[ro]p[ri]a missas aut sit aliquod corpus extra celū vel possit ibi fieri q[uo]d iste rōnes vtrūq[ue] cōcludunt cū in sempiternis non differant esse 7 posse. v[er]o de tercio p[ro]p[ri]a. Tūc ibi manifestū igit. Cōcludit cōclusionē p[ro]p[ri]a p[ro]p[ri]a intentā. Dices q[uo]d manifestū est ex dictis q[uo]d extra celū nō est aliqua moles cuiuslibet corp[or]is. nec est possibile ibi aliquid fieri. q[uo]d totus mundus est ex tota materia sua p[ro]p[ri]a. sed materia mūdi est corpus naturale sensibile. 7 nullū est corpus naturale sensibile extra mūdu. Cōcludit igit q[uo]d neq[ue] sunt in p[re]s[ent]e plures celi neq[ue] fuerūt in p[re]terito. neq[ue] vñq[ue] poterūt fieri in futuro. sed istud celū est vñ 7 solū 7 p[er]fectum. q[uo]d p[ro]bat ex oib[us] suis partib[us] siue ex sua tota materia

Querit Utrū sit possibile esse plures mūdos. Pro r[ati]one norandū. q[uo]d ois forma existēs in materia s[ed] se considerata est cōicabilis multis. Et illa cōicatio fit duob[us] modis. Vno mō q[uo]d tota materia nata informari tali forma nō est p[ro]p[ri]a p[ro]p[ri]a vñco indiu[er]sū duo illius sp[eci]ei. Alio mō si illa materia sit in vñco indiu[er]sū duo. 7 tū illud est corruptibile. 7 p[ro]p[ri]a eius corruptionē p[ro]p[ri]a altere generari. Et p[ro]p[ri]a oppositū aliq[ui] forma de se cōicabilis fit dupl[ic]i mō cōicabilis. Primo q[uo]d est in materia sua tota. et scdo q[uo]d indiu[er]sū in q[uo]d est talis forma est incorruptibile. Et hoc declaratū est sup[er]ius in duob[us] exēplis. Vñco q[uo]d iste mūdos p[ro]bat ex materia sua tota eo q[uo]d extra celū nō p[ro]p[ri]a aliqd corpus. 7 supposito q[uo]d iste mūdos sit ingenuus et in corruptibilis seq[ui]tur q[uo]d nō p[ro]p[ri]a naturalit[er] ē nisi vñ mūdos

Notandū Vñco. p[ro]p[ri]a et demōstrās excludit possibile p[ro]p[ri]a q[uo]d a potētia naturali rei p[ro]p[ri]a lar[is] 7 s[ed] itate isto ordie s[ed] q[uo]d oia q[uo]d sunt a deo h[ab]ent ordinē ad se invicē 7 ad ip[su]m deū. 7 q[uo]d oia ad vñm mūdu p[ro]p[ri]a. Sed si loq[ui]mur de possibili q[uo]d d[icitur] a potētia actiua dei saltē absoluta. sic deus posset facere plures mūdos. q[uo]d posset istū mūdu amplexare 7 alius eiusdē sp[eci]ei creare. Etia possz de isto mūdo s[ed] itate creare aliu mūdu eiusdē sp[eci]ei sup[er] celum em p[ro]p[ri]a t[er]ra suū b[ea]titudinē faciendo spaciū extra celū emp[er]itū. Nō tū seq[ui]tur incōueniēs p[ro]p[ri]a. s[ed] q[uo]d terra vñus mūdu moueret ad mediū alterius mūdi. q[uo]d gravitas vel leuitas nō est sufficiens cā motiua nisi deo opante in sui 7 leui. sed deus posset suspēdere suū actiōem ab vñus terre gravitas. Et s[ed] in hoc p[ro]cedit articulus parisensis q[uo]d d[icitur] dicere q[uo]d deus nō posset p[ro]ducere de nouo plures mūdos est error.

Ar. Mūdos factus est a deo. sed potētia dei cuius sit infinita nō determinat ad istū solū mūdu. 7 vñ deus p[ro]p[ri]a facere plures mūdos. D[icitur] s[ed] in doc[trina] q[uo]d in

hac lectiōe seq[ui]tur intentōes p[ro]p[ri]a. si deus faceret alios mūdos aut faceret eos siles hunc mūdo aut dissiles. Si oīdos siles essent frustra q[uo]d nō p[ro]p[ri]a sapiētie ip[su]s. Si aut dissiles nullus eoz cōphenderet in se totā naturam eoz p[ro]p[ri]a sensibilib[us]. 7 ita nullus eoz esset p[ro]p[ri]a. sed ex omib[us] bus cōstitueret vñus mūdos p[ro]p[ri]a

Ar. Sp[eci]es re[nat]ural[is] hic ext[er]is. s[ed] eq[ue] vel bouis p[ro]p[ri]a p[ro]p[ri]a plura indiuidua. 7 magis sp[eci]es totū mūdu p[ro]p[ri]a plura indiuidua p[ro]p[ri]a. T[er]cio p[ro]p[ri]a. q[uo]d q[uo]d aliqd ē nobilius tāto eius sp[eci]es est magis p[ro]p[ri]a. s[ed] mūdos ē nobilior q[uo]dlibet re[nat]ural[is] hic ext[er]is. R[ati]o d[icitur] doc. q[uo]d maioris virtutis est facere vñm p[ro]p[ri]a q[uo]d facere multa imp[er]fecta. s[ed] singula indiuidua re[nat]ural[is] q[uo]d it[er] apud nos sunt imp[er]fecta. q[uo]d nullū in se p[ro]p[ri]a totū q[uo]d p[ro]p[ri]a ad suā sp[eci]es. mūdos at h[oc] mō ē p[ro]p[ri]a. 7 ex h[oc] ē sp[eci]es ostēdit magis p[ro]p[ri]a

Ar. Vñco est multiplicari optima q[uo]d ea q[uo]d s[ed] m[un]us bona. s[ed] mūdos ē optima. 7 melius est ēē p[ro]p[ri]a mūdos q[uo]d plura animalia aut p[ro]p[ri]a plantas. Soluit sanctus Thomas q[uo]d hoc ip[su]m p[ro]p[ri]a ad bonitātē mūdi q[uo]d sit vñus. q[uo]d vñm h[ab]et rōnem boni. q[uo]d videmus q[uo]d p[ro]p[ri]a diu[er]sione aliqua decidunt a p[ro]p[ri]a bonitate

Ar. Mūdos est sp[eci]es. 7 p[ro]p[ri]a de plurib[us] v[er]o actu vñ aptitudine. 7 p[ro]p[ri]a p[ro]p[ri]a ēē p[ro]p[ri]a mūdi. D[icitur] q[uo]d p[ro]p[ri]a de plurib[us] solum h[ab]et v[er]itatem in illis vñuersa lib[us] que non sunt ex sua materia tota. sed mūdos cōstat ex sua materia tota. v[er]o sup[er]ius p[ro]p[ri]a est.

Similiter aut manifestū q[uo]d neq[ue] locus neq[ue] vacuū neq[ue] t[em]p[us] est extra celū. In omni em loco possibile existere corpus. Vacuū autē esse dicitur in quo nō existit corpus: possibile autē factū ēē. Est autē t[em]p[us] numerus motus. Motus autē sine p[ro]p[ri]a corp[or]is nō est. Extra celū at ostensū ē. q[uo]d neq[ue] ē neq[ue] cōtingit fieri corp[us]. Manifestū igit q[uo]d neq[ue] loc[us] neq[ue] vacuū neq[ue] t[em]p[us] est ext[er]ius.

Postq[uo]d p[ro]p[ri]a ostendit q[uo]d extra celū non est aliqd corp[us] neq[ue] p[ro]p[ri]a ēē. hic ostendit q[uo]d extra celū nō est aliqd corp[us] q[uo]d p[ro]p[ri]a ad corpa sensibilia. Et circa h[oc] duo facit. q[uo]d p[ro]p[ri]a ostendit p[ro]p[ri]a. Scdo ostendit q[uo]d q[uo]d nata sunt ēē extra celū. ibi. Propter q[uo]d q[uo]d d[icitur] Dices p[ro]p[ri]a q[uo]d s[ed] cū p[ro]p[ri]a manifestū est q[uo]d extra celū nō ē loc[us] neq[ue] vacuū neq[ue] t[em]p[us]. q[uo]d illa tria p[ro]p[ri]a tur corpa naturalia. v[er]o p[ro]p[ri]a q[uo]d p[ro]p[ri]a p[ro]p[ri]a. Probat p[ro]p[ri]a. q[uo]d in oī loco possibile ē existere corp[us]. al[ia] loc[us] ēē frustra. sed extra celū nō ē possibile existere aliqd corp[us] v[er]o p[ro]p[ri]a est. 7 extra celū nō est loc[us]. Scdo p[ro]p[ri]a de vacuo. q[uo]d illi q[uo]d ponit vacuū definūt vacuū ēē locū in q[uo]d nō existit corp[us]. s[ed] imposibile ē sic ēē. 7 extra celū non est vacuū. Tercio p[ro]p[ri]a q[uo]d extra celū nō sit t[em]p[us]. q[uo]d t[em]p[us] est n[um]erus motus. v[er]o p[ro]p[ri]a q[uo]d p[ro]p[ri]a p[ro]p[ri]a. sed motus non potest esse sine corp[or]e naturali. et corpus nec est nec potest esse extra celū. v[er]o p[ro]p[ri]a est. 7 extra celū non potest esse nec tempus nec motus

Ar. Si aliqd ēē in extrema circūferētia celi aut posset extēdere manū suā aut nō. Si non posset q[uo]d impediret ab aliq[ui] ext[er]is ext[er]is. 7 redibit ea dē q[uo]d de illo ext[er]is v[er]o in extremo eius aliqd ext[er]is posset vltra manū porrigere. Et ita vel p[ro]cederet in infinitū v[er]o ventret ad extremū corp[us] vltra q[uo]d h[oc] ibi ext[er]is possz manū porrigere. Quo dato seq[ui]tur q[uo]d extra id possit ēē corp[us] 7 cū nō sit extra erit vacuū. D[icitur] q[uo]d ista est imaginatio stoycor[um] qui posuerūt vacuū infinitū. in cuius quadā p[ro]p[ri]a est mūdos

Ex celū nō p[ro]p[ri]a
Qua ad corpa
q[uo]d q[uo]d vñm mūdu.

Nō loc[us]

Nō vacuū

Nō t[em]p[us]

Primus

Dus. 2 Ita refinditur fm eos q̄ extra extremā circūferentiā sit vacuū. Ddm fm Alexandrū. q̄ talis homo manuz suam extēdere nō posset. nō ppter extrinsecū impedies. sed q̄ de natura oīm corpōz naturalū est q̄ contineant infra extremā circūferentiā celli. aliqd n cellū nō elizyneruz. Ergo si eliz aliquid corpus qd n deberet a corpore celli sic cōtineri id nūq̄ prohiberet esse extra cellū sicut sunt substantie spirituales de qbus infra dicitur

Propter quod qđdem neq; in loco queibi ap
ta nata sunt. neq; tēpus ipsa facit senescere. Ne
q; etiam nullius neq; vna trāsmutatio eorum
que sup eam que maxime extra ordinatā latio /
nem. sed inalterabilia ⁊ impassibilia optimam
habētia vitam. ⁊ pfe sufficientissimaz pficiunt
toto eterno. Etem hoc nōmē diuine enūciatū
est ab antiq̃s. Finis em̃ continēs id quod vni⁹
cuiusq; vite tempus. cui⁹ nihil est extra fm na
turā. eternū vniuscuiusq; vocatū est. fm eandē
aut rōem ⁊ totius celi finis ⁊ om̃e tēpus ⁊ infi
nitatē cōtinens pfectio eternū est. a semp eē su
mēs denominatōem immortalis ⁊ diuin⁹. Quā
et alijs cōmunicatū est. his qđdem clari⁹. his
aut obscuri⁹ esse ⁊ vivere. Etem quemadmo
dū in enchiridy sphilosophis matibus circa di
uina multociens declaratum est rationibus.
quod diuinum intransmutabile necessarium
esse om̃e primū ⁊ summū. qđ sic habēs testifica
tur dictis. Neq; em̃ aliud melius est qđ moue /
bit. Illud em̃ vtiq; erit diuin⁹. Neq; bz pra /
tū nihil. neq; indigens eoz que ip̃ius bonorū
nullū est. Et inaccessibilis itaq; motu mouet ratō
nabiliter. Omnia em̃ q̃escunt que mouent. qū
venerit in pprium locū. eius autē qđ circūcoz
poris idem loc⁹ vñ incepit. ⁊ in quē cōsumat

Hic secundo ostendit qualia sint illa entia que sunt extra mundum. Et dicitur quod illa entia que sunt nata ibi non sunt in loco cum ibi non sit locus, nec sunt in tempore quia tempus non facit ea sentire. quia ibi non est tempus. Nec etiam est aliqua transmutatio eorum que sunt super illa latens quod est maxime extra ordinem. quia est super motum localem corporum leuius. Sed sunt illa entia que sunt extra celum inalterabilia et penitus impassibilia habentia optimam vitam et etiam per se sufficientissimam. Habent etiam vitam non temporalem. sed in toto eterno. Et hoc nomen eternum diuine pronuntiatum est ab antiquis quod dixerunt hoc nomen conuenire rebus diuinis. Non quidem accipiendo eternum pro periodo cuiuslibet reus. sicut dicimus spacium centum annorum esse seculum vel eternum hominis. sed accipiendo eternum simpliciter per quod continet omnem duracionem et omne tempus absque successione. et deriuat in greco ab hoc quod est semper esse. Et talis finis quod eternus dicitur est immortalis. quia vita illa non terminatur morte. et est diuinus. quia excedit omnem materiam quantitate et motum. Et ab his entibus tanquam optimis et perfectissimis deriuat et communicat alijs rangibus minus perfectis esse et vivere. Non tamen eque libere omnibus. sed his quidem

De celo

clarus. i. cū dē rōnis 2 pfectius, sicut sunt illa que sunt semper
piterna eadem numero exītia, 2 illa que habet vitam rō-
nalem. his autē obsecutus, i. debilius 2 imperfectius, sicut
his que sunt sempiterna nō fm idem numero, sed fm idē
spē, 2 que habet vitam sensibilem vel nutritiā. Tunc ibi.
(Eternū quēadmodū) Ostendit qđ supra dixerat, scz qđ
necesse est omne diuinū esse intransmutabile. Dicit ergo qđ
multotiens declarātū est rōnibus in enchiridijs philosopho-
rum philis. i. in subtilibz dogmatibz qđ necessariū sit omne
diuinū esse intransmutabile quasi nō subiectū mori, 2 p-
mū quasi nō subiectū rēpōti, et summū quasi nō contentū
loco, 2 hoc cōcordat his que dicta sunt de hīs dī cōtibz di-
uinis. Tunc ibi (Hec enī) Probat qđ dixerat, scilz qđ
diuinū pīmū 2 supremū sit intransmutabile duabz rōnibus
Prima, Mouens 2 agens semp est melius moto 2 passio-
sed nō est aliqd melius pmo 2 summo diuino, ergo pīmū
diuinū nō mouet. Secūda rō Omne qđ mouet aut moue-
tur vsu giar aliquid malū aut vt acqrar aliquid bonū
sed pīmū nō habet aliquid malū qđ possz fugere nec indi-
get aliquo bono qđ possit acqrere, ea est pfectissimū, ergo
pīmū non mouet Tunc ibi (Et ineffabili) Inferet cō-
clusionē ex dictis. Et dī qđ rōnabiler, i. pbabiler sequit-
qđ istud pīmū mouet suū mobile motu ineffabili. Pro-
bat qđ motus dēfuit quādo pueniunt ad sua ppta lo-
ca, sicut piz in grauitibz 2 leuibz. Sed hoc nō potest dici de
pimo mobili qđ circulariter mouet, qđ idem est vñ incipit
mor² eius 2 in qđ terminat. Ergo pīmū mobile mouet a
pimo motore motu ineffabili. Est tamē cōsiderandū fm
doctore qđ hec rō non ex necessitate cōcludit. Posset enim
dici qđ motus celī nō cessat non ppter naturā sed ppter vo-
luntatē mouētis, 2 qđ nō est necessaria sed pbabilis

Queritur An cōditōes entū que sunt ex
tra mundū assignate a pho. pos
sint cōuenienter intelligi de ipso celo Dñm fm Alexan
dri q sic. qz celū non est in loco fm totū. sed fm ptes. vt p
batur quarto physicoz. Etia tēpus nō est extra celū. 2 sic
celum nō est in tpe fm q esse in tpe est quādā pte tps mē
surari. vt dī quarto physicoz. 3 ita tēpus non facit ipm se
nescere. neqz est aliqua trāsmutatio subalis ipsius celi. Sz
dī sanctus Thomas q hęc expositio fit ex toto. Tum p
mo. qz nō est verū qz corpōz celestīū non sit aliqua trāsmu
tatio cū moueant localiter. Nisi forte exponam⁹ de trās
mutatōe que est in suba. qd nō est de mente ph. quia phs
vltre ab eis cōm trāsmutatōem excludit. Tum secūdo.
qz non p ppe diei qz celū sit ibi. 4 extra celū. Est g p uenē
tius dñm fm eundē doctōrē sanctū q hęc cōditōes intel
ligant de deo 2 de substantijs separatis que maxime neqz in
tpe neqz in loco cōtinent cum sint septe ab omī magnitu
dine 2 motu. Et hñmōi entia dicunt ēē ibi. extra celū nō
sicut in loco. sed sicut nō cōtēnta nec inclusa sub cōtēntia
corpōraliū rez. quia totam corpōrale naturā excedunt Et
illis entibz cōuenit illud dñm ph. qz corp. nulla sit transmu
tatio. quia superecedunt suprēmā locatōem. id est vltimā
spheram que ordinatur sicut extrinseca 2 contentiua om
nis mutatiōis.

Notandū q̄ p̄s circa illa entia q̄ sunt ex
tra celum tria determinat. Pri-
mo remouet ab eis cōditōes eorū que sunt hic apud nos
sc̄z q̄ non sunt in loco neq; in tempore. nec etiā sunt aliq̄
trāsmutabilia. Secūdo ponit ip̄os cōditiones p̄p̄ias. vi-
delicet q̄ sunt inalterabilia ⁊ impassibilia optima v̄r̄gā

Quoniam
p m a su
p m u e t n
banfuntia
bile q p b r
duabz to 9
p a
za

Cochudr

Qnt qha su ex
nidm exna

quod totus mundus exurere per ignem et post certos dies
cursus temporis iterum totus mundus generaretur per ignem quem
ponebat esse principium omnium rerum.

Notandum

Quoniam quosdam isti poete et philosophi et precipue Plato non sic intellexerunt finem quod sonat finem supradictis verbis sed suam sapientiam volebant quibusdam fabulis et enigmaticis locutionibus occultare. Et quod Aristotelis consuetudo fuit in pluribus non obviare contra intellectum eorum quod erat sanus. sed contra verba eorum ne aliquis ex tali modo loquendi errore iureret sicut dicit Simplicius in commento Alexander tunc voluit quod Plato et alij antiqui philosophi hoc intellexerint quod per haec eorum exteri sonant. et sic Aristoteles non solum contra verba sed contra intellectum eorum conatur est argueretur. Sed de sancto Thomas quicquid horum sit non est nobis multum curandum quia studium philosophie non est ad hoc quod sciat quid homines senserint sed qualiter se habeat veritas rerum.

Facit esse quod de igitur sempiternum quod tunc esse dicitur impossibile. Sola enim hoc ponendum rationabiliter quicquid in multis aut omnibus videmus existentia. de hoc autem accidit contrarium. Quia enim quod generatur et corrumpitur videtur. Adhuc autem non hinc principium eius quod est sic se habere. sed impossibile aliter se habere prius per omnia secula impossibile transmutari. Erunt enim alij causa. Que si existit prius possibile videtur erit aliter habere impossibile aut aliter habere. Si autem prius ex aliter habentibus persistit mundus. Si quod de sempiternis habentibus et impossibilibus aliter habere videtur fieret. Si autem factus est necesse est illa possibilia esse aliter se habere. et non semper sic se habere. Itaque post ista dissolventur. et dissoluta persistunt prius. et hoc infinites aut sic non se habebat. aut possibile erat Si autem hoc non videtur erit incorruptibilis. neque si aliter habebat aliquando neque si possibile aliter habere. Auxilium autem quod quidam conantur ferre sub his dicentibus incorruptibile esse factum aut non est verum. Sicut enim dicunt his quod descriptores scribunt. et se ipsos dixisse de generatione non tanquam generatio aliquis doctrinae gratia tanquam magis instructos velut descriptionem generis aspicientes. Hoc autem est quod admodum dicimus non idem. In factum quod de enim descriptionum positum omnibus esse sicut idem accidit. In demonstrationibus autem horum non idem est impossibile. Que enim accipiunt prius et posterius sub contraria sunt ex inordinatis quod de enim ordinata facta esse dicunt. Sicut autem idem inordinatum esse. et ordinatum impossibile. sed necesse generationem esse separantem et ipsum in descriptionibus autem nihil tempore segregatum est Quod quidem dicitur impossibile ipsum sempiternum esse factum esse manifestum.

Ista est tertia pars huius capituli in qua philosophus improbat predictas

illas opiniones. Primo prima. 2° tertia. Sicut videtur in Aristotele 3° secundum ibi coram Aristotele dicitur quod impossibile est mundum esse factum vel genitum ex quodam principio temporis et quod postmodum semper perit dicitur. sicut enim Plato dixit per haec duabus rationibus prima. quia sola illa sunt rationabiliter probabilia ponenda quod videtur accidere in omnibus aut multis cum hoc sit de ratione probabilis. sed in proposito accidit contrarium. non est ponendum quod mundus sit generatus et quod sit incorruptibilis. Minor probatur quia omnia quod generantur etiam videntur corrumpi. Secunda ratio si mundus esset factus ex aliquo principio. vel si illud principium potuit se aliter habere per omnia secula aut non. Si non. tunc mundus non esset factus ex eo. Si fieri adhuc habebit eandem naturam. ut scilicet possit aliter se habere et sic mundus erit corruptibilis. Ita scilicet quod illa ex quibus constituitur est mundus postquam fuerit adunata iterum possint dissolui et quod erant dissoluta prius fuerunt composita etiam infinites. aut ad minus possibile fuit sic se habere. Et si hoc sit verum sequitur quod mundus non sit incorruptibilis. Tunc ibi Auxiliū autem. Excludit quandam excusationem per dicitur opinionis quod zenocrates et alij platonici allerebant per defensionem Platonis. Dicens quod illud auxiliū. id est excusatio non est vera quia quidam platonici conantur ferre dicentes mundum esse incorruptibile et tamen factum vel genitum. quia ipsi dicunt Platonem hoc dixisse gratia discipline ad similitudinem eorum quod describunt figuras geometricas quod prius describunt qualidam partes figure et postea alias non quod prius fuerint huiusmodi partes antequam illa figura ex istis partibus constitueretur. sed ut magis explicite demonstrarent ea quod figuram redunt. Et ita sicut dicunt Platonem dixisse mundum factum esse ex elementis non quod alij tempore determinato mundus sit generatus sed causa doctrinae ut facilius instruerent aliquem de natura mundi dum prius demonstrant prius mundi quod hinc huiusmodi prius ex se ipsis postea demonstrant ex eis compositionem quam hinc causa mundi quod est deus. et ita dicunt mundum esse genitum ad modum descriptionis. quod videntur geometre in descriptione figurarum. Sed de philosophis quod non est simile de descriptionibus geometricis et constitutione mundi ex partibus. quia siue omnes prius figure sicut accipiuntur siue non. si sunt eiusdem rationis. quia sunt linee vel anguli. Sed de partibus mundi non idem accidit cum sunt sicut in toto et cum non sunt sicut in parte est impossibile quod idem ex veris per accidens sicut est impossibile opposita esse sicut quod iste prius ante mundi constitutionem et ut sunt in mundo iam constituto sunt sub contraria. id est hinc quandam latentem contrarietatem. quia ipsi dicunt quod ex elementis inordinatis factus sit mundus ordinatus. Sed geometre non dicunt quod ex lineis diuisis componatur triangulus. sed simpliciter quod ex lineis. Sed non est possibile aliquid sicut ordinatum et inordinatum. non necesse est dare aliquam generationem per quam unum ab altero sepe. ut scilicet ante generationem sit inordinatum et post ordinatum et per prius necesse est dare aliquid tempore distinguens verumque. sed illa distinctio non reperitur in descriptionibus figurarum. Excludit philosophus ex predictis illis quod impossibile sit mundum factum esse per generationem et tamen eum in sempiternum durare.

Quicquid autem constare et dissolui nihil aliud facere est quam construere ipsum sempiternum quod de sed transmutantem formam quod admodum si quod ex puero virum factum et ex viro puerum. quicquid enim corrumpi. quicquid esse putet. saltem enim quod adinuicem conuenientibus elementis non contingens ordo sit et constructio sed eadem. Aliterque et enim eos quod dixerunt

Reprobatur prima opinio per predicta

Expositio platonis

Remouetur ista

Concludit

bunc sermonē. qui dispositōis vtriusq; causant
contrarium. Itaq; si totum corpus continuū
ens quādoq; quidem sic. quādoq; aut illo mō
disponitur ⁊ aptatur. totius aut cōsistentia mū
dus ⁊ celum. nō vtiq; mūndus generabitur et
corrumperetur. sed dispositōnes ipsius

¶ Itē pbat opinione Empedoclis quam tercio loco
ponerat. Dicens q illi qui dicunt mundū vicissim cō
poni et dissolui nihil aliud faciunt q̄ q̄ asserunt mundū
esse sempiternū fm substantia sed se transmutare fm
formam lūe fm eius dispōnem scilicet quando de puero
fit vir. ⁊ econtra. ergo fm eos nō potest dici mundum
multotiens generari et corrūpi. q̄ generatio et corrup
tio ad substantia terminant. ¶ S̄ aut fm opinione Em
pedoclis ponatur substantia mundi sempiterna. parer
duplr. Primo. q̄ quando elementa separantur per lūe
et postea iterū pueniunt tūc nō fit qualiscunq; ordo mū
di nec qualiscunq; eius constitutio. sed eadem que nūc
est. Secundo patet per rationem. q̄ ab eadem causa sc̄s
amicicia pgregabuntur tunc elementa ex qua p̄us cō
gregata sunt. et ḡ sequet eadem stitutio mūdi. ¶ Con
cludit ḡ pbs q̄ si totū corpus mundi existens p̄tinuū
id est p̄tinuū diuersimode disponat tunc nō potest dici
q̄ mund⁹ generet et corrumpat. q̄ fm p̄m substantia
omniū corporū vocatur mundus.

¶ Totaliter aut factū corrumpi ⁊ non reflecti ex
istente q̄dem vno impossibile est pus q̄ em̄ fie
ret. semp̄ exitebat que aū ip̄m̄ existentia q̄ non
facta nō possibile esse dicimus transmutari infi
nitis aut entibz mundus p̄tingit magis. Sed
cū hoc necessario. vtz impossibile aut possibile
erit manifestū ex posterioribz. Sunt em̄ q̄dā q̄
bus cōtingere videt ⁊ ingenitū aliq̄d ens cor
rumpi. ⁊ ingenitū incorruptibile p̄durare sicut
in Thimēo. Ibi em̄ ait celū factū esse quidē nō
solum sed et forē de cetero sempiterno tempore
Ad quos naturaliter q̄dē de celo solū dictum
est. vniuersaliter autē de om̄i speculantibus erit
et de hoc manifestum.

Nic reprobat opinionē Democriti quā posuerat se-
tundo loco. Dicens q si qd ponat mundū corrumpi
absq regressu ita scz q nuncq itez fiat hoc est impossibi-
le si ponat vnius tñ mund⁹ . qz mundus semel factus fi-
ebat ex potentia p̄existente p quā poterat fieri trans-
mutatio ad generatōem mundi. et hec eadē potētia ma-
net post corruptōem. t ergo ex illa poterit rursus fieri
mundus. Sz si aliqd ponat infinitos mūdōs ita q ex
diuerso p̄cursu athomoz resuleret aliūz t aliūz mun-
dus sic posset aliquo modo sustineri q nō rediret idē
mundus post corruptōem q p̄us fuit. esset tñ possibile
q ex illis athomis aliūz p̄strueret mundus. Sed vtz
sit possibile infinitos esse mundos hoc erit manifestū ex
posterioribz. i. ex dicendis in quarto huius t in primo
de generatōe. Vel si referat ad illos q ponūt munduz
ēē genitūz sicut dī Plato in Timoeo. tunc p̄ postero

ra intelligunt immediate sequentia. qz illa opusio quantu
tum ad celum est supra repobata naturalibz rōnibz q
pbatur sic celum esse ingenitū et incorruptibile eo q nō
h3 ppariū. s3 hoc nuhe manifestabitur vlt de oibz entibz

Prīmū at diuidentū. quō ī generabilia ⁊ gene-
rabilia dicim⁹ ⁊ corruptibilia ⁊ incorruptibilia
Multiplī em̄ dict⁹. ⁊ si nulla dñā ad sermōne
necesse intellectu confuse habere. si quis diuiso
multiplī tanq̄ indiuiso utatur. Immanifestū
em̄ fm̄ quā naturā ipī accidit quod dictū est.

Istud est scdm capitulu huius tractatus quarti in q
 psequit questione de mundo an sit gentus & corrupti
 bilis fm opinione ppiā. Et diuidit in duas ptes pnci
 pales an pma pmitit qda q sunt necessaria ad inuestiga
 tionē ppositi. In scda ostēdit ppositū ibi. Determinatis
 autē his. **Dicit q pmo q** circa inqūscdm dicte questio
 nis pmo oportet distinguere qbi modis aliqua dicunt
 generabilia et ingenerabilia. corruptibilia & incorrupti
 bilia. **Ro. qz oia ista dicunt corruptibilia** et h illa multiplica
 tas nulla idcirco dēam optū ad roem q pponit. tū intel
 lectus audientis pūse se hz qñ ali qd vñf multiplici in
 distine. qz nō est manifestum fm quam scāonem ac
 cidit conclusio.

Dicit autem ingenitū vno qdē mō si sit aliquid
hunc pūs nō ens sine generatōe ⁊ transmutatō
ne. quēadmodū qdā tangi ⁊ moueri dicunt. Nō
esse em̄ generari qdā dicunt tactū neq; motum
vno aut si qdem ptingens fieri aut nō fieri non
est. Silt em̄ ⁊ hoc ingenitū. qd ptingit nō fieri.
Vno autē si qd omīno impossibile fieri. vt ⁊ qm̄
q; sic. qñq; aut non. Impossibile aut ē: dupl.
aut em̄ simplr. nō vey. erit dicere q; fieri vtrq; aut
nō facile. neq; cito: aut bene. Eodē aut mō et
genitū vno qdē si nō ens pūs postērius siue ge
nitū siue nō generatū. siue sine generari. qñq; q
dem nō ens. itez aut ens. Vno aut si possibile
siue p verum determinato possibili siue p facile
Vno aut si sit generatō ipius ex nō ente in ens
siue iam existente per fieri aut existente. siue etiā
nōdum existente sed contingente

Nec phs distinguit p'dicta noia z p'mo ingentus z
gentiu. scd corruptibile z incorruptibile. ibi et corrup-
tibile. **Dicens** p'mo q' hoc nomē ingentium d'r tribus mo-
dis. **P'mo** d'r ingentiu illud qd fuit nō fuit ens z nūc
est ens sine m' generatōe z trāsmutacōe. sicut qdā dicitur
de mortu z tactu. qz dicunt q' tactu z mortu non p'ingit
generari. z hoc p'batū est quinto phisicoz alias em' mu-
ratōis eet mutatio. **Secdo** mo d'r ingentiu qd p'ingit fi-
eri vel nō fieri z tū nondū factū est. sicut hō q' nascetur
cras d'r ingentus. qz nondū est natus. **Tercio** mo d'r
aliqd ingentiu qd ipōssibile est fieri sicut est illud qd nō
p'r esse vel qd nō p'r nō esse. Et hic modus distinguit ut
duos sim q' aliqd d'r duplx impōssibile eē p'r fieri. Una

ס

Primus

*mō simplr. quando scz nullo mō p̄r fieri. Secūdo dicitur
aliquid impossibile fieri. quia nō de facili potest fieri. vt
quia nō est cito negz bene facibilis sicut si dicamus aliquid
quod malum ferrum nō esse bene fabricabile. ¶ Tunc
ibi. Eodem autē modo phus distinguūt sc̄ardem hui?
nominis genitum. Dicens q̄ eodē modo genitum dī-
citur tribus modis. Primo dī: genitum qd̄ habet esse
post nō esse siue hoc fiat per generatōem sicut homo si-
ue siue generatōe sicut tactus dūmō illud qd̄ dicit̄ geni-
tum quandoqz nō sit z postea sit. Secūdo dī: genitū illud
qd̄ potest generari vel incipere esse siue illd̄ possibile de-
terminetur per verum. scz q̄ sit simplr possibile siue de-
terminetur per facile. vt scz dicatur possibile fieri qd̄ est
facile fieri. Tercio modo dicitur aliquid genitum cui?
potest esse generatio. vt per hoc pcedat de nō esse ad eē
siue iam sit siue nō sit.*

Notandum Pro euidencia modoy inge-
niti & generatio duo importat
Primo importat aliquod comune quod est incipere ee
scdo importat determinatu modum essendi scz p trās/
mutatōem. Et negatio que importatur per hoc nomē
ingenitum potest similiter accipi duplr. Uno modo vt
negat vtrūqz scz inceprōnem et modū incipiendi. Alio
modo capitur vt solum negat modum incipiendi. Et
vtrūqz ptingit dupliciter. Uno modo fm actum. 2. alio
modo fm potentia. Siqut predicta negatio neget solū
modum incipiendi. sic est primus modus ingeniti fm
quem dicitur aliquid ingentum quod potest incipere
esse sed nō per generatōem. Si vero pdicta negatio ne
get actum solum et nō potētiā (quia scz potest incipere
esse 2 potest generari nō tamē ad huc incipit esse nec est
generatum) et sic est scdus modus. Si aut illa negatio
nō solum neget modum incipiendi sicut in pmo nec so/
lum actum generatōnis sicut in scdo. sed modū inceprō/
tionis et inceprōnem et quantū ad actum et quantū ad
potentiā. et sic est tercius modus. qui est pfectissimus
fm quem aliquid simpliciter dicitur ingentum. Et fm
premissa etiam apparet ratio modoy geniti. quia cū di/
citur aliquid genitum fm pmo modum asseritur ac/
tualis inceprō nō autē modus determinatus incipien/
di quem significat generatio. Sed in scdo modo asseri/
tur possibilitas inceprōnis absqz determinato modo in/
cipiendi. Et hic modus potest distingui in duos fm di/
stinctōem potentie. Scdm terciū veromodum asserit
nō solum inceprō sed determinatus modus incipiendi.
Et hic modus etiam potest distingui in duos. quia vt
asseritur determinatus modus incipiendi fm actum. vt
quia fit aliquid tam generatum aut fm potētiā vt qz
aptū natū sit generari. Hec sanctus Thomas in forma

De celo

qđdem ens. quandoqđ aut nō ens. puta tactus
quia sine corrupti prius existentes postremo nō
sunt. Aut quoniā ens quidem impossibile. aut
non fore aut non futurū aliquando: nunc autē
ens. Tu cū es 2 tactus nunc. sed tamen corrup
tibilis. quia est aliquando. quādo nō vtz te di
cere. quia es neq; hoc rangi. maxime autē pro
prie ens quidem. impossibile autē corrumpi sic.
vt et nunc ens postremo nō sit. aut cōtingat nō
esse. Et si nondum corruptum contingens autē
postremo nō esse: Dicitur aut incorruptibile et
quod non facile corrumpitur.

¶ Hic phis sedo distinguit modos corruptibilis et incorruptibilis. Dices q corruptibile similiter z in corruptibile dicuntur multipliciter. Et statim ponit tres modos corruptibilis. Primus est fm quem dicitur aliquid corruptibile quod pus e aliquid z postea non vel ztingit no ee siue desinat per corruptioem z transmutatioem (sicut homo est corruptibilis) siue no p corruptioem et transmutatioem desinat sicut tactus z motus. Secundo dicitur corruptibile quando non cotingit illud no esse. id est quando potest desinere esse p specialem modum corruptionis quis nondum sit corruptum. Tercio modo dicitur aliquid corruptibile quod de facili corrumpitur qd potest dici eustarchon bn corruptibile ¶ Tunc ibi Et de incorruptibili ponit tres modos incorruptibilis. pmo dicitur incorruptibile illud qd potest desinere esse absq tamen corruptione que est per transmutatioem sicut tactus et motus quoz non est corruptio sicut nec generatio. Secundo dicitur aliquid incorruptibile quod est impossibile non fore aut no futurum esse et tale cum sit ens non potest esse no ens et hoc modo capitur incorruptibile p^{re}dic. Tercio dicitur aliquid incorruptibile qd no de facili corrumpitur

Si itaq; hoc sic habent considerandū quō di-
cimus possibile et impossibile. p̄p̄tissime enī di-
ctum incorruptibile eo q̄ nō possit corrumpi.
neq; aliquādo quidem esse. aliquando autē non.
Dicitur autē et ingenerari: qđ impossibile. et qđ nō
potens fieri sic vt sp̄s qđem non sit. posterius
autē sit. puta dyametru symetrum. Si itaq; ali-
quid potest moueri stadia centū aut leuare pon-
dus temp ad plurimū dicimus: puta talenta le-
uare centū aut stadia ire centū. q̄nis et ptes sūt q̄
intus. si qđ et sup̄abundantiā vt nomine ad
finē et excellentie p̄tūt. Necesse qđ igit potēs
fm̄ excellentiā tanta et q̄ infra posse. puta si tale
ta centū tollere et duo. et si stadia centum et duo
posse ire. virtus autē excellentie. Et vtiq; si qđez
impossibile tantum fm̄ excellentiā dicentibus et
plura impossibile. puta non potens mille ire sta-
dia manifestū quia et mille et vnum.

Nec plus ponit fecationem huius qd dicitur possibile et impossibile. Dicens ex qd ea qd dicta sunt circa fecationem geniti et ingenti corruptibilis et incorruptibilis ita se habent. Considerandum est pñr quod dicat aliquid possibile et impossibile. qd illa duo ponunt in definitioibz incorruptibilis et ingenti qñ pñre capiunt. qd incorruptibile pñr pñssime dicitur non solum qd non potest corrumpi. sed nec etiam quocumqz modo aliqui esse et postea non esse. Sed ingentium pñre dicitur qd est impossibile esse et non esse. et qd non potest fieri ita scilicet qd plus non sit et postea sit. Sicut dyametrum quadrati esse symetrum. i. pñmensuratum lateri quadrati est ingentium qñ nullo modo potest accidere eē. Tūc statim ponit modos possibili et impossibili. Dicens qd aliquid dicitur possibile vel impossibile dupl'r. vno modo absolute qd scilicet finem se est tale qd possit esse verum vel non possit esse verum propter habitudinem terminorum ad invicem. qñ termini non repugnant dicitur aliquid possibile. sed qñ repugnant dicitur impossibile. Alio modo dicitur aliquid possibile vel impossibile finem potentia actiua vel passiua finem qd aliquid agens aut patiens potest aut non potest. Et hec fecatio maxime pñruit rebus naturalibus. Dicitur qd possibile isto modo p respectu ad finem. i. p virtutem et p maximum ad qd potest p virtutem sue excellentie. i. p virtutem qd attribuit rei finem excellentissimum in qd potest. Si autem exempli gratia. si Sortes potest moveri p centum stadia et non plus vel leuare centum talenta et non plura. tunc dicitur sibi possibile ambulare centum stadia vel leuare centum talenta et non dicitur possibile sibi ambulare vel leuare quinquaginta vel sexaginta quous etiam possit in illa. quia virtus cuiuslibet rei determinatur per virtutem et maximum in qd potest et non penes illa que pñrent infra virtutem quous in illa potest. qñ qd potest in maius potest et in minus. Et hinc est qd virtus est virtutem potentie. i. determinatur p virtutem in qd potest vel habet in alia translatione. Et p oppositum dicitur impossibile alicui quicquid excedit illud maximum in qd potest illud. sicut ergo possibile determinatur per maximum in qd potest in quo attenditur virtus eius ita impossibile determinatur p minimum eoz. in qd non potest in quo consistit eius debilitas. Sicut exempli gratia. si maximum in qd potest aliquid sit ire p viginti stadia. minimum eius in qd non potest est viginti et vñr et hoc determinatur eius debilitas non autem p hoc qd non potest ire per centum vel mille.

Nihil autem nos turbet. determinet enim finem excellentie terminum dictum qd pñre possibile forsitur enim instabit quis vñqz. quasi non necesse quod dictum est. Videns enim stadium non vñqz qñ intus videbit magnitudines. scilicet pñrariū magis potens videre punctum aut audire paruum sonum et maiorem habebit sensum. scilicet nihil differt ad rationem. Determinet enim aut in virtute aut in re excellentia. Quod enim dicat manifestum visus qd dem enim qui minoris excedit. velocitas autem que maioris.

Nec plus excludit quandā obiectum. dicens qd nihil deter nos turbare quin illud qd pñre dicitur possibile sit determinandum finem terminum excellentie et p maximum. licet videat habere instantia in visu et alijs sensibz. qñ ille qui videt aliquā magnā qñritate. puta vñus stadium non potest pñr hoc videre magnitudines minoris quantitatibus q

Dis pñna detinatur pñmaximū a' ex pñre rei a' vñvñt

Infra illā quantitatem pñrent scilicet accidit magis pñrariū. qñ iste qd potest videre punctum. i. aliquid minimum sensu pceptibilis le aut etiam qd potest audire paruum sonum potest et maiorem sentire. Sed dicitur plus qd hoc nihil differt ad rationem qua determinat nabit qd possibile determinat finem excellentia. qñ aliter attendit virtutem in virtutibus actiuis et passiuis. qñ in virtutibus actiuis attenditur ex pre rei in qua sit actio ita quia virtus est maior qd potest in maiorem effectum. Et in illis scilicet locum qd dicitur est. vñ pñr in exemplis superius adductis. Sed in potentia passiuis attendit excellentia finem virtutem ipsius potentie. qñ visus qd est sensitiuus minoris corporis excedit in virtute visum qd est sensitiuus maioris. quanto enim aliquid est passibilis tanto potest a minori moveri. et hec excellentia est in virtute non in re. Scilicet velocitas est excellentior qd est maioris magnitudinis. qñ illud est velocius qd in eodem tempore mouet p maius spatium et talis excellentia non solum est in pñre scilicet etiam in re.

Queritur utrum ois potentia determinetur p maximum. Dicitur qd ois potentia determinatur. i. determinate cognoscitur quanta sit p maximum vel ex pre rei vel ex pre pñrariū. Probatur qd potentia actus et obiectum hñt se proportionabiliter scilicet non qñqz actus est p portio natus potentie scilicet solum virtutis et maximum actus illius potentie. cui non proportionat qd qñqz obiectum cadet sub illa potentia scilicet solum virtutis et maximum. qñ scilicet qd potentia non determinatur nisi p maximum. Etia nulla res in complemento termino suo cognoscitur nisi p illud qd est virtutis et maximum in re ipsa. qñ p illud res cognoscitur in determinata spē. Sicut in fili hñt non cognoscitur p sensibile. scilicet pñonale nec mensuratur erubitu p magnitudine bipedale. Et dicitur est notat ex pre rei vel virtutis. quia potentia actiua terminatur ad maximum ex pre rei. qñ quicquid potest agere in maius potest agere et in minus. Scilicet potentia passiuā terminatur ad maximum ex pre pñrariū. qñ illud hñt maiorem virtutem passibilitatis qd potest paria minori qñ qd solum patitur a maiori.

Ad Si datur illud maximum i qd potest potentia actiua opoz qd ista potentia actiua excedat illud maximum. Vel qd excedit excessu diuisibili aut indiuisibili. Nō scdm qñ in indiuisibili nō fit excessus. Si diuisibili tunc diuidat ille excessus in duas pres et addat illi maximum vna ps correspondēs medio excessui tunc illa potentia adhuc ager in illud. qñ ipm nō erat maximum in qd illa potentia potest. Dicitur qd in operatione transeunte in materiam extrinsecā. vbi est resistentia in patiente opoz ter virtutem actiua excedere resistentia passiuā. etiam diuisibiliter scilicet in argumentum nō pcludit. qñ requiritur qd talis excessus sit in aliqua determinata portione qd soluit p diuisione. Scilicet alij dicunt qd illa autotitas pñr habeat intelligi de maximo infra qd potest potentia et nō de maximo in qd nō potest. Et sicut dicitur de potentia actiua. ita pariter dicunt de potentia passiuā. Et fundant se isti in pñho et cōmentatoze in pluribus locis qd dicunt qd a portione equalitatis vel minoris inequalitatis nō fit actio scilicet a portione cuiuscumqz maioris inequalitatis fit actio

Ad Si datur pondus equale potentie portatiue res portabit hoc pondus aut de pñmet ab illo. et qd cūqz dicat a portione equalitatis erit actio. Dicitur qd in tali casu aliquantulum diu sustinebit hoc pondus non tñ qñdix

autē nō ens aut ptingēs qñq; posterius nō esse
genitū autē ens qđ cōtingit pñs nō esse. sed nō
est in quo tpe possibile. qđ semp ens. vt non sit
neq; infinito tpe neq; finito. Et cū finito tēpo/
re pte esse. si qđem t. infinito. Nō igit cōtingit in
actu idē t. vñū semp posse esse t. nō esse. sed t. ne
q; negatōem puta dico nō semp esse. Impossi
bile igit t. semp qđem aliqd esse. corruptibile at
esse. Siliter autē neq; genitū duobus cū ter/
minis si impossibile posterius sine pmo existe
re si illud impossibile existere. t. quod posterius
Itaq; si semp ens cōtingit quādoq; nō esse im
possibile t. genitum esse

Hic ostēdit ppositum scz q. nullū sempiternū sit corrup
tibile tali rōne. Si aliqd existat in tpe infinito t. sit corrup
tibile tunc hz potētā vt qñq; nō sit. aut q. hz illā potētā
respectu eiusdē tps infinito in quo est. aut respectu partis
eius. t. quocūq; mō dicat si sit in potētā ad non eē tunc sit
fm actū erit t. nō erit. qz in infinito tpe ponit esse. et in eodē
tpe infinito ponit nō esse. Sed hoc est falsum t. impossibile
le. q. impossibile fuit illud nō esse. t. sic sempiternū nō erit
corruptibile. t. ita simplr est incorruptibile. Deinde cū
dī (Siliter autē) Ostēdit q. omne sempiternū sit ingentum.
Dicēs q. si illud qđ est semp. scz in infinito tpe necesse est
esse ingentū. Probat tribz rōnibz. Prima q. si esset genitū
tunc esset possibile q. quodā tpe nō esset. sicut etiā de cor
ruptibili dē m est. Sicut etiā corruptibile dī qđ pñs fuit t.
nūc nō est. Vel ptingit nō esse. ita sit genitū dī qđ nūc est
et pñs nō fuit. Sed est impossibile sempiternū aliq; tpe nō
esse. q. est impossibile sempiternū esse genitū. Minor pbat
qz sempiternū dī semp ens etiā tpe infinito. sed qđ pte du
rare p tps infintū. hoc etiā pte durare p tps finitū qđ in
cludit a tpe infinito. Scđā rō. qz pcontradictoria illius qđ ē
semp esse est ista nō semp esse. q. impossibile est aliqd semp
esse t. non semp esse. t. p pñs etiā erit impossibile aliqd esse
sempiternū et corruptibile vel genitum. Tercia rō. si
sint duo termini quoz postremus nō pte eē sine pmo. tunc
cūcūq; repugnat pñus t. postremus. sed ad qñq; esse et
qñq; nō esse cōsequit genitū t. corruptibile esse. q. cūcūq;
repugnat qñq; esse t. qñq; nō esse et etiā repugnat genitū
et corruptibile. Sed sempiterno repugnat qñq; eē t. qñq;
qđ nō esse. q. eidem repugnabit esse genitū t. corruptibilē
Et ita pñz q. omne sempiternū est ingentū t. incorruptibilē

Qm aut negatio eius qđem qđ est sp possi
bile ens nō semp possibile esse. semp aut possibi
le nō esse pcontrariū. Cū negatio nō sp possibi
le nō eē Necesse negatōes ābāz eidē existere t.
esse mediū sp entis t. sp nō entis. qđ possibile eē
et nō eē Vtriusq; em negatio qñq; existet. si nō
semp sit. Quare t. nō sp nō ens erit qñq;. t. non
erit t. nō sp possibile esse scz. sed qñq; ens quare
et nō esse. Idē igit erit possibile esse t. non cū h
est amboz mediū. Ratio aut vniuersalis hoc.
Sint em a t. b nulli eidē possibilia existere Qm

hi aut a aut g. t. b aut d. necesse ita q. cui neq; a ex
istit neq; b omni existere g d. Sit itaq; e interme
diū eoz q. a b. Cōtrarioz em qđ neutriū mediū
Huic itaq; necesse ambo existere t. g t. d omni ei
g aut a. quare et ei quod est e. Qm igit a impos
sibile existet. Eadē aut ratio t. in d.

Supponit duo

p m

Hic pñs ppat sempiternū ad corruptibile et genitū
ostēdens q. sit esse nō pñt. Et pmo pmittit quasda suppo
sitiones. scđo ex illis argumentat. ibi. (Neq; itaq; sp.) Dis
cit ergo pmo ponēdo primā suppoem q. huius affirmati
ue q. est possibile sp esse negatio contradictorie opposita est
possibile nō sp esse. sed eius pcontraria est possibile sp nō eē. cu
ius negatio est possibile nō sp non esse. Et qñq; Aresto. h
adūgat hoc qđ est possibile nō tñ tradit oppoem que ar
tendit fm possibile t. impossibile. sed fm sp esse t. nō semp
esse. Et huius rō est fm doctore sanctū. qz hoc aduerbiū
semp fcat vniuersalitātē tempoz. sicut hoc signū ois signi
ficat vniuersalitātē suppositoꝝ. Et q. sicut illi ois homo ē
cōtradicte illa. nō ois hō est que eqpoller illi. qđam hō nō
est. sed pcontraria illius. ois hō est. est ista. ois hō nō est. que
equalet huic. nullus hō est. Huic autē nullus hō est con
tradictoria ē ista. nō ois hō nō est. eqpollēs huic. aliq; hō
est. Ita sit in pposito huic qđ dico sp esse pcontradictorie op
ponit nō sp esse qđ eqpoller ei qđ est aliqñ nō esse. Sed ei
qđ est semp esse cōtrarie opponit semp nō esse qđ eqpoller
huic nūc esse. huic vero pcontradictorie opponit. nō sp non
esse. qđ eqpoller ei qđ est aliqñ esse. Tūc ibi. (Necesse ne
gatōes) ponit scđam suppoem que talis est. q. necesse ē
eidē subiecto melle negatōes ābāz. scz eius qđ est sp esse
et ei? qđ ē sp nō eē q. negatōes istz nō sp eē nō sp nō eē. t. iste
negatōes insunt eidē medio. qđ mediū pte qñq; esse t. qñq;
nō esse. t. est genitū vel corruptibile. Et hoc etiā est me
diū inter duo cōtraria que sunt sp esse t. sp non esse. Pro
bat illā suppoem duplr. Primo rōne pñia q. sumit ex rōe
terminoz in qñstione positoꝝ. Et est talis. iste due cōtrarie
semp esse t. semp nō esse sunt false de eodem. scz Sortes. qz
Sortes nec semp est nec semp nō est. ergo cōtradicte itz
laum insunt Sorti. ita scz q. Sortes qñq; est ens t. quā
doq; nō ens. Est ergo Sortes amboz cōtrarioz mediū
Secūdo pbat illam suppoem rōne cōmuni que in omibz
bus terminis locum habet. quare eā etiā deducit in ter
minis nō significatiuis. sit em a semp ens t. b semper non
ens. d nō semp ens. t. g non semp nō ens. Tunc arguit sic
cūcūq; nō inest a neq; b. illi inest g t. d. qz sunt negationes
amboz. Sed est aliqd cui nō cōuenit a neq; b scz quādoq;
qz ens t. quādoq; nō ens. et sit e. ergo ei puenit g t. d. Et
tale est mediū inter duo pcontraria que sunt a t. b. Huic ergo
medio necesse est ambas negatōes melle sciz g t. d. Patet
quia tali medio non inest a. ergo sequitur q. ei inest g. t. eadez
ratione probatur q. ei inest d. Sic igitur g t. d. predicantur
de e a quo remouentur a t. b. Et hoc totum patet ex pñs
riter in figura que sequitur

d iij.

Primus

De celo

Neque itaque si existens genitum neque corruptibile neque si non ens. Palam autem quod et si genitum aut corruptibile non sempiternum. Si enim erit possibile si esse et possibile non si esse. Hoc autem quod impossibile omnino est pus. Igitur si si genitum est ens aut si necesse sempiternum esse. Si autem si si corruptibile ens aut Dico autem ingenitum et incorruptibile quod proprie dictum est. Ingenitum quidem quod est nunc et pus non verum erat dicere non esse. Incorruptibile autem quod nunc ens. posterius non verum erit dicere non esse. Aut siquidem si ad invicem persequitur. et quod quidem ingenitum incorruptibile. et quod incorruptibile ingenitum necesse est esse sempiternum utrumque persequitur. et siue aliquid ingenitum sempiternum siue incorruptibile sempiternum

Hic propter ex premissis argumentatur ad propositum. et probatur quod impossibile est aliquid si esse sempiternum et corruptibile vel genitum. Tali ratione. quod si existens vel si non existens non est genitum neque corruptibile. Sed sempiternum est si existens aut si non existens. ut patet ex dictis. Si sempiternum non est genitum neque corruptibile. Maior probatur. quod si de opposito sequitur quod aliquid si sit potest si esse et non si esse. quod si ens sit si esse. si genitum et corruptibile non si esse. hoc est impossibile propter oppositum. Si de ista. si. et. Tunc ibi. Igitur si et ingenitum. Concludit ex premissis. quod necesse est quod omne ingenitum sit sempiternum et si sit incorruptibile dum sit ens. Et hoc est verum quoniam ingenitum et incorruptibile capiunt proprie in se et ingenitum de quod ita est nunc quod non erat pus verum dicere de ipso quod non erat. Et incorruptibile de quod ita nunc est quod posterius non erit verum dicere

Ingenitum et incorruptibile
de ipso quod non sit. sicut patet superius circa distinctionem horum nominum. Tunc ibi. Aut siquidem. Dico autem quod ingenitum et incorruptibile pervertuntur et semper vice persequuntur tali ratione. quod si pervertuntur cum aliquid tercio illa pervertunt inter se. si ingenitum et incorruptibile pervertuntur cum aliquid tercio. scilicet cum sempiterno. si convertuntur inter se. Ex omnibus premissis potest intelligi tali ratione. Nullum sempiternum est genitum vel corruptibile sed omne ingenitum vel incorruptibile est sempiternum. ergo nullum ingenitum vel incorruptibile est genitum aut corruptibile

Palam autem et ex determinata ratione ipsorum et enim necesse si corruptibile genitum. aut enim ingenitum. aut genitum. Si enim ingenitum. incorruptibile supponitur. et si genitum aut corruptibile necesse. aut si corruptibile aut incorruptibile. sed si incorruptibile ingenitum supponitur. Si autem non persequitur ad invicem incorruptibile et ingenitum non necesse neque ingenitum neque incorruptibile sempiternum esse

Postquam propter ostendit propositum ex premissis patet. hic propter ostendit propositum ex premissis patet. ingenitum corruptibile et incorruptibile. Dico propter illud quod. Interdum potest fieri manifestum ex determinata ratione ipsorum. et ex distinctione et habitudine illorum. Et propter ostendit ex supposito quod genitum sequitur ad corruptibile tali ratione. Quod illud quod est corruptibile aut est genitum vel ingenitum. quod de aliter exire aliter. illorum predicatur. si corruptibile non est ingenitum. Si minor probatur. quod omne ingenitum est incorruptibile. si si corruptibile est ingenitum corruptibile est incorruptibile quod implicat contradictionem. Et si tali ratione probatur. quod corruptibile sequitur ad genitum. quod si aliquid sit genitum aut est corruptibile vel incorruptibile. si non est incorruptibile. si erit corruptibile. Maior probatur. quod ingenitum et incorruptibile pervertuntur. sicut si genitum non est ingenitum. ita si genitum non est incorruptibile. Si si ingenitum et incorruptibile se consequantur ex necessitate patet ex dictis. quia ostensum est quod convertuntur cum uno tercio. scilicet cum sempiterno

Quia necesse persequitur ex his manifestum. Genitum ei et corruptibile persequitur ad invicem. Palam autem et si ex poribus si enim entis et si non entis est intermedium cum neutrum persequitur. Hoc autem est genitum et corruptibile possibile ei et eorum esse determinatio tpe utrumque. Dico autem utrumque et esse quanto quidam tpe et non esse. Si igitur est quod genitum est corruptibile necesse est intermedium esse. Sic ei a si ens: b aut non ens si si aut genitum. d aut corruptibile. Accedit itaque intermedium esse a et b his quidem enim non est ipse ad neutrum terminum in quo a non erat aut b erat. genito autem necesse aut actu aut potestate esse. His autem quod a b neutro modo: quanto igitur quidam de terminato tpe et erit. et iterum non erit. si autem et in d. Genitum igitur et corruptibile utrumque. Consequitur igitur invicem genitum et corruptibile

Impossibile est semper terminum a corruptibile a genitum esse

Concludit

Hic philosophus probat ex necessitate qd genitū z corruptibile puerunt. sicut ingenitū z incorruptibile. Dices primo. qd ex his que dicuntur manifestū ērit qd necessariū est predicta seinuicē psequi. Et pmo manifestat qd genitū et corruptibile se psequunt tali rōne. qz genitū z corruptibile nō est sp ens neqz est sp nō ens. qz puerunt euz medio sp entis z sp nō entis qd est aliqñ esse z aliqñ non esse fm aliqñ rēpus determinatū. vt pz ex pōibz. Et p pñs cōueriunt inter se. Illā rōem manifestat pñter in terminis. Dicens sit a sp ens z b sit temp nō ens. g aut sit genitū. d ac sit corruptibile. tūc necesse est qd est genitū esse medum inter a z b. qz nō est aliqñ rēp in quo posset a nō esse. nec ē aliqñ rēpus in quo b posset esse. sed genitū qd est g est in qdā determinato tpe. z in quodā determinato tpe nō ē. Et est filis rō de d. Ergo sequitur qd vtrūqz illoz scz g z d sit genitū z corruptibile. z sic cōuertuntur inter se.

Ar. Inter pñria possunt ēē plura media sicut inf albu z nigrū sunt pallidū z rubrū. g videt qd illa rō non sit efficax. qd phus pcludit qd genitū z corruptibile puerant. qz mediant inter illa duo pñria q sunt semp ens z sp nō ens. Et pñriat. qz genitū hz nō esse ante qz sit. sed corruptibile hz nō ēē postqz fuit. g nō sunt idem.

Dm fm doc. q illa obiectio excludit per hoc qd d q vtrūqz eoz est z nō est quodā determinato tpe. z ita optet q vtrūqz habeat esse post nō ēē z an esse non esse. z hoc magis manifestabitur in sequētibz.

Ar. Equus actu genitus est corruptibilis. et tñ nō est generabilis. g generabile z corruptibile non cōuertunt. Dm q generabile capis duplr. vno modo vulgariter p illo qd nondū est sed pē esse. put scz dī potētiā distāte ab actu z sic generabile z corruptibile non sūt idē saltē nūero lz bñ spē. Alio capis pñriat. put ē idē qd qñqz ens z qñqz nō ens siue p illo qd hz potētiā adesse tempore finito z ad non esse tpe finito. siue illa potētiā sit cōiuncta actu siue non. Et isto modo equus genitus est generabilis. z sic cōuertitur cum corruptibilis.

Sit itaqz in qd ē ingenitū. Qd autē z genitū qd aut in qd i incorruptibile. Qd aut in qd corruptibile. Que itaqz z oñsum est q psequunt inuicē. Qñ itaqz sic posita vt bec. q qdēz. z q t pñria. Que autē z z. nulli aut eidē oñi aut alteri. z sit aut. z q in t. necesse z q in e psequi inuicē. sit ei ei qd in e nō psequēs. z igit pseqt. Oñi em e aut z. cui z et t. Et igit qd in t cōseqt. lz supponebat impossibile ēē. Eadē at rō. z qd i ei qd e. Sed z sic habeat ingenitū in qd e ad genitū in qd ē. z incorruptibile in qd i ad corruptibile i q t.

Hic pñter phs oñdit q ingenitū z incorruptibile puerant. Dices sit e ingenitū z genitū. i incorruptibile z corruptibile. qz igit oñsum est q genitū z corruptibile seinuicem consequunt. planum est q z et t seinuicem consequuntur. Supposito igitur q z z se consequant. scilicet genitum et corruptibile. z supposito q e z z. i. genitū z ingenitum nulli eidē insunt. sed oñi alteri. necessariū est seq q i z e ingenitū et incorruptibile seinuicē cōsequant. Et hoc pbat dūcēdo ad impossibile. si enim ad i qd est incorruptibile. necessario non sequat quod est ingenitū. sequitur q z. i. genitū simul posset stare cum i d est incorruptibile. quia iam dictū est q de quolibet pdicat e aut z. etiā dām q cui inest z. i. genitū z ei

inest z t. i. corruptibile. sequitur ergo q t corruptibile insit i d incorruptibili quod est cōtra suppositū. Quia suppositum est q t z i nūqz insunt eidē. qz nihil est corruptibile et ins corruptibile. Et eadem est ratio q t. i. incorruptibile sequatur ad ei. ad ingenitū. quia eodē mō se habet e ad z. sicut i ad t. Sic igitur patet ex pñctis qd oñi corruptibile ē genitū. z cōuerso. z oñi incorruptibile ingenitū et cōuerso.

Dicere itaqz nihil phibere factū ēē qd incorruptibile. z ingenitū qd corrupti semel existente. Huic qdē generatōe. huic aut corruptōe pñne re ē dātoz. aliqd aut em infinito. aut quāto qd dā determinato tpe pñt oia. aut facere aut pati. aut ēē aut nō ēē z infinito ppter hoc qd determinatū est aliqliter infinitū cui nō ē plus. Qd ac quo infinitū neqz infinitū neqz determinatum.

Hic pñter phs reprobat opimōē contrariā que fuit Platonis q posuit mundū genitū. i. incorruptibile maxime stando in verbis Platonis. qz non refert vtrū Plato sic vel aliter senserit. Et pmo ostendit quomō per hāc opimōē destruitur id quod suppositū est. Dicens qd cū ostensum sit demonstratiue ex qbusdam pñcipijs pñsuppositis q oñi genitum sit corruptibile. z oñi ingenitū sit incorruptibile z cōuerso psequēs est q qui dī q aliqd factū sit in corruptibile z q aliquod ingenitū posset corrupti. ita scz q genito solum semel assit generatio. alteri autē tantū semel corruptio sine vicissitudine generationis et corruptionis. necessario destruitur aliquod pñcipioz supposito. Et tunc statim resumit vñū pñcipium datum. ex cuius suppositione at gumēbitur ad ppositum ostendendū. z dicit q oñia habētia aliqñ virtutem possunt facere vel pati esse vel nō ēē ea qz hnt virtutē vel in tpe infinito vñ in tpe qdā determinate quātitatis qd est simpli finitū. Sed q habentia aliqñ virtutem possunt aliqñ facere aut pati tempore infinito sic ostendit. qz tempus infinitū est aliqualiter determinatū. scz fm rōnem. ita q in eo non pē diuersitas insit. quia infinitū est cuius nō est plus. id est quo nō potest maius accipi. Et fm pñctam suppositionem nō pē aliqd esse quod habeat virtutem faciēdi vel patiēdi. essēdi vel non essēdi in aliq tpe qd sit finitū ex vna pte z infinitum ex alia. sed ponit aliqd ēē ingenitū z corruptibile. vel genitum z incorruptibile ponit q aliqd habeat potētiā cōndi vel non essēdi in tempore fm quid infinito z fm qd finitū. to ergo destruit pñctum pñcipium suppositum.

Ar. Aresto. tercio physicoz reprobat definitionē infiniti supius datā. ergo videt q non sit bona. Et pñriat. qz definitio supius assignata est definitio totius z pfecti. sed infinitū est imperfectū. z hz se p modū pñtis. Dm ad ambo sūt fm doc. q infinitū capis duplici vno mō fm illud qd est in eo fm actu cui pē fieri additio. z sic loqitur phs in tercio physicoz. Alio mō capis fm id qd est in eo fm potētiā. vel etiā fm totū qd est in ipso cui non pē fieri additio. z sic loquitur phs hic de infinito. Qd sic pz. qz hic loqitur de infinito fm q pñriat in tpe qd nō est totū simul. sed est successiuū z tale tps qd ita mēsuraret genitū z incorruptibile nō ēēz infinitū simplr. qz possz esse aliqd maius eo cū haberet pñcipiū vel finē. nec ēēt simpliciter determinatū. qz nō hz aliqñ certā quantitatem.

Adbuc qdē magis in hoc signo semp ens pus corruptū ē. aut nō ens infinitū factū est. si em nihil magis infinita aut signa. palā qz inf.

2420

nito tpe erat aliquid generabile et corruptibile. Potest igitur non esse infinito tpe. si igitur habebit virtutem eius quod non est et esse. hoc quod dicitur si corruptibile. hoc autem posterius si generabile. Itaque si existere ponamus quod ponitur opposita si existit. Ad hoc autem et hoc sicut in omni signo existit quod infinitum tpe eius quod non est et esse habebit virtutem. sicut ostendimus quod impossibile hoc. Adhuc si plus virtus existit actu omni existit tpe. et ens ingenerabile. Aut etiam non ens infinito tpe fieri autem possibile. si autem non erat et eius quod est esse virtutem habebat. Et hoc quod est et posterius infinito utique tpe. Manifestum et aliter quod impossibile corruptibile ens non corruptum esse quicquid. si enim erit si et corruptibile et incorruptibile endelechia. quare si erit possibile et si est et non si. Corruptum igitur quandoque corruptibile. et si generabile factum est possibile enim factum esse. et non semper quidem esse.

Hic plus ostendit quod per opinionem prout dictis destruit illud principium quod impossibile est idem esse et non esse. Et circa hoc duo facit. quod primo ostendit positum ex preteritis illius quod ponitur generari vel corrupti. Secundo ex preteritis cause ipsius ibi. Est autem et sic. Dicitur quod primo quod per illos quod ponitur aliquid ingenerari corrupti. vel aliquid generari esse incorruptibile sequitur quod aliquid possit si esse et non esse. Probat hoc tribus rationibus. Prima ratio quod si ponamus ingenerari corrupti non est maior ratio quare plus corruptum in illo signo tpe. in illo instanti quod in alio infinito tpe. preteritis quod tpe preteritis ponitur infinitum. Si igitur ingenerari potuit non esse in illo instanti preteritis tpe. et sicut potuit esse in illo instanti preteritis tpe. Sequitur quod aliquid habere virtutem si. respectu eiusdem tpe eius quod est esse et eius quod est non esse. Secunda ratio. In omnibus signis tpe infinitum ingenerari habuit esse. et cum sit corruptibile per non esse. Si igitur potentia quod sit et non sit in tpe infinito referendo similitudinem ad actum hanc potentiam quod est impossibile. ut super ostendimus. Tercia ratio. In eodem virtutem. potentia preteritis actus. si aliquid sit ingenerari ita quod plus non sit in tpe infinito tunc si habuit virtutem. i. potentiam ad esse. Si vero sit incorruptibile etiam plus si habuit virtutem ad non esse. Ergo habebit potentiam ad esse et non esse si. et sic sequitur per premissa quod potuit si esse et non esse. Et eadem ratio est de illo quod ponitur si fuisse et quicquid corruptum. Tunc ibi. Manifestum autem. Concludit enim eandem rationem quod impossibile est quod aliquid sit corruptibile quod quicquid non corruptum. quod si quicquid non corruptum per non corruptum. et ita erit incorruptibile. et tunc ponitur sempiterno tpe corruptibile. et simul in infinito tpe si erit et si non erit quod est impossibile. ut patet ex his quod dicta sunt super. Sic igitur per omne corruptibile quicquid corruptum. et si sit si aliquid est generabile etiam ex sua natura necessario est quod sit factum.

Ar. Contra primam rationem. Illud quod fuit tpe infinito potuit. p. illo tpe non esse. non tamen oportet quod illud non esse sit impossibile ei quod est ipsum esse. Illa ratio nihil concludit contra primum principium. Aliis probatur per se. quod nihil prohibet aliquid esse simpliciter possibile. quod tamen est impossibile aliquid modo posito. sicut si ponamus Socratem non sedere. per aliquid tpe possibile est simpliciter illum p. illo tpe sedere. sed non est tunc possibile. Secundum enim doctorem. quod non est hinc inde par ratio. quod plus arguit in illis quod natu-

raliter habent esse tpe infinito. et in illis sed est inconveniens illatum in prima ratione. sed argumentum procedit de illis quod habent esse contingenter in quibus nihil prohibet quod illud quod est impossibile sit simpliciter possibile.

Ar. Aliquid potest esse corruptibile quod tamen nunquam corruptum. propter aliquas causas preseruantem ipsum in esse. Et sic etiam Plato posuit mundum esse genitum et corruptibile secundum seipsum sed posuit ipsum se permanere propter voluntatem dei. Secundum enim alios. quod Plato non posuit mundum esse corruptibile sicut ea quod habent in se necessitatem tamen corruptionis. sed per hoc voluit designare dependentiam sui esse ab alio. Sic dicitur in 1. Thoma. quod non refert ad posterum quicquid fuerit intellectus Aristotele. quod Aristotele. obijcit contra verba ipsius. ut patuit ex dictis immediate super.

Ar. Multa possunt generari quod nunquam generantur. et sicut multa possunt fieri quod nunquam fiunt. et male dictum est quod omne generabile sit de necessitate factum. Secundum cum doctore quod illud intellectum non preteritis textus. sed alius scilicet quod non potest esse quod aliquid iam existeret in sua natura sit generabile. et tamen non sit generatum. sed ab extremo preteritis. quod illud quod est generabile non habet potentiam naturalem ad semper essendum. sed ut possit esse postquam aliquando est factum. Et ideo non debet plus si generabile est fieri sed factum est.

Est autem et sic videre quod impossibile aut quod factum est quicquid incorruptibile aliquid perficere. aut in generabile ens. et si plus quod corruptum. Neque enim a casu neque incorruptibile neque ingenerabile possibile esse. Quod quidem esse enim casuale est. aut a fortuna propter se. aut et ut frequenter. aut est ut sit. Quod autem infinito tpe. aut simpliciter aut a quodam tpe est. aut si aut ut frequenter existit ens. Necessesse igitur naturalia quicquid quidem esse quicquid aut non. Talium autem eadem potentia contradictionis et materia tamen eius quod esse ei non. Itaque necesse et simul existere ac actu opposita.

Sed adhuc neque vix dicere nunc quod est annus post neque annum post quod nunc est. Impossibile est non ens aliquid posterius sempiternum esse. Habebit enim posterius et ei quod est non esse virtutem verumtamen non eius quod tunc non esse. existit enim actu ens. sicut in anno post et in preterito tpe. Sit itaque cuiusmodi virtutes existeret actu. erit igitur vix dicere nunc. quod non est annus post. sicut impossibile. Neque vix enim prout est quod est factum esse. sed ei quod est aut futurum esse. si autem et si plus ens sempiternum posterius non erit. Habebit enim virtutem cuius actus non est. Itaque si ponamus possibile vix est dicere nunc. quod est annus post et vix universaliter in preterito tempore.

Hic plus secundo ostendit positum ex preteritis cause illi quod ponitur ingenerari vel incorruptibile. Et primo proponit rationem. Secundo excludit quandam obiectionem ibi. Sed adhuc. Dicitur quod primo quod etiam corrigi sic videre quod impossibile quod illud quod quicquid factum sit incorruptibile et si in futuro. aut quod illud quod est ingeneratum et si plus existeret corruptum. Probat tali ratione. quod vel illud esse a casu aut a natura. Non a casu. quod est a casu non est si nec frequenter sed raro. Igitur erit a natura et non ab alia natura quod a materia magnum subijcit privationi vel forme. quod

p. 21a 20

2a 20

3a 20

Ad 2am
p. 21a 20

matéria ut sic est cā quare aliqd p̄t esse post non esse. Sed materia sp̄s manet eadē. Gēne eodē potentia ad p̄radictio-
ria. scz ad esse et ad nō esse. Sic ḡ idē sequit̄ qd prius scz q
opposita p̄t simul eadē inesse. qz in illo qd est generatū res
manet materia potens nō esse. et cū sit incorruptibile simul
erit potēs esse et nō esse. Et eadem est rō ex parte geniti

Tūc ibi (Sed adhuc) Excludit quādam obiectiōes.
qz posset aliqd dicere q incorruptibile qd est genitū hz po-
tentia ad nō esse. nō qdē in futurū sed respectu p̄teriti.
Et sit id qd est ingēnitū (sed corruptibile) hz potētiā ad
esse respectu p̄teriti. Rūdet p̄hs q hoc non est verū. qz ad
p̄teritū nulla est potētia sed solū ad p̄ns vel futurū. sicut ḡ
nūc nō est annus p̄or. et sit qd est nūc non fuit i anno p̄teri-
to. qz ordo t̄pis p̄teriti non p̄t. Ita sit potētiā q est ad p̄s
sens vel futurū nō p̄t esse ad p̄teritū. Cuius rō est. qz omē
qd est in potētiā cōtingit fieri in actu. sed est impossibile p̄-
teritū fieri actu. ḡ ad p̄teritū nulla est potētia. Si ḡ aliqd
sit genitū h̄bet potētiā ad q̄qz nō esse respectu t̄pis futu-
ri et sit incorruptibile hz potētiā ad semp esse respectu
eiusdē t̄pis. et sic h̄bet potētiā ad semp esse et q̄qz nō ēē
in futuris qd implicat cōtradictionē. Et eadē est rō si ali-
quod ponat ingēnitū et corruptibile rōne materie. qz h̄bet
ret potētiā ad id qd nō p̄t ponit actu scz ad esse in p̄ori t̄s
p̄or. et sic est verū dicere q nūc est annus p̄ior et q nūc ē
quicquid fuit i tempore p̄terito ex quo potētia nō est nisi
respectu p̄sentis. ut dictum est

Et vniuersaliter aut et nō vlt̄er intendētibz
impossibile aut sempiternū ens p̄us corrumpi
posteriori aut p̄us nō ens: posteriori sempiter-
nū esse. Corruptibilia em̄ et generabilia et alte-
rabilia om̄ia alterant̄ aut cōtrariis et ex q̄bz cō-
stant natura entia et ab eis dē ip̄is corrumpuntur

Hic finaliter p̄hs ostēdit p̄ncipale p̄positum p̄ rōem p̄-
p̄iam scie naturalē. Dicēs q p̄ rōnem naturāle et p̄ rō-
nem vniuersalē. Logicā vel metaphysicā sicut in p̄cedenti
bus p̄t cōsiderari q impossibile illud qd semp fuit postea
corrūpi. Vel illud qd p̄us nō fuit postea esse sempiternū.
Probat. qz om̄ia corruptibilia et generabilia sunt alterabi-
lia. qz generatio et corruptio sunt terminū alteratōis. Sz
alteratio fit a cōtrariis que agunt et partunt. et sic nō sunt
subiectū esse sempiternū. Ergo om̄e generatū aliqd corrū-
pitur. et om̄e corruptum aliquādo fuit generatum

Queritur Vtrū om̄e corruptibile de necessi-
tate corrūpat. Dm q om̄e na-
turaliter corruptibile de necessitate corrūpet accipiendo il-
lā p̄p̄em in sensu p̄posito. ut sit sensus. om̄e necessitatio cor-
ruptibile naturalit̄ corrūpet. Et cap̄ h̄ic necārio ut dē ne-
cessitate puenientē ex natura fm̄ se sumptā. qz nihil p̄hibet
aliqd naturaliter corruptibile vnlitate p̄me cause nūqz
corrūpi. Et ḡ dē sanctus Tho. in fine huius p̄mi q p̄dict
et rōnes Aristō. p̄cedunt cōtra p̄positōem ponentē mun-
dū ēē factū p̄ generatōem et etiā p̄ corruptōem vel p̄ se vel
p̄ voluntatē dei. Sed nos p̄ fidē catholicā ponimus q in-
cepit esse nō qdē p̄ generatōem q̄i a natura. sed effluens
a p̄mo p̄ncipio p̄ creatōem absqz motu cū potētia nō erat
alligata ad dandū ei ēē in infinito t̄pe. sz fm̄ q voluit post
q̄ p̄us nō fuerat ut manifestet excellētiā virtutis eius sup̄
totū ens. qz totū ens depēdet ab ip̄so. et eius virtus nō est
alligata vel determinata ad p̄ductionē talis entis. Et ḡ il-
la q ab eo sic p̄ducta sz ut sint in sempiternū h̄nt virtutes

et potētiā ad sp̄ cēndū. et nullo mō ad hoc q aliqui non
sit. Et sic patet q rōnes p̄misse nullo mō impugnant sen-
tentia catholicē fidei

Ar. Om̄e corruptibile p̄ q̄libet instāti in q est p̄tin-
gēt et nō necessitatio. Dm negādo vltimā p̄nam. qz
arguit a dicto fm̄ qd ad dēi simplr. nō em̄ sequit̄ hoc nō
corrūpi nūc necessitatio. ḡ nō corrūpi necārio. Vel dōm q
illa p̄p̄o verificat̄ in sensu p̄posito. ut p̄z ex dictis. put nes-
cessitatio dē necessitatem cōsequentie et nō cōsequentis.

Ar. Non decet bonū artificē et sapientē dissoluere
qd bona p̄p̄one est p̄positū. sed om̄e corrupti-
bile est bona p̄p̄one p̄positū. ḡ nullū corruptibile necessitatio
corrūpi. Dm q duplex est bona p̄positio. qdā est
bona p̄positio simplr que scz nō est p̄mixta cū p̄uatione. et
res tali p̄p̄o p̄posita nō est naturaliter dissolubilis. sicut
p̄z de celo. Alia est bona p̄positio fm̄ qd. qz scz est p̄mix-
ta cū p̄uatione. et res sic p̄posita ē naturalit̄ dissolubilis. Et
dē naturaliter. qz si loq̄mur de potētiā dei absoluta aliqd
genitum generatōe physica et naturaliter corruptibile po-
test perpetuari. et similiter ingēnitum posset hoc modo an-
nihilari. Et in hoc terminatur sententia p̄mi libri

Secundus liber de corpore celesti

**Quod qdē igit neqz factū est om̄e ce-
lū neqz p̄tingit corrūpi quēadmodū
qdā dicūt ip̄m. sz ē vnl̄ et sempiternū
p̄ncipiū qdē et p̄summatōes nō h̄nt
totius eterni. Habēs at et p̄tines in seip̄o infi-
nitū t̄ps ex dictis lz accipe fidē et p̄ opinionē eā
q ab aliter dicētibz et generatōibz ip̄m Si em̄ sic
qdē habere p̄tingit fm̄ quē at modū illi factū ēē
dicūt nō p̄tingit. magnā vtiqz h̄bit et h̄ inclina-
tōes ad fidē de immortalitate ip̄i et sempiternitate**

Postqz p̄hs in p̄mo l̄o determinauit de toto mundo in
q on̄ dicit qdā corpa q mouent circularit̄ et qdā q mouent
motu recto. Hic p̄t in hoc scdo incipit determinare de ip̄s
corpibz q mouent circularit̄. Et diuidit iste liber i tres tra-
ctatus. In p̄o determinat de celo fm̄ se totū. In scdo deter-
minat de stellis q sz in celo. ibi. De vocatis aut̄ astris. In
tercio determinat de cōtro sup̄ qd corpa celestia circulariter
mouent. ibi. Reliquū at de terra. Prīm̄ tractat de diuidit
in q̄tuor capla. in p̄mo determinat de duratōe celū. In scdo
de diuersitate p̄rii et. ibi. Qm̄ at qdā sz. In tercio deter-
minat de figura ip̄ius. ibi. Figurā at sphericā. In q̄to
agit de his q p̄tinet ad motū et. ibi. Qm̄ at est dupl̄. Prīm̄
capl̄m diuidit in duas p̄tes p̄ncipales. In p̄ma iūert
p̄clusionē ex p̄cedētibz manifestā. In scda ex illa p̄clusionē
arguit ad p̄positū. ibi. Propt̄ qd bñ. Dicit ḡ p̄. q ex p̄s
nullis possum̄ accipere credulitatē q totū celū nō ē factus
hec p̄tingit ip̄m corrūpi. sicut qdā dicūt celū ex natura esse
corruptibile. sed q tñ nō corrūpat p̄pter volūtātē dei Sed
p̄batū est sup̄ q celū est vnl̄ nūero et sempiternū. ita q nō
hz p̄ncipiū neqz finē. Et ne aliqd putaret celū esse eternū si
cur deus cur̄ ēē et viuere ē totū s̄l absqz successiōe p̄oris et
posterioris. id subiūgit. p̄ celū hz et p̄tinet in seip̄o infini-
tū t̄ps. sz eius duratio extendit̄ fm̄ successiōē t̄pis infini-
ti qd continet. quia tempus non extenditur vltra durati-
onem mundi. sed causatur a motu p̄mi mobilis. ut p̄z q̄to

**Celū est sempi-
ternū et imotale**

De hoc p̄t in p̄mo l̄o determinat de toto mundo in
q on̄ dicit qdā corpa q mouent circularit̄ et qdā q mouent
motu recto. Hic p̄t in hoc scdo incipit determinare de ip̄s
corpibz q mouent circularit̄. Et diuidit iste liber i tres tra-
ctatus. In p̄o determinat de celo fm̄ se totū. In scdo deter-
minat de stellis q sz in celo. ibi. De vocatis aut̄ astris. In
tercio determinat de cōtro sup̄ qd corpa celestia circulariter
mouent. ibi. Reliquū at de terra. Prīm̄ tractat de diuidit
in q̄tuor capla. in p̄mo determinat de duratōe celū. In scdo
de diuersitate p̄rii et. ibi. Qm̄ at qdā sz. In tercio deter-
minat de figura ip̄ius. ibi. Figurā at sphericā. In q̄to
agit de his q p̄tinet ad motū et. ibi. Qm̄ at est dupl̄. Prīm̄
capl̄m diuidit in duas p̄tes p̄ncipales. In p̄ma iūert
p̄clusionē ex p̄cedētibz manifestā. In scda ex illa p̄clusionē
arguit ad p̄positū. ibi. Propt̄ qd bñ. Dicit ḡ p̄. q ex p̄s
nullis possum̄ accipere credulitatē q totū celū nō ē factus
hec p̄tingit ip̄m corrūpi. sicut qdā dicūt celū ex natura esse
corruptibile. sed q tñ nō corrūpat p̄pter volūtātē dei Sed
p̄batū est sup̄ q celū est vnl̄ nūero et sempiternū. ita q nō
hz p̄ncipiū neqz finē. Et ne aliqd putaret celū esse eternū si
cur deus cur̄ ēē et viuere ē totū s̄l absqz successiōe p̄oris et
posterioris. id subiūgit. p̄ celū hz et p̄tinet in seip̄o infini-
tū t̄ps. sz eius duratio extendit̄ fm̄ successiōē t̄pis infini-
ti qd continet. quia tempus non extenditur vltra durati-
onem mundi. sed causatur a motu p̄mi mobilis. ut p̄z q̄to

inclinatōne adhuc saluari tanto tempore. quē
admodū Empedocles inquit. Sed ad hoc ne/
qz ab anima rōnabile cogente manere sempi/
ternū. Neqz em̄ anime possibile esse talem vitā
sine tristitia et beatā. Necesse em̄ et motu cū vio/
lentia existente. si qdē mouet ferri apto nato
p̄mo corpore aliter. Et mouere p̄tinue sine va/
catōne esse et om̄i carens remissione prudenti si
quidem neqz vt anime mortaliū animalū est re/
quies circa somnū facta corporis remissio. s; ne/
cessariū sustentans. cuiusdā partem retinere ip/
sam sempiternāz incorruptibile. ¶ Si itaqz quē
admodū dicimus p̄tingit dicto habere modo
de p̄ma latōne nō solū ipsius de sempiternitate
sic existimare melius. sed et diuinatōne ei que de
dis solum vtiqz habebimus sic confesse enūcia/
re concordēs sermones. sed talium quidem ser/
monum satis sit nunc.

Nec p̄r p̄s excludit tres opiniones p̄trarias di/
tre veritati. quaz p̄ma est fabularis. Et d̄r p̄mo qz mo/
tus celi nō est laboriosus nec p̄tra naturā. iō nō est leui/
ter suspicandū qz sempiternitas celi et motus eius se ha/
beat fm̄ antiquā fabulā Homeri et aliorū poetarū qz po/
suerunt quendā gē gantē quē vocabant Atlantē stantēz
sup̄ duas columnas et sustentantē humeris suis celum
quasi corpora celestia essent grauiā et terrea vt sic indis/
gerent p̄tra naturā sursum detineri p̄ aliquā virtutē ani/
marum vel alicuius rei viuentis. pura dei vel alicuius
substantie separate. S; ista fabula est om̄ino reproban/
da. nisi intelligat p̄ quandā similitudinē inquantū scz mos/
tus celi dependet ab extrinseco mouente et p̄seruante sic
em̄ ista fabula aliqd diuinū p̄tinet. ¶ Sicut nō bñ dicit
aliqz qz ponunt celū in tali situ. p̄seruari p̄pter velocitatē
sui motus quasi p̄ hanc p̄tineret p̄tra inclinatioem pro/
prie nature ne caderet sicut accidit i aqua qz nō effundit
si vas aque velocius circūgiret qz sit motus aque deorsūz
sicut posuerunt Democritus et Anaxagoras. qz vident
purasse corpora celestia esse grauiā. Sed d̄r p̄s qz hoc
forte esset possibile accidere in aliquo breui tpe. s; qz per/
petuo tpe sic fiat hoc est valde improbabile. qz nō p̄t eē
maius tempus eius qd est violentū qz eius qd est fm̄
naturā. qz illud qd est fm̄ naturā est quasi semp aut fre/
quenter. ¶ Et deinde nec rōnabiliter ab alijs dictū est et
p̄cipue a Platone qz celū et eius motus in sempiternum
maneat p̄pter coactōem aie rōnalis existentis in medio
mundi. Tum p̄mo. qz nullū coactū p̄t esse sempiternū
alias illud qd est fm̄ naturā nunqz esset. Tum secdo qz
tunc vita illius anime nō esset sine tristitia. et sic nō esset
beata. qz nō vacaret a labore p̄tinuo mouendo p̄ violē/
tiam celū. et sic esset remota ab om̄i robore prudentiā. ab
om̄i opatōne speculatiua ad quā req̄rit prudentia et ro/
bur. Et sic illa aia esset peioris p̄ditōnis qz anime mor/
taliū animalū qz redescit a motu corporis salte in somno
s; ista aia sp̄ laboraret et eēt alligata vni parti corporis qz
ip̄am detineret sempiternā et interibile. ¶ Tunc ibi si
itaqz quē admodū. Cōcludit ex p̄missis. Dices qz illud
qd dictū est de p̄mo motu locali. scz qz sit sine labore. s;

nō solū sibi puenit p̄pter sempiternitatē ipsius celi sed est
magis pueniens existimatōi quā habemus de dys celi
mouentib; qz p̄pter illā diuinatōem. i. diuinā reuelatōez
dicimus p̄cordes sermones. Non em̄ videt esse p̄sonū
qz celū moueat a deo et qz motus eius sit cū labore Sed
de talib; sermonib; satis sit nunc ad p̄sens dictū.

Querit Utz celū sempiternū et immortale

habeat motū absqz fine et sine labore
Dm̄ ad partē suppositi qz celū est sempiternū et im/
mortale vt superius p̄batū est ex dictis antiquorū et etiā
rōne qz fundat in his qz habita sunt in p̄mo libro. Et est
talis. totius mundus est ingentis et incorruptibilis et
sic est sempiternus. ḡ etiā p̄ncipalior p̄s mundi qz est ce/
lum erit sempiterna. Et si sempiterna ḡ immortalis. Se/
cundo d̄m ad p̄mā prem̄ quesiti qz motus celi nullus
est finis. sed magis est finis aliorū. qz p̄tinens et p̄fectum
est finis p̄tenti et imp̄fecti. sed motus celi cōtinet alios
motus et est p̄fectior ip̄is. vt p̄z ex dictis. igit̄ rē. Vis/
nor. p̄batur. qz alij motus quqz sunt et quandoqz non
sunt. ḡ oportet ponere aliquē motū sempiternū qz conti/
net alios motus nō sempiternos. Et talis motus sem/
piternus est cā qz alia mobilia incipiunt moueri et nō so/
lum est causa motus illoz mobiliū sed etiā suscipit in se
quietes illoz. qz ille q̄res ordinant ad motū celi sicut
ad finē. Tercio d̄m qz celū mouet sine fatigatōe et sine
labore. Probat. qz celū h̄z naturāle inclinatioem ad suū
motum. nec est in eo naturalis inclinatio ad aliū motū
cū nō sit graue neqz leue. ergo mouet sine labore et pena
Etiā fatigatio causat p̄pter longā actōem ex corruptō/
ne spiritūū et humorū quos natura mittit p̄ modū exas/
lationis ad singula membra laborantia sed celū nō habet
tales humores. ergo nō est fatigabile.

Notandū D̄ de intentione cause vlls qz

im̄ p̄mat suā sicut d̄ne effectib;
fm̄ modū effectib; proportionatū et nō fm̄ adequatōem
cause vlls. Sicut p̄z qz hec inferiora non recipiunt vni/
formiter a deo sempiternitatē diuinā esse. qz non manent
semp eadē numero. sed remanent p̄ generatōem indiui/
duorū eadē in specie. Sic etiā in p̄posito inferiores mor/
recipiunt sicut d̄ne sempiternitatis motus celestis non
vniiformiter sed fm̄ alternatōnem quietis et motus. Et
ḡ illud qd est in eis de motu hoc causat a motu celesti.
s; qd est in eis de defectu mor/
sicut est quies. hoc ē ex
defectu ip̄orū in quorū natura nō est qz semp moueātur.
Nihilominus tū motus celi d̄r suscipere ip̄orū quietez
sicut ordinatum ad finem.

Ad Illud qd p̄t esse et nō esse nō est sempiternū.
sed celū p̄t esse et nō esse. igit̄. Visnor. p̄bat.
qz h̄z materiā qz est cā p̄tingentie. Dm̄ qz h̄z ma/
teriā subiectā p̄uatoī p̄t esse et nō esse. sed celū h̄z ma/
teriā sine p̄uatoīne saltem substantiali.

Ad Nullus motus est infinitus. vt p̄z sexto phi/
sicoz. ḡ celum nō mouet motu sempiterno

Dm̄ h̄z nullus motus sit infinitus fm̄ extensionē
spaciū vel mobilis. tū aliqd motus p̄t esse infinitus p̄ re/
iteratōem mobilis sup̄ idē spaciū et fm̄ potentia suc/
cessionis pluriū motū eiusdē sp̄ci. Et hoc mō motus
celi est infinitus. ¶ Et qz d̄r spaciū sup̄ qd sit mor/
est p̄tinuū et diuisibile in infinitū. ḡ videt qz motus fm̄
extensionē spaciū sit infinitus. Dm̄ qz duplex ē diuisio

quā est in ptes eiusdē pportōis z illa est in ptes infini-
tas. s; sup illas nō fit motus. Alia est in ptes eiusdē
quātitatis z illa h; finē z sup illas ptes fit motus

Ar Vis virtus naturalis est fatigabilis vt pz in
de somno z vigilia. s; virtus effectiue mouēs
celū est naturalis. igit. Vmōz pbat. qz mor? celi ē na-
turalis. g; et virtus mouens. Vmōz qz motus celi nō
ē naturalis a pncipio effectiue actiue. s; a pncipio pas-
siuo inclinatio. Et qm d; ois motus factus cū aliq
resistentia et violentia est fatigabilis. sed motus celi est
h; mōi. igit. Vmōz pbat. qz nisi sic tunc in motu celi nō
esset successio cū ois successio causet ex aliqua resistantia
mobilis ad morōē. Vmōz qz minor est falsa. qz ois vio-
lentia est ptra naturā inclinatioem passi. s; nullus mo-
tus spheraz puenit eis ptra naturā inclinatioem. Et
ad improbatōem vdm qz intelligentia mouet celū p in-
tellectū z voluntatem. et g; mouet ipm tanta velocitate
quanta requirit finis ppter quē mouet celū. Et g; cā suc-
cessionis in illo motu est voluntas intelligentie regula-
ta p finē. z nō est pportio virtutis intelligentie mouen-
tis ad celum motum.

Ar Ubicumq; sunt reperibiles duo motus quo-
rum vnus impedit aliū vterq; eoz est fatiga-
bilis. sed in celo reperunt duo motus tales. g; celū mo-
uetur cū fatigatoe. Vmōz pbat. qz pmiū mobile quod
mouet motu diurno p modū cuiusdam violentie rapit
sphas inferiores eodē motu z cum hoc sphere inferio-
res mouent motu ppro ptra motū diurnū. Vmōz qz
h; motus diurnus puenit spheris inferiorib; pter ipa-
rum naturam particulare. tamē puenit eis a natura vlt.
et ergo ille motus in eis nō est violentus

Quoniā autē qdam sunt q dicūt esse aliquid
dextrū z sinistrū celi quēadmodū vocati picta-
gorici. illoz em iste sermo est. Considerandum
vtr hoc se habet modo. vt illi dicunt. aut magis
aliter. Sic qdem oportet adaptare toti corpo-
ri hec pncipia. Confestū em pmiū si dextrū
existit z sinistrū adhuc pus pōra existimandū ex-
istere pncipia in ipo. Determinandū est qdem
igit de his in his q circa animalū mor? ppter
ppria nature illoz esse. Manifestū em in aiali-
bus existentia vident. His qdē oēs tales par-
tes. Dico autē puta et dextrū z sinistrū. His autē
quedam plantis aut sursum z deorsum solū

Postq; pbs determinauit de ppetuitate celi. Vmōz
p in hoc capitulo scōo determinat de diuersitate par-
tium eius. Et diuidit in duas ptes. in pma determinat
de diuersitate partū situālū celi quo ad differentias
posicionū. In scōa de diuersitate partū quantū ad ordi-
nem spheraz. ibi. Quoniā autē. Circa pmiū duo facit qz
pmo ostendit hoc fm opinionē alioz. Scōo fm opinio-
nem ppiā. ibi. Nobis autē. Vmōz qz pmo qz qdā dicūt
in celo solū ē dextrū z sinistrū quēadmodū pictagorici
q posuerunt dextrū z sinistrū in oib; reb; Ideo pside-
randū est. vtr hoc sit vez vel nō. Et rō illius pside-
rationis est. qz statim a pncipio occurrit hoi qz si dextrū z
sinistrū sunt in celo q multo magis pōra pncipia. pmo

res dñe scz sursum et deorsum an z retro erunt ibi. Et
de illis pncipijs q dicunt dñie posicionū determinatiū
est in libro de pcessu aialū. qz ille dñie pte pueniunt
naturis aiatōz. vt pz pmo de aialib; pfectis q mouent
motu locali in qb; reperunt oēs tales ptes. i. dñie posi-
tionū. S; aialib; imperfectis vel pfectis z imobilib; in-
sunt qdā dñie. scz sursum z deorsum an z retro. Plan-
tis autē solum insunt sursum z deorsum

Si autē oportet celo adaptare aliqd talium
et pmiū. quēadmodū diximus in animalib; ex-
istens rōnabile existere in ipo. Trib; em entib;
vnūquodq; velut pncipiū quoddam est. Dico
autē tra sursum z deorsum z anterius z opposi-
tum. et dextrū et sinistrū. has em discessionē
rationabile existere corporib; pfectis des

Hic pñr pbs ostendit q si in celo ponant aliq dñie
posicionū scz dextrū z sinistrū q necesse erit oēs dñias
in ipo ponere. Dicens q si oportet attribuere celo ali-
quid taliū scz vel dextrū vel sinistrū tunc rōnabile est q
ille dñie q reperunt pmiū in aialib; etiā reperiant in celo
Probat illā pclusionē duab; rōnib;. Prima. qz omnes
opponēs vel discessionēs hāz sex dñiaz reperuntur in
corporib; pfectis vt pz inductiue. qz in illis reperit op-
positio inter sursum z deorsum an z retro. dextrū et si-
nistrū. Sed celū est maxime pfectū. g; rōnabile est q sit
capax hāz ptiū ita q habeat oēs ptes nō aliquas

Est autē sursum qdē longitudinis pncipiū
dextrū aut latitudinis. anterius aut pfunditatis
Adhuc autē alter fm motus pncipia em hec di-
co. vñ incipiunt pmiū motus habentib;. Est at
a sursum qdē augmētatio: a dextris aut q fm lo-
cū. ab anteriorib; at q fm sensum. Anterius em
dico in q sensus. ppter qd z nō in oī corpore
sursum z deorsum z dextrū z sinistrū: z anterius z
posterius querendū. s; qcuq; hñt motus pnci-
piū in ipis aiatā entia. Inaiatoz em in nullo vi-
demus vñ pncipiū motus. Hec qdē em omīno
nō mouent. Hec autē mouent qdē. s; ab oi par-
te sūt. puta ignis sursum solū terra ad medium
S; in his qdē dicimus sursum z deorsum. z dex-
trum z sinistrū ad nos referentes. Aut em fm
nostras dextrās quēadmodū diuinatores. aut
fm similitudinē nostrā. quēadmodū q statue. aut q
ptario habentia positoē Dextrū qdē em qd ad
nostrā sinistrā. sinistrū at pñr z posten? qd ad
nostrū anterius. In ipis autē his nullā videm?
dñiam. si em contrario vertant. ōria dicemus
dextra z sinistra et sursum et deorsum et poste-
rius et anterius.

Hic ponit scōam rōnem Et est talis posito postero-
ri ponit pus. s; dextrū z sinistrū sunt dñie posteriores g;
ipis positis alie ponunt. Vmōz pbat duplt. Primo
ex ordine dimensionū. qz sursum ē pncipiū lōgitudinis

Secundus

De celo

alias positionū ex natura rei distinctas. Vno: pbatu
inductiue. q: plate hñt in se pñcipiū motus augmētū
decremētū. z ergo in eis est sursum z deorsum. Sed aia
lia imperfecta hñt in se pñcipia augmētū z sensatōis. qua
re hñt qtuor dñas positionū. s. sursum. deorsum. an et
retro. Perfecta vero aialia cum istis duobz pñcipijs ha
bēt etia pñcipiū motus pgressiui. z hñt sex dñas
positionū ex natura rei distinctas. Scdm scz q in inai
tis nō distinguant ex natura rei pñcipiū q in nullo corpo
inaiatoz videmus aliq pñcipiū vñ incipiat motus. vt
patuit ex expōne lrali sancti Thome circa textū habita

Notandū

Pythagorici posuerunt sex dñas positionū eqliter in ois
bus existere. z tamē solū fecerūt mentionē de dextro et
sinistro ppter duas causas. Prima. q: pythagorici redu
xerūt omia entia ad duo pñcipia. scz ad bonū z malū
q: ipi credebant omnē numerū cōprehendi sub denario.
er sic posuerūt decē ex parte boni. z decē opposita ex
pre mali. vt patz qnto methaphisice. Per hoc tamē q fecerūt
mentionē de vno intelligebant omia alia que sunt sui ge
neris. Et ergo ipi p dextrū z sinistrū intellexerūt omnes
alias positiōes. q: p dextrū intelligebant sursum z āteri
us que referunt ad bonū. sed p sinistrū intelligebāt de
orsum z posterius. q: illa referūt ad malū. Et quādo
querēbāt. qre magis posuerunt dextrū z sinistrū q alia.
dixerūt q ideo. quia illa manifestius referunt ad bonū z
malū. q: consueuimus bonā fortunā vocare dextram. z
malā sinistrā. Secūda causa. q: fm ipos in qbuscūqz in
ueniunt dextrū z sinistrū inueniuntur z alia. s. nō pueri
tur. q: qñ querūt. qre tñc potius attribuerūt celo de
xtrū z sinistrū q alia. Rñder doctor sanctus. q h forte
iō fecerūt. q: in celo ē motus localis ad quē pñcipiū dextrū
et sinistrū. nō aut augmētū ad quod pñcipiū sursum z de
orsum. Neqz alteratio sensus ad quā pñcipiū an z retro.
Vel iō. q: sursum z deorsum an z retro diuersificāt fm
figurā. nō aut dextrū z sinistrū. sed pres celi sunt circū
lares. z nō diuersificāt fm figurā. igit zc.

Ar Differentie positionū sumunt a terminis dñe
sionū. sed in corpibus inaiatis sunt termini dñi
mensionū. igit in eis erūt dñe positionū. q: Odm q
iste dñe positionū nō distinguunt ex natura rei abso
lute fm terminos dñe sionū. sed fm q in eis sunt pñci
cipia aliquoz motū q in inaiatis nō regunt. q: Et qñ
dñi inaiata hñt in seipis pñcipia suoz motūz. pbat. qz
hñt gūratē z leuitatē qñ nata sunt moueri. vt pñcipiū
uo phisicoz. Odm fm doctore scñ. q inaiata nullū hñt
in se pñcipiū motus pñcipiū intelligi dupl. Vno mō q: non
hñt pñcipiū motus actiui. qd scz mouet. sed mouetur
ab exteriori mouēte quod ē generās vel remouēs phis
kēs. licet bñ habeāt pñcipiū passiui vt pbat argumētū.
Alio mō pñcipiū intelligi q: in corpibus inaiatis nō inueniūt
aliq pars determinata a q incipit motus. sed mouetur
eqliter ex omni pre Sic aut nō est de corpibz animatis
vt patuit circa textum.

Nobis aut quoniā determinatus est pus q
in habētibz pñcipiū motus tales virtutes
existūt. Est aut celū aiaturū z habet motus pñ
cipiū. manifestū quoniā habet sursum z deorsum
sur. z dextrum et sinistrum.

Post q pñs determinauit de partibz situatibz cel
li fm opinionē alioz. Hic cōsequēter in hac scda parte
determinat de his fm opinionē apriam Et tria facit. qz
pñmo ostēdit q oportet illas dñas esse in celo. Secū
do ostēdit fm quā dimensionē celi accipiant sursum z de
orsum in ipo. ibi. Dico aut. Tercio ostēdit que ps in ce
lo sit sursum z q deorsum. ibi. Polo. aut. Circa pñm
pñmo ostēdit pñcipiū dñe q in celo sunt sex dñe po
sitionū fm diuersas virtutes pñm distincte. z nō solū
fm habitu dñe ad nos. Probat. q: in aiatis habētibz
in se actiui pñcipiū sui motus sunt ille sex dñe ex na
tura rei distincte. sed celū est aiaturū habēs in se pñcipiū
sui motus. ergo in ipo sunt iste sex dñe positionū. Vñ
nōz pbat. q: necesse est omia mobilia reducere ad vnū
pñm quod est mouēs seipm. z habet in se pñcipiū mo
tus actiui. z nō solū passiui sicut quidā posuerūt q dñe
erunt celū esse animatū. i. habere quandā vitā pñcipiū
tam corpi celesti. ita q in eo nihil aliud sit aia q natura
talis corpi. Sed istū intellectū ostēdit pñs esse falsū
in duodecimo methaphisice. vbi dicit q pñm mouens
omino immobile mouet celū sicut desideratū z intellectū
qre oportet in celo esse animā appetentē z intelligentem
Et ista aia pñcipiū celo sicut motor mobilis. s. tñ fm ē
est separata. Et ergo mor? celi est ab aia eius sicut a pñ
cipio actiui. licet etia sit a natura celi sicut a pñcipio se
cundario z passiuo.

Querif

Utrū in celesti corpe sint sex dñe
positionū ex natura rei distincte q: Di
cendū q sic. vt patz p pbatōem pñi immediate positam
Est tñ verū q iste sex differentie positionū differēt di
stinguūt ex natura rei in aialibus pñcipiis z in celo. qz
in aialibus pñcipiis in qbus sunt tria pñcipia motūz. scz
pñcipiū augmētū sensatōis z motus localis distinguūt
tur fm illa pñcipia. Et vltra hoc etia distinguūt fm
diuersas habitudines ad motū locale aialis. Sed in ce
lo solum distinguunt fm diuersas habitudines ad mo
tū localem. Et sumit hic celū p aggregatōem ex corpore
celesti z intelligētia ex qbus fit vñ. nō fm esse. sed solū
fm opari. z hoc mō celū hz pñcipiū actiui sui mor?

Ar Aristoteles pñcipiū determinat qd sit an
terius z posterius celi. ergo videt q ille diffes
rētie nō pñcipiū celo q Soluit doctor scñs. q h pñter
mittit tanq manifestū ex his que determinant. qz mo
tus aialis incipit a dextris. z pcedit in ante z nō retro
sum. Sic etia celū mouet ab oriente versus hemisperi
um supius. qd apparet p eleuatōem stellarū orientiū. et
ergo tale hemisperiū est an. sed hemisperiū inferius
est retro.

Ar In aialibus sp eadē pars est dextra z eadem
sinistra. sed hoc nō videt obseruari in celo. igit
Minor. pbat. quia illa ps que pus fuit in oriēte z de
xtra posterius est in occidente z sinistra q: Respōder do
ctor. q hoc argumētū soluit per hoc qd dicitur ocauo
phisicoz. q pñcipiū mouēs celū non mouet fm acci
dens sicut pñcipiū mouēs animalia inferiora. Ergo
in celo illa virtus mouentis intelligit quasi immobiliter
stans. etia partibus celi motis. z ergo pñcipiū dextrū celi
est in oriēte. quācūqz partē singulārē celi pñcipiū ibi ēē
Sed in aialibus pñcipiū mouens mouet fm acci
dens et ergo semper residet in vna parte q: Et quādo repli

In celo
sepe dñe
posuom

Quid
est
dñe

pñ

24

Et autem ories et occides solum distinguunt in celo p ppa-
tione ad nos. ergo videt qd no semp sint in determinata
parte corporis. Antecedens probatur. qz variat fm orio-
tem vniuersumqz regionis. Dicit doctor. qd ppter ista
mobilitate poloꝝ sursum et deorsum sunt in determina-
ta parte celi. sed qz dextru et sinistru habent se lateraliter
ad illa. ergo sunt similiter in pre determinata Et qd Are-
storeles accipit hic oriu et occasum no p pparationem ad
aspectu nostrum. sed p comparationem ad polos immo-
biles mundi.

Ar. Sursum et deorsum sunt termini logitu-
dinis. ante et retro pfunditatis. dextru et sinistru la-
titudinis. sed in celo no reperit longitudo. ergo videtur
q ibi no sint sex differentie positionu. Dicit p. probat. qz
de rone longitudinis est q sit maior alijs dimensionibus
sz in celo (cu sit sphericu) vna dimensio no est maior alia.
¶ Dicendum q de rone longitudinis no est q sit maior
alijs extensue. sed sufficit q sit prior et maior intensione fm
virtute et pfectione. et quia illa distantia que est inter po-
los est pfectior alijs. vt iterius probabit. ergo sequit q
fm illa debeat accipi longitudo et latitudo.

Ar. Arestoreles dixit supra. q sursum et deorsum
pveniunt corpori animato fm augmentu. an-
te et retro fm sensum. dextru vero et sinistru fm motu lo-
calem. sed nullus ponens celum esse animatu ponit in eo
motu augmentu neq motu sensus. ergo neqz deherz po-
ni in celo sursum aut deorsum ante vel retro ¶ Solutio
doctoris. q in animalibz pfectis habentibus motu loca-
lem attendunt p dicte differentie no fm augmentum et
fm sensum. sed etia p se fm motum locale. Et ergo sit
perius in quadā rone dictu est. q sursum est vnde e mo-
tus. dextru aut a quo. et antequam ad quod. Sed in illis
que no habent motu locale que oino carent dextro et sini-
stro inveniunt sursum et deorsum ante et retro fm alios
motus. Et sic oportet omnia ista attribui celo fm solu
motum localem sicut pfectissimo corpori.

Non oportet em dubitare ppter sphericam
esse figurā totius quo modo erit huius hoc qd
dem dextru. hoc aut sinistru. similibz entibus p
tibus oibus et motus omni tempore Sed itel-
ligere vtiqz si quis in qbus habet dextru aut si-
nistru differentia etia figuris. deinde circūpo-
nat spherā. Habebit quide em virtute differen-
tem. videbit aut no ppter similitudinem figure
Eodem aut modo et de principio eius qd est mo-
ueri. Et em si nequaquam incepit habere necessari-
um principium vnde incepit. si incipiebat qd mo-
ueretur moueri. et vtiqz si steterit mouebitur vti-
qz iterum.

Hic psequer p. ponit duas obiectiones qz etiam
soluit Prima obiectio. differentie positionu requiritur dif-
ferentia partiu aut in virtute aut in figura. vt dictu
est supra. sz celi est spherice figure habes oes pres siles
ergo videt qd hmoi dntie positionu no possint attribui
celo. Secunda obiectio est. quia in oibus in qbus hmoi
spes positionu inveniuntur vna ps mouet an altera. sed
hoc no potest esse in celo qz pres eius omi tpe mouetur
vt ipse dicit octauo philoz. ergo videt qd hmoi positis

nes no sint ponende in celo. ¶ Tūc ibi. Sed intelligere.
Soluit p dictas obiectiones. et pmo pma dicit. q ab aia
celi sunt diuerse pures in diuersis ptijs eius. quis silt
bus fm figurā. et ppter illas p dicte positoes celo attri-
buunt. Sicut in sili. si esset aliqd corpus qd haberz dnti-
as dextri et sinistri fm figuras partiu distinctas. et po-
stea circūponeret ei sphaera sicut corpus naturall pium
ctū ptingens exterius. tunc tale corpus haberet pturem
dntiem dextri et sinistri. sed videt no habere ppter siltu
dntie figure q est exterius. Scdm soluit dices. q eode
mo no est dubitandū ppter hoc q aialia in qbus sunt di-
e dntie positionu hnt principiu sui motu. Quauis em
celu nūqz incepit moueri. tū qz motus ei est ordinatus
to necesse est in ipso accipere principiu vni motu incepit si in-
cepit moueri. a quo iterum incipet moueri si continge-
ret ipsum stare.

Dico aut longitudinem qdem ipsius que fm
polos distātia. et poloꝝ hunc qdem sursum hūc
aut deorsum. Differentia em in his soluz vide-
mus hemisperioꝝ per no moueri polos. siml at
et cōsueimus dicere latera in mūdo. no qd sur-
sum et deorsum. sed qd iuxta polos tanqz hoc lo-
gitudine existente. Qd em ad latius est quod iux-
ta sursum et deorsum. Longitudo celi attendit

Nephs ostendit fm quā dimensione celi attendat
sursum et deorsum. Et pmo ponit qd intendit dices. q
logitudo celi est distātia q est inter polos ipsius celi. in
ter poli arcticū et antarcticū. qz vn poloꝝ est sursum et
alius deorsum. Probat ppositū dupl. Primo p. oem
qz in quolibet corpore attendit logitudo fm maximā distā-
tiam dimensionu ipsius. sed maxima distātia celi est fm
diametru que determinat solū inter duos polos immo-
biles et sp eode modo se hntes. q inter polos maxime at-
tendit logitudo celi. Dicit p. probatur. qz in his polis so-
lū videmus determinatā dntiam hemisperioꝝ p hoc q
hmoi poli no mouent. Scdm p. probat idē p p. munes mo-
dum loquedi. qz no psequimus dicere q latera ipsius ce-
li sint ipsi poli. sed sunt id qd est iuxta polos ex vtraqz p-
te. s. ories et occides. ergo sequit q distātia poloꝝ sit lo-
gitud. Teneat psequētia. qz hoc dicim laterale qd est
iuxta sursum et deorsum ex vtraqz pte. sicut p. in hoie.

Ar. Scdm astrologos attendit logitudo fm dnti-
am oriētis et occidentis. latitudo vero fm dis-
tantiā meridiei et septentrionis. q hic male dicit q attendat
fm distantiā poloꝝ. ¶ Dm cuz doctore. q astrologi
no p. siderant dimensiones celi. sz magis dimensiones nras
habitabiles. Et qz qntitas nostra habitabilis est mas-
ior plus qz in duplo ab oriēte in occides qz a polo p. sus
eqnoctiale. ad fm illam assignat longitudine

Poloz aut qui quide sup nos appens q de-
orsum ps est. Qui aut nobis immanifestus qui
sursum. Dextru em vnūquodqz dicim vni pn-
cipium eius q fm locū motus Celi aut principiu
circulatois vni ortus astroꝝ. Quare hoc vtiqz
erit dextru. vbi aut occasus sinistru. Si igit in-
cipit a dextris et ad sinistra circūferet necesse qd sur-
sum esse immanifestū poli. si em erit q manifestū
ec ii

Soluit p. 3

Soluit 2. 3

attēdit penes
polū arcticū et an-
tarcticū quā ipse
sursum et deorsum.

int dūa
y obiectio
nbg

a

a

Secundus

De celo

ad sinistra erit motus qd nō dicimus. Dani-
festū igit qz immanifestus polus est qd sursum.

Et ibi qdā habitātes in eo qd sursum sunt he-
mispherio z apud dexterā. Nos aut in eo qd de-
orūm z apud sinistrā. ecōtrario qz vt pythago-
rici dicūt Illi em nos sursum qdē faciūt z in de-
stra pre. Nos aut qd ibi deorsum z in sinistro. ac-
cidit autem p̄trariū.

Nic p̄tr p̄s ostēdit qd poloz sit sursum. z qd deor-
sum. Dices q inter polos ille q sp̄ apparz sup nos. spo-
lus arcticus est ps celi q est deorsum. ille aut q sp̄ nobis
est immanifestus q d̄ antarcticus p̄ter hoc q est opposit⁹
est ps celi q est sursum. Ad p̄bandū hāc p̄clusionē p̄s
ponit talē sup̄pos̄em. q deorsū in vnoquoqz est illud vñ
p̄ncipiū motus localis. z q dextrū in celo est ex illa pre.
vñ alia oriūnt q vocat ories. z q occasus seu occidens
erit sinistrū eius. q. Et illis sic arguit. motus celi inci-
pit a dextro. z circūferit ad sinistrū tanqz ab eodē ad idē.
Necesse est q polus antarcticus nob immanifest⁹ sit sur-
sum. Teneat p̄ntia. qz si polus arcticus esset sursum tūc
motus celi esset a sinistro ad sinistrū. qd nos nō dicimus.
Et hoc apparet sic. imaginemur em hōiem cui⁹ caput
sit in polo arctico. z pedes in polo antarctico. z facies ei⁹
sit p̄sus hemispheriū sup̄ius. tūc man⁹ ei⁹ dextra erit in
occidēte. z man⁹ sinistra in oriēte. Lū ḡ mor⁹ celi sit ab
oriēte in occidēs se q̄ur q erit a sinistro in dextrū. Si p̄o
ponam⁹ ecōuerso. q caput sit in polo antarctico. z pedes
in polo arctico manēte eadē dispo⁹ faciei. tūc man⁹ dext-
ra erit in oriēte z sinistra in occidēte. z sic mor⁹ incipiet
a dextro fm qd puenit. Et ita manifestū est. q sursum ce-
li est polus immanifestus. q. Tūc ibi. Et ibi qdā. P̄s
fm p̄dicta p̄cludit d̄ntiā habitātis terre dices. q ex q
polus immanifestus est sursum. se q̄ur q illi q habitāt sub
illo polo sunt in hemispherio sup̄iori z apud dextrū celi. sz
nos q in hac pre terre habitam⁹ sum⁹ in inferiori hemi-
spherio z in sinistra pre. Et h̄ est p̄rium ei⁹ qd pythagori-
ci dixerūt. qz ipi dixerūt nos habitare sursum z in dex-
tra pre. illos aut deorsum z in sinistra pre. Uel fm aspe-
ctū. qz polus arcticus sup̄eminet nob. vel magis aspiciē-
tes ad mor⁹ planetarū. vt infra patebit. sed contrariū
est verū. vt patet ex dictis.

Ad dextrū z sinistrū eq̄litr distāt z lateralitr
ab eo qd est sursum z deorsum. ḡ Aresto. ma-
le dicit q nos q sum⁹ sub polo arctico habitem⁹ in infe-
riori pre z sinistra. alij aut in sup̄iori z dextra. Et cōfir-
mat. qz tā in hemispherio sup̄iori qz in inferiori qdāz sunt
dextra z quedā sinistra. q. Odū fm doctozē sanctū. q
Aresto. locut⁹ est fm greciā in q habitabat. q qdē est
ad sinistrā in qntū est p̄sus occidentē. z est deorsum in
qntū est sub polo arctico. Sz qz Aresto. h̄ videt loq̄ cōi-
ter. p̄ habitātib⁹ oib⁹ in terra nostra habitabilib⁹. iō me-
lius. Ad p̄firmatōem rāder doctoz. q Aresto. hic loq̄-
tur more pythagoricoz. qui ad idē referebant dextrum
sursum z ante. z similiter opposita ad idē.

Sed scōde quidē circularis puta eius q pla-
netarū. Nos quidē in his que sursum z in dex-
tra sumus. Illi aut in his q deorsum z in sini-
stris. ecōtrario em in his p̄ncipiū motus p̄pter

p̄trarias esse latōes vt accidat nos qdē cē apud
p̄ncipiū illos apud finē. De his qdēz igit q fm
distensiones p̄trib⁹ z fm locum determinatis
tanta dicta sunt.

Hic finaliter ostēdit q̄o iste positiōes distinguant
fm motus planetarū. Dices q qntū ad scōm motū cir-
cularē qui est motus planetarū. nos ecōuerso sum⁹ sur-
sum z in dextra pre. illi aut deorsum z in sinistra. qz p̄n-
cipiū hui⁹ motus ecōtrario se habet. eo q planete mo-
uent ab occidēte. Et hoc ideo. qz isti duo mor⁹ sunt cō-
trarij. i. diuersi. z nō p̄rie p̄trarij. vt p̄z ex p̄mo. z ergo
fm motus planetarū nos sumus in p̄ncipio. z illi in fi-
ne. sed fm p̄mū motū est ecōtra. Et ḡ illi sunt portiores
quod ad p̄manentiā que est ex p̄mo motu. sed nos sum⁹
portiores quātū ad diuersitātē generatōis z corruptōis
q depēdet ex scōdo motu. Tūc epilogat dicens. q tanta
sūt dicta de p̄trib⁹ celi q determinant fm dimēsiōes ce-
li z fm locū. sz nō est dictū de p̄trib⁹ materialibus celi.

Quā aut nō est p̄trariū motus q circū ei⁹ q
circū. p̄siderandū p̄pter qd plures sunt latōes
Et quidē a longe tentatibus facere questionēz
lōge aut nō sic rāto. multo aut magis. eo q acci-
tium ipsis de oīno paucis habeam⁹ sensūz. At
tamē dicam⁹. cā aut de ipsis hinc sumēda.

Ista est scōda ps hui⁹ capli scōdi. in qua p̄s determi-
nat de diuersitate partū celi qntū ad ordinē spherarūz
qz dēns scz cām qre in celo nō est vna sphaera tm circu-
lariter mota. sed sunt plures sphaere q circulariter mouē-
tur. Et circa hoc duo facit. qz p̄mo ponit dubitatōem
et cū h̄ ostēdit difficultatē solutōis. Scōdo incipit eā sol-
uere ibi. Unūquodqz est. Dicit ḡ p̄mo. q si p̄tingerz
motus circulares esse p̄trarios nō eet difficile videre q
re in celo nō est tm vnus mor⁹ circularis sz plures. qz cō-
traria differūt sp̄e. vt p̄z decimo metaphysice. nec esset
vniuersum p̄fectū in suis sp̄eb⁹ si esset vn⁹ mor⁹ p̄tra-
riū z nō aliū. Sz qz supra p̄batū est. q vnus motus
circularis nō sit alteri p̄trariū. iō oportet diligētē cōsi-
derare q sit necessitas q in celo sunt multi z diuersi mo-
tus circulares. Et hoc est multum difficile p̄pter duas
cās. Prima. qz corpa celestia sunt multi a nobis elon-
gata. z ergo nō possumus de eis habere certū iudiciū
Scōda cā. qz pauca accidētia ipsoz cadūt sup̄ sensūz nō
strum. sed est generale nobis q ex accidētib⁹ z sensibilib⁹
bus deueniamus ad cognoscendā naturā alicuius rei.
Et q̄uis hoc sit difficile. tm dicendū erit p̄pter qd est ta-
lis diuersitas motus in celo. z hui⁹ diuersitatis cā acci-
piēda est ex his que nūc dicentur.

Unūqz est quorū est op⁹ gratia op̄is. dei
aut opatio immortalitas. Hec at est vita sempi-
terna. Itaqz necē deo motū existere sempiternū
Qm aut celū tale. corpus qddam diuinū p̄pter
qd habz circulare corpus quod natura circum
moueat semper.

Hic sequēter p̄s scōdo assignat cām predictoz. et
p̄mo assignat eā p̄ viā p̄positōis. p̄cedēdo a p̄mo ad
vltimū quod querit. Scōdo per viā resolūtōis. p̄cedēdo
ab vltimo quod querit vsqz ad p̄mū ibi. Hunc aut tm.

Polus arcticus de
orsu antarticus
veo sursum

Designat hinc la-
terre

Enhi
opatio qu
vultu oī
fina p̄
opione

In scōdo
scōdo opatio
opatio opatio

In scōdo
scōdo opatio
opatio opatio

Quia p[ri]m[u]m in[te]dit t[er]ram p[er] sex p[er]sequen[ti]as p[er]ditionales que talis est. Sicelum est corpus diuini necesse est mo[ti] et in eius esse sempiternu[m] et circulari[te]m. Si motus eius est sempiternus et circularis necesse est terraz esse. Et si terra est necesse est igne[m] esse. Si ignis e[st] et terra necesse est etia[m] alijs quia corpora intermedia esse. Si aut[em] sunt huiusmodi corpora necesse est generatione[m] esse. Si aut[em] generatio est necesse est dissimiles motus esse in celo. et p[er] consequens plura corpora mobilia. Singulas istas consequen[ti]as co[n]ditio[n]ales philosophus p[er] ordine[m] manifestat. Et p[ri]mo p[ri]ma quia vnu[m] quodcu[m]q[ue] cuius est opus ipsu[m] est gratia illius operis. sed dei hoc est celestis aliquid opus propriu[m] scilicet immortali[te]s vel vita sempiterna. ergo est gratia illius operis. et quia nihil destituitur a sua propria operatione. si ergo celum sit quoddam diuini ingenitum et incorruptibile ut supra ostensum est sequitur q[uo]d operatio eius scilicet immortalis vel motus eius erit sempiternus. Sed nullus motus alius a circulari potest esse sempiternus. ut ostensum est in octauo physicoz. ergo oportet motum illum celi sempiternu[m] esse circulari[te]m.

Queris Quare vnu[m] quodcu[m]q[ue] habens operatio[n]em propriam est p[ro]pter illa[m] solutio doctoris. quia quelibet res appetit suam p[er]fectionem sicut suu[m] finem. sed operatio est vltima p[er]fectio rei vel saltem ipsum operatum in his in quibus est aliquid opus p[ro]pter operatione[m]. ut dicitur p[ri]mo ethicoz. dicitur etiam secundo de anima q[uo]d forma est actus p[ri]mus. et operatio est actus secundus tanq[uam] operatio sit finis operantis. agitur et. Et hoc est verum tam in corporalibus q[uam] in spiritualibus. puta in habitibus anime. Et tam in naturalibus q[uam] in artificialibus. Et dicitur notanter quoz est opus. p[ro]pter ea que sunt co[n]tra natura[m] sicut sunt monstra quoz no[n] est aliquid opus inq[ui]t[us] huiusmodi. sed patitur defectum operis ut virtutis. ut patet in his que nascuntur claudi vel cecici. quia claudicatio non est finis intentus a natura. p[ro]pter que faciat nasci claudu[m]. sed hoc accidit p[ro]pter inco[n]uenienciam nature ex defectu naturaliu[m] principioz.

Notandu[m] Aristoteles hic probat sempiternitate[m] motus celi ex sempiternitate corporis ei[us]. q[uo]d via non fuit vltus in octauo physicoz. q[uo]d ibidem nondum p[ro]bauerat sempiternitate[m] mundi. Sed quia ad motu[m] celi se habet ipsu[m] corpus celeste ut materia et subiectu[m] p[ri]mu[m] aut[em] mouens. scilicet deus. sicut agens quod facit ipsum esse in actu. sic ex parte celi probari p[ot]est q[uo]d sit potens semp[er] moueri. ex p[ar]te aut[em] volu[n]tatis diuine de p[ar]te q[uo]d moueat in actu vel semp[er] vel non semp[er].

Respondeo. Esse diuini co[n]uenit solum sp[irit]ualibus. ergo no[n] potest attribui celo quod est corporeu[m]. Sed in doctoris sanctum. q[uo]d Aristoteles hic loquitur more platonicoz. quia platonici posuerunt in vniuerso vnu[m] deum summu[m] qui est ipsa essentia bonitatis et vnitatis sub quo posuerunt ordine[m] intelligentiaz sub quibus ordine[m] animarum et postremo sub illis ordine[m] corporoz. Et illud p[ri]mu[m] et summu[m] bonu[m] appellat deu[m] p[er]entiam intelligentiaz vero et deos p[er] participatione[m]. corpora vero celestia illis co[n]tunc appellauerunt diuina. q[uo]d sunt coniuncta animab[us] diuinis. Et quado dicitur ergo ad minus Aristoteles non debet celi appellare deum. Sed q[uo]d deus ibi non debet capi p[ro] causa p[ri]ma omniu[m] rerum. sed more platonicoz et alioz gentiu[m] p[ro]p[ri]etate illis capitur q[uo]d dicuntur diuina.

Respondeo. Immortalitas est differentia vel impassibilitas sicut mortale est diuina vel passio. Et hic male dicit q[uo]d sit opatio celi. Solut doctor q[uo]d immortalitas significat vitam indeficientem vita aut[em] no[n] solu[m] nominat ipsum esse viuens. sed etia[m] nominat opatione[m] vite. sicut intelligere e[st] quoddam viuere et sentire et alia huiusmodi. ut patet secundo de anima et nono ethicoz. Et isto secundo modo capitur hic et ad hoc exp[re]ssu[m] subiungit hec aut[em]. scilicet immortalitas est vita sempiterna. Et p[ro]pter hoc etiam non dicit q[uo]d dei opatio sit incorruptibilitas que importat solu[m] sempiternitate[m] ipsius esse. Sed dicit immortalitas ut includat sempiternitate[m] operationis.

Propter q[uo]d igitur non totius celi corpus tale q[uo]d necesse manere aliq[uo]d corp[or]is lati circ[u]m q[uo]d in medio. huius aut[em] nulla possibile est manere p[er] tem neq[ue] vltius neq[ue] in medio. Etia[m] si finis natura[m] motus erat ipsius ad mediu[m]. natura aut[em] circ[u]m mouet. no[n] vltius esset sempiternus motus. Nihil e[st] p[ro]pter natura[m] sempiternu[m]. posterius aut[em] q[uo]d p[ro]pter natura[m]. Et ex cessus q[uo]dem est in generatione q[uo]d p[ro]pter natura[m] eius q[uo]d finis natura[m]. Necesse igitur terra[m] esse. Hoc e[st] q[uo]d scit in medio. Nunc q[uo]dem igitur supponat hoc. posterius aut[em] demonstrabit de ipso.

Hic p[ro]pter ostendit se d[ic]tione[m] p[er]ditionale[m]. si q[uo]d si celum mouet sempiterno et circulari motu q[uo]d necesse sit esse terra[m]. Tali ratione. q[uo]d motus circularis sit circa mediu[m]. si r[ati]o mediu[m] cu[m] sit actus no[n] est sine subiecto. q[uo]d in medio mundi oportet aliq[uo]d esse. Et cu[m] mundus sit corp[us] oportet illud esse corp[us]. q[uo]d mediu[m] corp[or]is est corp[us]. Sed illud no[n] p[ot]est esse aliq[uo]d p[ar]te[m] celi. Tu p[ri]mo. q[uo]d celi finis se totu[m] p[er]petue mouet. et si nulla p[ar]te[m] sit in medio q[uo]descente. Tu scdo. q[uo]d vel ibi q[uo]desceat finis natura[m] vel p[er] natura[m]. Non p[ri]mu[m]. q[uo]d sic totu[m] celi naturaliter moueret ad mediu[m] cum vnu[m] q[uo]d naturaliter ferat ad locu[m] in quo naturaliter q[uo]desceat. No[n] scdo. q[uo]d sic no[n] sp[irit]u[m] q[uo]desceat cu[m] nulla violentu[m] sit p[er]petuu[m]. sed illud q[uo]d in medio q[uo]desceat sempiternu[m] q[uo]desceat. sicut et celi sempiternu[m] mouet. Relinquitur ergo oportet esse aliq[uo]d q[uo]d naturaliter quiescit in medio si motus celi sit circularis et sempiternus. si h[ic] q[uo]desceat in medio e[st] terra ut infra ostendit q[uo]d celi mouet circulari et sempiternu[m] necesse e[st] terra[m] esse q[uo]d fuit p[ro]p[ri]u[m].

Sed adhuc si terra[m] necesse et igne[m] esse. Contra r[ati]o[n]em e[st] si alteru[m] natura[m] necesse et alteru[m] esse natura[m]. Si vero sit p[er]trariu[m] et esse q[uo]ndam ipsius natura[m]. Eade[m] e[st] materia p[er]trariu[m] et p[ri]uatione[m] pus affirmatio. dico aut[em] puta calidum frigidu[m] Quies autem et grauitas dicuntur p[er] p[ri]uatione[m] nem leuitatis et motus.

Hic ostendit tertia[m] p[er]ditionale[m]. si q[uo]d si sit terra q[uo]d ignis sit. Et p[ri]mo p[ro]ponit q[uo]d in[te]dit. Dices q[uo]d adhuc si necesse e[st] terra[m] esse necesse est et igne[m] esse. Probat e[st] duob[us] r[ati]onib[us]. p[ri]ma q[uo]d si vnu[m] p[er]trariu[m] sit in natura oportet et reliquu[m] esse in natura. p[er] q[uo]d vnu[m] p[er]trariu[m] h[ic] materia sibi subiecta ut p[er] in p[ri]mo physicoz. sed est eade[m] materia p[er]trariu[m]. ut p[er] ibide[m]. et sic oportet q[uo]d materia vnius contrarij habeat potentiam ad aliud contrariu[m]. et sic possit esse in natura. et q[uo]d nihil est frustra in natura sic necesse est q[uo]d si vnu[m] p[ri]op sit et reliquu[m] sit esse illi.

Mouet p[er]p[et]ue p[er]p[et]ue

Probat e[st] d[ic]t[ur]

A[ut]e[m] si alteru[m] natura[m] necesse et alteru[m] esse natura[m]

h[ic] q[uo]d vnu[m] p[er]trariu[m] sit in natura oportet et reliquu[m] esse in natura

Probat e[st] d[ic]t[ur]

p[ri]mo p[ro]ponit q[uo]d in[te]dit. Dices q[uo]d adhuc si necesse e[st] terra[m] esse necesse est et igne[m] esse

Secundus

De celo

Sed terra et ignis contrariantur secundum motus quales secundum quod hic considerantur. quia unum est grauissimum et aliud leuissimum. Relinquitur ergo quod si terra sit quod necesse est igne esse. Secundum daro. quia habitus semper est prior generatione. sicut calidus est prius frigido. sed ignis se habet ad terram sicut habitus ad priuatorem. si se habet ad ipsam sicut prius ad posterius. Si posito posteriori ponit prius. si terra sit oportet igne esse. Vnde non principalis pars. quia quies et grauitas quod attribuitur terre dicuntur per priuatorem leuitatis et motus que attribuitur igni.

Sed adhuc siquidem est ignis et terra necesse et intermedia ipsorum esse corpora contrarietate communi habet unumquodque ad unumquodque elementorum. Supponatur autem ad hoc nunc posterius aut tentandus ostendere. His autem experimentis manifestum quoniam necesse generationem esse. eo quod nullum ipsorum possibile est esse sempiternum. patiuntur enim et agunt contraaria ad inuicem et corruptiua ad inuicem sunt. Adhuc autem non rationabile esse aliquid mobile sempiternum. cuius non contingit esse secundum naturam motum sempiternum. Horum autem est motus. Quoddem igitur necessarium esse generationem ex his manifestum.

Hic probatur quare conditionale. scilicet quod si sit ignis et terra quod sunt media elementa. quia unumquodque elementorum habet contrarietatem ad unumquodque aliorum trium. ut inferius manifestabitur. prout patet in secundo de generatione. relinquitur quod si sunt duo elementa quod necesse est esse alia duo. quod probatur est quod si necesse est esse unum contrarium quod necesse est et alterum esse. Tunc ibi. His autem experimentis. Probat duplici ratione quod conditionale. scilicet quod si sunt homines corpora necesse est esse generationem et corruptionem. Prima ratio. quia contraria agunt et patiuntur ab inuicem et semine corrumpunt. ut probatur in libro de generatione. Sed probata corpora sunt contraria ad inuicem. ut patet ex dictis. si semine corruptionem. ita necesse est esse generationem et corruptionem. Secunda ratio. quia non est rationabile aliquid mobile esse sempiternum. cuius motus non est sempiternus secundum naturam quia motus est operatio corporis mobilis. et omnis res est per suam operationem. ut dictum est. Sed motus elementorum cum sint recti non sunt sempiterni. ut probatur octauo physicorum. si nec ipsa elementa erunt sempiterna. Et per prius erunt generabilia et corruptibilia.

Si autem generationem necessarium et alia esse la-tione aut unam aut plures. secundum communiem causam quod totius sunt necessarium habere et elementa corporum ad inuicem. Dicitur autem et de hoc in sequentibus planius.

Hic probatur sexta conditionale. scilicet quod si sit generatio quod necesse est esse alium motum circulare prius primu aut unum aut plures. quia motus primus circularis qui est super sphere est uniformis. et ergo non causat diuersam dispositionem in corporibus inferioribus. ita elementa et alia corpora secundum illum motum similiter se habent ad inuicem quare in eis non erit generatio et corruptio que sunt motus diuersi. et hoc magis manifestabitur in sequentibus. scilicet in secundo de generatione. et ergo necesse est esse alium motum qui est per obliquum circuli. qui proprie causat generationem et corruptionem per elongationem et appropinquationem planetarum. ad quos sicut primus motus causat permanentiam et sempiternitatem in rebus. Circa illam rationem quia Alexander. si cessante motu celi remanentibus elementis

contrariis virtutibus semine corrumpere. Et de quod sic propter contrarietatem ipsorum. non tamen esset generatio et corruptio ordinata secundum quandam reciprocationem sicut nunc. ut patet per se ex calido generet frigidum et e contra. sed contingeret sicut Eratosthenes posuit quod quicquid omnia fierent ignis. quia secundum eundem Alexandrum ordinatio reciproce conversionis in semine est per virtutem celi. Sed melius dicitur secundum doctorem sanctum quod cessante motu celi omnis motus corporum inferiorum cessaret. quia virtutes inferiorum corporum sunt sicut materiales et instrumentales respectu celestium virtutum. et ita non mouent nisi morte.

Nunc autem tantum manifestum est propter quam causam plura sunt circularia corpora. quia necesse generationem esse. Generationem autem siquidem et ignem. huc autem et alia siquidem et terram. hanc autem quod manere necesse aliquid siquidem moueri aliquid siquidem.

Hic finaliter recolligit eandem rationem ordine resolutorio. Et de hoc nunc manifestum est propter quam causam oportet esse plura corpora circulariter mota. quia se necesse est esse generationem. Sed generationem necesse est esse. si sit ignis et alia corpora. Ignem autem et alia huiusmodi corpora necesse est esse si sit terra. Sed terram necesse est esse. quia necesse est esse aliquid sempiternum quiescentem in medio. si aliquid sit circulariter motum.

Ad. Finis est nobilior his que sunt ad fines. sed generationes et corruptiones istorum inferiorum non sunt nobiliores celo et moribus corporum celestium. ergo propter eas non oportet ponere pluralitatem motuum corporum celestium.

Dicendum quod duplex est finis rei. unus est primus et essentialis ut est operatio manens in ipsa re. sicut finis viuere est viuere. Et hoc modo finis est nobilior his que sunt ad finem. Alius est finis accidentalis. sicut est operatio agentis in alio recepta per quam et suam bonitatem alteri communicat. Et hic finis non est nobilior his que sunt ad fines. nec est perfectio agentis. sed suscipientis. et hoc modo celus et motus eius sunt propter hec inferiora.

Ad. Contrarietas est causa pluralitatis et diuersitatis. sed motui celesti nihil est contrarium. ergo non erit necesse esse plures motus celestium corporum. Dicitur autem quod contrarietas non est vniuersaliter causa diuersitatis et pluralitatis. quia bene in aliis.

Ad. Primum in quoque genere est causa omnium sequentium eiusdem generis. ergo stante primo motu celi tantum qui est ab oriente in occidentem poterunt generationes et corruptiones saluari. Dicendum quod saluatio motu diurno bene saluarentur inferiora. sed saluaret diuersitas in inferioribus. quia idem in se ipsum idem semper est naturam facere idem. Et ergo primus motus qui est maxime uniformis est causa permanentie rerum et continuationis in eis. Sed motus solis sub obliquo circulo qui recipit variationem accessus et recessus a nobis est causa successionis generationis et corruptionis. Et motus firmamenti cum motu planetarum est causa diuersitatis rerum in speciebus et figuris ac alijs accidentibus. Et quando dicitur abiecta pluralitate motuum celestium elementa habent ad inuicem contrarietatem. sed contraria nata sunt agere et pati. et per consequens in semine transmutari. igitur et. Dicendum quod cessante motu celi contraria non agerent. ut dicit Theophilus et cum eo concordat. Theophrastus patet circa probandum sextam prius

20

quod dicitur de elementis
lib. 1. c. 10. 8
quod dicitur de elementis
lib. 1. c. 10. 8

probat Quarta

probat Quinta
p. 20

20

probat Sexta

Figuraz at sphericā necesse est habere celus
hec em pmpissima z substācia z natura pma.

Dicamus aut vltiter de figuris q est prima et
in planis z solidis. Dis itaqz figura plana aut
rectilinea est aut circularis. z rectilinea qdem a
pluribz cōtinetur lineis. circularis aut ab vna.
Qm aut pma natura in vno qz genere vnu mlt
tis et simplex ppositis. Prima vtiqz erit plana
rū figuraz. circulus. Adhuc aut si qdem pfectū
est. cui? nihil est extra accipe eoz q ipsius possi
bile quēadmodū determinatū est pma z recte q/
de appositio est sp. circuli aut neqz. manifestū
qz pfecta vtiqz erit pntes circuli. Itaqz si per
fectum prius imperfecto. equidem propter hoc
prior erit vtiqz figurarum circulus.

Itud est terciū caplm hui? tractatus pmi. in q. p. deter
minat de figura ipsius celi. Et diuidit in tres ptes fm q p
positū triplr. pbat. pmo oñdit celū ēē spherice figure ex h
q hec figura est pma figuraz. Secdo ex h q est cōueniens
rissima celo. ibi Adhuc aut. Et terciū pbat idē rōne sumpt
ta ex corpibz inferioribz. ibi. Sumet at vtiqz. Circa pmut
duo facit. qz pmo pponit qd intēdit. scdo pbat ppositū. ibi
Dicam? at. Dicit q pmo q necesse est celū habere sphericaz
figurā. Tū qz ista figura est maxie ppta. i. pueniens corpi
celesti. Tūz etiā qz pma ē figuraz naturaliter z subiecto. i.
fm rōem. naturalit qz pfectū est pma imperfecto sed subiecto
ro qz vnu est pma multas. Tūc ibi (Dicam? at) Pro
bat ppositū. z pmo oñdit celū ēē spherice figure ex h. qz hec
figura est pma figuraz. Dicit q pmo q vltiter est dōm de
figuris q sit pma eaz tā in figuris plantis. i. in superficialibz qz
in solidis. i. in corpibz figuris. Et pmo. pbat ppositū qz
ad figuraz superficiales tali rōe. Dis figura plana. i. superfi
cialis aut est rectilinea sicut triāgulus et qdratū aut est cir
cularis sicut ipse circulus. sed circularis est pōz rectilinea. q.
Vmozē pbat duplr. pmo qz in vno qz genere vnum est
pus multas. i. figura circularis vnica linea pntet. rectilinea
vero pluribz. qz fm Euclidē due linee recte superficie claudie
re non possunt. Sed vna linea circularis superficie claudie
qz vndiqz porrigit. Ergo relinqt q inter superficiales figu
ras circularis sit pma. Secdo pbat minozē. qz simplr z in
diuersis pfectū natura tpe z definitōe est pma imperfecto. i.
figura circularis fm se est pfecta. rectilinea vero est imperfec
ta. qz zc. Prima ps mioris pz. qz linee circulari non pnt fieri
additio. eo qz finis eius cōiūgit pncipio. Secda ps mioris
pbat. qz linee recte si sit finita fieri pnt additio qz tū ē ex na
tura ipsi? linee. z sic ē imperfecta. i. de linea recta infinita ma
nifestū ē q sit imperfecta. qz caret fine quē nata est habere

Al. Imperfectū tpe est pus pfecto. q. Anz pbat. qd
aliqz hō pma tpe est puer qz vir pfectus. Di
cendū cū doc. qz simplr z in diuersis pfectū est pus imperfec
to tpe. qz puer ab aliqz viro generat. Sed in vno z eodē im
pfectū est pus tpe pfecto. vti pbat argumentū. sed natura
etiā in eodē pfectum pcedit imperfectum. quia perfectum
est quod natura intendit

Al. Diameter totius mudi est linea recta finita. et
tū nullā recipit additōem. cū extra celū pcedit

no possit. Rūdet doctor. q linee recte sp pnt fieri additio
qz tū est ex natura ipsius linee. licet forte ex aliqua causa
non possit et aliquid aliud apponi sicut argumētū probat
de diametro mundi

Silr at z sphaera solidoz. illa em sola pntet
vna superficie. rectilinea at pluribz. sicut em se hz
circulū in planis. sic sphaera in solidis. Adhuc
aut diuidētes ad plana z ex planis corpa gene
rātes testificari vident hīs. Solā em solidozū
nō diuidit sphaera tanqz nō hnt plures supfi
cies qz vna. diuisio em ad plana nō vtiqz vt in
cidēs qz in ptes diuidit. qz totū hoc diuidat
mō. sed vt altera spē qdē igit pma est sphaera
solidaz figuraz palā. Est at z fm nūez ordi
nē assignatibz sic positis rōnabilissimū circulū
fm vnu. trigonū at fm dualitatē. qm duo recti
Si at fm trigonū vnu. circulus nō erit figura
Qm aut pma qdē figura pmi corpis: pmi aut
corpus qd in extrema circūferētia sphericūz vti
qz qd fert circūlatōe. Et pntinuū igit illi sphe
rico em pntinuū sphericū. Silr aut z que ad me
diū hōz. Due em a spherico pntia z tacta. tota
spherica necesse est ēē. qm deorsum planetaz
tangunt eā q sup sphaera. qre spherica vtiqz erit
ois latio. Dia em tangunt z pntinuā se spheris.

Hic pnt pbs oñdit q sit pma figuraz corpaliū. Et de
q sphaera silr est pma inter figuras solidas. i. corporeas. p
bat duplr. pmo rōe. scdo opinionibz antiqz. ibi Adhuc at
Rō est tal. qz figura spherica solū pntet vna superficie. rec
tilinea at pntet pluribz. i. vnu ē pnt pluribz. qz zc. Maior
pbat. qz sicut se hz circulus in planis ita sphaera se hz in soli
dis. sed circulus inter figuras planas pntetur solū vna li
nea. q sphaera inter figuras solidas. i. corpales pntet solū
vna superficie. Tūc ibi (Adhuc at diuidētes) Quidit p
positū p duas opinōes antiqz. Prima est eoz. q dicit q
corpa resoluunt in superficies. z generant ex superficie. et illi
solū sphericā figurā non resoluūt in plures superficies. eo q
pntet vna sola superficie. sed alias figuras resoluūt in ples
superficies sicut pyramidē in qtuor superficies triāgulares. sic
q palā est q figura spherica sit pma figuraz solidaz. Et
dr hic i. Tho. q illa diuisio corpoz in superficies non est per
modū illuz quo corpus diuidit in suas ptes corporeas. qd
sic sphaera diuidit in suas partes. i. est diuisio quasi in ea q
differūt spē ab eo qd diuidit. Tūc ibi (Est aut.) Pos
nit scdam opinione eoz. q assignauerūt ordinē figuraz fm
spēs numeroz adaptādo figuras numeris. Dicens q rō
nabilissimū est q circulus adapteretur vnitati propter hoc
q est prima et simplicissima figurarum. triāgulus autēz
adaptratur dualitati propter hoc q anguli. triāguli adēz
quantur duobus rectis. Sed si acciperetur vnitas fm
triāgulum sequeretur q circulus qui est naturaliter pōz
triāgulo esset extra genus figure si triāgulus esset pma
figuraz. Ex omnibus illis syllogizat ad ppositū ratiōe.
primo corpoz debet prima figura. sed corpus qd est in ex
trema superficie totius mudi est primū corpus. ergo sibi de
betur pma figura. Et talis est figura spherica. vti pbat

Beda suppo. q
vna pma corpore
ac pma pma
qz pma pma
qz pma pma
qz pma pma

pria zc qdora

Secundus

De celo

ergo sequitur quod tale corpus quod circulariter mouetur in seipso sit sphericum. Tunc ibi (Et continuū igitur) Inferunt vñu correlariū. Dicens quod ex quo primū corpus est sphericum tūc oportet quod corpus continuū id est immediate coniunctū ad ipsum sit sphericum. quod illud quod est coniunctū sphericum est sphericum. Et hoc est verū si corpus primū sit sphericum non solū sū conuexū sed etiā sū concavū sicut est in verrate. quia eadem est natura primi corporis in concavo et conuexo. et ergo utrobique habet eandem figuram. Et eadem est ratio de alijs corporibus que sunt in medio horū contenta ab istis. quod coniungunt corpori sphericum sū sua cōuexa. et per cōsequens sū cōcava cum sine vnius nature. Et quia sphere planetarū tangunt spherā superiorem sequitur quod tota latitudo que circulariter mouetur habet sphericā figurā. quia omnia illa corpora tangunt spherā eam et sunt sibi inuicē immediate coniuncta. Et sic sanctus Thomas. quod inter duas spheras nō sit aliqd corpus intermedium quod suppleat vacuitatem spherarum. vñ qdādam ponunt. quia sequeretur quod illa corpora essent otiosa cum non haberent motum circularem.

Adhuc autē quoniam videtur et supponit circulariter circūferri totum. Ostensum est autem quia extreme circulationis neque vacuū est exterius neque locus. necesse est propter has sphericū esse ipsum. Si enim erit rectilineū accidit et locū extra esse et corpus et vacuū. Circulo enim versū rectilineum nequaquā eidez immorabitur regio nisi sed ubi prius erat corpus nūc non erit. et ubi nūc non erit iterum erit propter permutationē angulorum. Similiter autē et vñqz si qua alia figura fiat non equalis habens ex medio lineas puta lenticularis aut ovalis. In omnibus enim accidit et locum extra et vacuū esse latitudinis propter non eandē regionē detinere totum. Adhuc autē si quidem motū mensura que celi latitudo est sola cōtinua et regularis et sempiterna. In vnoquoque autē mensura quod minimū. Minimū autē motus qui velocissimus. velocissimus vñqz erit omnium motūz celi motus. Sed adhuc earū que a seipso ad seipam minima est que circuli linea. sū minimā autem velocissimus motus. Quare si celum circūfertur et velocissime mouetur sphericum ipsum necesse est esse.

In ista scda pte pbs ostendit celum esse sphericę figure. ex hoc quod ista figura est puenientissima celo. Et hoc pbat duas rationes. pma sumit ex hoc quod celus est vñter cōtinuus oia corpa. Scda pmo sumit ex hō quod motus eius est vñter mensura oim motūz. Et tangit ibi. Adhuc autē si quidem. Circa primā rōem ponit duas supposiciones. quāz pma est quod celum mouet circulariter. et hō est manifestū ad sensum. et etiā supponit esse verū ex pmo libro. Scda suppo ē quod extra et extrēmā circulatōez vñtū sphere nō est vacuū neque locus. et hoc ostensum est in pmo libro in caplo de vñtate mundi ex his supposicionibz necario pcluditur quod celus sit sphericum. Probat pma rōe. quod si celus esset alterius figure qm sphericę

tūc sequeret quod extra celū esset corpus sine loco et loc⁹ sine corpore quod est impossibile. Pz pma. quod in corpore rectilineę figure qdam ptes magis distāt et magis eleuare sūt a medio et alie minus. cū g celū cōtinue moueat ps minus eleuare vñter qñqz ad locū ptes magis eleuare et ecōtra. et sic sequent inēduētiā dicta. Et qz sunt qdā figure nō hñtes angulos. qz tñ sunt sphericę sicut figura lenticularis et ovalis. Pz ostendit quod est falsū rō de illis supposito quod celū moueat pluribus motibz. quod illi nō pñt fieri sup eandē dyametrū longitudo aut pfunditatis. qre sequent dicta inēduētiā. Si cut pz si poli sup qm reuoluit corpus ovalis figure. accipiatur vno mō ex pte minoris dyametri. et alio mō ex pte maioris. quod illis stantibz vna ps illius corporis occupabat locū in q pus nulla ps ist⁹ corpus fuit. Tūc ibi (Adhuc at si quidem) Ponit scdam rōem q sumit ex mēsurā motūz. et est talis. Vñmus motus sit sū mīmā lineā. sed motus celi est mīm⁹ et linea circularis est mīmā. g sit sū lineā circularē. Pma ps minoris pbat dupl. Primo. quod mot⁹ celi est mēsurā oim aliorū motūz. quod ipse solus ē pñtū regularis et sempiternus. sed mīmū in vnoquoque genere ē mētrū et mēsurā aliorū. Scdo pbat. quod mot⁹ celi est velocissimus g et mīm⁹. pñtia pz ex defintōne huius quod est velocissimus. Scda ps minoris pz. quod ipa sola inter oēs figuras q ab eoz deqz ad idē redeunt caret angulis ad quos lineę. pñcte a medio sunt maiores. et ergo oportet angulos esse maiores figura tali. Et ita oportet celū esse sphericum.

Sumet autē vñqz quis et ex his q circa mēdiū collocatis corporibz hanc fidez. Si enim aq quidē est circa terrā. aer autē circa aquā. ignis autē circa aerē et supiora corpora sū eandē rōez. Continua qdem enim non sunt. tangūt autē hec superficies aut aque spherica est. Nō autē spherico continuū aut motū circa sphericum et ipm tale necessarium est esse. Quare et propter hoc manifestum sit quoniam sphericum est celum. Sed et quod aque superficies talis manifestum suppositione in sumentibz. quod nata est sp fluere aq in magis concavū. cōcavus autem quod centro ppinquius. Ducant igitur ex centro que a. b. et que a. g. et adiungat in qua b. g. ducta igit ad basem a. d. minor est eaz que ex centro. pfundior igitur locus. Quare circūfluet aqua donec vñqz equet. equalis autē his q ex centro q a. e. Itaqz necesse apud eas q ex centro esse aquā tūc enim quiescet. Tangens autē eas q ex centro circularis. Spherica igit aq superficies in qua b. e. g. Qdādem igit sphericus est mund⁹ palā ex his. et quod sū diligentia tornat⁹ sit vt nihil neque chyromiton habeat. sūt neque aliud nihil nobis in oculis apparentiū. ex qbz enim cōstitutiōne accepit nihil sic possibile regularitate suscipe et diligentia vt circularis corporis natura. Manifestū igit quod pportōem hz quēadmodū aq ad terrā et plus sup distantia elementoz.

Minimū pñtia
quod est cōtinuus
alioz.

Motus vñter cōtinuus
ostensum est.

Premittit duas
supposiciones
pma
2a

2a rōe qdā

2a rōe qdā

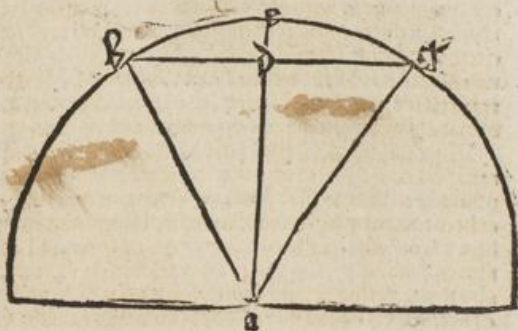
2a rōe qdā

In ista materia pariter philosophus probat celum esse sphericę figure ratione sumpta ex corporibus inferioribus. Dicens quod aliquis potest sumere fidem ad ostendendum celum esse sphericum ex corporibus inferioribus que sunt locata circa medium mundi. quia aqua est circa terram et aer circumdat aquam et ignis aerem. et sic eandem rationem superiora corpora circumdant inferiora. quia illa corpora non sunt continua. sed tangunt se absque interpositione alterius. Ex illis sic arguitur. si aliqua sit spherica oportet aerem esse sphericum. et si aer sit sphericus oportet ignem esse sphericum. et si ignis sit sphericus oportet celum esse sphericum. quia omne tangens sphericum semel se totum est sphericum. Sed aqua semel superficiem convexam est spherica. ergo de primo ad ultimum celum erit sphericum. Minor probatur per duas suppositiones. Prima quod aqua naturaliter est gravitas quare naturaliter semper fluit ad id quod est magis concavum vel magis infimum. Secunda suppositio. illud est magis concavum et magis infimum quod est centro mundi propinquius. Tunc arguitur. si quod medium mundi per a. et ducantur due linee ad duo puncta signata in superficie convexa aque que sunt a. b. et a. g. deinde ducatur linea a puncto b ad punctum g. Et deinde ducatur linea ad medium mundi diuis dens linea g. b. in puncto d. Vel ergo ille tres linee sunt equales aut inequales. Si equales tunc per definitionem circuli sequitur quod linea ducta per extremitates earum erit circularis. et sic superficies convexa aque erit spherica. Si vero una illarum sit brevior tunc punctus eam terminans erit inferior. quia propinquior centro. ergo oportet quod aqua existens in alijs punctis magis distantibus fluat ad illud punctum quousque fiat equalitas hinc inde respectu omnium linearum et sit illud punctum e. Si linea que tangit tres lineas egrediens a centro equalis est circularis. ut probatur in tertio Euclidis. Sequitur ergo quod superficies a qua in qua describitur linea b. e. g. sit spherica. Et hoc intendit demonstrare. et patet inferius ad sensum in figura. Tunc ibi. Quis dicitur igitur? Concludit ex similibus quod mundus sit sphericus. Dicens quod hoc sit manifestum ex predictis tum propter ipsum corpus quod continetur totum mundum. tum etiam propter alia corpora ab eo contenta. Et addit philosophus quod mundus est magis sphericus quam quodcumque corpus factum siue naturaliter siue artificialiter. sicut terra dicitur esse spherica. et tamen habet magnas elevationes montium et concavitates vallium. Etiam in corporibus artificialibus sunt quedam spherica in quibus tamen inveniuntur quedam tumorositates vel depressiones. Sed mundus est semel diligentiam tornatus. id est carens omni tumorositate et concavitate. sicut corpora que diligenter tornantur. Et incantus mundus est tornatus. quod nihil chyrochiton. i. manu laboratum se habeat similiter. nec etiam quodcumque corpus artificiale quod nostris oculis apparet. quia nullum tale habet illam regularitatem. id est uniformitatem et diligentiam per actionem artis quantum ad perfectiones sphericę figure. quia habet corpus celeste quod est naturaliter sphericę figure. Et hoc probat per proportionem partium mundi ad invicem. quia aqua excedens terram non habet illam tumorositatem in superficie quam habet terra. sed est magis regularis in superficie. Et sicut dicendum est de aere qui plus distat a terra quam aqua

Ad. Sphera est corpus solidum una superficie contentum orbis autem de sui ratione habet duas superficies. scilicet concavam et convexam. sed celum habet duas superficies. ergo non erit sphericum. Dicendum quod si spherica et orbis proprie et distincte sumantur. tunc habere illam

differentiam. sed hic non capiuntur distincte. quia sphericum capitur hic pro orbiculari vel circulari. Et quando dicitur. philosophus hic solum probat corpora esse spherica quantum ad concavum. quia sequitur aqua est sphericę figure ergo aer erit sphericę figure semel superficiem concavam. sed non sequitur quod sit sphericę figure semel superficiem convexam et per consequens philosophus non sufficienter probat illa corpora esse spherica. Dicendum semel Simplicium ut recitat sanctus Thomas. quod Aristoteles sufficienter utrumque probat quod enim superficies concava aeris sit spherica. probatur quia superficies convexa aque est spherica. Sed quod superficies aeris convexa sit spherica pariter eodem modo sicut de aqua. quia scilicet omnes partes eius equaliter concurrunt ad suum locum. Et ita similiter dicendum est de alijs. et patet manifeste de superficie convexa ignis. quia illa continuatur cum sphaera lune. et simul revolvitur cum ea. ut patet manifeste ex motu stelle comete.

Ad. Figura spherica est minima cuius sit prima omnium figurarum. ergo non erit proportionata celo cum celum sit maximum et omnium contentum. Dicendum quod figura spherica est minima in occupando locum. sed est maxima in continendo quare. celo est convenientissima quod omnia continet

Quoniam autem est dupliciter in circulo moveri. puta ab a. hunc quidem ad b. hunc ad g. Quod igitur non sunt contrarii isti prius dictus est. Sed et si nihil ut contingit neque a casu evenit in sempiternis esse. celum autem sempiternum. et circulatio propter quam quidem causam ad alteram fertur. sed non ad alteram. Necesse enim et hoc aut principium. aut esse ipsis principium. Forte quidem igitur de quibusdam enunciare aliquid reprobare et de omnibus pretermittere nihil. Forsitan utique videbitur esse signum aut multe stulticie. aut multe promptitudinis. Non tamen iustum quidem omnes similiter increpare. sed videre oportet causam dicendi que est. Adhuc autem qualiter habes in credendo per se huius non modo aut infirmum? Certiores quidem de igitur necessitates quoniam quod attingit tunc gratiam habere oportet inveniri

Secundus

De celo

entibus. Hunc autem quod videtur dicendum Si enim natura semper facit contingentium quod optimū est autem quemadmodum earum que in rectum lationū. que ad superiorē locum honorabilior. diuiniore enim locus qui sursum eo quod deorsum. eodem modo et qui ad anterius eo quod ad posterius se habet siquidem et ad dextrum et sinistram et quem admodum dictum est prius. et testificatur etiam dicta dubitatio. quoniam habet prius et posterius. Hec enim causa soluit dubitationē. si enim habet ut contingit optime. hec utique erit causa dicti. Optimū enim moueri simpliciter motum et incessabilem. et hunc ad honorabilius

Id est quatuor capitulum. in quo prius determinat de his que pertinent ad motum eius. Et diuidit in duas partes. In prima determinat de modo motus. In secunda de vni-
formitate motus celestis. ibi. De motu autem ipsius. Circa primum etiam facit. quod primo ponit quidam ex quibus oritur dubitatio. Dicitur primo quod contingit aliquid dupliciter moueri per aliquid quod circuli. vno modo ab a ad b. secundo ab a ad g. Et hoc erit manifestum si punctus a signet in aliquo circulo et ab eo du-
cat diametrum et in superiori semicirculo signet punctus b et in inferiori punctus g. tunc contingit dupliciter moueri per hunc circulum ut patuit. Secundo ponit prius quod isti duo mo-
di non sunt contrarii. sicut dictum est in primo libro. quod si essent con-
trarii tunc oporteret quod conuenirent naturis contrariis mo-
bilium. ita quod unus attribueretur vni mobili et alius contrario. Tunc ibi. Sed et si nihil prius secundo mouet vna dubi-
tatione. et cum hoc remouet vna cauillationem. Dicitur ergo primo quod est manifestum ex primis quod in sempiterno nihil ac-
cidit contingenter aut casualiter. sed celum est sempiternum simi-
liter et motus eius. Ergo rationabiliter queritur propter quam cau-
sam celum mouet versus vnam partem. et non versus alias puta
ab oriente versus superius hemispherium. et non versus inferius.
quod necesse est quod hoc sit vni principium non habens causam vel
quod ipius sit aliqua causa vel aliquid principium prius sicut etiam
huius quod celum est spherice figure est aliquid causa. quod scilicet prior
corpori debet prior figura. Tunc ibi. Forte quidam igitur. Soluit
vnam cauillationem. quod aliquis forte diceret quod retare
de omnibus enumerare et nihil premittere est signum aut
multe stulticie aut multe promptitudinis. id est presumptionis.
Dicitur prius quod non est iustum omnes simpliciter increpare. sed oportet
videre que sit eorum causa dicendi et qualiter se habeant in
credendis. Oportet enim primo videre an hoc faciant ex amo-
re veritatis aut ad offensionem sapientie. Secundo oportet
considerare quo modo se habeat aliquid in credendo. vtrum scilicet
habeat debilem certitudinem secundum eodem modum hominum. vel
vtrum firmitus et certius cognoscat supra eodem modum ho-
minum quia si aliquis tali modo cognoscat oportet illi magis
reddere gratias quam increpare. Tunc ibi. Nunc autem prius
tercio soluit illam dubitationem. Dicens quod rationabile vide-
tur. et si non sit adeo certum celum moueri versus vnam par-
tem. scilicet ad anteriorem. Probat. quia inter ea que contingit
fieri. natura semper facit id quod est optimū. quia ipsa mota est
a primo principio. quod est essentia bonitatis. sed est melius
celum moueri ad anteriorem partem. ergo. Vnde pro-
bat. quia sicut in moribus rectis motus sursum est dig-

nior omnibus alijs. eo quod locus sursum est dignior sicut patet
de homine. ita similiter in moribus circularibus ille est hono-
rabilior qui est versus partem anteriorem. quia pars ante-
rior est dignior posteriori. sicut etiam dextrum est dignius si-
nistro. sicut supra dictum est. Et ergo hec dubitatio testifi-
cat quod in celo sit ante et retro. de quibus tamen superius nulla
fecit mentionem. Et hec distinctio anterioris et posterioris
soluit dictam dubitationem

Ar. Philosophus superius assignauit distinctio-
nem partium celi ex principio motus. quia motus celi
videtur incipere ab vna parte determinata et non ab alia.
Hic vero assignat rationem illius motus ex distinctio-
ne partium celi. ergo videtur quod ille processus sit circularis. Dis-
cendum secundum doctorem sanctum quod distinctio partium celi est cau-
sa quod motus celi incipiat ab hac parte et non ab alia. scilicet mo-
tus incipere ab vna parte et non ab alia est signum distinctio-
nis partium celi. sed causa illius distinctio-
nis est virtus anime mouentis celum attributa diuersis partibus celi. Si
ergo signum ad causam reducat nulla erit circularis. Sicut
in simili probamus eorum moueri per motum vene pulsantis. sed
si queratur. que sit causa motus vene pulsantis. dicitur quod
hoc est propter motum cordis.

Ar. Motus celi est versus vnam partem. ergo potest
etiam quandoque esse versus aliam. Tenet consequen-
tia. quia si vnum contrarium sit in natura et reliquum. Dicitur
dum quod illi motus in diuersis partibus circuli non sunt contra-
rii. sed habent modum oppositorum secundum quid

Ar. In perpetuis non est assignanda causa. sed motus
celi est perpetuus. ergo ipius non erit aliqua ratio-
nabilis causa. Dicitur quod in primo sempiterno quod
est sempiternum per essentiam non est aliqua causa querenda.
tamen his que sunt sempiterna per participationem sicut est
motus celi potest inquiri causa

De motu autem ipsius quod regularis est et non irre-
gularis. deinceps utique dictis erit pertransire. **Capitulum secundum**
Dico autem hoc de primo celo et de prima latione.
In his enim que de subiectis plures iam lationes con-
ueniunt in vnum. Si enim irregulariter mouebitur
manifestum quod intensio erit et virtus et remissio.
Omnis enim irregularis latio et remissionem habet
et intensionem et virtutem. virtus autem est. aut unde
fertur. aut quo aut circa medium. puta forte. his
quidem secundum naturam quo feruntur. his autem qui propter
naturam. Unde pietatis autem circa medium puta for-
te his que secundum naturam ad quod feruntur his autem que
preter naturam circulationis autem non est neque vnum
neque quo. neque medium neque enim principium neque fi-
nis. neque medium ipsius est simpliciter. Tempore enim
sempiterno et longitudine simul ducta et infran-
gibilis. Quare si non virtus ipsius lationis. ne-
que irregularitas erit. Irregularitas enim sit pro-
pter remissionem et intensionem. **Motus celi**

Ista est secunda pars huius capituli in qua prius determi-
nat de vni-
formitate motus celi. Dicitur quod post predictam

Non facit de quibus
nec quod melius est

Longius est de mobili
et de quibusque dubi-
tationibus

et quod idem quod
et quod idem quod
et quod idem quod

Mouet quodammodo

Remouet vnum
dubium

Soluit quodammodo

Capitulum secundum
latus
vni-
formi-
tatis
motus
celi

breuiter dñm est de motu celi ostendendo scz qd est regularis et sp̄ vniformē velocitatē hñs z nūq̄ irregularis. Et h̄ dñ intelligi de p̄mo celo et de p̄mo motu scz diurno. qz in tali motu nulla est irregularitas. neq̄ fm̄ p̄tate neq̄ fm̄ appentia sicut tñ apparz in motibz planetarū qd sunt sub illo. qz in planetis p̄les mor̄ cōueniūt ad mouendū vnum corpus. Vel fm̄ diuersas sphaeras voluentes z reuoluentes sicut dicebant astrologi tempore Aristotelis. Vel fm̄ motus ecētricorum z epiciclorum fm̄ modum astrologos. qz motus planetarum quandoq̄ apparent directi. quandoq̄ retrogradi. z qñ qd stationarij. sed tñ fm̄ veritatem nullus motus in celo est irregularis. Et hoc pbat Aristoteles quatuor rationibus. quaz p̄ma sumitur ex forma motus circularis. Et est talis. si motus celi esset irregularis. sequeretur qd in celo esset intensio. id est augmentū velocitatis. vel virtus. id est summū velocitatis. aut remissio id est diminutio velocitatis. qz om̄is motus irregularis habet illa tria. id est aliqua illorū trium. quia habz duo illorum. vt dicit doctor. z ergo om̄is debet capi collectivē. Sed nullū istorū est in celo. igitur zc. Hinc patet induciue. qz intensio velocitatis accidit in p̄ncipio mor̄ vt in motu violento. vel in fine vt in naturali vel in medio. vt in motu p̄iecto. id est animalij. vt dicit Simplicius qui est quasi ad latus sicut mor̄ p̄iecto. et sic suo modo dicendū est de remissione z virtute. sz in motu celi nō est p̄ncipium mediū vel finis neq̄ fm̄ duratiōem cum sit sempiternus. neq̄ fm̄ magnitudinē cū sit circularis et supra magnitudinē circularē que est infragibilis. id est non diuisa in actu quare in ipa non potest actu designari p̄ncipium et finis.

Queris Vtq̄ ad saluandū ea que apparēt in moribus planetarū sint in celo ponendi circuli ecētrici z epicicli. Pro r̄sione considerandum est qd circulus cōcentricus dicitur cuius centrum est idem cū centro mundi. Et dicit a con quod est simul et centrum. Sed circulus ecētricus est qui continet centrum mundi. habens tamē suū centrū extra centrum mundi. Et dicitur ab e quod est extra z centrum. Et tales ecētrici sunt triplices. Nam quidam sunt ecētrici fm̄ superficiē concuam tantū. alij fm̄ superficie conuexam. et t̄cij fm̄ vtrāq̄. Unde ecētricus fm̄ vtrāq̄ superficie dicitur circulus deferens corpus planete et mouetur ad motum eius. Et pars circuli ecētrici magis distās a centro mūdi vocat̄ aux. i. eleuatio. sed pars opposita dicitur oppositū augis z portiones intermedie dicuntur stationes. Sed epiciclus est idem qd paruius circulus nō continens centrū mūdi. sed est in circūferētia circuli deferentis vbi habz suū centrū. Et dñ ab epi quod est supra. z circulus quasi supra circulū existens in cuius circūferētia mouet corpus planete. Unde in tali circulo describunt quatuor puncta imaginando duas lineas procedentes a centro mundi p̄cludētes illum circulū. vna versus orientē alia versus occidentē. Et punctū tangens lineā versus orientem dicitur statio prima sed punctum sibi oppositum est statio scda. et planeta existens in illis duobus punctis dicitur stationarius. Sed arcus superior interceptus inter illas duas lineas dicitur directio z planeta in eo existēs dicitur directionarius. arcus vero inferior dī-

ctur retrogradatio et planeta in eo existens dicitur retrogradus. ¶ Tunc dicendū ad quesitū p̄mo qd ad saluandū diuersitatē in motibus planetarū necessarium est ponere circulos ecētricos. Probat̄ur duabz suppositionibz. Prima. quilibet planeta semp̄ mouetur vniformiter et regulariter. Scda. duo signa zodiaci sunt equalis longitudinis. Et his sic arguitur. Expertū est vñū planetam citius transire vnum signū q̄ aliud. sz hoc nō pot saluari ppter hoc qd citius moueatur sub vno q̄ sub alio. quia esset contra p̄mam suppositionem. Nec potest saluari ppter maiorem longitudinem vnius signi q̄ alterius. quia esset contra scdam suppositionem. ergo est necesse qd saluetur propter hoc qd deferens habet maiorem distantiam sub vno signo q̄ sub alio. et hoc non potest fieri nisi deferens sit ecētricus. ergo necessarium est ponendi circuli ecētrici iuxta imaginatiōem superius tractam. Secundo dicendū qd necessarium est planetarū moueri in circulis epiciclis. Probat̄ur per duas suppositiones. Prima. idem signū nō est maius seip̄o in vno tempore q̄ in alio. Secunda planeta eque velociter mouetur in vno tempore sicut in alio. Et his sic arguitur. Compertum est per experientia qd idem planeta citius pertransit idem signū in vno tempore q̄ in alio. Et hoc nō potest fieri nisi quia in deferente est quidam paruus circulus in quo planeta mouetur contra motū deferentis. et talis motus est motus epicicli. ergo zc. Et hec om̄ia patent infra sensibilibz in figura.

Notandū Vñ nō est explicite de mente Aristotelis et eius cōmentatoris. nec est de mente astrologorū qui fuerunt tempore Aristotelis qd sint ponendi circuli ecētrici et epicicli. sed est magis fm̄ eos error in phisica sicut manifeste patet in duodecimo metaphisice. Moderni tamē astrologi sicut Ptolomeus z alij posteriores simpliciter concludunt z probant tales circulos necessario fore ponēdos. Est tamē veniū qd Aristoteles quodāmodo implicite videtur hos circulos ponere. quia dixit superius qd in his que subtrus sunt. id est in planetis plures motus conueniunt ad mouendū vnum corpus vbi p̄ plures res motus intelligi possunt motus in epiciclis et ecētriciis. Dicit etiam Aristoteles superius in capitulo de differentiis positionū aliter debere sumi differentiās positionum in motu p̄mi mobilis z aliter in motu planetarum. imo recte opposito modo in quibus verbis vtrūque ponit motus in epiciclis et ecētriciis.

Ar. Oculum est corpus simplex z vnius forme. ergo etiam erit vnius figure. Tenet p̄sequentia quia figura insequitur determinate formam. Et per cōsequens in celo nō poterint poni circuli ecētrici z epicicli. Et confirmatur. quia si illicirculi ponerentur nō videretur qualiter sumi deberent differentiē positionū in celo. Ad p̄mum dñm qd bene concludit de p̄mo celo et de p̄ma latrone. sed in latronibz inferioribus necessario ponitur talis diuersitas. vt patet ex dictis. Vel dicendū qd licet vnus orbis inferior sit vñū figure fm̄ genus. possunt tamen figure diuersificari fm̄ speciem. sicut etiam dicimus vnam partem celi esse densā z alia luminosā. Ad p̄firmatiōem dicitur qd differentiē positionum in quolibet orbe debent accipi in ordine ad p̄mum centrum et in ordine ad motum factum super

Secundus

propterea polus. et non super polis communibus. Et isto modo debet etiam accipi deorsum respectu vnus circuli. sed tamen simpliciter loquendo deorsum in vniuerso debet accipi in ordine ad totum celum. et in vno celo in ordine ad vnum orbem intelligi. quia celum est vnus et vnica superficies extremale est concentricum. et similiter quod licet orbis licet est aliquam superficiem partialem partem vnus orbis habeat centrum distinctum a centro mundi.

¶ Si ponerentur huiusmodi circuli. vel sequeretur vacuum vel penetratio corporum. si consequens est impossibile. ergo et antecedens Sequela probatur. quia quando pars gibbosa eccentrici accedens ad locum partis constrictae. tunc esset penetratio corporum. Sed quando pars constricta accederet ad locum partis gibbosae. tunc causaretur vacuum. ut possit in figura latius ostendi. Et confirmatur. quia de talibus Aristoteles nullam fecit mentionem. vel ergo non sunt ponendi. vel si sunt Aristoteles erit diminutus. ¶ Dicendum quod neutrum inconuenientium sequitur. quia centrum deferentis eccentrici ponitur extra centrum mundi. circa quod circuli eccentrici mouentur tali proportione quod nunquam pars magis eleuata venit contra partem depressam. nec vnus aut vnus circuli venit contra oppositum augis alterius Sed Alterius (licet minus bene) in huiusmodi circulos ponit corpus rarefactibile et condensabile. Ad confirmationem quid sit dicendum patet ex notabili. quia fortassis tempore Aristotelis illi motus non erant plene inuenti. et ergo de eis nullam fecit explicam mentionem.

¶ Ad saluandum ea que apparent in soleno oportet ponere epiciclum ut volunt astrologi. ergo nec in alijs planetis poni debent. quia eadem videtur esse ratio. Etiam luna non dicitur stationaria nec retrograda. ergo videtur quod in corpore lune non sit ponendus epiciclus. ¶ Dicendum quod sol est nobilissimus planetarum. et ideo in eo est minor diuersitas motuum. propter quod in eius orbe non ponitur epiciclus. Sed de luna dicitur quod ipsa vtrique interdum est stationaria et interdum retrograda. sed quia celeriter mouetur propter eius celeritatem motus ille non videtur pati stationem vel retrogradationem. ¶ Et quando dicitur. si in corpore lune poneretur epiciclus. sequeretur quod macula lune deberet quandoque apparere versa. quod tamen nunquam visum est. Sequela probatur. quia motus epicicli faceret partem superiorem ad inferiorem descendere. Dicendum quod corpus lune mouetur contra motum epicicli. et propter illum motum saluat idem ordo et eadem proportio in ista macula.

¶ Sequitur figura

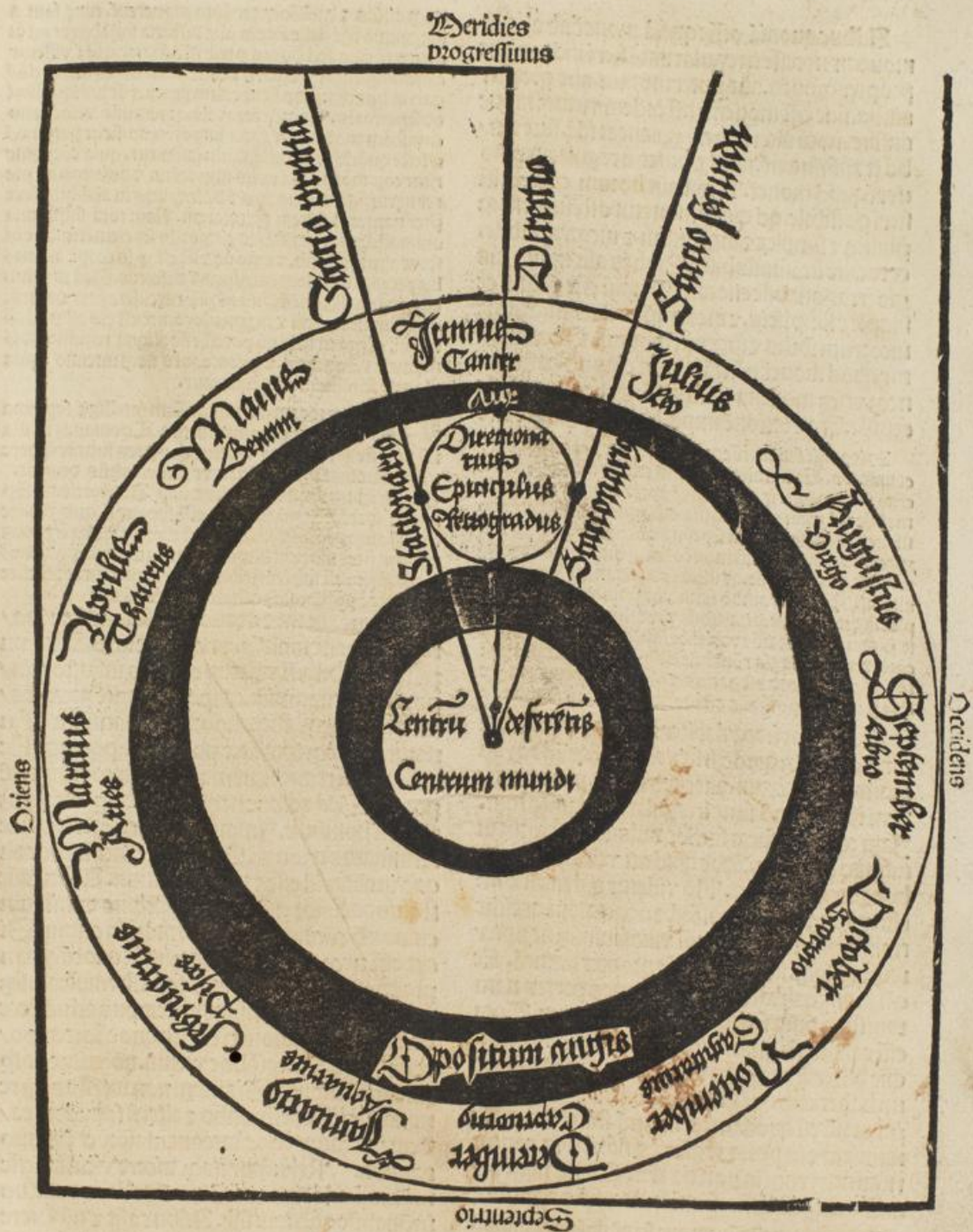

Figura de epicyclis & eccentricis

Adbuc quoniam omne quod mouetur ab aliquo mouetur necesse irregularitatem fieri motus. aut propter mouens. aut propter motum. aut propter ambo. siue enim mouens non eadem virtute moueat: siue motum alterat et non permaneat idem. siue ambo transmutentur. nihil prohibet irregulariter moueri quod mouetur. Nihil autem horum circa celum fieri possibile. quod quidem mouetur ostensum est. quod primum et simplex et ingenitum et incorruptibile. et totaliter intransmutabile. Mouens autem multo magis irrationabile esset tale. Primum enim primum. et simplex simpliciter. et incorruptibile et ingenitum incorruptibilis et ingeniti motuum. Quoniam igitur quod mouetur non transmutatur corpus existens. neque utique mouens transmutabitur incorruptibile existens. quare et ratione impossibile irregulariter esse

Hic ponitur secunda ratio que sumitur ex parte mouentis et mobilis. Et est talis. si motus celi esset irregularis vel ergo illa irregularitas causaretur propter mouens aut propter mobile vel propter utrumque. quia omne quod mouetur ab alio mouetur. ut ostensum est in septimo et octauo philosophico. Non propter mouens. quia primum mouens semper mouet eadem virtute. Nec propter mobile. quia illud semper manet idem nec unquam alteratur. Nec propter ambo simul. quia primum mobile est simplex ingenitum et incorruptibile et totaliter intransmutabile saltem transmutatione variante substantiam et virtutem eius. et multo magis rationabile est quod motor sit talis rationis. quia mouens est potius et perfectius moro. Ex quo patet quod impossibile est motum celi esse irregulare

Etenim si fiat irregulariter aut tota transmutatur. et quandoque quidem sit velocius. quandoque autem tardior iterum. aut partes ipsius. partes quidem ipsius quod non sunt irregulares manifestum. Jam enim utique facta fuisset distantia astroz in infinito tempore. Hoc quidem velocius moto hoc autem tardius. Non videtur autem nihil huius aliter elongationibus. sed et neque totam accidit transmutari. remissio enim uniuscuiusque sit propter impotentiam. impotentia autem propter naturam. Et enim in animalibus impotentia omnes preter naturam sunt. puta senectus et decrementum. Tota enim consistencia animalium forte ex talibus constat. que differunt propriis locis. nulla enim partium ipsius habet eam que ipsius regionem. Si igitur in primis non est quod preter naturam. simplicia enim et immixta et in propria regione et nihil ipsis contrarium neque utique in potentia erit. Quare neque remissio neque intensio. si enim intensio et remissio.

Hic ponitur tertia ratio que sumitur solam ex parte mobilis. Et est talis. si motus celi irregulariter pagaretur. vel illa irregularitas fieret in partibus celi puta in stellis fixis aut in toto celo. Non in partibus. quia si partes celi quan-

doque citius et quandoque tardius mouerentur. tunc iam a longinquo tempore stelle fixe in alia distantia se haberent ad invicem quod prius. sed huius contrarium apparet. quia videtur eandem figuram perseruare et eodem modo ab invicem elongari in hoc tempore. sicut etiam inuenerunt antiquissimi observatores. Nec in toto celo. quia remissio velocitatis cuiuscunque mobilis fit propter impotentiam. sicut patet manifeste quandoque corpora aialium lassantur. quia tunc remittitur eorum motus. sed omnis impotentia et defectus est preter naturam. sicut senectus et decrepitas in animalibus sunt preter naturam saltem particularem. Nam tota substantia animalis constat ex talibus corporibus scilicet elementis. que distant a propriis locis. et ergo necesse est quod in corpore animalis accidat quandoque corruptio et defectus. Sed in primis corporibus scilicet celestibus nihil potest accidere preter naturam. quia sunt simplicia et in proprio loco. nec est eis aliquid contrarium. Ergo in ipsis non potest esse aliqua remissio. id est diminutio velocitatis. et per consequens neque intensio. quia illa duo se invicem consequuntur.

¶ Per totam celi mutationem intelligitur suprema sphaera ut exponit sanctus Thomas. scilicet in illa non sunt stelle fixe. ergo videtur quod per se suprema sphaera non possint intelligi stelle fixe. ut tamen philosophus deducit. Quod dicitur in doctoris sancti. quod Aristoteles hoc supponit sphaeram stellarum fixarum esse supremam. quia tempore suo nodum deprehensum erat quod stelle fixe haberent proprios motum preter motum diurnum. et ideo attribuit primum motum. scilicet diurnum sphaere stellarum fixarum quasi proprium ei. et huic dicto posteriores astrologi tradidit.

Adbuc autem et irrationabile infinito tempore potens esse mouens. et rursus alio infinito tempore preter naturam. ut impotentia autem preter naturam. neque equaliter impotens preter naturam et finem naturam. neque totum iter potens et impotens. Necesse autem si remittitur iter motus infinito remitti tempore. Sed adhuc neque interdiu semper aut iterum remitti possibile. Infinitus enim utique erit et inde terminatus iter. Omne autem dicimus ex aliquo in aliquo id esse et determinatum. Adhuc autem si quis accipiat esse aliquod tempus minimum cuius non contingit in minori moueri celum. Si autem enim neque cytharisare neque ire in quocunque tempore possibile non utique erit. sed est uniuscuiusque actus determinatum minimum tempus ad non excedere. Sic neque moueri celum in quocunque tempore possibile. Si igitur hoc verum. non utique erit intensio lationis. Si autem non intensio neque remissio similiter enim ambo et alterum siquidem eadem interdiu velocitate aut maiori et infinito tempore. Relinquitur itaque dicere vicissim esse motum ad velocius et tardius. Hoc autem penitus irrationabile et fictioni simile. Adhuc autem et non latere in his rationabilibus. sensibilibus enim iuxta innicez posita. Quod igitur unum et solum est celum.

Seda 20

2a ratio est motus celi irregularis et in irregularibus et in partibus celi et in toto celo. Non in partibus. quia si partes celi quan-

Contra
si partes celi
quantum ad
motum sunt
irregulariter
mouentur

et istud ingenitū z sempiternū. adhuc at mo/
tum regulariter. intantū nobis dictū sit.

Hic ponit quartā rōem que sumit ex parte mouētis
et pcedit p quā dā diuisione. Si em in motu celi esset
intēso z remissio. vel ergo in infinito tpe intēderet pū
us. z postea in infinito tēpore remitteret aut eōuerso
vel semp intēderet. Semp remitteret. aut vicissim intē/
deret z remitteret. Sed quod dicit illoz triū est impos/
sibile. ergo impossibile est q in motu celi sit intēso z re/
missio. Prīmū pbat dupl'r esse impossibile. Prīmū. qz
nihil videt esse pter naturā in infinito tēpore. sed impos/
sibile a qua sit remissio est pter naturā. vt habitus est. er/
go est impossibile q aliqd in infinito tēpore sit impotēs
Secūdo. pbat. qz nūq in equali tēpore videtur esse fin
naturā z pter naturā potēs z impotēs. quia qd est pter
naturā est in paucioribz. Secūdu etiā pbat du/
pl'r. ibi. Sed adhuc Prīmū. qz si sic motus celi esset infi/
nitus z indeterminatus. qd parz esse falsum. nā omnis
motus est ex aliquo in aliquid. vt probat sexto phisico
rum. ergo necesse est q sit determinatus. Secūdo. pbat
quia aliqd potest accipere aliquod tēpus minimū in quo
celū mouet. ita q in minorē ipm nō contingit moueri. cū
quelibet actio habeat determinatū tēpus quod nō tran/
scendit. sicut parz de cytharisare z ambulare. sed in tali
tēpore minimū nō intēditur. ergo nec potest remitti. cū
eadem rō sit de vno z de altero. Terciū scz q sit impos/
sibile motū celi vicissim intēdi z remitti sūt dupl'r pbat.
ibi. Relinquitur itaqz. Prīmū qz hoc dicere videt peni/
tus irrōnabile esse z simile fictioni. cū nulla rō illius vi/
cissitudinis assignari possit. Secūdo. qz talis diuersi/
tas in motu celi non lateret. opposita em iuxta se posita
magis sentiuntur. z tamen nihil tale pcpimus. Ultimo
aut. qz hic finit suam p'dictatōem de toto celo epilogat
dices. q intantū sit nobis dictus q sit tū vnū celū. z q
sit ingenitū z sempiternū. z q regulariter moueat.

Querit Utū motus pmi celi sit vniformis
et regularis. ¶ Pro respōsione consi/
derandum est pmo. q aliq poluerit dñitiam inter mo/
tum vniformē z regularē. quia vniformitas sumit fm p/
tes mobilis. quādo scz oēs ptes equali velocitate mo/
uent. quare illi dixerūt nullum corpus sphericum vnifor/
miter moueri. Sed regularitas sumit fm tempus quā/
do scz est equalitas motus in toto tempore. Sz de hac
dñia phs nullam facit mentionē. quia motum regula/
rem vocat cuius nō intēdit neqz remittitur velocitas
sed in omni parte temporis est eque velox. ¶ Secūdo
considerandū q in celo quantū ad propositum sufficit
duo inueniuntur motus. vnus qui dicitur p'mus. z appel/
latur diurnus. z ille cōuenit p'mo celo p naturam. et fit
ab oriente in occidēs circa polos mundi. Alius est mo/
tus qui inuenitur in inferioribus spheris fm naturam
ppriam. z fit ab occidente in oriēs circa polos orbis sig/
norum. Et qūis de quolibet horum motū possit que/
stio intelligi. tamē phs in textu loquitur de p'ma latōe
¶ Tunc dicendū est q motus pmi celi est vniformis z
regularis. id est equalis velocitatis in pncipio. medio. z
fine. vt probatum est supra in textu quattuor rōnibus.
Et ita similiter dicendum est de moribus inferiorum
orbium. qūis in illis appareat quedā irregularitas. sz
tamen nō est quando saltem comparantur ad ppriā cen/
tra z ad proprias causas mouentes.

Notandū Irregularitas potest alicui
puenire ex duobus. Prīmū ex
difformitate z indispositōe cause mouentis. Secūdo
ex difformitate z indispositōe mobilis. Et ergo motus
irregularis dicitur qui pter indispositōem mouentis et
mobilis est velocior in pncipio. vt parz de motu violen/
to. vel in medio vt parz in moris motu pgressiuo. vel in
fine sicut in motu grauium z leuiū. Et ppositus mo/
tus regularis dicitur qui est equalis velocitatis in pnci/
pio medio z fine.

Ad Contra suppositum. Causa potēs pducere
suū effectum sine motu nō producit eū p mo/
tum. sed celum potest producere suos effectus sine mo/
tu. ergo nō est necesse in celo esse motum. Sinor pbat
quia celum est p'ma causa. ¶ Dicendū q duplex est p/
ma causa. quedā est p'ma causa simpliciter que agit per
essentiam. z de illa cōceditur q potest effectū producere
sine motu. Alia est p'ma causa p'ma fm quid. sū gene/
re corporum naturaliter agentū. z talis nō potest pro/
ducere suos effectus in istis inferioribus nisi p motū

Ad Omnis motus naturalis est velocior in fine
q in pncipio. sed motus celi est naturalis. igitur
zē. ¶ Dicendū q duplex est motus naturalis. Vnū
est circularis simplex. z talis nō est velocior in fine q in
pncipio. Alius est motus naturalis rectus. z tal' quā/
do fit in medio vniformis est velocior in fine q in pncipio
nō tamen pter hoc est irregularis. Dicitur notāter (quā/
do fit in medio vniformis) quia si mediū nō esset vnifor/
me. sed in fine maioris resistētie. tunc possibile esset talē
motum esse tardiorē in fine q in pncipio. ¶ Et si que/
ratur de causa illius velocitatis. Dicendū q est ista.
quia vnūquodq quāto est finit p'pinqūus tanto tendit
fortius in illū finem. sed terminus motus naturalis res/
cti est finis ipius mobilis. igitur mobile quāto est p'pinqū/
ius suo loco. tanto fortius tendit in suū locum. Est
tamen verū q in illa p'pinqūitate ipi mobili nō additur
aliqua virtus. sed solū quidā conatus naturalis ipius
virtutis. Etiam virtus attractiua loci tanto magis at/
trahit quāto corpus locabile in eo est sibi p'pinqūus ex
eodem fundamento. Sicut in simili magnes tanto velo/
cius attrahit ferrū quanto sibi est p'pinqūus

Ad Una pars celivelocius mouetur q alia. ergo
motus celi erit velocior in vna pre q in alia.
et p consequēs nō est regularis. Antecedens pbat. quia
partes p'pinqūiores polis tardius mouent distantiori/
bus a polis. quia partes distantiores in equali tempore
describūt maiore circulum. z partes iuxta polos minore
¶ Dicendū q illud nō impedit regularitatem motus
quia est equalis velocitas totius motus celi p totū tē/
pus. Etia p'pinqūis sphere nō puenit motus fm se. eo q
nō hāter actum propriū. z ideo nec eis puenit veloci/
tas vel tarditas.

Ad In motibz planetarū accidit variatio veloci/
tatis. p'z qz planeta qūqz est directus. qūqz re/
trogradus. z qūqz stationari. z p' tātō qūz citius exit
vnū signū q aliud. ¶ Odm q licz in motibz planetarū
appareat qdā irregularitas ppter cās sup'ius assignas.
tū in veritate ibi nulla ē irregularitas. qz qlibet mor' ro/
tal' alicui' orb est regularis in pparōe z p'pōtione ad suū
ppriū cētū. licz videat irregularis ad cētū mūdi.

Irregularis
Motus
Regularis

inexistente necesse est lata illa incallescere.

Et hac maxime cui sol erat infusus. propter quod approximante ipso et oriente et sup nos existente generatur calor. Ex quidem igitur neq ignea sunt neq in igne feruntur. tantu nobis dictum sit de ipsis

Hic philosophus excludit quandā objectionem. quidam enim opinabantur stellas esse de natura ignis. sic argumentantes. Esse calidum et luminosum videtur esse proprium ignis. sed stelle calefaciunt et illuminant. ergo videtur qd sint de natura ignis. Respondet philosophus qd calor et lumen generantur a stellis per quandā contritionem siue confractionem aeris ex motu eorum et non propter hoc qd sint ignea. Probat dupliciter. Primo quia motus astrorum natus est igne ligna lapides et ferrum. ergo rationalius est qd ignis cuius est sibi propinquior. Secundo probat a signo vel a simili. quia sagitte plumbree velociter moventur et igne propter motum earum. ergo signum est qd in aere calefit calor ex motu astrorum. Est tamen differentia exempli inducti ad propositum. quia sagitte calefiunt. sed hoc non accidit in stellis. quia stelle non moventur per aere. sed in propria sphaera que est separata ab aere et non est susceptiva peregrine impressionis. Sed aer qui est sub sphaera corporis circulariter moti necessario calefit per motum sphaere. quia ex motu sphaere non solum movetur ignis. sed etiam aer vsq ad istum aerem qui continetur infra montes. ut manifeste apparet ex motu stellarum comatarum. sicut dicitur in primo meteororum.

Tunc ibi (Et hoc maxime) Respondet vni tacite questione. Posset enim aliquis dicere. si per motum sphaere celestis aer inferior ignitur cum ipsa sphaera celestis continue moueatur. videtur sequi qd semper debeat esse equalis calor in aere scilicet in estate et hyeme in nocte et die. cuius tamen contrarium videmus. Respondet philosophus qd celum maxime igne per motum illius sphaere cui sol est infusus. Et ideo generatur calor propter propinquitatem solis ad nos. dupliciter. vno modo scilicet qd per suum ortum ascendit ad nostrum hemispherium superius. Alio modo inqum accedit ad summitatem capitum nostrorum. Sicut enim est maior calor in die qd in nocte. ita etiam est maior calor in meridie qd in mane. Ultimo concludit epilogando. tantu distans esse de stellis qd neq sunt ignee nature neq etiam feruntur in corpore igneo. sed supra sphaeram ignis in sphaera celestibus.

Queritur Et qua natura contingat motui habere virtutem ignendi. Ad hoc respondet Averrois in suo commento qd proprium sit calidi esse mobile. et ideo cum aliquid actu mouetur fit etiam actu calidum. Sed hoc non videtur esse verum. Tum primo. quia moueri non est proprium calidi. sed cuiuslibet corporis naturalis. nam corpora existentia extra sua loca mouentur ad illa. Tum secundo. quia posterius non est causa prioris si ergo moueri sit proprium calidi magis erit calor causa motus qd e converso. Et ergo dicendum cum doctore sancto qd hoc est ex eo. quia motus localis est primus motuum. ut probatur octavo philosophorum. sed primu in quolibet genere est causa eorum que sunt post in eodem genere. ergo et. Et quia motus alterationis est primus inter alios motus et prima alteratio est calefactio. quia alteratio fm omne

alias qualitates causatur ex alteratione quatuor qualitarum primarum inter quas due actiue. scilicet calidum et frigidum sunt priores passiuis scilicet humido et secco. calidum autem est prius frigidum. sicut forma priuatione. Sequitur qd motus localis ex virtute motus celestis qd est primus localium motuum erit causa caloris. Et hoc est qd dicitur Aristoteles in textu qd ex latitudine est motu astrorum causa tur in aere attrito tanq in subiecto susceptio calor et lumen

Notandum duplex est causa caloris generati in istis inferioribus ex corporibus celestibus. vna causa motus. ut patet ex immediate dictis. non tamen est intelligendum vt de sancto Thomas qd motus contritio vel confractione corporis celestis et aeris sit causa caloris. sed solum motus aeris causatus ex superiori motu corporis celestis. Secunda causa calefactionis corporum inferiorum ab astris et precipue a sole est lumen quod habet virtutem calefaciendi inqum est qd actiue primi alterantis scilicet celis. et qd directe causat qualitatem primam inferiorum corporum. que est calor. Et quia hec qualitas. scilicet lumen magis abundat in sole. Inde est qd est maxime potens ad calefaciendum. Sed alia corpora celestia hoc habent inqum participant de lumine quod est vniuersalis virtus actiua celestium corporum. Et ergo dicit Aristoteles in libro de partibus animalium qd noctes plenilunii sunt calidiores. quare etiam tunc quidam pisces mouentur ad superficiem aque.

Arguitur Aristoteles dicit qd ex motu stellarum generetur calor et lumen. et tamen hoc solum manifestat de calore et non de lumine. ergo videtur qd sua determinatio sit insufficiens. Dicendum fm Alexandru qd illud quod pertinet ad lumen philosophus reuertit ad librum de anima. vbi dicit qd lumen non est proprium ignis. sed est aliquid commune sibi et superiori corpori. Quia tamen philosophus hic dicit qd vtriusq foris. scilicet tam calor qd lumen generetur ex contritione aeris. Ideo melius dicendum est cum nostro doctore sancto. qd Aristoteles hic vtriusq manifestat qd hoc qd ostendit qd ex motu superiorum igniunt inferiora corpora. sed in igne inuenitur calor et lumen. Et quando dicitur. astra ex suis naturis sunt entia lucida. ergo videtur qd ex sua natura causent lumen et non per motum ipsorum. Dicendum qd astra per motum suum causant lumen ignis. sed aliud lumen in corporibus reperiunt causant inqum sunt actiua lucida et inqum lux est qualitas primi alterantis. ut patet ex dictis quare etiam causant lumen in istis inferioribus qd est lux participata

Arguitur Sol non tangit immediate aerem neq ignem. ergo videtur qd non possit causare calorem in aere et ignem. Tenet consequentia. quia qd non tangit hoc non agit. Sed antecessus probatur. quia omne tangens tangitur in tangendo et sic patet. sed celum ab istis inferioribus non patet. Dicendum qd celum tangit hec inferiora tactu metaphorico. quia tangunt et non tanguntur. sed econtra ipsa inferiora tangunt celum tactu proprie dicto. ut patet in primo libro de generatione. Et quando dicitur. media corpora celestia. scilicet sphaera Veneris. mercurij. et lune non calefiunt ex motu solis. ergo nec alia corpora posteriora. Dicendum fm Alexandru qd non est inconueniens aliquid alterari ab aliquo agente per

Quia causa caloris generati in inferioribus

Prima causa motus aeris

Secunda causa calefactionis corporum inferiorum ab astris

Indit nobis

Indit nobis

Indit nobis

Indit nobis

Indit nobis

Indit nobis

Indit nobis

Indit nobis

Indit nobis

Indit nobis

Indit nobis

Indit nobis

dicitur sol quasi solus lucens per anthonomasiam. Secundo probatur per regulam magistratalem. quia illud quod in ordine plurimum est magis tale. hoc est primo et per se tale. Si inter omnia astra sol est magis lucidus. ergo erit primo et per se lucidus. Ex quo ulterius sic arguitur. Primum in vnoquoque genere est causa omnium illorum que sunt illius generis. sed sol in genere lucidorum est primum lucidum. ergo est causa luminis in omnibus alijs. Et per consequens omnia alia recipiunt lumen a sole. Tercio probatur quia sicut est in minori mundo. ita rationabile est estimari in maiori sed in homine qui dicitur minor mundus ipsum eorum quod ponitur in medio corporis est formale et fontale principium vite a quo influunt vite omnibus alijs partibus corporis ergo a simili sol qui est in medio planetarum erit primum et fontale principium luminis. et per consequens ab ipso diffunditur lumen omnibus alijs astris

Notandum Quod non omnia alia astra a sole sunt eque lucida. et hoc contingit propter diuersas naturas ipsorum astrorum. quia quedam sunt pure et nobilissime substantie. et ideo clarum lumen recipiunt. ita quod in eis nihil obscuritatis reperitur. sicut patet de Ioue. In alijs autem astris lumen inclinatur ad tenebram. ut contingit in Marte. In alijs vero ad pallorem sicut in Venere et in quibusdam ad albedinem. ut in Galaxia. Et hec diuersitas contingit propter diuersas dispositiones ipsorum astrorum.

Primum Si omne astrum aliud a sole reciperet lumen a sole se sequeretur quod omne astrum deberet paulatim et successive illuminari sicut ipsa luna. sed hoc est contra experientiam. ergo etc. Dicendum quod non est simile. quia alia astra cum in vna parte tangunt lumen solis. tunc statim per totum corpus propter eorum subtilitatem. sed quia luna insit ter cetera astra est materialior et grossior. et ita difficilius est penetrabilis per lumen solis. Et ergo etiam solum lumen per dimidia parte recipit et in illa parte lucet qua soli subiacet secundum oppositum. quia in coniunctione sol illuminat lunam superius quare tunc non videmus eam. sed in oppositum sol dicitur illuminare lunam versus nos. et sicut paulatim separantur. ita et luna paulatim illuminatur vel lumen perdit

Primum In ordine corporum vniuersi superiora sunt digniora. et sic non recipiunt suas perfectiones ab inferioribus. sed multa sunt astra superiora sole. ergo etc.

Dicendum primo quod natura sagax soles sic ordinavit in medio astrorum qui est principium fontale luminis in omnibus alijs et pater vite in istis inferioribus. Si enim magis distaret a nobis tunc propter nimiam distantiam causantes frigiditatem animantia vivere non possent. et si propinquior esset nimis calefaceret. Ideo in medio astrorum recte et sagaciter ordinatus est. Secundo dicendum quod licet sol illuminet astra superiora. tamen ipsa soli influunt aliquod nobilius quam sit lumen. Tercio dicitur quod licet in ordine corporum vniuersi superiora sint digniora simpliciter et perfectiora. tamen non est inconueniens quod aliquis planeta inferior secundum aliquam qualitatem specialem excedat alios. et sic secundum quid perfectior ipsis. Et sic est in proposito

Quoniam autem videntur et astra translata et totum celum necessarium aut quiescentibus vtriusque fieri translationem. aut motum. aut hoc quidem quiescente. hoc autem moto. Astrum quidem igitur

tur quiescere impossibile quiescente et terra. Hoc est enim vtriusque fierent que videntur. Terra autem supponatur quiescere. Relinquitur autem aut vtraque moveri. aut hoc quidem moveri. hoc autem quiescere. Si quidem igitur ambo mouebantur irrationabile easdem velocitates astrorum esse et circuituum. vnuquodque enim eque velox erit circulo secundum quem fertur videtur enim simul circulis circumscriptione iterum in idem accidit. igitur simul astrumque pertransiisse circulum et circulum allatum esse ea que ipsius latione pertranscunt ea que ipsius periferiam. Non est autem rationabile eandem rationem habere velocitates astrorum et magnitudines circuituum. Circulus quidem enim nihil inconueniens. sed necessarium analogice habere velocitates magnitudinibus. Astrorum autem vnuquodque quod in his non valde rationabile siue enim ex necessitate maiori circulo latius velocius erit. palam quia et si transponatur astra in eos qui inuicem circulos. Hoc quidem erit velocius. hoc autem tardius. Sic autem non vtriusque habebunt proprium motum. sed ferentur vtriusque a circulis. siue a casu contingit. neque sic rationabile ut et in omnibus simul. circulus quidem sit maior. et latius velocius eius quod in ipso astrum. vnu quidem enim aut duo hunc modum habere nihil inconueniens. omnia autem similiter fieri non assimilantur. Simul autem et non est in his que natura quod ut contingit neque vbi que et in omnibus existens quod a fortuna. Sed adhuc iterum si quidem circuli manent. astra autem mouentur eademque et similiter erunt irrationabilia. Accidit enim velocius moueri que extra. et velocitates esse secundum magnitudines circuituum. Duo namque igitur neque vtraque moveri rationabile. neque astrum solum relinquitur circulos quidem moueri. astra autem quiescere et infixa circulis ferri. Solum enim vtriusque sic nullum irrationabile accidit. celerior enim esse maioris circuli velocitates rationabile eorum que circa idem centrum collocatorum. sicut enim in alijs maius corpus velocius fertur propria latione. sic et in circularibus maior enim ablatorum ab his que ex centro maioris circuli decisio. Itaque rationabiliter in eodem tempore maior circumfertur circulus et non diuelli celum propter hoc accidit. Et quia ostensum est continuum ens totum.

Ista est secunda pars primi capituli in qua prius primo ostendit qualiter stelle mouentur. Secundo ostendit vtrum

forma
de o. b. g. vna

Secundus

De celo

**Astra non sunt
motu proprio
distincta a mo-
tu orbis primo
uero ad motu**

eorum quod probat

tertius quod probat

quod probat

quod probat

quod probat

quod probat

quod probat

quod probat

quod probat

quod probat

quod probat

quod probat

quod probat

quod probat

quod probat

quod probat

quod probat

quod probat

quod probat

quod probat

quod probat

quod probat

quod probat

quod probat

quod probat

quod probat

quod probat

quod probat

quod probat

quod probat

quod probat

quod probat

quod probat

quod probat

ex eorum motu causetur sonus. ibi. Manifestum autem est
his. Circa primum intendit talem conclusionem quod astra non
mouentur per se sed deferuntur motibus suorum orbium. qui
bus insiguntur probat hoc tribus rationibus. prima astra
videntur esse translata. et similiter totum celum ut mani-
feste apparet finem sensum in ortu et occasu astroz. et necesse est
quod illa translatio vel motus sit aliquo istorum quattuor mo-
dorum. Primo quod utrumque quiescat scilicet stella et orbis. Se-
cundo quod utrumque moueatur. Tercio quod astrum moueatur et or-
bis quiescat. Quarto quod orbis moueatur et astrum quiescat.
Sed tres primi modi sunt impossibiles. ergo quartus est
necessarius. scilicet quod orbis moueatur et astrum infixum orbi
quiescat. ut dixit precedenti conclusio. Vnde probat philoso-
phus inductiue. Et primo probat quod primum membrum sit
impossibile. ibi. Utrumque quidem quia terra quiescit in me-
dio mundi. ut nunc supponitur et postea probabit. Si ergo
astrum et orbis simul quiescerent non posset saluari ap-
parens motus stellarum in ortu et occasu ipsius astris quiescen-
tibus. et etiam quiescentibus illis qui videntur astra. relinquitur
ergo hoc primum membrum esse impossibile. Secundo probat
secundum membrum esse impossibile. ibi. Si igitur quidem
quia si ambo mouerentur scilicet tam astrum quam orbis seque-
reretur quoddam quod est irrationabile scilicet quod eadem ve-
locitas stelle et circuli deferentis ipsam. quia stelle apparent
simul cum circulis redeuntibus iterum in idem quo incepe-
runt moueri. sicut manifeste apparet in stellis fixis que om-
nes uno motu mouentur cum tota sphaera. Ita quod stella que est
in maiori circulo. puta equinoctiali. pertransit maiorem perfe-
riam. id est circumferentiam in equali tempore quam ille qui est
in minori circulo. sicut est circulus versus alterum polorum.
Quod autem non sit rationabile quod motus cuiuslibet stelle propor-
tionetur in velocitate magnitudinis sui circuli sic ostendit
philosophus. quia vel hoc esset a natura vel a casu. Non a natura
quia nos videmus quod in motu naturali maior corpora ve-
locius mouentur minoribus ut maior terra minor. et etiam
in celestibus quo ad motum diurnum maior orbis velocius
mouetur minoribus. et iterum in eodem orbe maiores circuli. hoc
est distantes a polis velocius mouentur minoribus. et sic est
rationabile quod illorum corporum velocitates habeant se analogi-
ce. id est proportionabiliter ad eorum magnitudines. Sed
non est rationabile quod velocitas stellarum proportionetur mag-
nitudinis circuloz. Etiam si stelle transponerentur in alios
circulos. ut scilicet stella que prius erat in maiori circulo postea
ponatur in minori. sequitur quod stella que prius erat tardior sit
nunc velocior. quare manifeste patet quod stelle in suis pro-
priis circulis non habent naturaliter proprios motus. sed
mouentur a suis circulis. Nec potest dici quod hoc fiat a casu
tum primo. quia ea que a casu contingunt sunt raro et in
paucioribus. sed in omnibus astris videmus quod simul et plene
mouentur cum suis orbibus. Tum secundo. quia casus con-
tingit in his que sunt preter naturam et nature ordinem. sed
in celestibus nihil est preter naturam. ut supra est habitum.
Tercio probat tertium membrum esse impossibile. ibi. Sed
adhuc iterum. quia si circuli quiescerent et stelle mouerentur
et sequeretur eadem irrationabilia que prius. quia sequeretur
quod stella que est extra polos et propinquior equinoctiali cir-
culus moueretur. sicut patet in stellis fixis. Vel etiam si refe-
ramus ad planetas. tunc stella que est extra. id est in circu-
lo continente velocius moueretur quam illa que esset in circulo
contento. et ita sequeretur quod velocitates stellarum essent pro-
portionabiles magnitudinis circuloz. Tunc ibi. Quo-
miam quidem. Philosophus verificat quartum membrum

scilicet quod orbis mouetur et astrum infixum quiescit. id est
non mouetur per se sed solum mouetur ad motum sue sphae-
re cum qua est eiusdem nature. Et hoc sic posito nullum se-
quitur irrationabile. quia non est irrationabile quod maioris
circuli sit maior velocitas. loquendo de circulis diuersis
collatis in diuersis sphaeris circa idem centrum. quia finem ex-
plicitam intentionem Aristotelis circuli omnium planetarum
sunt circa idem centrum quod est terra. quia astrologi tempo-
re Aristotelis non posuerunt circulos eccentricos et epicyclo-
s. Sed si loquamur de circulis eiusdem sphaere iterum
nullum est inconueniens. quia quanto aliquis circulus est mi-
nor et propinquior centro. id est polis. tanto tardius mo-
uetur. et quanto plus distat tanto mouetur velocius. Sicut
etiam in alijs corporibus quanto aliquod corpus est ma-
ius tanto velocius mouetur deorsum motu naturali. Nec
etiam sequitur hoc inconueniens quod scilicet oporteret celum diuel-
lere et scindere quod tamen sequeretur si stelle mouerentur et
orbis quiescerent. Sed quod hoc sit inconueniens patet. quia
ostensum est quod totum celum sit continuu. et etiam ostensum
est quod inferior sphaera tangit superiorem finem totum. Et quia
hec omnia inconuenientia vitantur per hoc quartum mem-
brum. ergo ipsum est verum

Ar. Astra sunt corpora naturaliter distincta a suis
orbibus. ergo habent motum alium a motu suo-
rum orbium. Tenet consequentia. quia corpus naturale simplex
est aliquo motu proprio naturaliter mobile. Dicendum quod
astra differunt substantialiter non differunt a suis orbibus. sed
bene differunt accidentaliter penes rarum et densum. et etiam
penes aliquas virtutes actiuas quas in se recipiunt astrum
et non orbis. ut dicit sanctus Thomas. sed penes illam di-
uersitatem non multiplicantur motus

Ar. Astra sunt sphaerice figure que est aptissima ad mo-
tum. ergo videtur quod astra habeant aliquem motum
proprium distinctum a motu suorum orbium. quia alio ista figu-
ra esset eis frustra data. Vnde quod illa figura non est actu
separata ab ipso orbe nec est totalis. sed partialis sequens
partialis et accidentalis dispositionem ipsorum astroz

Adhuc autem quoniam sphaerica astra. quemad-
modum et alij dicunt et nobis concessum dicere ex
illo corpore generantibus. Sphaerici autem duo mo-
tus sunt per se. volutatio et circugiratio. siquidem
igitur mouentur astra per seipsa. altero utique moue-
buntur. sed neutro videntur. Circugirata quod
idem enim utique manerent in eodem et non transferrentur
quod et videtur. et omnes dicunt. Adhuc autem om-
nia quidem rationabile eodem motu moueri. solus
autem videtur astroz sol hoc operari orbes et occidere
et iste non propter ipsum. sed propter elongationem no-
stri visus. visus enim distans longe nunciat prop-
ter infirmitatem que causa forte et eius quod est scin-
tillare videri stellas fixas. planetas autem non scin-
tillare. Planete quidem igitur proprie sunt. Quare po-
tens existens ad ipsos pertingit visus ad manen-
tes autem tremunt propter longitudinem per rectos lon-
ge valde Tremor autem ipsius astra facit videri esse mo-
tum. Nihil enim differt moueri. visus autem quod videtur

Planete
et stellas

Sed adhuc q̄ neq̄ voluantur astra manifestū
quod em̄ voluit. verti necesse est. Lune at̄ sem
per patens est. quod vocat̄ facies. itaq̄ quoniam
mota q̄dem p̄ seipsa proprijs moueri motibz ra
tionabile. His autem non videt̄ mota. palā q̄
non vtiq̄ mouebuntur p̄ seipsa

Hic p̄terphus ponit scđam rōem ad ostendendū q̄
astra mouent̄ p̄ motum circuloz 2 sūthit ex figura stellarū
que est talis. Stelle sunt spherice figure. si q̄ mouerentur
fm̄ seipsas op̄teret eas moueri motu q̄ est p̄rius corpori
ri spherico. q̄ motus est duplex. scz volutariū 2 circūgira
tio. Sed neutro istoz duoz motuum stelle mouent̄. ergo
nō mouent̄ stelle fm̄ seipsas. Maiorē pbat phus duplici
ter. p̄mo q̄ om̄es alij ita dicūt scz q̄ stelle sunt spherice fig
ure quare hoc erit tanq̄ p̄abile accipiendū. Scđo q̄ di
ctum est q̄ stelle sint facie ex naturis corporū celestiu. ergo
op̄ter cōfiteri q̄ habeāt eandē naturā cum ip̄is. sed cōpos
ra celestia sunt spherice figure. 2c. Minore pbat induc
tue. p̄mo q̄ non mouent̄ motu circūgirationis qui ser
uat eandē superficiē poli versus nos quomō mouet̄ mo
la molendini. Et hoc probat dupl̄r. p̄mo quia corpus mo
tū motu circūgirationis licet fm̄ partes mutet locū sub
iecto 2 ratōne. ratiō totum non mutat locum subiecto. q̄
atq̄ 2 poli corporis sic mori sunt imobiles. vt patet in mo
tu molendini. sed astra transferuntur et mutant loca ra
tione 2 subiecto. quia mouent̄ ab oriente in occidentē. 2 cō
tra agitur 2c. Scđo probat idem. quia si motus circū
girationis cōueniret stellis rationabile esset q̄ om̄es tali
motu mouerent̄. quia om̄es sunt vnus nature. scz de na
tura celestis corporis. sed hoc non apparet de om̄ibus. q̄
solum apparet in sole non in quacūq̄ parte celi. sed solum
quando oritur 2 quādo occidit. Et hoc non accidit prop̄
ter ipsum solē q̄ circūgirat. sed propter elongationē visus
nostri a sole. propter quā elongatōem mutar. id est t̄rēnie
propter suam infirmitatem ingitum vincitur a superexce
lenti claritate solis. Et ista forte etiam est causa quare stel
le fixe videntur scintillare. quia ad indicandū aliquaz rem
moueri nihil differt illam rem moueri aut ipsuz visuz. Se
cundo probat Aristoteles q̄ stelle non mouent̄ motu vo
lutationis. quia q̄ sic mouet̄ mutatur de facie ad facies. ita
q̄ non semp̄ seruat eandē superficiē versus nos. quod
satis ex facie vel macula lune dephenditur. ergo sequitur
q̄ alia astra non mouent̄ motu volutationis. et per con
sequēs non mouent̄ p̄ seipsa

Queritur Quomodo differat motus circū
girationis 2 volutariis. Dis
cendū fm̄ doctore sanctū q̄ differunt fm̄ diuersitate actus
et poloꝝ super quos intelligitur corpus spherici moueri p̄
comparatōem ad nos. q̄ si intelligatur corpus stelle mo
ueti sup̄ duos polos quoz vnus sit in superficie q̄ est ver
sus nos. et alius in superficie opposita. ita q̄ intelligamus
axem esse lineam transeuntē per profunditatē stelle sic ip̄a
mouetur motu circūgirationis cōseruans eandē super
ficiē versus nos ad modū quo mouetur mola molendini
ei. Sed si intelligatur corpus stelle moueri sup̄ duos pos
los quorum vterq̄ accipitur in quacūq̄ parte qua coniū
gitur corpori spherice sic in suo motu nō semp̄ seruabit eandē
superficiē versus nos. 2 tūc est motus volutationis

Notandū Causa illius diuersitatis que
apparet in superficie lune a diuer
sis diuersimode assignatur. quia quidam dicunt q̄ causa
illius macule vel diuersitatis sit aliquod corpus interposi
tum inter nos 2 lunā quod prohibet nos ne videamus
totaliter claritatem lune. 2 sic illa macula non erit propter
defectum lune. sed propter opacitatē corporis interpositi.
Sed illa opinio stare non potest. quia illa macula similiter
apparet in omni parte mundi. sed illud corpus non similiter
interponitur in omni parte mundi. Sicut in simili non appa
ret similis dispositio eclipsis solis in om̄ibus partibz mū
di propter differentē interpositionē lune inter solem et vi
sum nostrum. Alij dicunt q̄ huiusmodi obscuritas appa
rens in luna sit quedam similitudo alicuius corporis. scilicet
cet terre aut maris aut montium que resulat in luna ad
modum quo resulat forma in speculo. Et hec opinio tol
litur per eandē rōnem. quia si huiusmodi dispositiones
apparent in luna propter illam causam tunc non semper
apparent in eadē parte sicut nec forma apparet in specu
lo fm̄ eandē dispositiōem vndiq̄ aspicienti. Alij dicunt
et melius q̄ ratio quare diuersitas videtur in luna sit p̄
ter dispositiōē sūe substantie. non autem propter interpo
sitionē alicuius corporis. nec propter quācūq̄ reflexio
nem. Et illorum est duplex opinio. quia quidam dicunt
q̄ forme effectū sunt quodāmodo in suis causis. 2 quan
to aliqua causa est sup̄ior tāto diuersē forme effectū sunt
magis vniūformiter in tali causa. 2 quanto est inferior tāto
forme effectū sunt in ea magis distincte. sed q̄ luna inter
corpora celestia est infimū. ideo in eius superficie inferiorē
cōtinetur. quasi exemplaris diuersitas corporū generabil
ium. 2 ista est sententia Ambici. Alij dicunt q̄ licet corpo
ra celestia sint alterius nature a quattuor elementis. tamē
in ip̄is preexistunt proprietates elementoz. licet non eo
dem modo. sicut ergo terra est infimū inter elementa. ita
luna est corpus infimum inter corpora celestia. 2 ergo aspi
citur quodāmodo nature ipsius terre quare non est to
taliter illustrabilis a sole. Et ab illa parte qua imperfecte
illustratur videtur esse quedam obscuritas. que semp̄ ap
paret fm̄ eandē dispositiōem in luna. 2 vocat̄ ab Aristote
le facies. 2 sic cōmuniter habere figuram hominis

Arguitur Luna in epiciclo suo circūgi
rat. ergo mouetur motu p̄rio
alio a motu sui orbis. 2 per cōsequēs ita erit de alijs astris
Preterea sol in ortu 2 occasu circūgirate videtur. 2 sic ille
fixe videntur scintillare. ergo videtur q̄ habeant motū
propriū distinctū a motibus suoz orbū. Dis
cendum ad p̄mū q̄ luna in suo epiciclo circūgirat. sed
hoc non voluit improbare Aristoteles. quia talem cir
cūgirationē h̄z in suo orbe circa propriū centrum. et cir
ca centrum epicicli. 2 non circa centrum mundi. Etiaz tā
lis motus tempore Aristotelis non fuit ab astris. 2 in
uentus. Ad secundū dicitur. q̄ sol fm̄ veritatem non
circūgirat nec stelle fixe scintillant. sed hoc solum est fm̄
apparentiam propter causam superius assignatam.

Et quando queritur. quare stelle fixe magis videntur
scintillare q̄ planete. Dicitur q̄ ideo. quia planete sunt no
bis propinquiores. Est tamen verū vt d̄r sanctus Tho
mas q̄ mercurius propter etus nimiam paruitatem scintil
lare videtur. quare in greco nominatur stibon a scintillan
do. Et similiter sol propter etus nimiam claritatē. sed stelle
fixe vident scintillare propter nimiam elongatōem a visu

Adhuc autem irrationabile nullum organum ipsum
sibi dedisse naturam ad motum. nihil enim ut contingit
facit natura. Neque de animalibus curasse. sic autem
preciosa desperasse. sed videtur quemadmodum stu-
diose factum ex auferre omnia. per que contigebat
procedere per seipsa. et quia plurimum distant ab ha-
bentibus organa ad motum. Propter quod et ratio-
nabiliter utique videbitur totum celum sphericum esse
et unumquodque astroz. Ad eum enim quemdem qui in
ipsum motum sphaera figurarum maxime utilis: sic
enim utique et velocissime movebitur et maxime reti-
nebit superius locum. Ad eum autem qui in ante-
rius locum ineptissima. Nequaquam enim simul mo-
tis per seipsa. nihil enim depressum habet neque emi-
nens sicut rectilineum: sed plurimum distat a figu-
ra processuum corporum. Quoniam igitur oportet
celum quemdem moveri eo quod in ipso motu. alia autem
astra non procedere per seipsa rationabiliter utrunque
erit sphericum. Sic enim utique maxime hoc quemdem
movebitur hoc autem quiescet.

Hic Aristoteles ponit tertiam rationem ad ostendendum
quod corpora stellarum non moventur secundum seipsa sed feruntur per motum
circulorum sive sphaerarum. et sumit illa ratio ex figura stellarum. Et
est talis. si astra moverentur motu proprio alio a motu suorum
orbium cum non moventur circumscriptione vel voluntate oportet
teret quod moverentur motu progressivo. Sed hoc est impossi-
bile. In nullo modo moventur possunt motu proprio. Quia inor pro-
bat dupliciter. prima quod astra nulla habent organa apta et ordina-
ta ad talem motum progressivum. quod non habent venas neque
nervos. Et illa instrumenta videtur natura studiose permisis-
sisse. eo quod stelle non moventur per seipsas. alio enim esset irrationabile
quod natura dedisset illa instrumenta animalibus terrestribus. et de-
spexisset tam preciosa corpora. Secundo quia stelle maxime dis-
tant a figura animalium habentium instrumenta quibus possunt
progressive moveri. quod animalia quanto sunt perfectiora tanto habent
maioris diversitatem in partibus. sed stelle habent maximam vni-
formitatem vniuersam. eo quod sunt sphaerice figure. sed sphaerica fi-
gura maxime est utilis ad motum circularem quo sphaericum
corpus movetur in seipso. non mutans locum secundum totum nisi rationem
ergo non potest esse utilis ad motum progressivum. Et propter illam cau-
sam corpus circulariter motum velocissime movetur. Tunc quia
linea circularis est minima inter omnes figuras continentes
equale spatium. Tum etiam. quod corpora rectilinea non habent vni-
formem motum ex omni parte. sed magis figuntur in illa parte qua
habent superficiem planam quam ex parte angulorum. sphaerica
veritas ex nulla parte habet planitiam. sed ex omni parte stat in vno
puncto. in angulo. Ex quo sequitur quod figura sphaerica sit in-
expressissima ad motum quem ad locum anteriorem. quod plurimum distat
a figura progressivorum corporum. Ex omnibus illis inferitur quod astra
non habent motum proprium ab oriente in occidentem aut e contra. sed
moventur ad motum suorum orbium. ita quod omnes per se circulariter
moventur. sed astra per se quiescunt.

Ad. Corpora celestia sunt animata. ut patet ex dictis
ergo erunt animalia. et per consequens habent instrumenta
animalium apta ad motum progressivum. Respondetur secundum Alexan-

anderum quod sensitivum constituit animalia. sed in corporibus celestibus
si sunt animalia non est virtus anime sensitivae. sicut nec nutritiva
ideo non dicuntur animalia nisi equivoce ex eo quod habent animas
intellectivas. Et quando dicitur hoc quod est honorabile magis
est attribuendum corporibus celestibus quam terrenis. sed sentire per
tinet ad dignitatem. Preterea corpora celestia semine tangunt
ergo videtur inconueniens quod semine non sentiant. Respondetur quod illi
le due sunt rationes. Simpliciter quibus concluditur et conceditur quod in ce-
lestibus sunt tres sensus. scilicet visus auditus et tactus. Sed ex-
cludit ab eis alios duos sensus. quod sunt materialiores. Et
quod iste rationes sunt contra Aristotelem in plerisque locis. quia dicitur
in duodecimo metaphysice quod primum mouens mouet celum
sicut desideratum non quemdem desiderio sensus. sed desiderio
intellectus. quare videtur sentire quod in corporibus celestibus
non sit alia de partibus anime nisi intellectiva. Est ergo dicere
dum ad primam rationem secundum quod potuit colligere ex dictis docto-
ris sancti. quod sentire non simpliciter pertinet ad dignitatem cum pos-
sentia sensitiva sit passiva passione corruptiva que longe re-
legata corporibus celestibus. et est melius quod habeant intel-
lectum sine sensu. quod anima nobilis intelligit per modum substantia-
rie separe. et non accipit suam cognitionem mediante sensu. si-
cut anima humana. Secundo dicitur quod anima non est propter corpus. sed
e converso. igitur potentius anime non est principaliter consideran-
dum id quod pertinet ad nobilitatem corporis. sed id quod pertinet
ad rationem anime. Tercio dicitur quod illud quod habent corpora
inferiora per sensum habent superiora altiori modo. quod per animam in-
tellectivam eis unitam. Ad secundam rationem dicitur quod corpora
celestia non habent tactum ut est potentia anime sensitivae
quia corpus simplex non habet tactum.

Manifestum autem ex his quoniam et dicere fieri
latoz armoniam tanquam consonantibus factis so-
nis. leniter quemdem dictum est et superflue a dicenti-
bus. non etiam sic habet veritas. Videtur autem
quibusdam necessariis esse tantis latis corporibus
fieri sonum quoniam et his que apud nos neque mo-
les habentibus equales neque simili velocitate la-
tis solis et lune. Adhuc autem tantorum multitudi-
nem astroz et magnitudinem latoz velocitate tali
latione impossibile non fieri sonum difficile quan-
dam magnitudinem. Supponentes autem hec et
velocitates et elongationibus habere consonan-
tiarum rationes armoniam cam fieri voces latoz
in circuitu astroz.

Postquam Aristoteles determinavit de motu stellarum. Hic
consequenter determinat de eorum sono quod est effectus motus
localis. ut dicitur secundo de anima. Et circa hoc tria facit. quia pri-
mo ponit quod intrinsecus. et cum hoc inducit rationem pythagorice
aliter sentientium. Secundo ostendit qualiter antiqui
obstabant euidam dubitationi. et cum hoc improbat eorum re-
sponsum. ibi. Quoniam irrationabile. Tercio determinat circa
hoc veritatem. ibi. Sed rationabiliter. Dicit ergo primo quod
manifestum est ex his que sunt dicta quod stelle per se non mouentur.
Si ergo aliquis dicere vellet quod ex eorum motu accideret sonus
armoniacus. id est consonantia habens ille loquitur leniter. id est
sine ratione sufficiente. et etiam loquitur superflue. quod homo sonus
nulla sequitur veritas. sed maximum nocumentum ut patet
Nec etiam in veritate stelle per se moventur. ut patet ex dictis.

3920

Ad hoc quod dicitur quod astra sunt animata. ut patet ex dictis
ergo erunt animalia. et per consequens habent instrumenta
animalium apta ad motum progressivum. Respondetur secundum Alexan-
derum quod sensitivum constituit animalia. sed in corporibus celestibus
si sunt animalia non est virtus anime sensitivae. sicut nec nutritiva
ideo non dicuntur animalia nisi equivoce ex eo quod habent animas
intellectivas. Et quando dicitur hoc quod est honorabile magis
est attribuendum corporibus celestibus quam terrenis. sed sentire per
tinet ad dignitatem. Preterea corpora celestia semine tangunt
ergo videtur inconueniens quod semine non sentiant. Respondetur quod illi
le due sunt rationes. Simpliciter quibus concluditur et conceditur quod in ce-
lestibus sunt tres sensus. scilicet visus auditus et tactus. Sed ex-
cludit ab eis alios duos sensus. quod sunt materialiores. Et
quod iste rationes sunt contra Aristotelem in plerisque locis. quia dicitur
in duodecimo metaphysice quod primum mouens mouet celum
sicut desideratum non quemdem desiderio sensus. sed desiderio
intellectus. quare videtur sentire quod in corporibus celestibus
non sit alia de partibus anime nisi intellectiva. Est ergo dicere
dum ad primam rationem secundum quod potuit colligere ex dictis docto-
ris sancti. quod sentire non simpliciter pertinet ad dignitatem cum pos-
sentia sensitiva sit passiva passione corruptiva que longe re-
legata corporibus celestibus. et est melius quod habeant intel-
lectum sine sensu. quod anima nobilis intelligit per modum substantia-
rie separe. et non accipit suam cognitionem mediante sensu. si-
cut anima humana. Secundo dicitur quod anima non est propter corpus. sed
e converso. igitur potentius anime non est principaliter consideran-
dum id quod pertinet ad nobilitatem corporis. sed id quod pertinet
ad rationem anime. Tercio dicitur quod illud quod habent corpora
inferiora per sensum habent superiora altiori modo. quod per animam in-
tellectivam eis unitam. Ad secundam rationem dicitur quod corpora
celestia non habent tactum ut est potentia anime sensitivae
quia corpus simplex non habet tactum.

ca p suos motu causant sonum m opmoez

Tunc ibi. Vides aut quibusdā. Inducit rōnem pythagoricoz. quoz erat sententia q astra p motu suū faciunt sonū & armoniā. Et pmo. pbabant q corpora celestia suo motu facerēt magnū sonū tali rōe. qz tria sunt ppter que corpora que apud nos mouentur facere vident magnū sonū. s. ppter magnitudinē corporū q mouent ppter velocitatē motus ipsorū. & ppter illoz multitudines et tamē manifestū est q corpora apud nos nō habēt illam magnitudinē. velocitatē. & multitudinē. quā habēt sol luna & aliē stelle. multo igit magis videt. q sol luna & aliē stelle suis moribus faciāt magnos sonos. Scdo ostēdit qmō pbant q corū sonus esset armoniacus. quia manifestū est ex illis que in musica tradunt. q velocitas motus facit sonū suauē. tarditas aut facit sonū graue. sed determinata pportio fm certos numeros acuti & gnis est cā armonie in sonis. Sed stelle in corporibus celestibus habent determinatā pportionē elongationū a cētro vel a polis. in qua elongatōe siue distātia inueniunt pportio numeralis. Ergo sequit q vox astroz erit armonica. Et vocabant illū sonum esse voces. quia ponebāt corpora celestia esse animata

Quā aut irrōnabile videt nō coaudire nos vocem hanc. Causam huius dicunt esse genit. cōfestū existere sonū. quare nō pmanifestū ē ad pmanētū silentiū. adinueniē em vocis & silentij esse diiudicatōem. Itaqz quēadmodū eris malea. toribz ppter plicitudinē nihil videt differre. et hoibz idē accidere. Hoc aut quēadmodū dictum est pūs allicienter qdē dicunt q musice im possibile aut hunc habere modū. Nō em solum nihil audire incōueniens. De quo soluēdi assuunt causam s. z nihil pati sine sensu excellētes em soni destruūt etiā inanimatoz corporū. moles. puta q conserui dissipat lapides & durabiliora corporū. tantis aut latis & sono ptranscunte ad eā q fert magnitudinē multo magis necessariū ptingere huc. & valitudinē intolerabilem esse violentie.

Hic ostēdit scdo qmō antiqui obuiabant cuiusdā dubitāti que est ista. Quā nos habeamus auditū quo sonū percipimus videt esse irrōnabile q nō audiremus tā magnam vocē ex motu astroz. pueniēte. Vident aut antiqui hanc esse cām qre illā vocē nō audimus. qz statim cū nascunt ille sonus nobis coexistit. & nō potest nob manifestari p sui oppositū. s. silentiū. quia vox & silentiū sic se habēt. q vni ducit in cognitōem alterius. Et hui' silē accidit malleatoribz eris q ppter plicitudinē quasi non sentiūt dñitiam soni & silē. eo q aures eoz sunt implete hmoi sono. Sed dicit phs. q hoc dicit ab antiquis alliciter. i. fm qndā pbabile rōem que alliciat aures hōiunt et etiā dicit musice. i. fm musicales rōnes. sed nō fm veritate. qz si corpora celestia facerēt tam magnos sonos. tūc nō solū esset incōueniens. q nō audimus illos qd ipi nunt solvere. sed etiā incōueniens esset q corpora inferiora nihil paterent ab illis sonis. qz soni excellētes nō solū destruūt auditū animalū. sed etiā qdam corpora inanimata sicut sonus conitruū frāgit lapides ferrū & edificia. Et il

la destructio nō fit a sono in quātū sensibilis est p audiri sed in quātū sil cū sono fit vehemēs pūssio aeris & mor' ipius. vt patz scdo de aia. Si ergo corpora celestia facerēt sonū. cū ipa sint multo maiora ipoz sonus haberet intolerabilem fortitudinē violentie in istis inferioribz. Nec est simile de malleatoribz. qz p fuerit do audire magnos sonos in ipis nō solū aufert distinctiōem illoz sonoz magnorū. sed etiā alioz. qz ipi nō pceptiunt minimos sonos alios. Si ergo nos ppter plicitudinē nō audiremus sonos celestiu corporum pari rōne nec alios sonos minores audire possemus.

Ad. Si corpora celestia facerēt sonū ille nō esset corruptiuis. s. videt q iprobatio pbi sit in sufficiens. An pbat qz sicut mor' celi est pseruatiū & vni ficatiū cū sit vita qdam oibus subsistentibz vt dicit octauo phisicoz. Ita silē dicendū esset de sono ipoz. Et cōfirmat qz pythagorici nō dicūt illū sonū a nobis audiri nō posse ppter plicitudinē. imo dicūt pythagorā qz tāle armonia audire. Sed ipi assignāt aliā cām. qz. nō oia sensibilia sunt pportio nata oibus sensibz vt ab eis percipi possent. Sicut in silē canes percipiunt multos odores quos hoies percipi nō possunt. Dicit g ipi pythagorici q illi soni nō possunt percipi ab hūano auditu. nisi multū eleuato & depurato. qualis fuit auditus pythagore. **O**dm vt recitat scūs Thomas. q he sunt due rōes simplicij qbus nitit pbare q positio pythagore sustineri posset ptra eā q hic dicit Aristo. S. dñm est fm scm doctore. q hec dicit nullā videt hēre veritatē. Tū pmo. qz licet corpora celestia sint cāvite. & pcepte sol tamē fulgor eius corripit visum nostrū. qz eius pportione excedit. & eadē esset rō in pposito de sono Tū scdo. qz sicut intellectus est pceptiū oim intelligibilū. ita sensus erit pceptiū oim sensibilū. qz dicitur de aia. q aia est qdāmodo oia fm sensum & intellectū. Nec est inconueniens q aliqd aial delectet in aliq spē sensibilis fm aliquē sensum in q nō delectet aliud aial. Sicut odores rosarū er lilioz delectant olfactū hois ieiū fm se pueniūt. s. nō delectat olfactū tantis q odoribus nō pueniūt cambz nisi rōe alimēti. Posit etiā doctoz sanctus multa alia ptra simplicij que in pntiarum relinquo. videantur in commento doctozis.

Sed rōnabiliter neq audimus. neq patientia vident corpora violentā nullā passionē ppe nō sonare. Similr aut erit & cā hoz manifestat testimonij dictoz nobis sermonū q sunt veri. Dubitatū em & faciens pythagoricos dicere si in symphoniā latoz nobis erit argumentum.

Quecūqz qdē em fm seipā ferunt. faciūt sonū et plagam. Quecūqz aut in lato infusa sunt aut existunt quēadmodū in navi ptes nō possibile est sonare. Neqz rursus nautis si ferat in flumio quis eisdē rōnibz vniqz habebit dicere qd incōueniens si nō q fertur malus & puppis facit sonum multū tante nauis. aut itez ipa nauis mota qd aut in lato fertur facit sonū. In lato at pntue & nō facienti plagā impossibile sonare. Quare hic dñm q si qdē ferebant corpora bo

Secundus

rum suae in aeris multitudine expansa p totum
sive ignis quoadmodu oēs necessariū facere sup
naturalē magnitudinē sonum. Hoc aut factu ē
hic ptingere ē p mīre. Itaq qm nō videt hoc
accīs. neq; vtiq; animata neq; violenta feretur
latōne nullū ipor. Velut futurū puidēte na
tura qm nō hoc modo se habēte motu nihil vti
q; erit circa hūc locū silr hīs. Q igitur spherica
sunt astra. z q nō mouent p seipsa dictū est

Hic p^hs tertio determinat veritatē dicēs. q^d rōnā-
bile est q^d nō audimus sonū celestiu^m corporū. ⁊ q^d corpa
inferiora nullā molestā passiōē ab eis patiānt. q^d in ve-
ritate nullū sonū faciūt. cū iuxta dictos sermones stelle
nō mouent p^r seipsas. Et hoc est argumētū p^rta pytha-
goricos ad probandū q^d ex motu celestiu^m corporū nullā
sit symphonia. i. sonāria musicalis ¶ Tūc ibi. Quēcū
q^d q^ddem. i. q^d manifestat p^rpositū ex rōe sumpta ex cā-
effectiua soni. q^d ad hoc q^d aliq^d corpus h^{ab} inferi^{or} cause^r
sonū oportet ip^sū facere plagā. i. aeris p^rcursorā. q^d opor-
ter tale corpus motu suo diuidere ⁊ frāgere aliq^d medi-
ū citius q^d frāgⁱ deteret. ⁊ ita oportet q^d moueat p^r me-
diū diuisibile. Et p^rter illā cōm^u hoies q^d sedent in nauī
nō sonāt mora nauis. neq^{ue} p^res nauis nauī fortiter infixe
sonāt ad motū nauis. Neq^{ue} etiā nauis sonū facit in aq^{ua}
q^d nō mouet solū p^r motū aque. Sed astra sunt infixa suis
orbibus. ita q^d p^r se nō mouent. ⁊ etiā orbes sunt indiu-
sibiles. q^{re} nullā possunt facere plagā. ⁊ p^r p^ris nec sonū
¶ Nec p^{oss}et dici. q^d astra moueant p^r se p^r multitudinez
aeris. vel ignis. q^d tūc facerēt sonū supra oēm magnitudi-
nē naturālē. q^d sonus ad h^{oc} s^{on} p^{er}tingeret ⁊ nō solū a nob^{is}
audiret. sed etiā corpa (que h^{ab} sonū) cōt^rp^rueret. sed q^d
illa nō videmus p^{er}tingere. p^rsequēs est q^d nulla stellarū
moueāt p^r seipsam. neq^{ue} motu quī sit ab aia. neq^{ue} motu
violento ¶ Tūc ibi. Velut futurū. Q^{uestiō} tūc idē ex cā fi-
nali. q^d natura nō dedit stellis motū p^r se. ⁊ p^r sequens
nec sonos. q^d nisi natura sic p^{oss}uideret. i. q^d stelle p^r se nō ha-
berēt motū. seq^{ue}ret hoc incōueniēs. q^d nihil in h^{is} inferio-
rib^{us} esset s^{ic} se h^{ab}is. qst p^r aliq^d tempus in suo esse p^rser-
uaret. Tunc epilogādō p^rcludit dictū esse q^d stelle sint
sp^{er}ie figure. ⁊ q^d nō mouent p^r seipsas.

Ad Corpora apud nos magna velocitē mota ⁊ multitudine plura faciūt sonū. ⁊ illa tria regiunt in celo. ergo ⁊ c. ¶ **O**mn̄ sicut iā dictū est. q̄ illa tria nō sufficiūt. ⁊ vltra hoc redit q̄ illud corpus qd̄ mouetur motu suo faciat plaga. i. diuisionē ⁊ fractionē mediꝝ. q̄re dicit p̄ h̄s sc̄do de aia. q̄ sonus solū fit in aere v̄l in aqua tanq̄ in p̄prio susceptiuo. ⁊ alia nō mouēt̄ p̄ suos ōtes. nec etiā sunt ōtes diuisibiles. ḡ sim p̄r nullum causant sonū. Et p̄ etiā solutū argumentū qd̄ antiq̄ adducit de armonia. q̄ armonia p̄ supponit sonū. sed q̄ alia nō causant sonū. sequit̄ q̄ nō p̄nt causare armoniā

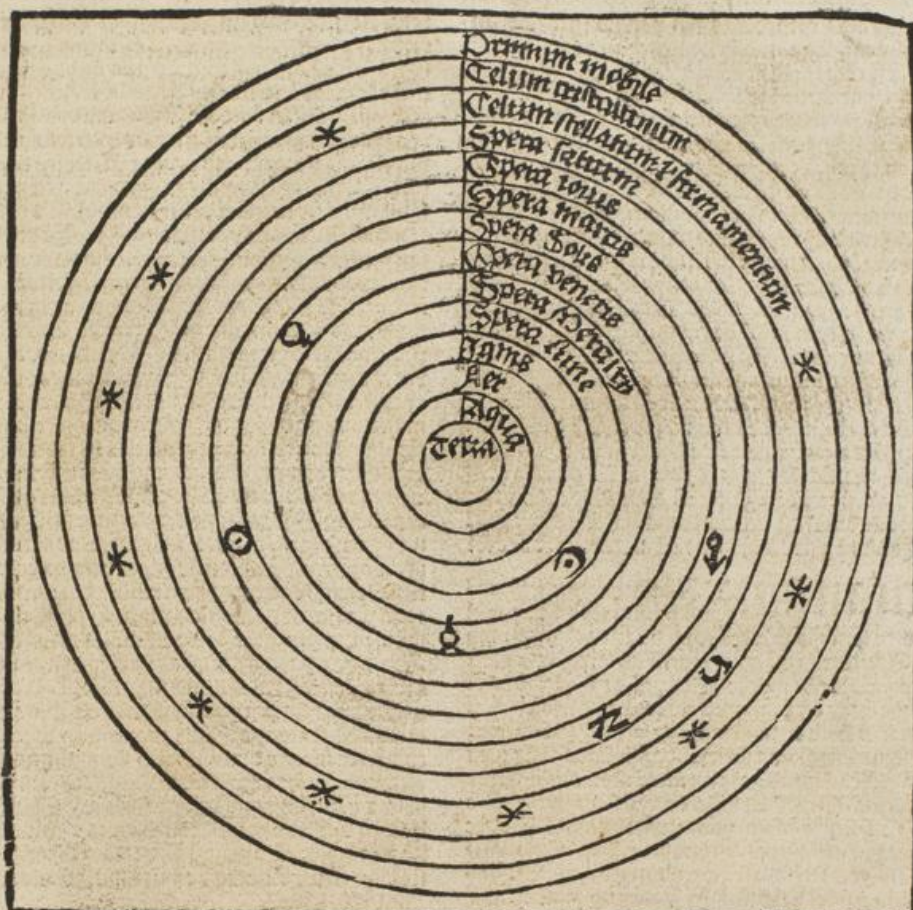
¶ De ordine aut ipsorum quo quidam singula ponunt. et hec quidem esse priora. hec aut posteriora. et quo se habent ad invicem elongationibus ex his que circa astrologiam considerent. Dicitur enim sufficienter ¶ Accidit aut per rationem fieri uniuscuiusque motus elongationibus propter hos quidem esse velociores.

De rela

hos aut tardiores. Quoniam enim supponit extremas
celi circulationem simplicem esse et velocissimam. alio
rui aut tardiores et plures. unumquodque enim pertra
fertur celo secundum suum proprium circulum. rationabile propter quod si
mo quidem simpliciter et per primam circulationem in plurimo
tempore pertransire suum proprium circulum. maxime autem distant
in minimo. aliorum autem propter quod in pluri. Di
stantius autem in minori. propter quod in minimo enim maxime
paulat. distant autem maxime omnium minime propter
distantiam. Intermedia autem sunt rationem iam distan
tie. sicut etiam ostendunt mathematici.

Ista est tertia pars capituli primi in qua Aristotle. determinat de ordine et situ stellarum maxime quantum ad planetas quod de stellis fixis manifestum est. quod omnes sunt in suprema sphaera situate. Et circa hoc duo facit. Primo ostendit quod circa hoc naturalis a mathematico supponere debeat. Secundo ostendit quid circa hoc proprie ad considerationem naturalis lineat ibi. Accidit autem. Dicitur primo. quod de ordine stellarum quo modo singule sunt dispositive in ea quod sunt superiores. et quedam posteriores. id est superiores et inferiores. et quod se habeant ad invicem secundum elongationes. id est quantum una distat ab alia. hoc considerandum est ex his que considerant in astrologia. ubi de his sufficienter determinat. Quia ut dicit sanctus Thomas. hec principia naturalis philosophie cognosci non possunt. sed cognoscuntur per principia mathematica. id est per proportionem magnitudinum quas Anaximander dicit primo invenisse in magnitudine stellarum. et etiam distantia ipsarum ab invicem et a terra. Sed ordinem planetarum dicunt primo pythagorici deprehendisse. quibus maior diligentia et speculatio ille ordo considerationis sit per Ipparchum et Ptolemaeum. Et tunc ibi. Accidit autem. Ostendit quod circa hoc pertinet ad considerationem naturalis. et illud est velocitas et tarditas in motibus eorum. dices. quod rationabiliter accidit quod motus quatuor scilicet stellarum secundum priorum elongationes eorum a prima sphaera et a terra sunt velociores et tardiores. quod supponit hic. tamen sensu apparente quod circuli supremi celi sit simplex. id est non composita ex pluribus motibus. quod in ea nulla apparet irregularitas. et etiam est velocissima. quod in brevissimo tempore circumit maximam circumum. Sed motus planetarum scilicet tardiores et plures. quod motus cuiuslibet planete constituitur ex diversis motibus. Nam quilibet planeta secundum proprium suum motum movetur in suo circulo contra motum primi mobilis. Et ergo est rationabile quod planeta quod est propinquissimus simpliciter per motum circulatorio eorum quam ferri in suo circulo sit tardior et in maiori tempore. Sicut Saturnus in triginta annis pergit suum circumum. sed planeta maxime distans a suprema sphaera. scilicet luna in minori tempore pergit cursum. scilicet in spacio vnius mensis vel minoris. Et inter alios planetas propinquior supremae sphaere scilicet tardior movetur. quod videtur propter circumum suum in duodecim annis. Quare in duobus. Venus et Mercurius. et sol ferre in anno. sed planeta magis distans in minori tempore pertransit suum circumum. Ratio quod prima sphaera maxime per aliat planete sibi. per propinquissimo. et ex hoc motus tardius sit tardior. scilicet planete maxime distanti minime per aliat propter eius distantiam et ergo motus tardius est velocior. planete vero inter medium se habent secundum rationem distantie sicut mathematica ostendit.

¶ Sequitur figura.

Quaeritur An sit necessarium propter motus septem planetarum ponere septem orbis inter se distinctos et ab orbe stellarum fixarum. **Responsum.** Tres conclusiones. Prima septem sunt orbis planetarum. Probat quod septem planete non sunt retinent eandem habitudinem ad semel lucem. Et oportet hoc contingere ex ipsorum motu sed non moventur nisi motu orbis. ut patet ex dictis. Et oportet septem planetas esse in septem orbibus a se invicem distinctis. **Secunda conclusio.** Ultra septem orbis planetarum est ponenda octava sphaera stellarum fixarum. probatur ex eodem fundamento. quod stelle fixae non retinent eandem habitudinem ad nos et ad planetas quod contingit ex eorum motu. sed non moventur nisi motu orbis. Et per stellis fixis ponenda est octava sphaera celestis. Et sunt omnes stelle fixae in una sphaera. quod si esset in eadem proportionate et distantia ab invicem. **Tertia conclusio.** Propter conclusionem ponuntur quinque suppositiones. Prima. secundum diligentem determinationem Ptolemy et aliorum astrologorum modernorum experientia sphaera stellarum fixarum movetur tribus modis. Primo motu diurno ab oriente in occidentem quo complet circuitum suum circa polos mundi in viginti quatuor horis. Et dicitur diurnus. quia ex tali motu causatur dies. Secundo movetur motu accessus et recessus supra polos arietis et librae quo motu in octuaginta annis perficitur unum gradum. Tercio movetur motu primo ab occidente in orientem circa axem zodiaci et dicitur motus remissionis secundum quem octava sphaera in centum annis perficitur unum gradum et cum in toto **zodiaco** sint duodecim signa et quodlibet signum habeat triginta gradus. ideo complet totam revolutionem hoc motu in triginta sex milibus annis. Et illa revolutio completa dicitur magnus annus platonis. Cum primo. quia dicitur Plato quod post illam revolutionem omnia deberent reverteri in eadem dispositione. Cum secundo. quia illum annum sibi dii consecraverunt. Secunda suppositio. unius orbis simplicis est solum unus motus simplex secundum propriam naturam. Tercia suppositio. motus proveniens uni corpori propter naturam aut secundum naturam necessario convenit alteri corpori secundum naturam. Quarta suppositio. corpus inferius naturaliter movetur motu superioris et non e converso. Quinta suppositio. quod in celestibus nihil est violentum. **Ad istas sic premissas ponitur tertia conclusio.** Quod praeter octo sphaeras celestes ponende sunt duae alie superiores mobiles. Probat. quia octava sphaera movetur tribus modis. ut patet ex prima suppositione. ergo oportet quod duo illorum motuum sibi conveniant contra naturam aut supra naturam. Sed non conveniunt sibi contra naturam per quam suppositionem. ergo oportet quod sibi conveniant supra naturam. Et per consequens oportet ponere quod illi motus

primo ab occidente in orientem circa axem zodiaci et dicitur motus remissionis secundum quem octava sphaera in centum annis perficitur unum gradum et cum in toto **zodiaco** sint duodecim signa et quodlibet signum habeat triginta gradus. ideo complet totam revolutionem hoc motu in triginta sex milibus annis. Et illa revolutio completa dicitur magnus annus platonis. Cum primo. quia dicitur Plato quod post illam revolutionem omnia deberent reverteri in eadem dispositione. Cum secundo. quia illum annum sibi dii consecraverunt. Secunda suppositio. unius orbis simplicis est solum unus motus simplex secundum propriam naturam. Tercia suppositio. motus proveniens uni corpori propter naturam aut secundum naturam necessario convenit alteri corpori secundum naturam. Quarta suppositio. corpus inferius naturaliter movetur motu superioris et non e converso. Quinta suppositio. quod in celestibus nihil est violentum. **Ad istas sic premissas ponitur tertia conclusio.** Quod praeter octo sphaeras celestes ponende sunt duae alie superiores mobiles. Probat. quia octava sphaera movetur tribus modis. ut patet ex prima suppositione. ergo oportet quod duo illorum motuum sibi conveniant contra naturam aut supra naturam. Sed non conveniunt sibi contra naturam per quam suppositionem. ergo oportet quod sibi conveniant supra naturam. Et per consequens oportet ponere quod illi motus

Secundus

De celo

conueniant alijs corporibus fm naturam per terciam suppositionem. Et non inferioribus per quartam suppositionem. ergo superioribus. Et per consequens supra celum stellarum sunt alij duo celi mobiles. Et sic sunt decem orbis celestes mobiles decem moribus distinctis. Et dicitur notanter mobiles. qz fm theologos ponit vnus decimum celum. scz empiricum et illud est penitus immobile. quare non est de consideratione physici. Unde primus motus est causa vniformitatis esse et pmanencie rez. Scds vero applicat ee ad materiam. Tercius est causa duracionis rerum et diuersitatis. Sed septem alij sunt causa diuersarum complexionum in materia fm pportio nem quatuor qualitarum pmanencie. Diuersimode tame. qz planeta aut hz dominu supra ipam mixtionem aut supra principium mixtionis. Si pimum sic est mercurius. Si scdm hoc est quadrupl. qz illa pncipia vel sunt frigidu et sicci que appropriant terre et sic est saturnus. Vel sunt frigidu et humidu hoc est dupl. qz vel tale humidum est simplex et elementale. et sic est luna. aut est humidum coplexionale et sic est venus. Vel sunt illa pncipia calidum et humidu et sic est iupiter. Aut sunt calidu et sic cum. hoc est dupl. qz vel illud calidu est feruens et psus mens humidu et sic e mars. aut est maturans. et sic e sol

Notandum

Ar. Arestoteles ponit firmamentu pimum celum et sic solu ponit octo sphaeras celestes ppter duas causas. Prima qz tpe Arestotelis no erat repertu ab astrologis illud celum moueri pluribus moribus. Scda ca. qz inter orbis visibiles ille orbis est pimus sed alij orbis superiores non sunt a nobis sensu cognoscibiles. quare ipe Arestoteles acquiescens astrologis sui tps. de illis nulla fecit mentionem. Et ad intelligendu ordinem istoz orbium datur tales versus. Octo sunt sphaere quas sic poteris numerare. Celu stellaru. saturnus. iupiter et mars. Sol venus. assequit mercurius. vltima luna. Vel in isto vniusco versu. Post sim sum sequitur. vltima luna subest. Intelligendo p pimu. saturnu. p i Jouem. p pimu m. marcem. p scdm s. solem. p v. venerem. p scdm m. mercuriu. et vltimo ponitur luna.

Ar.

Scdm Arestotele sol immediate ponit sup lus nam et tu motu pmo aliquantulu mouet tardius qz venus et mercurius q sunt superiores sole. Dicendum quis fm Arestotele sol sit inferior loquendo de ordine situs est tu superior loquendo de ordine pfectois. Dicit vterius q in hoc Arestoteles coiter non tenet sed ordinantur planete sicut immediate dictu est. Nec valet qd aliqui obijciunt q tunc sol deberet eclipsari p mercuriu et venerem ppter duas causas. Prima. qz corpus minus no obscurat maius nisi in certa distantia ad visum. qz fm q minuitur conus pyramidis fm hoc etia minuitur umbra. Et dz in certa distantia ppter lunam qz quis luna octuagesies octies sit minor sole. quia tamen est ppe nos et minus distat a nobis. et sic sol cadit infra umbram eius et eclipsatur ab ipsa. Sed venus et mercurius sunt multu distantiores. id hoc facere no pnt Scda ca. qz venus et mercurius sunt corpora dyaphana et valde lucida sz eclipsis causat ex oppositoe alicui opaci et tenebrosi inde est q no pnt eclipsare solem.

Ar.

Si motus prius planete superioris et pmi quioris pme sphere esset tardior ex hoc q mo

tus pme sphere magis pualer supra ipm ppter pmi ratiem. vt dz Aresto. in textu. sequet q in corporibus celestibus esset aliqd violentu et p pms motus iporum non essent sempiterni duratois. qz nullu violentu p ee sempiternu. Ddm fm doctore sanctum dimissis alijs varijs modis respondendi. q totaliter no soluunt ista dubitationem q in vniuerso ptingit p siderare duplicem naturam. scz natura sempiternae pmanencie. q est maxime in substantijs separatis et natura generabile et corruptibile q est in inferioribus corporibus. Sz corpora celestia cum sint media vtriusq aliqd pncipiant fm duos motus. qz pimu mobile fm motu pmi. s. diurnu q est ca sempiternae duratois pncipat naturae sempiternae pmanencie et vni formitatis q est maxime in substantijs separatis qbus pimu mobile est ppinquissimu. Sz alia corpora celestia fm aliu motu q est in obliquo circulo ab occidere in orientem. et est ca generatois et corruptionis pmanencie et vni formitatis pncipiant inquantu magis recedunt a substantijs immobilibus appropinquando substantijs generabilibus et corruptibilibus. et tanto minus pncipat de illa natura diffomitatis quato corpora celestia est superius et nobilius. Sic igit superior planeta. scz saturnus mini me hz de scdo motu ppter nobilitate sue nature. quare iste motus in ipo est tardius. luna vero ppter ppinquitate sue nature ad corpora generabilia et corruptibilia plurimu participat de isto scdo motu q e in eavelocissimus sed medij planete se hnt medio mo. Et ergo ddm ad Arestotele q dicitu suu no dz intelligi fm coactiorem vel coartatorem scz fm naturale impressione. qz natura superioris magis pncipat illud quod est ppinquius q illud qd est remotius. Et hz vterq mor sit planete naturalis tu motus diurnus est ei naturalis fm illud qd est dignius a sua natura et fm illu quato corp est superius et nobilius tanto velocius mouet. Sicut in sit in hoie est duplex natura scz intellectiua et sensitiua et qto ho est dignior tato magis hz de motu dignioris nature scz intellectiue et minus de motu indignioris. s. sensitiue

Ar. Si pportio velocitatis esset fm pportioem d/s

stantiar. sequet q sol venus et mercurius non

possent vni formiter moueri scz vnu annu Ddm vt dz

sanctus Thomas q mor celestes n solu sunt naturales.

sz etia volutarij et p pme desideratu Et io iqru illi mo

et st naturales h coiter in eis inuenit q superiores plane

te st tardioris motus. Sz in qru mor coz sunt volu

tarij varijs pportio velocitatis eoz in speciali non fm

pportioem distantie sz fm id qd meli est. Et qz mor

veneris et mercurij subseruiunt soli ad pductionem sui

effectus. ideo colligantur motui solis et quasi vni formi

ter cum ipo mouentur.

Figura aut vniuersusqz astroz sphericam

maxime vtiqz qs ronabiliter existimabit. Ddm

em ostensum est. qz no nata sunt moueri p seipsa

natura aut nihil irronabiliter neq frustra facit.

palā. qz et figura tale dedit immobilibus q minime

est motiua. Vinuine aut motiua sphaera ppter

nullu habere organu ad motu palā. qz spherica

vtriusq erunt mole. Adhuc aut siliter qd oia et

vnu Luna aut ostendit p ea q circa visum qm

spherica. no em vtriusq fieret crescens et deficiens

et

plurimū q̄des lunularis aut amphitritos semel
aut dikothomom. z itez per astrologica. qz nō
vtiqz essent solis eclipses lunulares. Itaqz siq/
dem vnū tale. palā qz z vtqz alia erunt spherica

Astra Vita est quarta et vltima ps pmi capituli tractatus
fedi in quo phs determinat de figura stellaz. Et duo
facit. qz pmo ostendit stellas esse figure spherice p rōez
scdo p ea q̄ sensibiliter apparent ibi. Adhuc autē dicit
q̄ pmo q̄ aliq̄s p rōnabiliter existimare figurā vnūscu
ius stelle esse spherica nō solū ppter hoc q̄ sunt de na/
tura celi vt supra patuit. s̄ etiā id. qz ostensum est supe
rius q̄ nō sint nate moueri p seipsas sed mouentur moti/
bus circuloz. Et q̄ natura q̄ nihil facit irōnabiliter ne/
qz frustra dedit stellas immobilibz talē figurā que minū
me est apta ad motū pgressiui. sed talis est figura spher
rica. igitur sunt mole. i. magnitudine spherice figure. Si
nor. pbat. qz figura spherica ppter eius vniformitatem
nullā p̄t feci parti distinctiōem organoz q̄ tñ organa ne/
cessario req̄runt ad motū pgressiui. Tunc ibi. Ad
huc autē Aresto. pbat idē rōe q̄ sumit ex his q̄ sensibiliter
apparent. Et est talis. oia astra sunt vnus figure. vt hic
supponit. qz oia sunt vnus nature. Sz vnū astrū scz lu
na est spherice figure. qz oia alia. Sz vnū pbat phus
duplici signo sensibili. Primū est. qz luna in augmēto z
decremento fm plurimū hz figurā nouacule. i. figurā
anulārē vel arcuālē. z tunc dī amphitritos. s̄ q̄ luna ē
semplena tūc dī dycothoma a diuisione in duo. qz tunc
supficies eius q̄ versus nos diuidit in duas pres ita
q̄ media ps est obscura z alia media est clara. Et isto
mō etiā accipit dycothomom in libro synchaseos Prolo
mei translata de greco vt dī doctor fance. Scdo A
stoteles. pbat minoz. scz q̄ figura lune sit circularis. qz
eclipsis solis sit fm figurā lunulārē. i. arcuālē p interpo
sitiōe lune inter nos z solē. qd nō ptingeret nisi luna eēt
spherice figure. qz pmiū est corpoz sphericoz semuicem
intersecare arcualiter. vt pbat a mathematico. Si igit
vnū astrū. i. luna est tale p̄is est q̄ omnia alia astra sunt
spherice figure.

Notandū Aresto. in pmo signo sede
rois nō facit mentōem de figu
ra lune quā hz in pncipio aut termino augmēti seu de/
crementi. s̄ solū de ea quā habz cū crescit aut diminuit.
Semp em cū luna sit spherice figure vnū eius hemispe
riū illuminat a sole. z aliud remanet obumbratū. Quā
do ḡ luna est in p̄iunctiōe ad solē tunc totū hemispe
riū superius qd directe a sole respicit illuminat. s̄ inferius
hemispe
riū remanet occultatū. Deinde luna paulatim
recedente a sole superius hemispe
riū ab vna pre sui q̄
magis distat a sole definit illustrari z fm eādē quātitate
inferius hemispe
riū incipit illustrari. z tūc dī amphitri
tos qz figura lune videt ar
cularis. i. arcuosa. Et hec fi
gura pcedit quousqz luna distat a sole fm qd raturā cir
culi. i. fm quartā pte circuli. z tūc videt supficies ei⁹ q̄
p̄ius nos p media pre obscurata z p media pre clara.
qd ē luna ē dycothoma. Dem luna accedente ad solis
oppositiōem maior ps inferioris hemispe
riū incipit
illustrari a sole z tūc itez dī amphitritos q̄usqz sit in op
positiōe ad solē. Sz in oppōne totū inferius hemispe
riū illustrat a sole. z tūc dī luna plena Postmodū paulatim
incipit in inferiori hemispe
rio deficere z sic itez ap̄hētri

ros q̄usqz distat a sole fm parte quadratā. Et q̄ sic di
stat dī dycothoma q̄si ex media pre clara Dem claritas
paulatim decreuit vsqz ad p̄iunctiōem z tūc dī ap̄hētri
ros. Et oibz istis p̄z q̄ luna in augmēto z decremento
plus est amphitritos. i. arcualis vel lunularis q̄ sit dy/
cothoma. qz in augmēto ē bis ap̄hētritos z sit in decre
mento. s̄ in augmēto ē semel dūtaxat dycothoma z sit
semel in decremento. q̄ scz distat a sole fm quartā pte
circuli. Sz ista nō ptingeret si luna nō eēt spherice figu
re. si em tota supficies lune q̄ ē p̄ius nos eēt totalit plas
na tūc inciperet sit illustrari a sole z nō successiuē z p re
celluz sit obscurari qd videt ad sensuz ē manifeste falsuz
Hec oia hz fance. Thomas i comēto q̄si i. p̄ia forma

Ar Aresto. pus. pbat astra nō posse moueri p
seipsa eo q̄ sunt spherice figure. Sed h. pbat
ecōtra q̄ sunt spherice figure p h. q̄ fm seipsa sunt imo
bilia. Et sic videt q̄ sit. pbatō circularis. Rūder ad h
Alexander q̄ ex h nullū seq̄t incōueniēs. qz Aresto. p
bat stellas nō moueri p seipsas nō solū p h. q̄ sunt spher
ice figure s̄ etiā p qdā alia media. ¶ Obicit q̄ h Sim
plicius q̄ p h ipedit rō circularis demonstratiōis. qz vtraqz
pclusio pluribz medijs ostendit. ¶ Sz dōm cū doctore
fanco. qz p h nō tollat rō circularis demonstratiōis tol
litur tñ incōueniens qd ex circulari demonstratiōe p̄in
git vt scz nihil manifestet. qz nō p̄t aliqd manifestari nisi
p notū idē at nō p̄t eē notū z mīn⁹ notū. Sz q̄ vtraqz
pclusio manifestat p̄lura media p̄t vna sumi vt manē
festatiua alteri ad ostēdendū p̄uēntibz pclusiōnibz.

Ar Figura req̄rit p̄t motū. s̄ astra nullū hnt mo
tū p̄m vt pbat ē pus. ḡ nullā hnt figuram
Dōm q̄ figura nō seq̄t corpoz solū rōe mor⁹ s̄ fm rō
nem p̄ia. qz nec ē oē corpoz eē figuratū figura p̄ia n̄
at ē nec ē oē corpoz hnt p̄m motū. ¶ Sed dōm q̄ astra hnt
figurā spherica nō tñ actu diuisam a figura toti⁹ z ideo
etiā nō hnt motū p̄m fm actu a motu toti⁹ distinctū.

Ar Pars circuli nō ē circulus. ḡ a fili cū astra sit ps
corpis spherici ipm nō erit spherice figure.

Dōm q̄ i plano ps circuli nō ē circulus? si circulus? dis
tindat fm circūferētiā circuli. s̄ si intra maiorē circūferētiā
describat minor tūc posset dici q̄ ps circuli eēt circulus? sic
sit i p̄posito si orbis celestis diuideret p̄enes circūferētiā
in pres eq̄les nulla illaz p̄m eēt cōpler? orbis s̄ tñ in
tra supficie p̄cauā z p̄uēnti vni⁹ orbis p̄t describi aliuz
orbis cōpler. Et sic est de astris in suo orbe.

Querit Utz oēs sphere celestes z oēs stelle
tā erratice q̄ sit sint eiusdē sp̄i sp̄i
cialissime Dōm q̄ circa h sunt due opiniones. vna ē
Auerrois in suo comēto q̄ dī q̄ sint vni⁹ nature i sp̄i.
ita q̄ fm cū oēs stelle z sit oēs sphere q̄b stelle ifigunt
sint sicut idiūdua vni⁹ sp̄i. Alia opinio doctoris san
cti q̄ post multas pbatōes pcludit i forā q̄ corpa cele
stia sint vni⁹ nature fm genus s̄ diuersaz naturaz fm
sp̄m. Est ḡ p̄ma rō doctoris q̄ ostendit manifeste eē falsū
sum corpa celestia esse eiusdē sp̄i specialissime. qz si eēt
eiusdē sp̄i haberēt eadē opatōes sp̄i z eodē effect⁹ si
cut p̄z in oibz rebz naturalibz eiusdē sp̄i. Sz h ē manifeste
falsuz. qz int astra qdā s̄ p̄ se luminosa sicut sol. alia
p̄o nō. Etiā qdā astrū ē calefactiū z aliud frige factū
Sed rō doctoris. Si oia corpa celestia eēt vni⁹ natu
re in sp̄i seq̄ret q̄ oia corpa celestia haberēt vniformes

moes cū mor⁹ celestiu corporū sint naturales. Sz h⁹ ē manifeste falsū. Pz falsitas pmo de planetis p cōparatiōem ad seinuice. pz scdo de eisdē p cōparatiōem ad stellas fixas. in illis em nō ē mor⁹ vniformis vt patz ex dictis. Tercia rō doctoris ē ista. Multiplicatio indiuiduorū sub vna spē nō euenit. nisi ppter aliquā impfectionē z impotentia vtrūq. qz vnu indiuiduū nō pē sp durare. qre opet q spēs pseruent p successionē indiuiduorū in vna spē. Uel etiā qz vnu indiuiduū nō suscipit pfectaz operatiōem spēi sicut maxime pēz in hoibz quoz vn⁹ uatur ab alio in sua opatiōe. Sz qdlibet corporū celestiu est pfectū eo q est ppetuū ingentū z incorruptibile nec indiget ad suū motū pficiendū aliquo alio ab intelligentia mouēte q qdlibet erit vnu in vna spē Et p pns non pnt esse plura vnus spēi. Quarta rō doctoris magis p tiner ad pfectionē vnusculiusq multiplicatio speciez cū sit formalis q multiplicatio indiuiduorū q est material⁹ Sz corpa celestia in genere corporū sunt pfectissima vt pz ex dictis in pmo libro. Sz c. Et ppter eandē rōem totū vniuersum ē pfectū eo q ē vnu in vna spē z pstat ex tota materia sue spēi.

Ar. Si diuersa corpa celestia eēt diuerse species vni⁹ gener⁹ seqret q corpa celestia eēt materialia z p pns generabilia z corruptibilia qd ē p Aresto celē in pmo hui⁹. Ddm q illa ē rō Querroyz z h⁹ qd ipe hz p incōueniēte qd tū nullū ē incōueniēs sz simpli necessariū. multo magis seqt si ponat sicut ipe ponit diuersa corpa celestia ēē diuersa indiuidua vni⁹ spēi. quia multiplicatio indiuiduorū in vna spē fit p diuisionē materie. Nō tū seqt q corpa celestia sunt generabilia z corruptibilia. qz illa materia nō est subijcibilis generatiōi z corruptiōi cū nō habeat sibi annexā pnatōem

Ar. Astra z sphere celestes diuerse hnt easdē p pteritates z pures. Sz sunt vni⁹ spēi spēalissime. Ais. pbat. qz lumē est pteritas cuiuslibz corpis celestis. qdlibet etiā astrū est generatiū luminis z caloris. Silt etiā ēē spheriū puenit oibz spheris z oibz astris. Ddm q oēs sphere z oia astra sunt vni⁹ nature generice z illā naturā vnā sequunt hmoi pteritates. Vn dictū ē sup⁹ de lumine q ē vltis pteritas actiua celestiu corporū. Sz p h⁹ etiā soluit argumētū qd fundatur i motibz diuersaz spheraz. q oēs sunt circulares et vni⁹ spēi vt videt Sz ddm q isti motus conueniunt in vna cōi rōe gener⁹ sz dnt fm diuersas rōnes spēales ppter diuersam dispōem recipiendi actū pncipalis agētis. Sz qū infer⁹ qz planete nō eēt vni⁹ nature cū suis orbibz. qz mouent in epiciclis distinctis motibz. Dicit q nō ē sile de istis. qz ibi vnus ordinat ad alterū q vterius ordinatur in vnum finem.

Ar. Duo astra diuersorū orbū magis pueniūt qz astrū z ei⁹ orbis. sz astrū z orbis astrū st⁹ vni⁹ nature z spēi. Sz multo magis astra diuersorū orbū erunt vni⁹ spēi. Ddm q maior ē falsa. qz duo astra diuersorum orbū diuersas hnt intelligentias orbis aut z astrū eiusdem vnica hnt intelligentiam.

Duabz aut dubitationibz entibz de qbz merito vnqz qdlibet dubitabit tempādū dicere qd videt dignū esse reputātes promptitudinē magis iputari verecundie qz audacie. si qd ppter

phiam stare z paruas sufficientias diligit de qbz maximas habemus dubitationes. Adhuc aut multis existentiis talibz nō minime mirabile ppter quā qdē cām nō sp plus distantia a pma latōe mouent pluribz motibz. sz intermedia plurimis. Rōnabile em vtiqz videbit esse pmo corpore vna lato latione ppinquissimū in minis moueri motibz puta duobz. habitū aut tribus. aut aliq alio tali ordine. Nunc aut accidit ppariū. paucioribz em sol z luna mouent motibus qz erraticorū astroz qdā. qzuis longū a medio z ppinquius pmo corpi sup ipis. Palaz aut hoc de qbusdā etiā visu factū est. lunā em videmus dikotomā qdē existentiū subintrantem aut astroz martē z occultatū qdē fm nigrū ipi exeunte aut fm claz z lucidū Silt aut z de alijs astris dicūt q dudū obseruauerūt ex pluribus annis egiptij z babilonij. a qbus multas credulitates habemus de vnoquoqz astroz.

¶ Istud ē scdm capitulū tractat⁹ scdi in q post qz phs determinauit de stellis ostendēs eaz naturā. motū. ordinē. z figurā. Hic pñr circa p dicta soluit quasdā dubitationes. Et diuidit in duas ptes pncipales. in pma ponit questiones. In scda soluit eas ibi. Sz nos vt de corporibz. Dicit q pmo q existentiis duabz dubitationibz circa stellas de qbz merito ē dubitandū debem⁹ tēprare dicere illud circa ipas qd videt ēē dignū. Et pmpriu do hois p considerātis hmoi questiones magis dz iputari verecundie. i. honestati vel modestie qz audacie. i. psumptioni. Sz tū ille q p considerat illas dubitationes dz diligit re paruas sufficientias. i. rōes parz sufficientes ppariū mas dubitationes z ppter desiderū qd qd hz ad phiam vt pncipia phie pmanere possint Et q pma dubitatio ē pmiū mobile moueat solū vno motu z ppinquissimū sub duobz habitū at. i. pñr se hns moueat tribz. qre tunc corpa plus distantia a pma latōe nō mouent pluribz motibus qz intermedia. Sicut exēpli grā. mirabile videt qre sol z luna q plus distāt a pmo mobili nō mouent pluribus motibz qbusdā astris erraticis q sunt ppinquiora pmo corpi z ponunt supra solē z lunā. Sz tunc ibi. Palam at pbat talē ēē ordinē planetaz. qlem dixerat Dicit q ille ordo planetaz manifest⁹ ē etiā visu. Quia Aresto. dē se vidisse q luna dycothoma exis. i. p media pre illuminata subintrauit martē cū sit velocius mor⁹ qz mars. Et tūc luna fm nigrū sitū. i. fm pre obscuram occultauit martē. z postea mars exiuit lunā z ptransiit ipam fm pre lune clarā z lucidā Et ita silt dicunt egiptij z babilonij q circa astra pluribz annis talē obseruauerunt ordinē. Et ab illis habemus multas credulitates de vnoquoqz astro quia ipoz studium maxime fuit circa astrologiam

Notandū Pro intellectu hui⁹ dubitationis q Aresto. videt assignare aliū ordinē planetaz qz astrologi nri tps qz astrologi nri tps dicūt supmū planetaz ēē saturnū. p⁹ quē posuerūt ionē tercio loco martē. qre solē. qnto venerē. sexto mercuriū

Mouet
duas
dubitationes

pria

septimo luna sed astrologi qui fuerunt tempore Platonis et Aristotelis mutauerunt hunc ordinem quantum ad solem ponentes cum immediate supra lunam sub venere et mercurio Et istam positionem hic Aristoteles sequitur. Et secundum illam ordinem accedit contrarius ordinis quae questio pendit quia secundum positionem Eudaxi sol et luna mouentur paucioribus motibus quam quaedam stellarum errantium quia sol mouetur tribus vel secundum aliquos solum duobus sed planetae superiores quattuor. Sed Ptholomeus postea hunc ordinem correxit ostendens verum esse quod Anaxagoras inducit quod etiam modernis astrologis sequuntur. ut patet in isto versu. Post sum suum sequitur vltima luna subest. iuxta interpositionem litteralem prius habita. Et supra omnes septem planetarum ponuntur tres alii omnes mobiles quorum primus mouetur vno motu scilicet diurno. Secundus immediate sequens duobus scilicet motu diurno et accessus et recessus. Tertius mouetur tribus scilicet motu diurno motu accessus et recessus. et motu proprio ab occidente orientis supra polos axis ipsius zodiaci. Sed quartus orbis scilicet saturni. et quintus scilicet iouis. et sextus scilicet martis. mouentur tam secundum aliquos astrologos quam modernos quattuor motibus scilicet motu diurno motu proprio motu sui epicycli. et motu sui eccentrici. Sol patet quod ponitur in septimo ordine mouetur solum tribus motibus. scilicet motu diurno motu proprio. et motu sui eccentrici. Venus et mercurius qui ponuntur octauo et nono locis mouentur quattuor motibus sicut planetae superiores sole. Sed luna quod ponitur vltimo loco propter illos quatuor motus habet alium motum. quod circumgitur in suo epicyclo. vel etiam mouetur motu capitis et caudae tempore eclipsium. quia tunc fecit circulum zodiacum in duobus punctis qui dicuntur nodi siue caput et cauda. Ex omnibus istis patet quod ista questio motuum habet difficultatem secundum quacuq; ordinem planetarum.

Et hoc itaque merito dubitabit utique aliquis et propter quam causam in prima quidem latrone tanta est astroz multitudo ut arithmeticoz esse videatur omnis ordo. in alijs autem vnum solum singulare. Duo autem aut plura non videntur in eadem infixa latrone. De his quidem igitur querere bene se habet. et ad eam quae ad plus intelligentiam. et quidem modicas habentes causas et tanta elongatione distantes ab his quae circa ipsa acciderent. tamen ex his contemplantibus nihil irrationabile utique videbitur esse quod nunc dubitatur.

Hic Aristoteles mouet secundam dubitationem. Dicens quod merito praedicta dubitare quare in prima sphaera quae mouetur primo motu est tanta multitudo astroz. ita quod ipsorum ordinem esse innumerabilem ab arithmetico. sed in alijs inferioribus orbibus inuenitur singulariter vna sola stella. ita quod ibi non videntur multe stelle infixe vni sphaerae mobili. Tunc ibi (De his quidem igitur) ostendit difficultatem hanc duarum questionum. Dicens quod bonum est inquirere de his dubitationibus cum hoc non primus ad quoslibet. sed solum ad eos qui plus intelligunt. quia ista inquirenda difficultate habet. Nam modicum de causis ipsorum precipere possumus. et eorum accidentia magis sunt remota a nostra cognitione quam ipsa corpora elongentur a nobis secundum corporale situm. Non tamen est irrationabile dubitare de illis. quia ex illis quae dicuntur consempermur harum dubitationum veritatem.

Sed nos ut de corporibus ipsis solis et solis

hunc ordinem quidem habentibus innotatis aut omnino perquirimus. Oportet autem tanquam participantibus existimare actione et vita. Sic enim nihil videtur praeter rationem esse accedens.

Supponit vnum solum prae

Hic Aristoteles accedit ad soluendum duas dubitationes praemissas. Et primo soluit primam. Prius enim ostendit quid oportet supponere ad hoc quod ista questio de facili soluitur. Dicens quod ad hoc quod praedicta questio soluitur non oportet opinionem habere de corporibus celestibus ac si essent sola corpora huiusmodi quenda ordinem ab eis habere sicut sunt aera. quia sic haberetur motus secundum ordinem numerum et situm corporum. Sed oportet de eis habere opinionem quod precipue non solum vitam quocumque sed etiam actionem quod est proprium huiusmodi animae rationalis. quo agunt propter finem et habent dominium sui actus et non agunt solo imperio naturae sicut omnia irrationalia. Et ergo diuersitas motuum in eis finitur liter et multitudo sumenda est secundum habitudinem ad bonum finalem. et tunc nihil accedit praeter rationem.

Solutio patet

Videtur autem optime quidem habenti existere. quod bene sine actione propinquissimo autem per paucam et vnam. his autem qui longius per plures. quendam modum in corpore. hoc quidem neque exercitatum bene habere. hoc autem modicum deambulans. hoc autem et cursu indiget et lucta et pugna. Iterum autem aliquando neque quantumcumque laboranti hoc utique adhuc existit bonum. sed alterum aliquid. Est autem dirigere difficile. aut multa aut multoties puta in multis astragaliskios iacere difficile. sed vnum aut duo facile. Et iterum quando hoc quidem indiguerit huius gratia operari. hoc autem alterius et hoc alterius in vno quidem aut duobus facile adipisci. Quanto autem utique per plura difficilius. Propter quod oportet putare astroz actiones esse tales qualis quidem animalium et plantarum. Etenim hic omnis plurime operationes multorum enim eorum quae bene possunt adipisci. ut et multa opentur et aliorum gratia. Quod autem est ut optime habens nihil indiget actione. etenim ipsum quod cuius gratia. Actio autem semper est in duobus cum et cuius gratia sit et quod huius gratia. Aliorum autem animalium pauciores plantarum autem parua quidam et vna forte. aut enim vnum aliquid est. quod fortiter utique. quendam modum et bonum aut et multa alia praeuia sunt ad optimum.

Hic Aristoteles ponit solutionem prime dubitationis et duo facit. quia primo praemittit principia quibus manifestatur solutio. Secundo applicat illa ad propositum. ibi. Hoc quidem igitur. Dicens primo quod in corporibus animalium illud videtur optime esse dispositum. quod non indiget aliqua exercitatione ad bonam habitudinem quae dicitur enchiria. Sed in secundo gradu est corpus quod per modum deambulationem consequitur bonam habitudinem. In tertio vero quod indiget multis exercitijs puta cursu lucta et pugna. In quarto autem gradu est illud corpus quod non per quibuscumque laboribus aut exercitijs ad bonum

num pfectum ptingere. sed tamē potest cōsequi quoddā aliud bonū minus pfectum. Et p̄ his gradibz supaddi quimus fm̄ quē aliquod corpus nō acq̄rit illud bonum nec aliqd ordinatū in ipm̄. 2 illud manet immobile. Tunc ibi (Est at dirigere) subdit q̄ dirigere. i. rectificare aut multa aut multoties est difficile. q̄ difficilius est recte se habere in multis q̄ in paucis siue illa multitudo accipiat fm̄ diuersitate agentū. Et fm̄ diuersitate actionū ordinatarū ad aliqd vñū. Et statim ponit exēplū de hoc q̄ dixit multa. q̄ difficile est iacere. i. p̄icere miras astragales. i. decem milia astragaloz q̄ sunt qdam genera instrumentoz. Et fm̄ alia translatōem habet chyos q̄ est qdaz insula grecie. in qua sunt magni astrologi. 2 sic facile est q̄ aliquis iaciat vñū ex his vel duos. Deinde ponit exēplū de hoc q̄ dicit per multoties. Dicens q̄ quandoq̄ aliqd opatur aliqd quid p̄pter alterum. et illud iterum p̄pter alterum. 2 sic cōsequenter. ita q̄ deuenit ad vñum finem per multas actiones ordinatas adinuicē. 2 tūc facile est hunc finē adipisci et q̄ p̄ vñā vel duas actiones p̄t aliqd finē cōsequi. 2 q̄ nō p̄ plura media acq̄ritur rāto difficilius adipiscit. Et ponit sanctorū Tho. exēplū in p̄ticulari. q̄ equitare ad aliqd quē locū est finis equi. habito ergo equo est facile ad hūc finem puenire. Sed q̄ equus nō habet oportet per plures actiones pcedere. q̄ oportet emere equum. 2 si nō habeat pecuniā in promptu oportet acq̄rere p̄ opationē alterius artificij. 2 hoc est difficile. Ex omnibus istis manifestū est q̄ maior virtus requiritur ex p̄te intellectus ordināris et ex p̄te potētie exequentis p̄ plures actiones puenire in finem q̄ p̄ vñā vel pauciores. Tunc ibi (Propter qd oportet) Aristoteles declarat illos q̄ncz gradus in genere entiu totius vniuersi. Dicens p̄mo q̄ actio stellarū fm̄ multitudine vel paucitate motus eoz est similis actioni animaliu et plantaz. q̄ videmus in istis inferioribz q̄ hō habens p̄fectam virtutē anime habet multas opationes. q̄ p̄ multa bona adipiscit. 2 p̄ multa opari nō solus absolute. sed fm̄ ordinē vñus ad aliud. Nam homo excogitat magnaz feriem actionū ordinatarū in vñū finē. Non tamē p̄pter hoc homo est optimū in vniuerso. sed sunt q̄ncz gradus entiu in toto vniuerso. q̄ in entibz illud est sup̄remū quod habet p̄fectum bonū sine actione media ad adipiscendū illud bonū. sicut est deus. quia deus non habet finem extra se quem oporteat adipisci p̄ aliquā actōnem. sed ipse est finis suip̄suis 2 omnū alioz. actio autē que est p̄pter finem semper cōsistit in duobz scz in fine. gratia cuius aliqd agitur. et in illo qd ordinat ad finem vel qd agit gratia finis. Secundū autē in ordine entiu est illud qd habet p̄fectum bonū p̄ vñū vel p̄ paucos motus. Terciuū vero qd acq̄rit p̄fectum bonū per multas opationes sicut homo. Quartū qd non p̄t recipere p̄fectum bonū. sed acq̄rit aliquid p̄fectius p̄ paucos motus. vel per vñū tantū sicut animalia et plante. Relinquitur autē infimū esse qd nihil horū potest acq̄rere. q̄ non participat aliqd motum.

Notandū. Cum doctore sancto q̄ aliqd dupliciter potest carere motu. vñ modo quia est p̄fectissimū. Alio modo quia ē propinquū imperfectissimū. Sed q̄ aliqd habeat multas actiones vel motus cōtingit ex eo q̄ medio modo se habet. Sicut manifeste patet de homie cuius finis est beatitudo quā cōsequitur p̄ multas opationes. q̄ ad beatitudinē acq̄rendam p̄ exigitur quedā cōseruatio vite per animā vegetariā cognitiō sensibiliū per animā sensitiuā. 2 vltimo app̄hen-

sio veritatis per animā rationalem in qua cōsistit finalis beatitudo quam solus homo cōsequitur

Hoc quidem igitur habet 2 participat optimo. hoc autē attingit prope per paucos motus hoc autē per multos. hoc autē neq̄ participat. sed sufficiens ad prope extremo venire. puta si sanitas finis hoc quidem vtiq̄ semp sanum est hoc quidē extenuatum. hoc autē currens et extenuatum. hoc autē 2 aliud aliquid operās currendi gratia. quare plures motus. Alterū autē non potest ad sanari puenire. sed ad currere solum aut extenuari. 2 horū alterum finis ipsi. Maxime quidē cū illo sortiri fine optimo omnibus. Si autē non semp melius erit quanto vtiq̄ propinquus sit optimo. 2 p̄pter hoc terra quidē totaliter non mouetur propinqua autē paucis motibz. Non cū attingunt ad extremū sed vsquequo possunt sortiri diuinissimo principio. primū autē celum cōfestim sortit p̄ vñū motum. Que autem in medio primi et extremorum. attingunt quidem. per plures autem attingunt motus.

Hic Aristoteles applicat predicta principia ad propositum. Dicens. q̄ in ordine rerū creatarū. illud est sup̄mū quod habet et participat optimo. id est summo bono quod deus est absq̄ omni motu. sicut sunt substantie separate que sunt omnino immobiles. Scz illud est de secūdo gradu quod attingit illud optimū per paucos motus sicut sup̄rema sphaera. que pro rāto dicitur attingere illud optimū quia est causa vniuersalis corporalū. 2 est etiam causa p̄manētie ipsorū. In tercio gradu est illud quod attingit hoc optimū per multos motus. sicut planete superiores que etiam sunt cause vniuersales effectū in mūdo. 2 sunt cause p̄manētie et fixationis rerū. In quarto gradu est illud quod non potest participare illud p̄fectū bonū. sed sufficit q̄ q̄litereq̄ appropinquet. sicut planete inferiores et illa que sunt propinqua terre que paucis motibus mouent. quia non attingunt alterum extremū. vt sunt cause vniuersales p̄manētie rerū. sed tamē attingunt aliqd ordinatum ad illud diuinissimū principū. quia sunt principia generationis 2 corruptionis. licet non p̄manētie. 2 sic aliquo modo appropinquāt. Sed in quinto gradu est terra que maxime distat a summo ordine rerū. quia omne caret motu. quare non potest appropinquare ad illud optimū per hoc q̄ sit causa aliorū. Et ad omniū illorū manifestatōem Aristoteles interponit vñū exēplū. Dicens q̄ si ponamus sanitatē finem vite tunc inuenimus aliqd quid esse optimū in rebus quod semp est sanū. Sed in secundo gradu est illud quod sit sanum per solam extenuationem. id est subtractionē superfluoꝝ. In tercio quod sanitatem adipiscitur per plures motus scz per extenuationem p̄cursum vel per aliquid aliud. In quarto gradu est illud quod non potest puenire ad hoc q̄ sanetur. sed p̄uenit ad illa que sunt p̄uia sanitatis. scilicet ad hoc q̄ solum currat vel q̄ solum extenuet. quoz neutrum est finis. Et assignat harū differentiā. Dicens q̄ maxime optimū

Et huius proportionis sancti, a Thomas istam assigna-
rōnem, quia planities sunt instrumenta supremae sphaere que
est principale agens in corporibus, sed instrumenta agē-
tium sunt mota, principale vero agens agit per formā
et virtutem propriam, et ideo cōueniens est quod suprema abun-
det in multitudine stellarum in quibus radicantur diuersae
virtutes actiuae, sed planities abundant in multitudine mo-
tuum, ut per illos motus recipere possint diuersas virtutes a
principali agere. Tercia rō tangit hic (Eradhuc) Et
ista, quod primum celū quidam mouet oēs alios inferiores ce-
los, et omne corpus mouens alteri debet habere determinatā
proportionē secundum quā excedat et altius excedatur. Et ideo ad
saluandū huiusmodi determinatā proportionē quēdam fuit quod
in ipso primo celo ponerentur plura astra que mouerentur con-

Solunt Sdaz
 12 27 q 90 no 27
 le mndemnto fin
 fi vero le g mlt
 a quibus 270 le
 pbat 369 2089

2920

Handwritten: 240 qz p^ap^aica
87 f^e no ozo p^ai-
no p^ar mones ad
noto 87 qoz
f^e 87 qoz e n on
I^o p^am p^al 87 pl
no p^allat q alio

Secundus

in iure opus inferiores ad dirigendū eorum apparentes ir-
regularitates. Et in vnoquoq; inferiori vñū astrum solum
cū eis esset laboriosum primā spherā mouēte alias q; cu
iulster corpus finiti est virtus finita p; ppariet ad aliud
corpus. Primo epilogat Dices q; dictū est de stellis que
mouent moru circulari qles sunt fm substantiā sue natu-
re z fm figurā. dictū est etiā de moru z ordine ipsarum

Ar. Celū, stellatuznō est primū celū. vt dicitur mo-
derati astrologi. ergo secūda rō p̄supponit falsuz
Dicendū fm̄ doctōre q̄ secūda rō etiam salua fm̄ po-
sitōem modernoz philozophoz. q̄ quis sphaera stellaruz
fixarum habeat duos motus tamē m̄imū participat de
secundo motu qui est tardissimuz in ea. ideo hec secūda
solutio aliquid habet vigoris

Ar. In stellis non est aliqua ponderositas aut alius quid resistens motui: videtur quod propter multitudinem stellarum si ponerentur in sphaeris inferioribus non dissolueretur illa portio quam habet ad primam sphaeram sicut si presunderetur tertia. Dicens quod hoc argumentum assignat non causam pro causa sed vera est eadem quod si in inferioribus essent multae stelle dissolueretur excessus moventis ad mobile quod prima sphaera non excederet inferiores in virtute cum in multitudine stellarum abundet virtus caelestium corporum.

¶ Tercius tractatus. de Terra

Elíquū autē de terra dicere vbi existat po-
sita ⁊ vtrū quiescentiū aut motorū et desi-
gura ipsius. De positione qđem igit̃ non ean-
dem om̃es habent opinionē. sed pluribz in me-
dio poni dicentibz qđcunq; totū celum finitū ēē
aiunt: cōtrarij autē qđ circa. Italiā vocati pytha-
gorici dicūt. In medio qđem ignē esse inquit
terrā aut vnū astroz existētrē circulariter lataz
circa mediū noctē ⁊ diem facere. Adducit autē
oppositam aliam huius astruunt terrā. quaz an-
tichronam nomine vocant

Isti est tractatus tertius huius secundi libri. in q̄ p̄s
 determinat de terra nō fm̄ q̄ est vnū quatuor: elementorū.
 sed fm̄ q̄ est centrū celestis motus. quo mō etiā astrologi
 de ipsa determināt. Et diuidit iste tractatus in duo capi-
 tula. In p̄mo determinat de terra fm̄ op̄inione antiquorū.
 In secūdo fm̄ veritatē z op̄inione p̄p̄iam. ibi. Nos autē di-
 camus. P̄mū capm̄ in quatuor sub diuidit p̄es q̄ p̄ce-
 bunt in p̄cessu. In p̄ma ponit falsas op̄iniones circa sitū
 terre. P̄mo tñ p̄ponit de quo sit intentio. Dicens q̄ cuz
 dictū sit de celo reliquū erit dicere de terra vbi scilicet sit po-
 sita z de quere eius verū scz sit de numero eoz que quies-
 cunt vel q̄ mouent. z sicut de figura verū scz sit spherice si-
 gure vel cuiuslibet alterius. Tunc ibi. De positōe Are-
 stoteles exequit̄ positus. z ponit op̄iniones aliorū de situ
 terre. Dices q̄ de situ terre nō oēs p̄hibet̄ eandem op̄i-
 nione. q̄ illi q̄ posuerunt totū vniuersum esse infinitū non
 potuerūt terre assignare determinatū sitū. q̄ in infinito nō
 potest accipi mediū necq̄ extremū. Sed plures illoz qui
 posuerūt totū mundū esse finitū dixerūt terrā esse positam
 in medio mūdi. Sicut Anaximander Anaxagoras Des-
 mocritus Empedocles z Plato. Sed q̄dam p̄hi qui dis-

cum pythagorici amorantes in partibus italie dixerunt
ecce terra quod ignis esset positus in medio mundi. terram autem dixe-
runt moveri circulariter ad modum et similitudinem unius
stellae circa medium mundi. Et illi posuerunt etiam aliam terram
oppositam illi quam dixerunt sitam moveri quam vocabant an-
tichironem eo quod esset contra positam huic terre

¶ Si esset alia terra huic contraposita illa fuisset
quāq; a nobis visa qđ est ad sensum manifeste
falsum. ergo videtur qđ opinio pythagoricorū sit omnino ir-
rationalit̃z contra sensum. **¶** Dñm qđ sū ipsos illa ter-
ra a nobis videri non poterat. qđ seq̃tur in suo motu terrā
istam in qua nos habitamus. ita qđ totum tempus cor-
pus illius terre interponitur inter visus nostros et alteraz
terram. **¶** Et quādo dicitur. ad minus non poterit flare
de igne qđ sit in medio mundi. Dicit doctor sanctus qđ py-
thagorici intelligebant dictum suum metaphizice et di-
xerunt ignem esse in medio. quia calor naturalis ex sole et
alijs stellis preceaturs pertingit vsq; ad medium mundi
vbi omnia cōtemperat et cōseruat. Sed terram istam dis-
cebant esse stellam. quia est causa diei et noctis p̃ suam ha-
bitudinem ad sōlem. terrā vero aliam vocabant lunā. vel
quia obfissit lunari luminī sicut et terra. vt patet in eclipsi-
bus. **¶** Quia est terminus celestium corporū. versus nos
sicut terra est terminus elementorū.

Nō ad apparētia rōnes ⁊ causas q̄rentes. s; ad quasdā rōnes ⁊ opiniones ip̄oz appārentia attrahētes ⁊ tēctantes adornare Multis autē vtiq; ⁊ alijs simul videbit̄ nō optere terre medijs regionē assignare credibilē non ex appārentib; cōsiderantib; sed magis ex rationib;

Hic Aristoteles offendit qualibus omnibus pythagorici vrebantur. Dicens & ipsi pythagorici non querebant solum rationes vt applicarent eas ad sensus, vel ad ea que apparent sensui, sed ex quo uero etiam conabatur ea que apparent ad sensum reducere ad quasdam rationes et opiniones inestimabiles quas ipsi excogitabant. Et hoc est inueniens, vt dicit sanctus Thomas in his que sunt facta arte diuina, quia in illis oportet ex operationibus considerare operum rationes. Sed in his que facta sunt ab homine et quorum principium est intellectus humanus conueniens quod ipsi assumentur, quia artifex ex rationibus preconceptis assumit domum quam facit. Tunc ibi (Quidam autem viri etc.) ostendit & rationes pythagorice posuerunt etiam alios mouere ad hoc dicendum. Dicens & multis alijs a pythagorice potest videri terram non esse in medio mundi non quidem ex his que apparent, sed ex rationibus intelligibilibus. Et illius opinionis dicitur fuisse Arcidemius qui fuit post Aristotelem, vt dicit sanctus Thomas.

Honorablessimo enim putat puenire hono-
rabilissimā existere regionē. esse aut ignē terra
quidē honorabiliorē. terminū aut intermedija
extremū aut 2 mediū terminos. Quare ex his re-
cogitātes nō putāt in medio sphere poni ipam
sed magis ignē. Adhuc aut pythagorici qdem
ppter maxie puenire seruari pncipalissimū co-
tius. Mediū aut esse tale. Jouis carcerē nomi-
nant hanc habentem regionem ignem.

¶ Tres Rantiaz
opmhoes de Si
tu tre

gunt vel continentis interioribus. Tunc tot. De politior. Are-
 flores exequitur politior. 2. ponit opinionem aliorum de situ
 terre. Dices q. de situ terre nō oēs phi habēt eandem opi-
 nionē. q. illi q. posuerunt totū vniuersum esse infinitū non
 poterūt terrā assignare determinatū sitū. q. in infinito nō
 potest accipi medium necq. extremus. Sed plures illorū qui
 posuerūt totū mundū esse finitū dixerūt terrā esse positā
 in medio mūdi. Sicut Anaximander Anaxagoras Democritus
 Empedocles 2. Plato. Sed qdam phi qui dis-
 assignare de statu loci q.

et mundo
 1343 opmoez fta q ignis sit posiq in

Hic Aristoteles ponit duas rationes pro opinione pythagorice. Prima est honorabilior regio id est locus. Sed ignis est honorabilior terra. et locus medius est honorabilior. In medio sphaere mundialis debet poni post corpora celestia ignis et non terra. Dicitur probatur. quia loca proportionant corporibus secundum naturam eorum. Prima pars minoris probatur triplici. primo propter claritatem ignis. secundo propter virtutem actiua. tertio propter subtilitatem ipsius. Sed secunda pars minoris patet per eos. quia medius mundi ponebatur esse quasi terminos. sed termini sunt nobiliores his que sunt intermedia inter terminos. scilicet terminis. sicut continens est nobilior contento. Tunc ibi (Adhuc autem) Ponit secundam rationem que ratio est. principalissima inter elementa maxime debet conservari. sicut res preciosas diligenter custodimus. Sed ignis est principalissimum elementorum et locus medius videtur habere maximam dispositionem conservandi. ergo ignis ponitur in medio mundi. Secunda pars minoris patet. quia medius locus est vallatus et firmatus omnibus que circumstant ipsum. Et ergo pythagorici metaphorice loquentes dixerunt ignem esse carcerem vel custodiam Iouis. id est custodiam a Ioue vel custodientem Iouem propter hoc quod est in medio.

Tandem medium simpliciter sit dictum. et quod magnitudinis medius. et reiectus medium et nature. Quamvis quemadmodum in animalibus non idem animalis et corporis medius. Sic existimandum magis et circa totum celum propter hanc quidem igitur causam nihil eos oportet timere circa totum. neque adducere carcerem ad centrum. sed illud querere medium quale quid. et ubi aptum naturae est. Illud quidem enim principium quod medium et honorabile. Loca autem medium assimilata vltimo magis quam principio. quod quidem enim determinatum medium. quod autem determinans finis honorabilior autem continens et finis quam finitum. hec quidem enim materia. hec autem substantia consistentie est. de loco quidem igitur terre hanc habet quam opinionem.

Hic Aristoteles soluit has duas rationes. Dicens quod pythagorici utebantur in predictis rationibus nomine medii ac si diceret simpliciter et uniuoce. sed dicitur equiuoce. Quia est duplex medius. scilicet magnitudinis et medium secundum naturam rei per quod scilicet natura rei conservatur. sicut exempli gratia medium rei in animalibus est cor. quia per ipsum naturam animalis conservatur. sed medium magnitudinis est umbilicus. Et ita similiter est circa totum uniuersum quare non oportet dubitare de custodia vel carcere uniuersi quod est centrum et medius magnitudinis. sed oportet querere de medio nature uniuersi per quod natura uniuersi conservatur. Et differunt hec duo media in uniuerso triplici. Primo quia medium rei quod proportionatur cordi animalis est principium animalium corporum et maxime honorabile. et habet rationem extremi et continentis. sed medium magnitudinis habet magis rationem vltimi quam principii. Secundo differunt. quia medius rei habet rationem finis determinantis et continentis. sed medium magnitudinis habet rationem finis determinati et contenti. Tercio differunt. quia medium magnitudinis habet

rationem materie. sed medius rei habet rationem forme. quia finitum et contentum pertinent ad materiam. sed finis et continens ad formam que est substantia totius continentie rerum. Ultimo epilogando concludit quod de loco terre quidam habent talem opinionem.

Similiter autem et de mansionem et motu. Non enim eodem modo omnes suspicantur. sed quicunque quidem neque in medio ponit autem ipsam moueri in circuitu circa medium. non solum autem hanc. sed et antichthonam. quemadmodum dicimus prius. Quibusdam autem videtur et plura corpora talia continere ferri circa medium nobis immanifesta propter suppositionem terre. Propter quod et luce eclipses plures quam soli a fieri inquitur. Latiorum enim unumquodque occultare ipsam sed non sola terram. Quoniam enim non est terra centrum sed distat per hemispherium ipsius totum nihil prohiberi putant apparentia accidere similiter non habentibus nobis in centro: quemadmodum et si in medio esset terra nihil enim neque nunc facere manifestum per medietatem distans ab his que diametri.

Hic Aristoteles in secunda parte huius capituli ponit duas opiniones de motu et quiete ipsius terre. secundam tanquam ibi. Quidam autem et posita. Dicit ergo primo. quod sicut philosophi diuersimode loquuntur de loco. ita similiter diuersimode loquuntur de motu et quiete ipsius. quia illi non dicunt ipsam esse in medio mundi sicut pythagorici tribuunt ei motum circulaem quo mouetur circa medium. Et hoc non solum dicunt de ista terra. sed etiam de terra contraposta quam vocabant antichthonam. Et dicit doctor quod ipsi hoc posuerunt propter perfectionem numeri denarii. quia sunt octo corpora celestia circulariter mota. sed positis duabus terris implebitur numerus denarius. Sunt autem alii pythagorici qui non solum ponunt duas terras circulariter motas. sed plura alia corpora terrea circa medium mora nobis immanifesta propter suppositionem nostre terre que illa corpora occultat. Tunc ibi. Propter quod et luce. Philosophus inducit probationem illius quod vltimo dictum est. quia plures sunt eclipses lune quam solis propter hoc quod plures sunt terre lunam eclipsantes. et non est solum una terra. Sed dicit doctor quod hec ratio nulla sit. quia luna solum eclipsatur ab illa una terra. et autem plures accideret eclipsari lunam quam solem hoc impeditur propter diuersitatem aspectus. Tunc ibi. Quoniam enim non est terra. Aristoteles ostendit quomodo pythagorici obuiabant rationibus contra se inductis. quarum rationum precipua est ista. Nisi terra esset in medio mundi. orizon qui est superficies transiens per visum nostrum non secaret semper totam sphaeram et maximos eius circulos in duo equalia. ita quod semper appareret nobis sex signa super terram. et sex sub terra. Respondebant ipsi quod tota terra non sit centrum. quia centrum est induisibile et puntuale. sed terra est corpus habens magnitudinem. Etiam dicunt quod eadem apparentia accidunt quibus terra non ponatur in medio. quia nunc non manifestatur distantia a medio quibus ad apparentiam. Quis visus non ster distat a medio mundi per totam medietatem diametri terre quod terra est parua et distantia superficiali a centro est parua.

De motu et quiete
 ipsius terre

Prius quod pythagorici
 ponunt ipsam in medio
 mundi sicut pythagorici
 tribuunt ei motum
 circulaem quo mouetur
 circa medium.

ut me in magni me et nate est

Secundus

De celo

Quidam autē et positā in centro dicūt ipsam
reuiolui et moueri circa eū qui semp statutz po-
lum. quemadmodū in Thimeo dictū est.

*La opmo est qd p
reuiolui in medio
et qd p moueri
in aere et caliditate
a diuinitate et p
pate.*

Hic Aristoteles ponit scđam opmionē. Dicens qd alii
qui posuerūt terrā esse positā in centro. sed tamē dicunt ip-
sam moueri circa polum semp statutz. circa apem mūdi.
Et hoc ē scriptum esse in Thimeo.

Ar. Plato in libro phedronis asserit terrā esse quies-
centē et quasi ligatā. Et sicut in Thimeo dicit
Plato terrā esse fm linguā illomenam. qđ vocabulū illo-
menā si scribas p totam feat illigatōem. si vero p diaphō-
gon feat phibitōem. qđ videtur qd Aristoteli cōtra intentio-
nē Platonis assumpsit verba eius. Dñm fm Alexan-
dri qd Plato in phedrone morus est alia rōne qđ in Thi-
meo. Vel dñm qd Plato in Thimeo inducit illam opmionē
nem non tanqđ pnam. sed tanqđ opmionē Thimet. qua-
re ē Aristoteli. quemadmodū in Thimeo scriptū est. Vel
dñm tercio qd fuit possibile aliquos sic intelligere Plato-
nem. scz qd terra reuiolueret et moueret et hūc falsum intellec-
tum Aristoteli. reprobatur. Etā ē quarto qd hoc qđ ē mo-
ueri fuit ab aliquo alio appositū. sz in greco ē illeto pio qđ
hic est translatū remoueri. Et illud qđ in greco positū est
poreit significare alligatōem et motū. et sic ille textus posset
exponi de quiete terre fm opmionē Platonis. Possum⁹
autē breuius dicere vt inqđ sanctus Thomas qd quidam
Eratosthenes ponticus posuit terrā in medio moueri et celū
quiescere. cuius opmionē Aristoteles hic ponit. Qđ autē
hic addit quemadmodū in Thimeo scriptū est. referens
dum est non ad id quod dictum est reuiolui et remoueri. sz
ad id quod sequitur qd semp statutz polum.

Similiter autē et de figura dubitat. his qđez
em videt esse sphericā. his autē lata et figura tim-
panilis. Faciunt autē argumentū. qđ occidēs et
oriens sol rectā et non circularē occultationē vi-
detur faciens a terra tanqđ oportunū. si qđ ē ē
spherica circularē fieri a terra abscissione nō at-
tendētes elongatōem solis ad terrā et rotūditā-
tis magnitudinē. quō iam apparentib⁹ paruis
circulis recta videt alonge. ppter hāc qđ ē igit
phantasiā nihil ipos discredere optet nō rotū-
dam molē esse terre. Sed adhuc opponūt et di-
cunt ppter qđem necessariū figurā hanc habe-
re ipam. Etenim de mansione et de motu dicti
modi multi existunt

*Que p amqz opi
moes de figa tre
prima
Secunda qd pbat
dubio qd pbat*

Ita est tertia ps huius pmi capli in qua Aristoteli. ponit
opmiones de figura terre. Dicens qd sicut dubitat de figu-
ra terre sicut de motu et situ. qđ qbusdam videt qd terra sit
spherica. qbusdā autē videtur qd sit lata habens figurā tym-
pani. Et illam scđam opmionē antiqui pbant duab⁹ rō-
nibus. Prima qd sol in oriente et occidēte qñ scz vna ps est
apparens et alia occulta videt habere decissionē fm lineam
rectā. et hec decissio sit a terra. qđ terra est recte figure. Hāc
rōem soluit Aristoteles dicens. qd videmus alonge solem
et ppter illam elongatōem solis a terra nō discernim⁹ rotū-
dinitatē virtuos. Etā parit circuli alonge apparentes

vident fm modū lineā recte. ergo multo magis portōnes
magnorū circuloz videntur alonge recte qñ sint curue.
Scđa rō. qđ illi de scđda opmione dicebant terram quies-
cere. et qđ habet figurā latā que fm se totā tangit supficiem
et ideo est apta ad qđem. sed figura spherica est facile mo-
bilis. qđ in modico tangit supficiem. Subiūgit pbus solū
uēdo hanc rōnem qd de motu et quiete terre sunt multi
alij modi dicendi. vt patet ex inferius dicēdis.

Ar. Sol et luna interfecant se fm lineā circulem.
ergo etiā sol et terra. An⁹ pbatur. qd luna recipit
lumen a sole circulariter. vt piz ex dicēdis. Dñm fm
doctore qd dictū Aristotelis hic est intelligendū qñ circū-
lus est in eadē superficie cum visu. sed secatio solis et lune
nō est in eadē superficie visu nostro. qđ non videt recta sed
circularis. vt supra dictū est cū ageret de figura stellarum.

Desitare qđem igitur omib⁹ necessariū su-
peruenire. forsitan em irrōnabilioris mētis nō
mirari quō quādoq; parua particula terre qđ ē
si eleuata dimittatur fertur et manere nō vult. et
plus semp velocius. totam autē terrā si quis di-
mittat cū eleuauerit. nō vtiq; fertur. Hunc autem
quiescere totā grauitatem. Sed adhuc vtiq; si
qđ latis pticulis ipsius an⁹ cadere amoueat ter-
ram. ferent deorsum nullo resistēte. Quare stu-
pere qđem merito factū est philosophisima om-
nibus. Solutiones autē de hoc non magis
incōueniētes est videri dubitatione mirabitur
vtiq; aliquis.

Ita est quarta pars huius capli in qua Aristoteli. ponit
opmiones eoz qđ habuerūt verā opmionē circa qđem ter-
re. sed tñ assignabāt incōueniētes rōnes illius qđem. Et
pmo mouet dubitatōem. scđo pponit solutionū insufficien-
tiā. ibi. Solutiones autē. Dicit ergo pmo qd omib⁹ videt ne-
cessariū dubitare circa terrā. qđ si qđ de hoc nō mirē vide-
tur habere mentē irrōnabile. quare scz tota terra existens
grauissima nō cadit et quid sustineat eam. qđ videm⁹ par-
uam particulā terre sursum eleuatā cadere deorsum. et qđ
rō plus descendit tanto velocius mouet. et magis mouetur
deorsum qđ pus fuit. et hoc stupere. hoc vehemēter mira-
ri factū est omib⁹ antiquis philosophisima. i. pñderatio
philosophie vel occasio philosophiadi. sicut in pñcipio me-
taphysice ē qđ ex ammirari inceperūt hoies philosophari.

Tunc ibi (Solutiones autē) Aristoteles pponit insuffi-
cientiā rōnū a philosophis circa hoc qđem assignatarū
Et ē qđ solutiones antiquoz erāt mirabiles qđ dubita-
tio mora. quia sunt magis incōuenientes qđ dubitatio. et
sic magis augent dubitationē propter earum improbabi-
litatem. vt dicit doctor saner⁹

Hi qđem em ppter hoc infinitū qd deorsum
terre esse aut. quemadmodū Xenophones Lolo-
phon⁹. vt nō negociēnt querētes cāz ppter qđ
et Empedocles sic obstupuit dicēs. Si qđem
infinitē terre pfunditates et imensus ether. qđ p
multorum horum linguā dicta vane effusa sunt
Modicum totius intelligentium.

24

*Mouet
quiescentē
de qđem
scz.*

*Comt nē Soloz
qñ qñ*

Hic inter Aresto. ponit quinqs solutioes p dicitur du
bitatis que parerunt in pcessu. Et pmo ponit pma di
ces qd dicitur Xenophontes Colophonius dixerunt
deorum terre esse infinitu. i. dixerunt aerem infra terram
esse infinitu. vel ipaz terra p sursu parte inferiore esse infi
nita. sed ad infinitu nihil mouet. ergo terra no pcedet
re deorsum. Et isti phi no dixerunt hoc qsi quoddam ves
risse. sed vt no cogere laborare ad inqrendu cam illi
qeris. Sed Empedocles obstupuit. i. vehementer ad
mirat est de eoz errore in suis p sibi quos de phi cos
posuit. Et dicit q hec vane. i. sine ratoe sunt effusa. i. di
uulgata ex ore multoz hoim modicum intelligentiu de
natura totius vniuersi.

Aresto. non reprobat ista pma solutioem nec
etiā Empedocles in suis p sibi. q vide q no
sit oino irrationabilis q dicit q Aresto. sufficenter repro
bat illa opinioe p hoc q dat intelligere q ex defectu in
tellectus pueniat. q illi de ista opinioe solo ore dixerunt
cu interius p sideratu no sit verisite. Fuit etiā vt dicit
doctor pbs p tentus de reprehensione Empedoclis. q p
ter improbabilitate eius qd dicit. tum etiam quia in pmo
ostensum est q no potest esse grauitas infinita.

Hi aut in aqua poni. huc em antiquissimu su
scipimus sermonē quē aut dicitur Thalē mile
siu tanq ppter natatōem esse manentē. quē ad
modū lignū vel aliqd tale alterū. Et em horū in
aere qdem nihil natū est manere. sed in aq tāq
no cēderatōe exite de terra aqua sustinere ter
rā. Neq em aq nata est manere eleuata s; in ali
quo est. Adhuc aut quēdam a aer aq leuior z
terra aq. Quare quō possibile eleuā? magis de
orsum poni grauiorū fm naturā. Adhuc at si q
de z tota nata est manere in aq. palā q z p tula
rū vnaqueq ipius. Flūc aut no videt hoc factū
sed qlibet p tula fert in pfundū z velocius ma
ior. Sed videntur vsq ad aliqd querere. s; non
vsq qdem vbi possibile dubitatis. Om
nibus em nobis hoc consuetū non ad rem fieri
questionē. sed ad contraria dicentē. Et em ipse
in seipso querit vsq quo vsq vbi non amplius
habeat contradicere ipe sibi ppter quod
oportet quesitum bene instantem esse p prop
as instantias generi. hoc autem est omnis con
siderasse differentias.

Sed scdm solutioem dices. q aliq dixerunt
antiqui in sermonē. i. opinioe. quē (vt dicitur) Thalē
les milesi? posuit. q fuit vnus de septē sapiētib. q dixit
terram esse locatam sup aquā vt qescat ibi p modū sup
natatōis. Sicut accidit de ligno z de silibus q no ma
net in aere. sed in aq ppter supnatatōem. Nāc opinioe
reprobat pbs tribus rōibus. Prima. qz remanet eada
difficultas de aqua a quo sustentē ne cadat. Secda rō.
qz aqua est leuior terra. q magis debet fm naturā rei su
stetari z supeminere q terra. Tercia rō. si tota terra na
turaliter nataret sup aquā q z qlibet ps terre hoc fa

ceret. sed hoc no videt esse factū. qz quelibet ps terre po
sita in aqua fert ad fundū ipsius. q dicit ibi. Sed viden
tur. pbs assignat cam defectus dictaz solutiois dices
q iste solutioes no ducit ad terminū dubitatis. Sicut
etiā in silis p s uere solutioes in scholis artiu no dant sp ad
cognoscendū finaliter naturā rei. sed dant quousq ad
uersariis no habet vltimus p tradictōem. z hoc etiā in
nobis ipis seruamus Sed hoc no sufficit. qz sicut no suf
ficat instare p instatias sophisticas. sed oportz instare p
prias z puenientes generi de quo querit. Ita sicut no suf
ficat pbare aliquā opinioe p aliqs puenientias. s; opor
tet videre vtrū sint aliq dicit. sicut est in pposito de li
gno. qz no est sile de ligno z terra. lignū em hz multum
de aere qre supnatat. quod no pgruit terre

Anaximenes aut z Anaxagoras z Democri
tus latitudinē causam esse dicunt manendi ip
sam. No em diuidere sed supsequitare aerē q de
subtus qz vident fictōem habentia corpoz fa
cere. Hoc em z ad ventos habent difficile mo
bilitate ppter resistentiā. Hoc ipsum vtiqz facere
in latitudine terrā ad suppositum aerē. no habē
tem aut quo transferat locū sufficiens multo eo
qz deorsum quiescere. quēadmodum in depse
dris aqua. Quā possit multā grauitatē ferre
cōprehensus z manens aer. argumēta multa di
cunt. Prīmū qdē si no lata figura terre ē. prop
hoc qdē no vtiqz qescet. qzuis mansiones no la
tudo cā. ex qbus dicunt. s; magnitudo magis
ppter coartatōem em no bns trāsitu aer manet
ppter multitudinē. Multus at est aer ppa mul
titudine ppter multa cōprehendi terre. Quare s;
qdē existet. z si spherica qdē sit terra. tanta autē
fm magnitudinē manet em fm illoz rōem. To
taliter aut ad sic dicentes de motu no de parte ē
dubitatio. s; de toto qdā corpe naturali z omi.
a pncipio em determinandū. vtz est aliqs cor
poribz natura motus. aut nullus. z vtz natura
qdē no est. violentia aut est. Om aut de his de
terminatū est pus qcuqz fm eā q aderat virtutē
habuim? vtendū vt existentiis. si em null? na
turalis motus est ipoz. neqz violentis erit. Si
aut no est neqz natura neqz vt totaliter nihil mo
uebitur. De his em qz necārium accidere de
minatū est pus. Et adhuc qz neqz qescere cōtin
git. Sicut qdem em motus existit aut violentia
aut natura. sic z quies Sed adhuc si qdē est mo
tus fm naturā no vtiqz violenta erit latitudo solū ne
qz qes. Quare si violentia nunc terra manet z ve
nit ad mediū lata ppter circūgiratōem. Omnes
em cam hanc dicunt ex his q in liquidū circa ge
rē accitibz. In his em sp ferunt maiora z quio
ra ad mediū giratōis. ppter qd vtiqz z terrā oēs

Secundus

quotquot celū generat ad mediū venire dicūt

¶ **Nic** pbs ponit terciā solutiōem. que sumit ex pre ae ris subsidētis terre. Dicit q̄ Anaximenes et Anaxa goras et Democritus. q̄ posuerūt cām quietis terre eē eius latitudine. ppter quā nō diuidit inferiorē aerem. s; supequirit ipm. quod etiā facere vidēt quedāz corpa artificialiter facta cū aliq̄ latitudine ad obutandū aeri si ue vento. Et sūt parz hoc de aqua in clepedris. Si em sit aliq̄ vas habēs in sui summitate parūū foratū ob/ curatū. et in lateribz aliud nō obcuratū. et subito submer gat in aquā. tūc aer interius inclusus nō habēs quo dis fugiat. phibet introitūz aque. Et ita sūt videt de aere p̄presso subsistente sub terra q̄ sustinet terrā. et ad h ad ducūt multa argumēta sensibilia. S; **Aristo**. repbat istā opinionē tribus rōibz. Prima. qz terra nō est late figure. sed spherice vt infra patebit. Secūda. quia ip̄s assignat causam illius latitudinē terre. et tñ fm ea ex q̄bus pcedunt magis videt q̄ magnitudo sit illi. cā illa ma gnitudo pōt esse in terra si sit spherice figure. Tercia rō qz terra naturalr mouet ad mediū. vt parz ex dictis. oc catione cuius hīc multa reperit q̄ sunt p̄us dicta. q̄ etiā ibi naturaliter dēscit. et p̄sequēs nō dēscit ibi. ppter ali quā violētiā circūgiratōis celi. sicut etiā accidit in liq̄ dis et in aere. in q̄bus ppter giratōem eā que sunt maios ra et grauiora p̄gregant ad mediū ex violētia giratōis. Et ppter eādē causam omnes q̄ dicūt mundū incepisse p̄ generatōez dicūt p̄ illā giratōem celi venisse ad mediū

¶ **Quoniam** aut manet. querūt cām et dicūt hī q̄ dem. hoc modo. qm latitudo et magnitudo ipsi us causa. Hi aut quēad modū **Empedocles** ce li lationē circūpositam et velocius lataz terre la tionē phibere. quēad modū aqua in cyathis. et em hoc in circuitu cyatholato multoties ad in ferius erit facta. tamē nō fert deorsum nata ferri deorsum. ppter eandē causam. Quāuis neqz giratōe phibente neqz latitudine. sed supueniē te aere alicubi feret. ad mediū quidē em si violē tia et manet violētia. fm naturā aut necessarium esse aliquā ip̄ius lationē. Hoc igit vtrū sursum aut deorsum aut alicubi est. Esse quidē em quā dam necarium. Si aut nihil magis deorsum q̄ sursum. aer aut qui sursum nō phibeat eā q̄ sur sum latidē. neqz vtiqz qui sub terra phibebit eam que deorsum. Eisdem em eorūdem necari um esse causas eisdē. Adhuc aut ad **Empedo/ clē** vtiqz illud q̄s dicit. Quādo em elemēta di stabunt seorsum a lire que causa terre māfionis erat. Nō em vtiqz et tūc causabit girationē

¶ **Hic** **Aristo**. ponit quartā solutiōem que sumit ex p̄ te corpis celestis. Dicens p̄mo q̄ aliq̄ ponūt cām quie tis terre in medio latitudinē terre. Sed **Empedocles** dicit q̄ causa illius mansionis sit motus celi q̄ ppter sui velocitatē. phibet terrā moueri. Et ponit exemplū de aqua contenta in cyathis. i. in q̄busdam vasis cretis. quia si tale vas sit p̄foratum et aqua velociter moueat. aqua

De celo

Rebat illa s̄az sotoz dupliciter vide

pter velocitatem motus nō cadit extra vas. ¶ Tunc ibi. Quāuis neqz. Q̄s improbat p̄ dictam rōez. P̄mo quantū ad dētem. scdo quantū ad motū ibi. Incon uenies aut. Circa primū ponit duas rōes improbat tes. quarū prima est generalis ad repobādūm etiā ali as opiniones de latitudine et magnitudine terre. Et e talis. Necarium est q̄ terra habeat aliquē motū natu ralem. et talis motus nō est sursum. neqz est ad dextrum neqz ad sinistru. ergo relinquitur q̄ sit deorsum et ad medi um. Si ergo naturaliter mouet ad mediū. tūc etiam ibi naturaliter quiescit. Et p̄ cōsequens antiqui male as signant causam dētis terre in medio ex aliqua violentia Si vero dicat. q̄ terra fm motū suū naturalē nō ma gis moueat deorsum. q̄ sursum. tūc videtur sequi q̄ si cut aer qui est supra terrā nō phibet eam moueri sursum ita etiā nec aer qui est sub terra phibebit eā moueri deo rsum. Nec s; ppter p̄pressionem. nec ppter latitudinē nec ppter reuolutiōem eius ex motu celi. quia in eisdem rebus quantum ad eosdem effectus necesse est ponere eadē causas. ¶ Secūda ratio que est specialiter con tra **Empedoclem** est talis qz elemēta fm **Empedocle** quando q̄ erat p̄ litem disgregata. et distabant ab inuis cem. sic tamē q̄ admixta erat huius liti amicitia que pue nit ex circūgiratōe celi. est ergo questio. que fuit causa q̄ etis terre anteqz giratio celi esset p̄ talem amicitiam.

¶ **Inconueniens** autem et nō conferre. quia p̄ us quidem propter girationem ferebantur par tes terre ad mediū.

¶ **Hic** **Aristo**. improbat rōem quā antiqui assignant p̄munitē de motu terre tribus rōibz. Dicit ergo p̄mo. q̄ inconuenies est nō considerare q̄re p̄us q̄ genera batur mūdus pres terre ferebant ad mediū ppter girat iōem celi. nūc aut nō p̄tingit talem cām assignare. cū ras me omnia graua ferant ad mediū. Tunc sic arguit p̄ p̄ ma rōe. graua mouent ad mediū et sūt ea que sunt ap̄ nos ad que nō p̄tingit giratio celi. ergo giratio nō est illi us causa. q̄ s; graua mouent ad mediū. quia remouē ra causa remouetur effectus. ¶ Secūda rō. ignis fert sursum nō ppter giratōem celi. sed ppter aptitudinē sue na ture. ergo oportet idē estimare de terra quo ad motum deorsum. Tenet p̄sequētia. quia ignis et terra sunt con traria. sed cōtrariōz sunt contrarij motus. ergo si vnus cōtrariōz sit naturale oportet et reliquū esse naturale. vt supra dictum est. ¶ Tercia ratio. Graue distinguit a leui. nō ppter giratōem celi. sed fm suam p̄p̄iam natu ram que puenit illam giratōem. ergo graue non mouet ad mediū ppter giratōem. sed ppter aptitudinē illius nature. Tenet p̄sequētia. quia illam aptitudinē nature sequitur motus ad aliquē locum et nō nisi motus deors sum. vt parz ex dictis. et sūt naturam leuis sequit mor sursum. Et addit pbs in fine. q̄ fm plurimos p̄hos dē stinguunt graue et leue. et similiter loca ip̄soz. quia fm il los qui ponunt totum vniuersum esse finitum. sed illi q̄ ponebant vniuersum infinitum nō fuerūt exercitati cir ca istos motus et dētis grauiū et leuiū.

¶ **Hunc** autem vtiqz propter quā causam om nia grauitatem habētia feruntur ad ipsam. Nō em giratio propinquat ad nos. Adhuc autem et ignis sursum fertur. ppter quam causam. nō

¶ **Tercia Soto**

¶ **Improbatur ista Soto**

¶ **Improbatur ista Soto**

¶ **Improbatur ista Soto**

¶ **Improbatur ista Soto**

¶ **Improbatur ista Soto**

¶ **Improbatur ista Soto**

¶ **Improbatur ista Soto**

¶ **Improbatur ista Soto**

¶ **Improbatur ista Soto**

¶ **Improbatur ista Soto**

¶ **Improbatur ista Soto**

¶ **Improbatur ista Soto**

¶ **Improbatur ista Soto**

¶ **Improbatur ista Soto**

¶ **Improbatur ista Soto**

¶ **Improbatur ista Soto**

¶ **Improbatur ista Soto**

¶ **Improbatur ista Soto**

¶ **Improbatur ista Soto**

¶ **Improbatur ista Soto**

¶ **Improbatur ista Soto**

¶ **Improbatur ista Soto**

¶ **Improbatur ista Soto**

¶ **Improbatur ista Soto**

et mundo

em propter giratōem. si autē hic ferri alicubi na-
tus est palā quare et terram existimandū: Sed
adhuc neq; giratōne graue et leue determinatū
est. sed p̄us existētib; grauib; et leuib; . hec
autē ad mediū veniunt. hec autē ad sursum conā-
tur propter motum. Erat igitur et aū ferri gira-
tionem graue et leue que quodāmodo determi-
nata erant et aequaliter apta nata erant ferri au-
alicubi infuuto em ente impossibile est esse sur-
sum aut deorsus. Determinata sunt autē his gra-
ue et leue. Plurima igitur quidem circa causas
has determinata nō sunt. Sunt autē q̄dam qui
propter similitudinē dicunt ipam manere. sicut
antiquoz Anaximandros. Magis quidem em
nihil sursum aut deorsum aut in plagas ferri cō-
uenit. quod in medio collocatū et similiter ad ex-
trema se habens. Similiter autē impossibile ad
contrariū facere motū. quare ex necessitate ma-
nere. Hoc autē dicat p̄suasibiliter quidem. nō
vere autē. fm em hanc rōnem necessariū omne
quodcūq; ponatur in medio manere. quare et ig-
nis quiescet. Quod em dictū est nō p̄p̄iū in ter-
ra. sed et nō necessariū. Non em solum videtur
manens: sed et lata ad mediū: Ubi em quecū-
q; fertur p̄tula ipius necesse ferri et totā. Ubi
autē fertur fm naturam et manet ibi fm naturā.
Non igitur propter similitudinem se habere ad extre-
ma. Hoc q̄dem omib; cōmune ferri autē ad me-
diū p̄p̄iū terre. Inconueniens autē et hoc q̄-
dem q̄rere. p̄pter qd manet terra in medio. Ig-
nis autē nō q̄rere. p̄pter qd in extremo. Si q̄de
em et illi natura locus extremus. palā q; necessā-
riū esse quendā et terre natura locū. Si autē non
hinc iste locus sed p̄pter necessitatē manet eam
q̄ similitudinis. quēadmodum q̄ de Niklos ser-
mo. Sorzitur q̄dem silr aut vndiq; tenet. quo-
niam non discrepet. et efuriente et sitiente valde
q̄dem. Silr aut et ab esibilib; et potabilib; equa-
liter distante. Et em hunc quiescere necessariū
Querendū ipis de ignis mansione in extremis
Mirabile autē et de mansione quidem querere.
De latione autē iporum nō querere. p̄pter quam
quidem causam hoc quidem sursum fertur hoc
autē ad mediū nullo impediēte

¶ **N**ic Aristoteles ponit quintā solutiōem fm quā
assignant rōem quietis terre ex similitudine celi ad ter
ram ex oīni parte. Dicens q̄ quidā dixerunt terram q̄
escere in medio ppter similitudinem. id est silem eius habi
tudinem ad omne partem celi. quia sic nō est habilis cā
ppter quā magis moueret ad vnam partem q̄ ad alia

o q' d' h' n' 11' 12' 13' 14' 15' 16' 17' 18' 19' 20' 21' 22' 23' 24' 25' 26' 27' 28' 29' 30' 31' 32' 33' 34' 35' 36' 37' 38' 39' 40' 41' 42' 43' 44' 45' 46' 47' 48' 49' 50' 51' 52' 53' 54' 55' 56' 57' 58' 59' 60' 61' 62' 63' 64' 65' 66' 67' 68' 69' 70' 71' 72' 73' 74' 75' 76' 77' 78' 79' 80' 81' 82' 83' 84' 85' 86' 87' 88' 89' 90' 91' 92' 93' 94' 95' 96' 97' 98' 99' 100' 101' 102' 103' 104' 105' 106' 107' 108' 109' 110' 111' 112' 113' 114' 115' 116' 117' 118' 119' 120' 121' 122' 123' 124' 125' 126' 127' 128' 129' 130' 131' 132' 133' 134' 135' 136' 137' 138' 139' 140' 141' 142' 143' 144' 145' 146' 147' 148' 149' 150' 151' 152' 153' 154' 155' 156' 157' 158' 159' 160' 161' 162' 163' 164' 165' 166' 167' 168' 169' 170' 171' 172' 173' 174' 175' 176' 177' 178' 179' 180' 181' 182' 183' 184' 185' 186' 187' 188' 189' 190' 191' 192' 193' 194' 195' 196' 197' 198' 199' 200' 201' 202' 203' 204' 205' 206' 207' 208' 209' 210' 211' 212' 213' 214' 215' 216' 217' 218' 219' 220' 221' 222' 223' 224' 225' 226' 227' 228' 229' 230' 231' 232' 233' 234' 235' 236' 237' 238' 239' 240' 241' 242' 243' 244' 245' 246' 247' 248' 249' 250' 251' 252' 253' 254' 255' 256' 257' 258' 259' 260' 261' 262' 263' 264' 265' 266' 267' 268' 269' 270' 271' 272' 273' 274' 275' 276' 277' 278' 279' 280' 281' 282' 283' 284' 285' 286' 287' 288' 289' 290' 291' 292' 293' 294' 295' 296' 297' 298' 299' 300' 301' 302' 303' 304' 305' 306' 307' 308' 309' 310' 311' 312' 313' 314' 315' 316' 317' 318' 319' 320' 321' 322' 323' 324' 325' 326' 327' 328' 329' 330' 331' 332' 333' 334' 335' 336' 337' 338' 339' 340' 341' 342' 343' 344' 345' 346' 347' 348' 349' 350' 351' 352' 353' 354' 355' 356' 357' 358' 359' 360' 361' 362' 363' 364' 365' 366' 367' 368' 369' 370' 371' 372' 373' 374' 375' 376' 377' 378' 379' 380' 381' 382' 383' 384' 385' 386' 387' 388' 389' 390' 391' 392' 393' 394' 395' 396' 397' 398' 399' 400' 401' 402' 403' 404' 405' 406' 407' 408' 409' 410' 411' 412' 413' 414' 415' 416' 417' 418' 419' 420' 421' 422' 423' 424' 425' 426' 427' 428' 429' 430' 431' 432' 433' 434' 435' 436' 437' 438' 439' 440' 441' 442' 443' 444' 445' 446' 447' 448' 449' 450' 451' 452' 453' 454' 455' 456' 457' 458' 459' 460' 461' 462' 463' 464' 465' 466' 467' 468' 469' 470' 471' 472' 473' 474' 475' 476' 477' 478' 479' 480' 481' 482' 483' 484' 485' 486' 487' 488' 489' 490' 491' 492' 493' 494' 495' 496' 497' 498' 499' 500' 501' 502' 503' 504' 505' 506' 507' 508' 509' 510' 511' 512' 513' 514' 515' 516' 517' 518' 519' 520' 521' 522' 523' 524' 525' 526' 527' 528' 529' 530' 531' 532' 533' 534' 535' 536' 537' 538' 539' 540' 541' 542' 543' 544' 545' 546' 547' 548' 549' 550' 551' 552' 553' 554' 555' 556' 557' 558' 559' 560' 561' 562' 563' 564' 565' 566' 567' 568' 569' 570' 571' 572' 573' 574' 575' 576' 577' 578' 579' 580' 581' 582' 583' 584' 585' 586' 587' 588' 589' 590' 591' 592' 593' 594' 595' 596' 597' 598' 599' 600' 601' 602' 603' 604' 605' 606' 607' 608' 609' 610' 611' 612' 613' 614' 615' 616' 617' 618' 619' 620' 621' 622' 623' 624' 625' 626' 627' 628' 629' 630' 631' 632' 633' 634' 635' 636' 637' 638' 639' 640' 641' 642' 643' 644' 645' 646' 647' 648' 649' 650' 651' 652' 653' 654' 655' 656' 657' 658' 659' 660' 661' 662' 663' 664' 665' 666' 667' 668' 669' 670' 671' 672' 673' 674' 675' 676' 677' 678' 679' 680' 681' 682' 683' 684' 685' 686' 687' 688' 689' 690' 691' 692' 693' 694' 695' 696' 697' 698' 699' 700' 701' 702' 703' 704' 705' 706' 707' 708' 709' 710' 711' 712' 713' 714' 715' 716' 717' 718' 719' 720' 721' 722' 723' 724' 725' 726' 727' 728' 729' 730' 731' 732' 733' 734' 735' 736' 737' 738' 739' 740' 741' 742' 743' 744' 745' 746' 747' 748' 749' 750' 751' 752' 753' 754' 755' 756' 757' 758' 759' 760' 761' 762' 763' 764' 765' 766' 767' 768' 769' 770' 771' 772' 773' 774' 775' 776' 777' 778' 779' 780' 781' 782' 783' 784' 785' 786' 787' 788' 789' 790' 791' 792' 793' 794' 795' 796' 797' 798' 799' 800' 801' 802' 803' 804' 805' 806' 807' 808' 809' 810' 811' 812' 813' 814' 815' 816' 817' 818' 819' 820' 821' 822' 823' 824' 825' 826' 827' 828' 829' 830' 831' 832' 833' 834' 835' 836' 837' 838' 839' 840' 841' 842' 843' 844' 8

Folio xliiij

Repostat ista nra soloz dul^r p^{ro} 29° q^{ue} 2^a m^o 2^a m^o
 Et illius opinionis inter antiquos fuit Anaximander
 per quod dar phus intelligere q^{ue} etiā aliquibus sui tem^p
 poris hoc videbat. ¶ Tunc ibi. Hoc aut dicitur ph^{is}
 improbat dictam solutōnem duplt. p^{ro} 29° q^{ue} 1^a ne
 cessaria. scdo. quia supponit falsum ibi Sed adhuc neq^{ue}
 Circa p^{ri}mum ponit quatuor rāones. Prima. q^{ue} si
 hanc rāonem simile esset deo mib^{us} alijs. scz q^{ue} quies
 cerent in medio si essent ibi. Sicut si ignis poneret ad
 medium quiesceret ibi quod tamen falsum est. Et cau
 sa illius falsitatis est. q^{ue} esse in medio nō est p^{ro}prium ter
 re 2 tamē ibi quiescere est sibi p^{ro}prium. ¶ Scda rāo q^{ue}
 terra naturaliter mouetur ad mediū ad minus s^uas
 partes. licet nō fm se totam. ergo etiam naturaliter ibi
 quiescit. Tenet p^{re}sequētia. quia eadem est causa mor^{is}
 et quietis. Et per p^{re}sequens non debet poni p^{ro} causa
 illud quod est cōmune omnibus cum ferri ad medium
 sit p^{ro}prium terre. ¶ Tercia locus extremus natura
 liter conuenit igni 2 nō p^{ro}pter aliam causam. ergo locus
 medius naturaliter puenit terre. vel oportet assignare
 aliam causam. quare scz ignis manet in extremis. Nec
 valent rōnes sophistar^{um}. quoz p^{ri}ma est quia si trichos vt
 pellis capillis vndiq^{ue} fortiter extendatur nō frangeret
 quia non esset ratio quare magis frangeret in vno loco
 q^{ue} in alio. Sed illa ratio dupliciter deficit. Primo quia
 difficile est videre. vtrum sit vndiq^{ue} similiter exten
 sa. Scdo quia potest frangi in medio cū ibi concurrat v^o
 lentia que ex vtraq^{ue} parte infer^{at}. Scda ratio sophistica
 est de illo qui equaliter elurit 2 sitit 2 h^{ab}et cibū 2 potū in
 equali distantia. Concludunt aut sophiste q^{ue} talis qui
 esceret. Sed hoc nō oportet. tum p^{ro} 29° q^{ue} 1^a sitis magis
 agit q^{ue} fames. Tum scdo. q^{ue} si equaliter distarent duo
 cibi vel duo potus equaliter desiderabiles tunc curre
 ret ad alterum quodcunq^{ue} pringeret. ¶ Quarta rāo
 q^{ue} irrōnabile videt in antiq^{ue} quare querebant causam
 quietis corp^{or} et nō rōnem motū p^{ro}pter quam scz caus
 sam vnu corpus mouetur sursum 2 aliud deorsus. si nō
 sit aliquid impediens. Natura em est p^{ri}ncipiū motus
 et quietis vt dicitur scdo ph^{is}icor^{um}.

Si adhuc neque verum quod dicitur. fin acci-
dens tamen hoc verum. quod necessarium manere
in medio omne cui nihil magis huc quam illuc mo-
ueri conuenit. Sed propter hanc rationem non
manet sed mouebitur. non tamen totum sed discre-
petur. eadem igitur ratio congruit et in igne. Ne-
cesse enim posito manere similiter quemadmodum
terram. similiter enim se habebit ad signorum extre-
morum quodcumque. sed tamen fertur a medio quem-
admodum et videtur latus si non aliquid prohibe-
at ad extremum. verum tamen non totum ad unum signum
Hoc enim necessarium solum accidere ex ratione ea que
de similitudine sed proportionata particula ad pro-
portionatum extremum. Dico autem puta quarta pos-
itus ad quartam continentis partem. Neque enim pun-
ctum corpus est. Quemadmodum et si ex magno
pueniat densatum in minore locum sic vtiq; ex par-
uo in maiorem rarius factum Quare vtiq; et ter-
ra hoc modo moueretur a medio propter simili-
bb u

Secundus

De celo

tudinis rōnem si nō natura terre iste loc⁹ esset. Quicunq; qdē igitur existunt de figura ipsius suspicata ⁊ de loc⁹ ⁊ māsione. ⁊ motu fere hec sūt

Nic Aresto. scdō improbat p̄dictā solutiōem ex eo q̄ supponit falsum. Dicens q̄ illud quod dicitur in p̄dicta rōne nō est ver⁹ p se ⁊ vltim⁹ s; solū p accūs. q; necesse est omne. id est totum manere in medio quan do sic se hz q̄ nihil magis ad ipm p̄tinet moueri huc q̄ illuc. S; si ha beat inclinādoz q̄ moueat ad aliquam prem tūc p̄t er hoc q̄ est in medio nō necessario q̄scit ibi. sed mouebit nō qdē s; totum sed s; p̄t. Sicut exempli grā. si ignis poneret ad mediū mundi tunc non quiesceret ibi sicut terra quiescit sed moueret ad extremū. Sed tū totus ignis nō moueret ad vnū locū. sed moueret quelibz pars ignis ad partē celi sibi p̄portionatam puta quarta ps ignis ad quartam partē celi. Et q̄uis ignis sic motus esset multo minor celo. tū per rarefactiōem moueret ex paruo loco ad maiorem. Et eodēso est de terra q; si partes terre essent disperse circa extremū celi. tunc densarent ad hoc q̄ venirent in minozē locū s; ad mediu. ¶ Tunc pcludit p̄h⁹ q̄ si locus medi⁹ eēt solū naturalis terre. p̄ter rōnem silitudinis tunc simili modo moueret a medio ad extremū sicut ignis. Vlti mo epilogat dicens fere hec esse oia q̄ antiq; suspicati sūt circa figurā terre ⁊ locū ipi⁹ ⁊ etiā circa motū ei⁹ ⁊ q̄erē

¶ Nos autē dicamus p̄mum. vtrū habeat motum at manet. quēadmodū em̄ diximus. Vbi q̄ dem ipam vnū astroz esse faciunt. hī autē in medio ponentes eam reuolui ⁊ remoueri dicunt circa polum medium.

Istud est scdōm capiculū hui⁹ tractatus terci⁹ in quo p̄hs determinat de terra s; veritatē. Et diuiditur in duas pres. in p̄ma determinat de motu ⁊ quiete terre. In scdā de figura ipsius ibi figurā autē. Circa p̄mum p̄mo pponit de q̄ est intentio dicens q̄ p̄mo dōm ē ver⁹ terra habeat motū vel q̄scat. Et hec inq̄sitiō est necessaria. q; superius dictū est q̄ qdā s; pythagorici posuerūt terrā moueri circa mediū mundi ac si eēt astrū. Alij p̄o dicunt ipam reuolui circa mediū celi. id est circa apem diuidentem celum per medium

¶ Q̄ autē est impossibile palā sumentib; p̄nci p̄iū q̄ si qdē fert siue extra mediū ens siue in medio necessariū ipam vi moueri hoc motu. Non em̄ ipius terre est motus etem̄ vtiq; p̄ticulariz vnaq;q; hanc haberet latōem. Nunc autē in re/ctum oia ferent ad mediū. p̄pter qd̄ nō possibi/le sempiternū ē violentū existētē ⁊ p̄ter natu ram. mundi autē ordo sempiternus. Adhuc omnia lata latione circulari hesitantia vident et mota pluribus vna latione p̄ter p̄mam. Quare et terram necessariū siue circa mediū in medio posita fertur duabus moueri lationib; Si autē hoc accideret necessariū fieri mutatiōes ⁊ ver/ siones fixozum astroz. Hoc autē non videtur sa/

ctum sed semp hec s; eadē oriuntur ⁊ occidūt loca ipius. ¶ Adhuc autē latio partiū ⁊ totius ip sius s; naturam ad mediū totius est. Hoc em̄ vtiq; si existat posita nunc in centro dubita/ bit vtiq; aliq; quoniā idem duoz est medium ad vtrūq; feruntur grauitatem habentia ⁊ par/ tes terre s; naturam. q; totius vtrūq; ē mediū aut quia terre. Necesse itaq; ad id quod totius. Et em̄ leuia ⁊ ignis in contrariū lata grauib; ad extremum loci p̄tinentis medium. Accidit autē idem mediū esse terre ⁊ totius. fertur em̄ ad id quod mediū terre sed scdōm accūs. s; q̄ mediū habet in totius medio. Qm̄ autē fertur ⁊ ad ter/ re mediū signū. q; lata grauia ad hanc nō iuxta inuicem feruntur. sed ad similes angulos Qua read vnū mediū ferunt ⁊ qd̄ terre. Manifestū igit. q; necesse in medio esse terrā ⁊ immobilem p̄pter dictas causas. Et q; vi p̄icta sursum grauia s; regulā itez ferunt in eundē locū et si in infinitū virtus p̄iciat. Qd̄dem igitur neq; mouet. neq; extra mediū ponit manifestū ex his

Hic p̄ha ostendit q̄ sit impossibile terrā sic moueri quatuor rōnib; p̄ma. Si terra moueret circulariter s; ue in medio mundi siue circa mediū tūc talis mor⁹ eēt naturalis vel violentus. Nō naturalis. q; tunc q̄libet p̄ticulariter mora vidēt esse hesitantia ⁊ mouent plurib; morib; excepta vltima sphaera. s; terra nō mouet plurib; bus morib; igit minor p̄bat. q; si terra moueret plurib; morib; tunc fierent mutatiōes in stellis fixis p̄ respectū ad terrā s; q; nō viderent oriū ⁊ occidere s; eandem prem terre. s; illa mutatio in eis nō accidit. Tūc ibi Adhuc ar̄ Ponit terciā rōem q̄ ista. q̄libet ps terre naturalit̄ mouet ad mediū mūdī ⁊ naturalit̄ ibi q̄scit q̄ sūt tota terra si eēt extra mediū mūdī moueret naturalit̄ ad mediū Teneat p̄na. q; idē ē mor⁹ naturalit̄ totius et p̄tis ¶ Tunc ibi. Hoc em̄. Aresto. mouet vnā dubitatōez vtz. corpa grauia ⁊ specialiter pres terre moueant ad mediū ea rōne qua est mediū mundi vel medium terre supposito q̄ idē sit centrū totius mundi ⁊ terre. Respō det Aresto. q̄ moueant ad mediū inq̄atū est medium tot⁹ mundi. Probat q; motus leui⁹ ⁊ graui⁹ p̄tariā tur sed ignis mouet ad extremū corporis celestis. ergo corpa grauia ⁊ specialiter terra mouent ad mediū mūdī di. licet p̄ accūs moueant ad medium terre. q; accidit q̄ idē sit medium mundi ⁊ terre. Et ergo si nō esset aliq; impediens tunc mora ex diuersis partibus cōcurrēt in centro terre. quia quodlibet ipozum moueret s; m li/ neam rectam p̄pendiculariter cadentem super lineā cō tingentem superficiem terre. Et ergo feruntur ad vnum medium quod est medium mundi et terre. Concludit p̄h⁹ p̄mo q̄ terra sit in medio mundi. scdō pcludit q̄ terra in medio mundi sit immobilis. quia ibi naturalit̄

Secundo dicitur

De opioez
p̄ria de hys
motu. q̄ere. ⁊
figia.

Impossibile ē
moueri tālāst
q̄ p̄ter se s; b;

pa 20

29 20

39 20

Mouet di
bun

Solunt

Corlū
p 210
20

cy m h
p. ad m
v 20

za nā²
me^o
t p q d
zoe

figno

Aliuiliet corpoz simplicideletur aliquis motus simplex ^{fm} naturā. sed tota terra est corp⁹ simplex. ergo sibi debetur aliquis motus simplex. ⁊ persequens nō semp quiescit. Nec potest dici q^d moueat motu alteratōis et nō motu locali. quia motus localis est p^{ri}mus omniū motuū. Dicendū q^d terra capitur dupli. vno modo in ratōe centri ⁊ sic est omniū imobilis. sicut in simili patet de centro circuli quod nō mo-

Postq̃ Aristoteles determinauit veritatē circa mo-
tum locū vel quietem terre. Sic p̃sequenter determi-
nat veritatē circa figurā ipsius. Et p̃mo pbat terrā ē
sphericā duabus ratiōibus naturalibꝫ. quaz p̃ma
sumitur ex ip̃a specie naturalis motus ipsius terre. Di-
cit ergo p̃mo q̃ necesse est terram habere figurā sphē-
ricā hac ratiōe. qz quilibet pars terre habet grauitatē
p̃ quam tendit ad mediū sic q̃ maior ps pellit minorem
quousq̃ equaliter distet a medio ⁊ quousq̃ sit equalis
grauitas ex omī parte centri. ergo terra est spherice fi-
gure. Et subdit p̃bus q̃ oportet p̃dicā ratiōem intell̃gi
gere ac si terra esset generata de nouo p̃currentibꝫ vndē
q̃s paribꝫ terre versus mediū sicut antiqui natura-
les posuerunt. In hoc tamē est dñia qz ipsi posuerunt q̃
ibi p̃currerent ex violentia giratiōis celī. Sꝫ melius ē
q̃ ille motus ad mediū naturalē p̃tingat p̃pter grauita-
tem inclinante versus mediū. Si ergo talis mot⁹ erat
partiuꝫ terre quando terra fuit in potentia sequitur q̃ sit
idem motus terra actū existente.

Siue igitur similiter ab extremis diuise partes
conueniant ad mediū. siue aliter habetia faciente
idem. Quodem igitur similiter unūquodque ab extre-
mis latius ad mediū necessariū simile ferri vndique
molem manifestum. equaliter enim vndique appositum
equaliter hoc necesse distare a medio extremus
hec autem figura spherica est. Nihil autem differt ad
rōem. neque si non ex omni parte sit conuenient ad
mediū partes ipsius. plus enim sit quod in ipso minus
appellere necessariū usque ad mediū necessariū in-
clinatōem habentibus ambobus et grauiori appel-
lente usque ad hoc minus graue. ¶ Quoniam vtriusque
dubitabit eandem habere solutōem si enim exite in
medio et spherica terra multo maior grauitas
apponat ad alterius hemispheriū non idē erit mediū
bb ii

Teza e peire
figure par dual
par dual par dual

Secundus

De celo

totius et terre. Quare aut non manet in medio aut siquidē q̄scet nō etiā mediū hñs. aut nata est moueri nūc. Qd̄ q̄dē igit̄ dubitat̄ hoc est. Vi- dere aut nō difficile modicū intendētes et diui- dentes qualiter scamus quācūq; magnitudi- nem ferri ad mediū gravitatē habentē. Palam em̄ q̄ nō vsq; q̄ tangat centrū extremū. s; opor- tet pualere q̄ plus donec vtiq; sumat sup̄plus medio mediū vsq; ad hoc em̄ h; inclinātionem. Nihil igit̄ differt hoc dicere in bolo et parte cō- tingente. aut in tota terra. Nō em̄ ppter parui- tatē aut magnitudinē dictū est accūs. sed de oī inclinātionem habente ad mediū. Itaq; siue tota ab aliqua p̄ferebat̄ siue fm̄ partē necessariū vsq; ad hoc ferri. donec vtiq; vnūcūq; sumit sumat mediū adequatis minorib; a maioribus ppulsione inclinātois. Siue igit̄ facta ē hoc necessariū facta esse mō: Quare manifestū quia spherica generatio ipsius siue igenita sp̄ siue ma- nens eodē mō h; q̄ et genita vtiq; p̄mū facta est fm̄ hāc itaq; rōez necariā cēfigurā sphericā ip̄

Hic phus ponit scdm̄ rōnem naturālē q̄ sumit ex figura morus partiū terre q̄ talis est. qz oēs pres terre ferunt ad terrā fm̄ angulos rectos q̄ causant ex linea re- cta p̄ quāle morus. s; oportet q̄ terra sit spherica. vel q̄ naturaliter sit spherica. Et hoc vltimū apponit phus ppter tumores montū et p̄cauitates vallū q̄ vidē tur rotunditatē terre ip̄dire. s; hñmōi sunt ex aliq; cā ac- cidentali et nō ex illo qd̄ p se puenit terre.

Adhuc aut et p̄ apparentiā fm̄ sensum. Neq; em̄ vtiq; lune eclipses tales haberēt decisiones. Nūc em̄ in his q̄ fm̄ mensē figuratōnib; oēs accipit dñas. et em̄ recta sit et amphitritos et cō- caua. Circa eclipses aut sp̄ gibbosam h; deter- minātē lineā. Itaq; qm̄ qd̄ eclipsat̄ ppter ter- re interpositōem. terre vtiq; erit rotunditas si- gure cā spherica exñs. Adhuc aut per astroz apparentiā nō solū manifestū. qz rotunda sed et magnitudo nō exñs magna. Modica em̄ facta translatōe nobis ad meridiē et arcticū manifeste alter sit orizon circulus. ita vt q̄ sup̄ caput astra magnā habeant transmutatōem et nō eadē vide- antur ad arcticū et meridiē transmutatib;. Que dā em̄ in egipto qd̄ stelle vident̄ et circa ciprū. in his aut q̄ ad arcticū regionib; nō vident̄. Et q̄ sp̄ in his q̄ ad arcticū apparēt astroz in illis lo- cis occultant̄. Quare nō solū ex his palā rotūdā esse figurā terre. s; etiā sphere nō magne. Non em̄ vtiq; sic velociter. palā facere trāslatis itaq; modicū. Propter qd̄ existimātes coaptare euz q̄ circa herculeas colūnas locū ei q̄ circa indicū et hñmōi cē mare vnū nō valde suspicari in credi- bilia videri. Dicūt at̄ coargumētates ex elephā- tib;. qm̄ circa vtraq; loca nouissima existētia ge- nus ip̄oz ē. velut nouissimis ppter puenire ad inuicē hoc passis. Et mathematicoz q̄cūq; magnitudinē ratio cinari attēptant rotūdinitatis ad q̄draginta dicūt cē miriades stadiōz. ex q̄b; argumētatib; nō solū sphericā molē necariū ē ēre. s; et nō magnā ad alioz astroz magnitudinē.

Hic Aristoteles pbat terrā esse sphericā trib; rōni- bus astrologicis q̄ sumunt ex his q̄ apparent fm̄ sensuz. Quaz p̄ma est qz eclipses lune fiunt fm̄ lineā circula- rem ppter hoc q̄ luna subintrat vmbriā terre q̄ est spherica. s; oportet terrā ēē sphericā. Tenet p̄na. qz solū cor- pus sphericū est natū facere vmbriā sphericā. S; qz ali- qd̄ posset dicere q̄ circularis illa abscissio lune nō sit ppter rotunditatē terre. s; ppter rotunditatem lune. Subdit phs q̄ ppter diuersam habitudinē lune ad solē in aug- mento et decremento p̄ singulas menses sectio lune ac- cipit oēs dñitias figuraz. qz q̄q; diuidit̄ fm̄ lineā rectā q̄q; sit amphitritos. i. vñdiz fm̄ circuli. i. q̄n ē plenat̄ q̄q; est p̄caua. S; in eclipsib; sp̄ linea diuidens ip̄am ē gibbosa. i. circularis. s; illa rotunditas nō est ppter ip̄as

Remouet 3° ob-
iectiōes p̄na

2a

3a

Hic Aresto. excludit tres obiectiōes p̄missam rō- nem. quaz p̄ma ē. qz posset aliq; dicere q̄ p̄dicta rō nō cogat nisi supposito q̄ in p̄ma generatōe terre pres ter- re sit et equaliter pcurrat ad mediū. s; fuit possibile q̄ plures pres terre venissent ad vnā partē superioris loci q̄ ad aliā. S; d̄ phs q̄ idē p̄tingit circa figurā terre q̄ litercūq; partes terre cōcurrant ab extremis ad mediū. qz necessariū est q̄ grauitas terre vñdiz equaliter distet a medio ppter cām dictā. Tūc ibi. Qd̄ em̄ vti- q; phus ponit scdm̄ obiectiōem. qz posset aliq; dice- re q̄ versus vnū hemispheriū terre sit multo maior q̄tri- tas q̄ plūs aliud. vt p̄ de montib; q̄ vident̄ sup̄mine- re alijs p̄tib; terre. et sic videt̄ q̄ nō sit idē mediū totius mundi et terre. Respondet phs q̄ nō ē difficile videre si aliq; velit p̄siderare q̄liter aliq; magnitudo grauitatē hñs ferat ad mediū mundi nō solū q̄ extremitas infi- ma tangat centrū mundi s; etiā oportet partē maiorez pualere sup̄ minore q̄usq; tangat mediū ad qd̄ hñt in- clinatōem oia corpa grauiā. Et hoc nō p̄tingit ppter ma- gnitudinē aut paruitatē terre. sicut obiectiō p̄tendit. s; p̄tingit de terra ppter inclinātionē ad mediū ratōne sue grauitatis p̄ quā minores pres adequant̄ maiorib; vt dictū est. Tūc ibi. Siue igit̄ Excludit terciā obiecti- onē. qz posset aliq; dicere q̄ p̄dicta rō p̄cedat suppo- sita generatōe terre. S; d̄ phs q̄ siue terra sit genera- ta siue nō. necessariū est q̄ sit hoc mō disposita scz. q̄ sit in medio et q̄ in medio sui tangat medium mundi et sic figura eius erit spherica.

Et qz oia ferunt̄ grauiā ad siles angulos. sed nō iuxta inuicē. Hoc aut ap̄tū natū est ad natu- ra sphericū. aut igit̄ ē spherica: aut natura spherica: oportet aut vnūq; dicere tale qd̄ natura vult esse et existere s; nō qd̄ vi et ppter naturā.

2a

3a

p̄na

luna s; ppter rotunditatē terre q; Secda rō tangitur ibi
 A d; huc autē. Et est ista q; aliq;bus pcedentib; a sep-
 tentrione ad austrū vel meridiem aliq;e stelle apparēt ver-
 sus poli antarcticū puta in Egipto circa caput q; antea
 non apparebant z ecōtra ppter diuersitatē orientis. ergo
 oportet q; terra sit figure rotunde precipue fm aspectu ad
 duos polos. Et simili ratōne pbatur q; terra sit rotunda
 versus ortum z occasum quia sol in oriente non simul ap-
 parēt omnibus. sed prius apparēt illis qui sunt in regiōe ori-
 entali. Et hoc inferit philosophus terrā esse valde parua
 in ordine ad celū. quia si esset magne quātitatē nō in tāz
 parua distantia fieret ita cito diuersitas circa apparentiam
 stellarum. Et ergo non valde incredibilia opinantur q; di-
 cunt locum in extremo occidentis situm qui dicitur ēē cir-
 ca columnas herculeas quas scilicet hercules statuit in sig-
 nū sue victorie esse propinquū loco qui ēē circa mare Indis
 cum in extremo orientis. Et dicunt illi esse vnū mare ocy-
 ceanum quod cōtinuat vtrūq; loca. Et similitudinē vtro-
 rumq; locorū cōiūunt ex elephantibus qui circa vtrūq;
 locum nascuntur. z non in medijs regionibus. Tunc ibi.
 (Et mathematicorū) Ponit terciā rationē que talis est
 quia mathematici dicunt rotunditatē terre continere
 quadraginta milia stadiorū. id est quadragies decē
 milia. quod est quadringentes milia stadiorū. vt sanctus
 Thomas exponit. Et autē stadium octaua pars mi-
 liae. Octaua autē pars predicti numeri est quinquagin-
 ta milia. z ergo fm hoc rotunditas terre erit quinquagin-
 ta milia miliarū. Sed fm diligentiorē considerationē
 modernorū astrologorū rotunditas terre est multo mi-
 nor. vt patet in tractatu de sphaera. Et omnibus his pos-
 sunt argumentari quantitatē terre non solum esse spheri-
 cam. sed etiam non magnā in comparatione ad magni-
 tudinem aliorū astroz. quia astrologi probant solem
 esse centies septuagies maiorem terra. cum tamē prop-
 ter distantiam videatur nobis pedalis. Et dicit notanter
 aliorū astroz propter opinionez Pythagore qui pos-
 suit terram vnā de stellis

Arguitur. Omne corpus sphericū interse-
 cat aliud fm lineam circulares
 Sed terra non intersecat solem quando ortur vel occidit
 fm lineam circulares vt patet ad sensū. igitur zc. Di-
 cendum q; illam rationem soluit in textu supertus exposi-
 to. ibi. Similiter autē z de figura.

Ar. Corpori recte moto debetur figura recta. sed ter-
 ra est corpus recte motum. ergo terra erit figure
 recte. Dicendum q; maior est falsa. quia motus rectus
 non sequitur figuram. sed sequitur gravitatem aut leuitatez
 Motus autem circularis eandem figuram sequitur pus-
 sa circulares. Non tamen sequitur q; figura spherica in ter-
 ra sit frustra. quia figura spherica conuenit sibi propter eqs-
 lem motum suarū partium ad centrum. sed ille motus
 non est frustra. ergo nec figura ista

Ar. Omne corpus sphericū fm omnē partē suē
 superficiē equaliter distat a centro eius. sed nō
 quelibet pars superficiē terre equaliter distat a centro ips-
 ius. vt patet in montibus z vallibus. ergo terra non erit
 spherice figure. Dicendum q; hoc argumentū philos-
 phus soluit in textu. ibi. (Et quia omnia feruntur) Et dicit
 sanctus Thomas ibidem q; ille rumorosus et concas-
 mitates non habent aliquā notabilem quantitatē in cō-

paratione ad totam terram. z ergo non impediunt eius fi-
 guraz sphericam. Et subiungit q; oportet vnū quo d; di-
 cere esse tale quale est fm suam naturam z non quale est p
 aliquā causam violentam vel preter naturam. Et ideo
 licet per accidēs terra nō sit omnino spherica ex aliquo acci-
 dente. tamē q; naturam habet ad hoc q; sit spherica. Ideo
 simpliciter dicendum est eaz esse spherice figure. Et in hoc
 terminatur sententia secundi libri

Sequunt figure de eclipsibus solis et lune

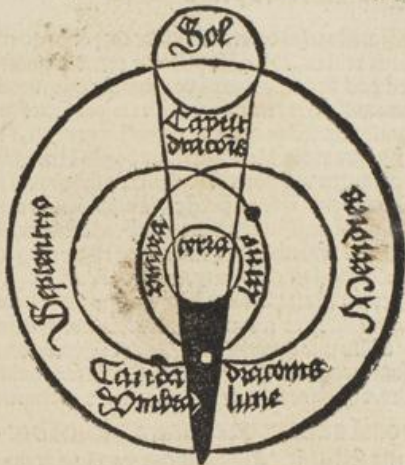

Figura eclipsis solis

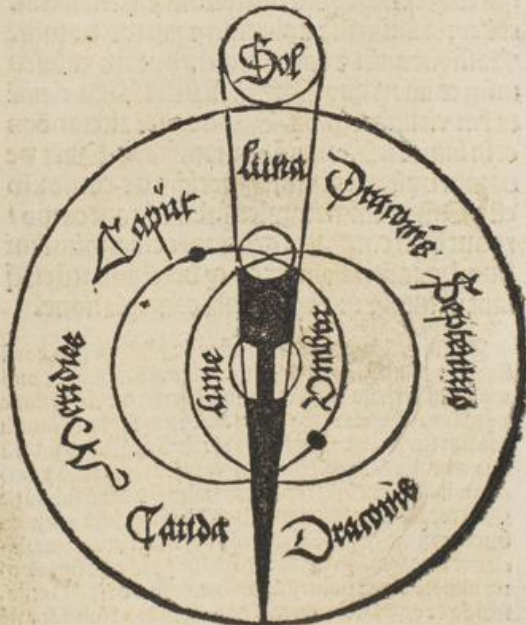

Figura eclipsis lune

Tertius

¶ Tertius liber

¶ Primo quidē

igitur celo et partibus. ad huc autem de in ipso latius astris ex quibus constant et qualia quidam natura sunt: adhuc autem quoniam in genera et pertransimus prius

Postquam Aristoteles determinavit de corporibus que moventur circulariter. Hic consequenter in tertio et quarto libris preedit ad determinandum de corporibus que moventur motu recto. differenter tamen. quia in tertio hoc facit secundum opinioniones antiquorum. sed in quarto determinat veritatem. et incipit ibi. (De gravi autem et levi) Et istis duobus libris philosophus premittebat proemium quod in tres subdividit partes. In prima continetur se ad precedentia ostendens de quibus iam supra dictum sit. Dicens primo se in precedentibus transiisse. id est breviter tractasse. de primo celo. id est de corpore circulariter moto quod est primum in comparatione ad corpora inferiora. Dictum est etiam de partibus eius. id est de diversis spheris que sunt partes totius corporis celestis. Dictum est etiam de stellis que moventur in toto celo. Similiter dictum est quia sunt corpora celestia secundum naturam. quia sunt animata et spherica. et non sunt subiecta generationi et corruptioni.

Quoniam autem eorum que natura dicuntur hec quidem sunt substantie. hec autem operationes et passionibus horum. Dico autem substantias quidem simplicia corpora. puta ignem terram et coelestia his. et quicunque ex his. puta totum celum et partes eius et iterum animalia et plantas et partes horum. Passiones autem et opera motus horum uniuscuiusque et aliorum quorumcumque sunt causa ista elementa secundum virtutem ipsorum. Adhuc autem alterationes et in invicem transmutationes manifestus. Quia de natura hystorie plurimam accidit de corporibus esse. Omnes enim naturales substantie aut corpora aut cum corporibus generantur ex magnitudinibus. hoc autem palam. ex eo quod determinatum est quod sunt natura. et ex ea per singula contemplatione.

In ista secunda parte proemii ostendit philosophus in quo consistat tota consideratio philosophie naturalis. Dicens ex premissis esse manifestum quod secundum plurimam partem accidit hystorie de natura esse circa corpora. et hec eadem etiam supra in primo libro promissit. Probat illam conclusionem tali ratione. Omnes substantie naturales sunt corpora aut generantur ex corporibus et magnitudinibus sicut sunt forme naturales quod dicuntur substantie. Sed tota consideratio naturalis est de substantiis naturalibus et earum accidentibus. igitur tota consideratio scientie naturalis est circa corpora. In ista ratione philosophus sic preedit. quod primo ponit minorem et eam inductive probat. primo de substantiis. secundo de operationibus. et tertio de passionibus. quod substantie ista corpora simplicia. sicut ignis et terra et alia elementa sicut aer et aqua ad quorum naturam pertinent corpora mixta sicut lapides

De celo

et metalla. et per ista elementa est totum celum et partes eius. Similiter sunt aliqua corpora mixta animata ut animalia et plante. Sed operationes illarum substantiarum sunt motus locales. Et passionibus predictarum substantiarum sunt alterationes et transmutationes eorum ad invicem. Secundo Aristoteles infert conclusionem. Dicens quod hystorie de natura id est narrationis naturalis secundum plurimam. id est omnes accidit esse de corporibus. Et videtur illo modo loquendi ut dicit doctor sanctus propter physicum temperamentum. Vel etiam dicit plurimam. propter hoc quod in scientia naturalis aliquid traditur de primo motore et de anima intellectiva. Tertio Aristoteles ponit maiorem scilicet quod omnes substantie naturales aut sunt corpora. aut generantur cum corporibus et magnitudinibus. Et hoc manifestat dupliciter. primo per ea que dicta sunt in secundo philosophorum. Quia ibi dictum est quod secundum naturam sunt ea que habent in seipsis principium motus et quietis. et huiusmodi sunt corpora. Secundo dicit hoc esse manifestum per inductionem considerationis per singula que traduntur in scientia naturali. quia omnia illa aut sunt corpora. aut cum corporibus.

De primo quidem igitur elementorum dictum est. et quale quid secundum naturam. et quoniam incorruptibile et ingeneratum. Reliquum autem de duobus dicere. simul autem accidet de his dicentibus et de generatione et corruptione inquirere. Generatio enim aut quod propter omne omnino est. aut solum in his elementis et his que ex his est. Ipsum autem primum hoc forte primo considerandum utrum est aut non est.

In hac tertia parte Aristoteles ostendit quid restat dicendum. Dicens quod ex quo dictum est de primo corpore inter elementa. id est de celo quale scilicet sit secundum naturam. quod animatum est et sphericum et etiam ingeneratum et incorruptibile. Ideo nunc restat videre de aliis duobus corporibus que moventur motu recto. quorum unum movetur a medio et aliud ad medium. Et similiter dicendum est de operationibus et passionibus ipsorum. id est de generatione et corruptione. quia talis generatio aut nihil est. id est. est remota a natura totum. univerti aut solum inveniuntur in his elementis que moventur motu recto et in corporibus que ex eis componuntur. Et illa consideratio non est permittenda. quia multum valet ad considerandum naturas corporum.

Arguitur. De terra sufficienter determinatum est in fine secundi libri. ut patet ex immediate dictis. ergo videtur quod consequenter amplius non sit determinandum de terra. Dicendum secundum doctorem sanctum quod de terra supra dictum est non quantum ad suam naturam sed quantum ad habitudinem quam habet ad celum. et per tanto ista consideratio non est superflua.

¶ Primus tractatus

Rursus quidem igitur philosophantes de veritate et ad quod dicimus nos nunc sermones et ad invicem diversificati sunt. Et quidem enim ipsorum totas auferrebat generationes et corruptiones. Nihil

etiam neq. fieri aiunt neq. corrum. entium: sed
solū videri nobis. puta circa Bellissuz & Per
menidē. quos & si aliqua dicūt bene. sed nō phi
sice oportet putare dicere. esse em̄ quedā entiu
ingenita & totaliter immobilia magis est alte
rius & prioris q̄ phisice cōsiderationis. Illi au
tem propter nihil quidē aliud prater sensibiliū
substantiā suspicari esse. tales autē quāsdā intel
ligere primi naturas: si quidē erit aliqua cogni
tio aut scientia. sic transtulerunt ad hoc per eas
que inderationes. Alteri autē quidāz velut stu
diose factā contrariā bis habeant opinionem.
sunt em̄ quidā qui aiunt nullā ingenitam esse
rerum. sed omnia generari. Genita autēz bec q̄
dem incorruptibilia pmanere: hoc autē iterum
corrum. maxime autē qui circa Desiodū. De
inde & aliorum primi phisilogisantes hi qui
dem omnia alia aiunt generari et fluere: esse autē
fixe nihil. vnū quoddam solūz subsistere. ex quo
hec omnia transformari nata sunt. quod quidēz
vidēt dicere velle alij multi & Eraclicus Ephe
sius. Sunt autē quidā qui et omne corpus ge
nerabile faciunt cōponentes et resoluētes ad
superficies et ex superficiebus. De alijs qui
dem igitur alter sit sermo dicentibus autē hoc
modo & omnia corpa cōstituentibz ex supficiebz
quecūq. quidē alia accidit dicere cōtraria disci
plinis promptū videre. Et quidē iustū aut non
mouere aut credibilioribz ipsa rationibz moue
re q̄ suspensiones. Deinde palā quia eiusdem ra
tionis ē solida quidē ex supficiebus cōponi. su
perficies autē ex lineis. has autē ex pñctis. sic
autē habētibz nō necesse lineę partē lineā esse
De his autē considerandū est prius in his qui
de motu sermonibz. qz nō sunt indiuisibiles lō
gitudines. Quecūq. autē de naturalibz corpori
bus impossibilia accidit dicere facientibz indi
uisibiles lineas ad modicū cōsideremus & nūc.
Impossibilia em̄ in illis accidētia & naturalibz
cōsequunt. Que autē in his in illis non omnia
propter hoc quidē ex ablatione dici mathema
tica. phisica autē ex appositione. Multa autēz
sunt que indiuisibilibz nō possibile existere. na
turalibz autē existere necessariū. puta si qd est in
diuisibile in indiuisibili em̄ diuisibile iposibit
le est existere. Passiones autē diuisibiles omnes
dupl. aut em̄ fm speciez aut fm accidens. fm
speciē quidē. puta coloris albū & nigrū. fm acci
dens autē si cui existat sic diuisibile. Quare q̄cun

q̄ simplicium passionū omnia sunt diuisibilia
hoc mō: ppter quod impossibile in talibz consi
derandū. Si itaq. impossibiliū est vtroq. nul
lam habēte grauitatē ambo habere grauitatez
sensibilia autē corpora omnia aut qdam grana
tem habēt puta terra & aqua vt & vtq. ipi dicēt
Si qdem punctū nullā habet grauitatē palam
quia neq. lineę. Si autē nō hec neq. superficies
quare neq. corpa nullum. Sed & q. punctūz
non possibile grauitatē habere manifestū. gra
ue em̄ omne & grauius & leue leuius ptingit aliq.
esse. Grauius autē aut leui? forte nō necesse gra
ue aut leue ēē. Quēadmodū em̄ ē magnū mai
maius autē nō semp magnū. Multa em̄ sunt q̄
parua entia simplr. tamen maiora alijs sunt. si
itaq. qdcunq. graue ens graui? sit. necesse gra
uitate mai? ēē & graue omne diuisibile vtq. erit
punctū at indiuisibile supponit. Adhuc si gra
ue qdē spissum. leue autē rarū. Est autē spissum a
raro differens. eo q. in eq̄li mole plura existat.
Si igit est punctū. graue & leue est. & si densum
et rarū. Sed qdē qdē spissūz diuisibile. punctū
autē indiuisibile. Si autē omne graue molle aut
durūz necesse est esse. Facile ex his impossibile
aliq. deducere. Volle qdē em̄ qd in seipm ca
dēs qd at cedēs diuisibile. Sed adhuc neq. ex
nō hñtibz grauitatē erit grauitas. In quantis
em̄ accidet hoc & in quātis nō. sic determinabūt
nō volentes fingere. Et si ois grauitas maior
grauitate. grauitati accidet. & vnūquodq. im
partibiliū grauitatē habere. si em̄ q̄ttuor pñcta
grauitatē habēt. qd autē ex pluribz fuerit eodem
graui grauius. quod autē graui grauius necesse
grauē esse quemadmodū albo albius album.
Quare maius vno puncto grauius erit ablato
equali. quare & vnum punctum grauitatem ha
bebit. Adhuc si quidē superficies solum fm li
neam contingit componi incōueniens. quem
admodū enim et lineā ad lineam vtroq. modo
componit & fm longitudinē & fm latitudinē
optet & supficiē supficiē eodē mō Linea autē p̄
lineę pponi fm lineā suppositā non solū apposi
tā. Sed & si qdem & fm latitudinē ptingit ppo
ni erit aliq. corpus qd neq. elementum neq. ex
elementis ppositū ex sic ppositis supficiebz. Ad
huc si qdem multitudine grauiora corpa supfi
ciez quēadmodū i Thimēo determinatū ē. Pa
lā q. habebit & lineā & pñctū & grauitatē. ppor
tionabiliter em̄ adinuicē bñt. quēadmodū & pus

Tertius

De celo

diximus. Si autem non hoc differunt modo, sed in terrā quidem esse graue, ignem autē leue erit, et planorū hoc quidem leue, hoc autem graue. Et linearum utique et punctorum similiter, superficies enim terre erit grauior quāque ignis. Totaliter autem accidit nullā quidem esse magnitudinē aut posse auferri, si quidem similiter se habet punctus ad lineam, linea autē ad planū, hoc autē ad corpus. Omnia enim adinuicem resoluta in prima resoluitur. Itaque continget utique puncta solum esse, corpus autē nullum. Adhuc autē et si tempus similiter se habeat auferi utique quādoque ut continget utique ablatum esse. Quod enim nunc indiuisibile velut punctus linee est. Idem autē accidit et ex numeris constituentibus celum. Quidam enim naturā ex numeris constituunt quemadmodū pythagoricorum quidam, physica quidē enim corpora videntur grauitatē habentia et leuitatē. Unitates autē neque corpus facere possibile compositas neque grauitatem habere.

¶ Secundus tractatus.

Quod autem necessariū existere motū simplicibus corporibus aliquē ex his manifestus. Quoniam enim mota videntur moueri necessarium ut si non proprium habet motū, violentia autem et preter naturā idem. Sed et si preter naturā est aliquis motus necesse esse et finem naturā preterque hic et si multi preter naturā eum quod finem naturā vnum finem naturā quidem enim simpliciter, preter naturā autem habet multos vniuersosque. Adhuc autem et quies te manifestū, etenim quiescere necessariū aut vi aut finem naturā, vi autem manet vbi et fert vi, et finem naturā vbi finem naturā. Quoniam igitur videtur aliquid manēs in medio siquidem finem naturā, palāque et latitudo que hic finem naturā ipsorum. Si autem vi aliquid fieri prohibens, siquidem quiescens eundē concludemus sermonē. Necesse enim aut finem naturā esse primū quiescens at in infinitū ire, quod quidē impossibile, si autē quod mouetur prohibens ferri quemadmodū Empedocles inquit terram a giratione quiescere alicubi utique fert, quod infinitū impossibile. Nullū enim fit impossibile, infinitū autem pertransire impossibile, itaque necesse stare alicubi quod fertur et ibi non vi manere, sed finem naturā, si autem est quies finem naturā est motus finem naturā qui in hunc locum latitudo. Propter quod et Leucippo et Democrito dicentibus semper moueri prima corpora in vacuo et infinito di-

cendum quo motu, et quis finem naturā ipsorum motus, si enim aliud ab alio mouetur violentia elementorum, sed et finem naturā necesse quēdam esse motus vniuersusque preter quē violentus est, et oportet primū mouentē non vi mouere, sed finem naturā, infinitum enim est. Si non aliquid erit finem naturā mouens primū, sed semper prius motū vi mouebit. Idem autem hoc accidere necessarium utique, si quemadmodū in Thimeo scriptum est ante factū esse mundū mouebantur elementa inordinate. Necesse enim aut violentum esse motus aut finem naturā. Si autē finem naturā mouebantur necesse mundū esse si quis attendens velit considerare, tunc enim primū mouens necesse mouere seipsum motum finem naturā, et mota non violentia in propriis quiescentia locis facere, quē quidem habent nunc ordinem. Que quidē grauitatem habentia ad medium, que autem leuitatem habentia a medio hanc autem mundus habet dispositionē. Adhuc autē tantū queret utique aliquis utrum possibile aut impossibile erat mota inordinate et misceri talibus mixturis, quedā ex quibusdam constant finem naturā constituta corpora. Dico autē puta ossa et carnes quemadmodū Empedocles inquit fieri in amicitia. Dicit enim quod multorum capita sine ceruice germinauerunt. His autem qui infinita in infinito mota faciunt, siquidem vnum mouens necesse vna ferri latione, quare non inordinate mouebuntur. Si autem infinita mouentia et lationes infinitas necessarius esse, si enim finite, ordo aliquis est, non enim ex non ferri in idem inordinatio accidit, neque enim nunc in idem feruntur omnia, sed que eiusdem generis solum. Adhuc inordinate nihil est aliud quā preter naturā ordo enim propria sensibiliū natura est. Sed adhuc et hoc incōueniens est impossibile infinitus inordinatum habere motum, est enim natura illa rerum qualem habent plura et plurimo tempore. Accidit igitur ipsis contrariū inordinatōne quidem esse finem naturā, ordinem autē mūdi preter naturā quous nihil ut contingit sit eorum que finem naturā. Videtur autem hoc ipsius etiam Anaxagoras sumere bene. Ex immobilibus enim inchoat mundū facere. Temptant autem et alij congregantes aliquāliter iterum mouere et segregare, distantibus autem et motis non rationabilem facere generationē. Propter quod et Empedocle pretermittit eā quā in amicitia

Neque enim utique poterat constituere celum ex segregatis quidem construens. congregatio autem faciens propter amicitiam. ex segregatis enim est constitutus mundus elementis. Itaque necessarium fieri ex uno et congregato. Quodam igitur naturalis quidam motus uniuscuiusque corporum quod non vi mouetur neque propter naturam manifestum ex his. Quod autem quedam habere necessarium inclinatioem gravitatis et leuitatis ex his palam. Moueri quidem enim in quantum necessarium esse. si autem non habebit natura inclinatioem quod mouetur. impossibile moueri aut ad medium aut a medio. sit enim quod quidem in quo a. non graue. quod autem in quo b. gravitate habens. feratur autem non graue per eam que g. d. quod autem b. in equali tempore per eam que g. e. p. maius enim fertur gravitatem habens. Si itaque dividatur corpus habens gravitatem ut que g. e. ad eam que g. d. possibile enim sic se habere ad aliquid earum que in ipso ergo si totum fertur per totam g. e. partes necesse in eodem tempore per eam que g. d. ferri. Itaque per equali fertur non graue et gravitate habens. quod quidem impossibile eadem autem et in leuitate. Ad hoc autem si erit aliquod corporis motus neque leuitatem neque gravitatem habens necesse hoc moueri. quod autem vi mouetur infinitum facit motum. Quoniam enim virtus quidam mouens minus et leuius ab eadem virtute plus mouebitur. Notum sit quod quidem in quo a. non graue per eam que g. e. Quod autem in quo b. gravitate habens. in equali tempore per eam que g. d. Diuiso autem gravitate habente corpore ut que g. e. ad eam que g. d. accidet ablatum a gravitate habente corpore per g. e. ferri in equali tempore. quoniam totum ferebat per eam que g. d. Velocitatem habebit quod minoris ad hoc quod maioris ut maius corpus ad minus. Equale igitur non graue fertur corpus et gravitatem habens. Hoc autem impossibile. Itaque quoniam omni appposito maiorem mouebitur distensionem non graue. In infinitum utique mouebitur. Manifestum igitur quod necesse corpus omne gravitatem habere. aut leuitatem habere. ad quod determinatum est. Quoniam autem natura est in ipso existens motus principium. Virtus autem in alio finem quod aliquid. motus autem hic qui dem finem naturam. hic autem violentus omnis. euz qui dem qui finem naturam. puta lapidum qui deorsum velociorem facit quam finem virtutem. Eum autem qui propter naturam totaliter ipsa ad ambo autem tanquam organo utitur aere. Factus est enim hic et leuis esse

et grauis. ea quidem igitur quod sursum faciet latitatem finem quod leuis cum ferat et sumat principium a virtute quod deorsum iterum finem quod grauis velut enim impmense tradit utique. propter quod et non assequente eo quod mouit. fertur vi motum. si enim non tale aliquod corpus existeret. non utique esset quod vi motus. Et cum autem quidem quod finem naturam uniuscuiusque motum per mouet eodem modo. Quod quidem igitur omne aut leue aut graue et qualiter propter naturam habentes motus ex his manifestum.

¶ Tercius tractatus.

Quod autem neque omnino est generatio neque similis nullius palam ex predictis. impossibile enim omnis corporis esse generatioem si non et vacuum esse aliquid possibile separatim. In quod enim erit loco quod nunc generat si fuisset utique isto plus vacuum necessarium esse corpore nullo existente. Aliud quidem enim ex alio corpore fieri possibile. puta ex aere ignem. Totaliter autem ex nulla alia per se magnitudine impossibile. Maxime enim utique ex potentia quidam ente corpore actu fiet utique corpore. Si si potentia ens corpus nullum est. aliud corpore plus vacuum separatim est.

Reliquum autem dicere quod est generatio corporum et propter quod est. Quoniam igitur in omnibus cognitio per primam. Prima autem ex natura elementa considerandum quod corporum elementa et propter quid sunt. deinde post hec quod et quia quidam. Hoc autem erit manifestum supponitibus quod est elementum natura. Sit itaque elementum corporum ad quod alia corpora resolvuntur intus existens potentia aut actu. Hoc enim utroque modo ad hoc dubitabile ipsum autem est indubitable in altera specie. Tale enim est elementum omne et unum omnibus volunt dicere. Si itaque deum est elementum necesse est quod talia corporum. in carne quidem enim et ligno et unoquoque talium est potentia ignis et terra. manifestum autem hoc ex illis segregata. In igne autem caro aut lignum non inest neque finem potentiam neque finem actum segregaretur enim utique. similiter autem neque si unum aliquod solum esset talium neque in illo. Non enim si erit caro aut os aut aliorum quodcumque nondum deum inesse. Si per considerandum quod modum generationis Anaxagoras ait Empedocli contraria de elementis. Hic enim quidem ignem et terram et coelestia his elementa inquit esse corporum et componi omnia ex his. Anaxagoras autem contrarium: omnia autem elementa. Dico autem puta carnem et os et unumquodque talium. aerem autem et ignem et mixturas horum et aliorum secum omni esse utrumque ipso ex in diuisibilibus omniomeris omnibus congregatis propter

Tercius

quod et facta esse omnia ex his. igne enim et ethe-
rem appellat idem. Quoniam autem est omnis naturalis
corporis motus proprius. Notum autem hi quod
simplices: hi autem mixti. et mixti siquidem mixtorum
simplices atque simplici sunt manifestum quod erunt
quedam corpora simplicia. sunt enim et motus sim-
plices. Itaque palam est quod sunt elementa et propter
quid sunt. Utrum autem finita aut infinita. et si fini-
ta quanta secundum numerum consequens utique erit con-
siderare. Primum quidem igitur quod non sunt infinita
quemadmodum putant quidam contemplantium. et primum
omnia omniomera elementa facientes quemadmodum
et Anaxagoras. Nullus enim sic dignificantur
recte sumit elementum. Videmus enim multa mix-
torum corporum in omniomera diuisa. Dico autem puta
carne et os et lignum et lapide. Itaque quoniam compositum
non est elementum. non omne erit quod omniomerum ele-
mentum. sed indiuisibile ab altera specie. quemad-
modum dictum est prius. Adhuc autem sic sumetes
elementum non necesse facere infinita. omnia enim hec
reddunt etiam finitis existentibus si quis sumat. Idem
enim faciet et si duo aut tria solum aut talia quemad-
modum conat et Empedocles. Quoniam enim et ut ipsi
accidit non omnia facere ex omniomeris. Faciunt enim
non ex faciebus faciunt. neque aliud secundum naturam si-
guratorum nihil. manifestum quod multo melius fini-
ta facere principia et hec ut minima omnibus eisdem
futuris ostendi quemadmodum dignificas et qui
in disciplinis. semper enim finita sumunt principia
aut specie aut quantitate. Adhuc si corpus accipe-
re alterum de finitum proprias differentias corporum autem
differentie finite differunt enim sensibili libere. hec autem
finita sunt. oportet autem hoc ostendi. manifestum quod et
elementa finita necesse esse. Sed adhuc neque ut
alteri quidam dicunt. puta Leucippus et Demo-
critus abducentes rationabilia accutia. Inquiunt
enim esse et primas magnitudines multitudine quod
dem infinitas: magnitudine autem indiuisibiles
Et neque ex uno fieri multa neque ex multis unum
sed horum complicatione et circuplexione omnia ge-
nerari. Non quodam et isti omnia entia faciunt nu-
meros et ex numeris. Et tamen si non plane ostendunt
tamen hoc volunt dicere. Et adhuc quoniam differunt
corpora figuris. infinite autem figure infinita et sim-
plicia corpora aiunt esse. Qualis autem et que figu-
ra elementorum nihil determinauerunt: sed solum
igni sphaera assignauerunt. aerem autem et aquam et alia
magnitudine et paruitate diuiserunt. ut entem ipso-
rum naturam velut pansperma vnam omnium elemen-

De celo

torum. Primum quidem igitur et in his hoc peccatum
non finita sumere principium habituris hec omnia
dicere. Adhuc autem si non infinite elementorum diffe-
rentie. palam quod non erunt elementa infinita. Adhuc
autem necesse oppugnare mathematicas scientias
indiuisibilia corpora dicentes. et multa gloriosorum
et apparentium secundum sensum interimere. de quibus
dictum est primum in his quod de tempore et motu. Si
multum autem contraria dicere ipsos sibi ipsis necesse
Impossibile enim indiuisibilibus entibus elementis
magnitudine et paruitate differre aerem et terram
et aquam. non enim possibile ex inuicem fieri. remane-
bunt enim semper maxima corpora segregata. aiunt
autem sic fieri aquam et aerem et terram ex inuicem Adhuc
neque secundum horum suspitionem videbitur utique infinita
fieri elementa: quoniam corpora quod differunt figuris
figure autem omnes componuntur ex pyramidibus.
rectilinea quidem ex rectilineis. sphaera autem ex oc-
to partibus. Necesse enim aliqua principia figurarum
quare siue unum siue duo siue plura et simplicia
corpora tanta erunt multitudine. Adhuc autem si
unicuique quidem elementorum est aliquis proprius mo-
tus et simplicis corporis simplex. Non sunt autem
simplices motus infiniti propter neque simplices
lationes. plures enim duobus. neque loca infinita esse
non utique erunt neque sic infinita elementa. Quoniam autem
necesse finita esse elementa restat considerare utrum
plura erunt aut non. quidam enim vnum solum suppo-
nunt. et hoc hi quidem aquam. hi autem aerem. hi autem ig-
nem. hi autem aquam quidem subtilius aere autem spissi-
us: quod continet aiunt omnes celos infinitus est.
Quodcumque quidem igitur vnum hoc faciunt aerem aut
aquam. aut aquam quidem subtilius aere autem spissi-
us si ex huius spissitudine et raritate alia generant
isti latent ipsi sibi ipsis aliud aliudque plura elementa
facientes. Est enim quod quidem ex elementis generatio
compositio ut aiunt. que autem ad elementa resolutio
Itaque necesse plura esse natura quod magis subti-
lium partium. Quoniam igitur autem omnium corporum ignem subti-
lissimum esse. Primum utique erit natura ignis dif-
fert autem nihil. Necesse enim vnum aliud aliorum esse
primum et non medium. Adhuc autem spissitudine et ra-
ritate alia generare nihil differt quod subtilitate et
grossitie. subtile quidem enim rarum. grossum autem
volunt esse spissum. Iterum autem subtilitate et gros-
sitie idem quod et magnitudine et paruitate. Sub-
tile quidem enim quod paruarum partium. grossum autem
quod magnarum partium. quod enim extensum in mul-
tum subtile. tale autem quod ex paruis partibus constans

Itaq; ipsis accidit magnitudine et paruitate di-
uindere alioz substantia. Sic aut determinatis oia
accider dicere ad aliqd: et non erit simplr hoc qdē
ignis. hoc aut aqua. hoc autem aer. quod acci-
dit et plura qdem elemēta dicētibz. magnitudi-
ne aut et paruitate differre dicētibz. Quoniam em
quanto determinatū vniūquodq; erit qdā ratio
ad inuicē magnitudinū qre habetia hanc ratio-
nē ad inuicē necesse hoc qdē aerē esse. hoc autē
ignē. hoc autē terrā. hoc autē aquā propter inesse
maioribz minorū rationes. quecumq; aut ignē
supponūt elemētū. hoc qdē diffugiūt alia ante
ipsis necessariū irrationabilia accidere. Hi qui
dem em ipsoz figurā coaptāt igni. quēadmodū
pyramidē faciētes. et hoz bi qdē simpliciter dicē-
tes. qm figuraz acutissima pyramis corporū
aut ignis. Hi aut persuasibili rationē adducē-
tes. qm corpora oia componūtur ex eo q subti-
lissimaz partiū figure aut que solide ex pyrami-
dibz. Itaq; qm corporū ignis subtilissimū figu-
raz aut pyramis subtilissima et prima. Prima
autē figura primi corporis pyramis vtiq; erit
ignis. Hi aut de figura nihil annūciāt. subtilissi-
mū aut partiū solū faciūt. Deinde ex hoc com-
posito aut facta ēē alia quēadmodū vtiq; si ex
inflata pua decisione. vtiq; aut eadē accidunt
difficilia. si qdem em indiuisibile primū corpus
faciūt itez veniūt prius dicēte ratios ad hāc sup-
positionē. Adhuc nō ptingit hoc dicere natu-
ralit volētibz cōsiderare. semp em omne corp⁹
corpori cōparabile fm quātū. habz aut propor-
tionabiliter magnitudines que similū partium
ad inuicē. et que elemētoz. puta que oēs aque
ad omne aerē et elemētū ad elemētū. similiter at
et in alijs. Aler aut pl⁹ aqua et subtilissimū gros-
sissimo. Manifestū qm et elemētū min⁹ erit aq
q; aeris. si igitur minor magnitudo existit. in
maiori diuisibile vtiq; erit aque elemētū. similiter
aut et ignis et totalit at subtilissimoz. Si aut di-
uisibile figuratibz qdē ignē. accidet nō ēē ignis
partē ignē ppter nō cōponi pyramidē ex pyra-
midibz. Adhuc at nō ēē corp⁹ ēē aut elemētū
aut ex elemētis pars em ignis neq; ignis neq; al-
terū elemētū nullū. Magnitudine aut determi-
nandū prius aliquid elemētū elemētū. et hoc in
infinitū ire si qdē oē corp⁹ diuisibile. quod mi-
nimaz partiū elemētū. Adhuc aut et his acci-
det dicere qdē ad hoc qdē ignis ēē aliud aut
aer et terra. Cōmune aut oibz peccatū vniū elemē-

tum supponentibz vniū solū motū facere natura-
lem et oim eundē. videm⁹ em omne naturale cor-
pus motus hīs pncipiū. Si igit oia corpora
vniū aliqd sunt oim vtiq; erit vniū mot⁹ et eodē
necessariū. Quanto qdē vtiq; plura fiant mo-
ueri magis quēadmodū et ignis quāto qdē vti-
q; maior fiat fertur velocius sursum. ea q ipius
latione. Accidit aut multa deorsum ferri velo-
cius. Itaq; ppter hoc et adhuc qm determinā-
tum est pus. qm plures naturales motus. pa-
lam. q; impossibile vniū esse elemētū. Qm at
neq; infinita neq; vniū plura necesse est ēē et fini-
ta. Considerandū aut pmiū. vtz sempiterna sū
aut generata. Hoc em ostensū manifestū et que-
ra qdā et qualia sunt sempiterna qdē igit esse im-
possibile. Videmus em et ignē et aquā et vniūq;
q; simpliciu corporū resolutū. Necesse aut aut
infinita esse aut stare resolutōnem. Si qdē igit
infinita erit et tps resolutōis infinitū. et itez cō-
positōis. vniūq; q; em in alio tpe dissoluit et cō-
ponitur partiū. qre accidet extra infinitū tem-
pus aliud esse infinitū tps cū illud qd cōpositio-
nis infinitū sit. et adhuc pus hoc qd dissolutōis
quare extra infinitū fieri infinitū. qd qdē ipossi-
bile. Si aut stabit alicubi dissolutio. aut indiu-
sibile erit corpus in quo stat. aut diuisibile q
dem. non tū diuidet vtiq; quēadmodū videtur
Empedocles velle dicere Indiuisibile qdē igit
nō erit ppter pus dictas rōes. s; tū neq; diuisi-
bile qdē nūq; aut dissoluendū. Vniū em cor-
pus maiori facilius corruptibile. si qdē et quod
multū corruptū fm hanc corruptōem vt corrupti-
patur in minori. Adhuc em magis hoc pati rō-
nabile minus. Quobz at modis videm⁹ corrup-
tū ignē. A. Frigo em corrupit extinctū ipm in se-
ipso marcescens. hoc at patit min⁹ a pluri et ve-
locius. quāto vtiq; sit min⁹. Itaq; necesse cor-
ruptibilia et generabilia ēē elemēta corporū. Qm
aut sunt generabilia. aut ex nō corpe aut ex cor-
pore erit generatio. et si ex corpe. aut ex alio. aut
ex inuicē. Ex nō corpe qdē igni generās sermo
facit generatū vacuū. Omne em qd fit in aliq fit
aut sine corpe erit in q fit generatō. aut habebit
corp⁹. et si qdē habebit corp⁹. duo sil erūt corpa
in eodē. qd qdē factū et qd pexistens. Si at sine
corpe. necē vacuū ēē separatū. s; at qd impossibile
ostensum ē pus. Sed adhuc neq; ex corpe aliq
ptingit fieri elemēta. Accidet em aliis corp⁹ pri-
us ēē elemētis. s; at si qdē habebit grauitatē aut

Tertius

leuitatē elementorū erit aliqd. Nullā tunc incli/
natōem imobile erit z mathematicū. talē at enī
nō erit in loco. in q̄ enī quiescat in hoc z moueri
possibile z siqdē vi p̄ter naturā si aut non vi fm
naturā. Si qdē igit erit in loco alicubi erit ali/
qd elementorū. si aut nō in loco nihil ex ipso erit.
qd enī fit ex quo sit necesse ē sūte. Qm̄ aut neqz
ex nō corpore fieri possibile. neqz ex alio corpo/
re relinquit ex inuicē fieri. Itēz igit p̄siderādū
q̄s mod⁹ ei⁹ q̄ ex inuicē generatōis. vtz vt Em/
pedocles dī z Democrit⁹ aut q̄cūqz in sup̄fi/
cies resoluētes. aut ē alius aliqd mod⁹ ab his.
Qd qdē igit circa Empedocle z Democritū la/
tent ip̄i seip̄os. neqz generatōem ex inuicē faciē/
tes. s; apparentem generatōem. intus exis enī
vniqdqz segregari inuicē tanq̄ vtiqz ex vase
generatōe exite. s; nō ex qdā materia fieri trās/
mutata. Deinde z sic nihil min⁹ irrōnabilia q̄
accidunt. eadē enī magnitudo non videt p̄stri/
ctione fieri grauior. Necesse aut hoc dicere di/
centibz segregari aquā ex aere existētem. cū enī
aqua ex aere fiat grauior est. Adhuc at mixtorū
corporū nō necesse separātū altez sp̄ ampliorē
locū obtinere. Cū at ex aqua aer fiat. maiore oc/
cupat locū. qd enī subtilissimaz p̄tū in āpliori
loco sit. manifestū aut hoc z in p̄mutatōe. vapo/
rante enī z intumescēte humido rumpit p̄ti/
nentia moles vasa p̄pter coartatōem. Quaresi
qdē totaliter nō ē vacuū. neqz extendunt corpa.
quēadmodū aut hoc dicētes. manifestū qz im/
possibile. Si at ē vacuū z extensio irrōnabile ex
necessitate sp̄ ampliorē locū occupare qd sepa/
rat. necesse at z deficere eā q̄ ex inuicē generatōem
siqdē in magnitudine finita nō insunt infinita fi/
nita. Cū enī ex terra aqua fiat. ablatū ē aliqd ter/
re. siqdē segregatōe generatio. z itēz cū ex dere/
licto silr. Siqdē igit sp̄ h̄ erit accidet infinito in
finita inē. qm̄ at h̄ impossibile nō vtiqz sp̄ fient ex
inuicē. Qd qdē igit nō erit segregatōe q̄ inuicē
transitio dictū ē. relinq̄t at ad inuicē trās muta/
ta fieri. hoc at dupl̄. aut enī trāsfiguratōe. quē
q̄dmodū ex eadē terra fiet vtiqz sphaera z circul⁹
aut resolutōe eā q̄ ad sup̄ficies. quēadmodū q̄/
dam aiunt. Siqdē igit trāsfiguratōe fiunt. acci/
dit z necessitate idiuisibilia dicere corpa. Diuisibi/
libz enī entibz nō erit ignis ps ignis. neqz terre
terra p̄pter nō ē pyramide p̄tē s; pyramidis. ne
qz cubi cubū. si at sup̄ficies resolutōe p̄mū qdē
inconueniens nō oīa generare ex inuicē qd necesse

De celo

dicere ip̄is z dicūt. neqz enī rōnabile vniū solūz
expers factū ē trāsmutatōis. neqz videt fm sen/
sum. s; silr oīa trāsmutare ad inuicē. Accidit
aut de apparētibz dicentibz nō p̄fessa dicere ap/
parentibz. Hui⁹ at cā nō bñ sumere p̄ma p̄nci/
pia. s; oīa velle ad quas dā opiniones determina/
tas reducere. oportet aut forte sensibilibz qdē sen/
sibilia. semp̄ iternorū at semp̄iterna. corruptibi/
liū at corruptibilia ēē p̄ncipia. totaliter at hōge/
nia supponentibz. h̄ at p̄pter hoz amorē idē fa/
cere videt his q̄ positōes in sermonibz seruāt.
Qm̄ enī sustinet accēs tāqz p̄a habētes p̄nci/
pia tāqz nullū oportū iudicare ex emētibz
et maxime ex fine. finis at factiue scie op⁹. natu/
ralis at qd videt sp̄ p̄ncipaliter fm sensum. Ac/
cidit at ip̄is maxime terrā ēē elemētū z solā icor/
ruptibile siqdē indissolubile z icorruptibile est
elemētū. Terra enī sola indissolubilis in aliud
corp⁹. Sz adhuc nihil resoluētibz trianguloz
p̄termisso rōnabilis. accidit at z h̄ in ea q̄ adiū/
uicē trāsmutatōe p̄pter ex inequalibz multitudine
p̄stare triangulis. Adhuc at necesse hoc dicen/
tibz corp̄is ex nō corpe facere generatōem. Luz
enī ex sup̄ficie fiat. non ex corpe erit factū. ad/
huc at necesse. nō oē corp⁹ dicere diuisibile s; op/
pugnare certissimas scias. Et enī intellectuāle
qdē diuisibile accipiūt mathematicē. H̄ at ne
qz sensibile oē suscipiūt. p̄pter velle saluare sup/
positōem. Necessariū enī q̄cūqz figurā faciunt
vniūscuiusqz elemētorū z p̄ hāc determināt sub/
stantiā ip̄orū. indiuisibilia facere ipsa pyramide
aut sphaera diuisa aliq̄liter n̄ erit qd relinq̄t sphe/
ra aut pyramis q̄re aut ignis ps nō ignis h̄erit
aliqd p̄us elemēto p̄pter oē ēē aut elemētū. aut
ex elemētis. aut nō oīe corpus diuisibile

Quartus tractatus:

Dtaliter at tēptare simplicia corpa figu/
rare irrōnabile ē. p̄mū qdē. qz accidet
nō repleti totū. in planis qdē enī tres
figure videt iplere locū trigonū z tetragonū z
hexagonū i solidis at duo solū. pyramis z cub⁹
Necesse at plura hoz sumere p̄pter plura elemen/
ta facere. Deū videt oīa qdē simplicia corpa
figurata p̄tinēte loco maxie at aqua z aer. p̄pter
ea qdē igit elemētū corp⁹ impossibile. Non enī
vtiqz assequet vbiqz p̄tinētis totū. Sz adhuc li/
trāsproporōnef n̄ āpli⁹ erit aqua si figura diffe/
rebant Itaqz manifestū qm̄ nō sunt determinate

figure ipsorum. sed videtur natura ipsorum hoc scire nobis. quod et secundum rationem. Quod admodum enim in alijs sine specie et informis oportet subiectum esse. Maxime enim unicuique sic poterit adaptari. quod admodum in Thimo scriptum est omnes recipies. Sic elementa oportet putare quod admodum materia esse propositis propter quod et possunt transmutari ad invicem separatis his quod sunt passionibus differentiis. Adhuc autem quod licet contingit fieri carne et os aut quod cumque partium. Neque enim ex ipsis elementis potest propter non fieri partium ex propositione. non enim ex superficiebus propositis. elementa enim generant propositionem non quod ex elementis quod si quod certe loquuntur et non ex transumptioe rationes suscipere elementa. ipsos autem ferentes videbit generationem ex entibus. Sed adhuc et passionibus et virtutes et motus incommode si figure corporibus ad quam maxime respicientes sic distribuerunt. puta quod ignis facile mobilis est et calefactivus et incensivus. hi quod fecerunt ipsum spheram. hi autem pyramidem. hec enim maxime facile mobilia quod propter minima tangere. et neque propter firmitate iacere. maxime autem calefactiva et incensiva. quod hoc quod totum est angulus. hoc autem acutissimi anguli. Incendit autem et calefacit angulus ut aiunt. Primum quod dem igitur secundum motum virtutes peccaverunt. Si enim sunt maxime facile mobilia hec figurarum. hi non ignis motu bene mobilia. ignis quod deorsum et secundum rectum. Hec autem facile mobilia eo quod vocat voluntas. Dem si est terra cubus propter firmitate iacere et manere. manet autem non ubique. sed in suis propriis loco ex alioque ut fertur non prohibita. et ignis autem et alia sicut palam. quod ignis et unumquodque elementorum in alio quod loco spheram est aut pyramidem. in proprio autem cubo. Adhuc autem si calefacit et ardet ignis propter angulos omnia erunt elementa calefactiva. magis autem forte alter altero. Dicit enim bene angulos puta et quod octo basium et quod duodecim basium pyramides. Democrito autem et spheram et angulus quod deus ardet. quod differret eo quod magis et minus. Hoc autem quod erit falsum manifestum. Si autem accidet et mathematica corpora ardere et calefacere. Habet enim et illa angulos. et insunt in ipsis indivisibilia et spheram et pyramides quousque et insunt in indivisibilia magnitudine si autem hec quod. Hec autem non dicitur dicitur. sed non simpliciter sic dicitur ut dicitur. Adhuc si quod ardet igitur. ignis autem est spheram aut pyramides necesse quod ardet fieri spheram aut pyramidem incidere quod igitur et dividere sic ut et secundum rationem accensum si figure. Ex necessitate autem pyramidem facere pyramidas. aut spheram spheras penitus irrationabile et simile

quod admodum si quod significet gladium in gladios dividere aut serram in serras. Adhuc autem risibile ad dividere solum reddere figuram igni. videtur enim magis congregare et ad continuare quod disgregare. segregare quod deum quod non eiusdem. congregat autem quod eiusdem tribus. et congregatio quod de se est continuare enim et unire segregatio autem per accensum. Congregatio enim omni filon separat alienum. Itaque autem ambo oportebat reddere. aut magis ad congregare. Adhuc autem quod calidum et frigidum tria virtutes impossibile reddere frigidum figuram. Oportet enim tria esse quod assignatur. Nihil autem trium est figure propter quod et omnes dereliquerunt et tamen veniebat aut omnia coaptare figuram aut nullum. Quidam autem de virtute ipsius repentes dicere tria dicitur ipsi sibi ipsis. Aiunt enim esse frigidum magis partium propter restringere et non pertransire per poros. Manifestum igitur quod et calidum virtutes erit pertransiens. Tale autem spiritus subtilium partium. Itaque accidit parvitate et magnitudine differre calidum et frigidum si non figuris. Adhuc autem si inaequales pyramides magne virtutes erunt non ignis. Neque causa figura est quod est ardere si trium. Quod quod igitur non figuram differant elementa manifestum ex dictis. Quia autem propriissime differre corporum quod secundum passionibus et opera et virtutes. uniuscuiusque enim esse dicimus et eorum quod natura et opera et passionibus. Primum virtutes erit de his dicitur ut cum consideramus hoc. sumamus uniuscuiusque ad unumquodque differentias

Ista est per executionem huius libri in quod philosophus incipit exequi ea quod dicta sunt. Primo philosophus opiniones antiquorum in isto tercio et secundo. determinando veritatem in quarto libro. Dividit autem iste tercio liber in quatuor tractatus principales. in primo in quatuor opiniones antiquorum circa generationem. Et dividit in duas partes principales. In prima ponit diversitatem philosophorum circa generationes. In secunda inquit de veritate dictarum opinionum et maxime Platonis. cum quod erat famosior. cum etiam quod ordine in quatuordecim erat per. ut dicit doctor sanctus. Et incipit ibi De alijs quod. In secundo tractatu quod incipit ibi. Quod autem necessarium existere. inquit an motus localis sit naturalis corporibus naturalibus. Et dividit in duas partes. In prima ostendit quod corpora naturalia habent motus naturales et sicut circa hoc probat opiniones quondam philosophorum circa hoc errantium. In secunda ostendit quod corpora naturalia habent virtutem et levitatem quod inclinant ad suos motus naturales. Et incipit ibi. Quod autem quod habet. In tercio tractatu quod incipit ibi. Quod autem neque omnino. Ostendit philosophus quod corporum sit generatio et motus quod sit causa generationis. Et ista consideratio ideo est in hoc libro sicut perficitur in libro de generatione. Dividit autem iste tractatus in duas partes principales. In prima duo facit. Primo refutavit quod dicitur superius improbatum. sicut ipse fecit scilicet quod non omnino est generatio neque nulli. Secundo ibi. Aliud quod dem. Excludit quandam obiectum. In secunda parte principali. quod incipit ibi. Reliquum autem. Determinat de elementis. quod ad cognoscendum quod sit a generatione et motus corporum et motus quod sit oportet

Quartus

prius cognoscere que sunt elementa et qua ratione sunt elementa. et quot sunt et qualia sunt. Et fin hoc ista secunda pars principalis subdiuiditur in tres alias partes. In prima ostendit qd sit natura seu definitio elementis. In secunda ibi Si itaqz ostendit qd et qd sunt elementa scz qd non sunt infinita nec est vnū tm. In tertia ostendit qd sunt elementa scz qd non sunt sempiterna sz generabilia ex seiniuitatem et quo et qd sit modus generatois ipoz. Et incipit ibi. Qm aut neqz infinita. ¶ In quarto tractatu qd incipit ibi. Totaliter at iprobat opiniones antiquoz qd posuerunt corpa determinari specificari et differre p figuras et sic nitebant saluare generatoem corpoz p resolutione ad figura vt pz ex dictis. Et diuidit in tres ptes. In prima iprobat dicta opinione p rōes sumptas ex natura loci et generatois corpoz. In secunda qd incipit ibi Sz adhuc et ad passionem. Ostendit qd non ē necesse elementa esse figurata ppter motū locale nec ppter quietē. nec etiā ppter alteratoēs seu operatoēs. In tertia qd incipit ibi. Adhuc at qm. Ostendit qd non ē necesse elementa terminari tali figura ppter virtutē puta ignē esse pyramidē aut spherā ppter necessitatē calefaciendi. ¶ Tūc in fine ibi. Qd qd igitur non figuris Aresto. recolligit dicta dādo sū intentionē suā respectu dicēdoz. Dices manifestū ēē ex dictis qd elementa non determinant neqz dñt figuris. Sz ppter dñe ipoz sunt virtutes et passionem et opatoēs qd sunt fm illas. qz cuiuslibet entis fm eius natura sunt passionem vtutes et opatoēs qd determinant. Et qd pmiū dñm ē de illis vt cū pñderauerim de istis apparet nobis natura et dñia et numerus elementoz.

Notandū ¶ Iste tercius liber de celo et mundo (in qd phs determinat de diuersis opinionibz antiqz phoz qd habuerūt circa illa corpa qd mouent motū recto sicut sunt ignis. aer. aqua. terra. qd ad generatoem motū locale et qd ad figurā) non legit ordinariē in alma vniuersitate Colonienſi tū qd est parue vtilitatis. tū etiā qz nihil aut par. veritatē pñet sz magis alioz opinionem reprobat et pauca fm veritatē determinat. Etia sance? Thomas de Aquino morte pñent? aut occupatoibz magis arduis pñeditus hui? libri expōem vsqz ad finē pñēqz non potuit. Sed Petrus de Aluerna p illi? cōpletioē supplementū edidit. qd incipit in tercio tractatu immediate circa istum cēxtū. Vtrū aut finita aut infinita

Quartus liber

E graui aut et

leui qd est vtrūqz et qd natura ipoz pñderandum et ppter quā causam habēt virtutes bas. ¶ Est em qd em ipsis pñemplatio his qui de mo-

tu fmōibz ppria. Graue em et leue iposse moueri phsyice aliquid dñm. Actio nota ipoz non ponunt nisi si qd putet inclinatioem esse talē. propter aut phsyici ēē negotiū de motu. Hec aut habere in seipsis velut sufficientia qd

De celo

motus. Omnes qdem vtunt virtutibus ipoz vtuntamē non determinauerunt ppter pauca. Videntes igit pñm ab alijs dicta et disquiretes quecunqz ad consideratioem hanc diuide/re necessarium. Sic et quod videtur nobis dicamus de ipsis.

Iste est quartus liber de celo et mundo in qd Aresto teles determinat de naturis corpoz simpliciu qd mouentur motu recto. quoz motus determinant p gravitatē et leuitatē. Et diuidit in duos tractat. In primo facit pñderatoem de graui et leui et de differētijs et accidenribz ipoz fm opinionem antiquoz. In secundo tractatu determinat de eis fm veritatē et interioem ppriā ibi. Nos aut dicimus. Qm tractatus diuidit in duo capitula. In primo pñmittit intentionē suā et ordinē dicēdoz. In secundo capitulo pñsequit de graui et leui fm opinioēs alioz. ibi. Et itaqz qd pus. Circa pñm duo facit. qz pñm pñmittit intentionē. scdo exēdit suū pñsitū. ibi. Dicit aut Dicit qd pñm qd pñt pñderandū est de graui et leui qd sit vtrūqz ipoz quo ad definitioem qd nois et qd sit natura ipoz quantū ad definitioem qd indicat qd est esse rei. Et etiā ppter quācūqz elementa hñt fmōi vtutes. qz hñt illas vt de Petr? de Aluerna pñt ipoz opatoēs et mor. cuiusqz em est aliqd op? ipm ē gra operis. sicut dicebat in scdo hui? ¶ Tūc ibi Ost em phs assignat duas rōes intenti. Prima. qz in scia naturali pñderandū est de motu. Et etiā de graui et leui. Teñet pñia. qz graue et leue phsyice definiunt p posse moueri. qz pñt operatoibz ipoz non sunt ppria noia iposita nisi qd dicat opatoem ipoz cōem esse inclinatioem ad motū rectū. sz opatoem. ppriā grauis. ēē inclinatioē ad motū rectū deorsum. Secda rō. qz oēs phsyici dicunt aliquid de virtutibz. i. de potentijs naturalibz grauiū et leuiū. Antiqz tñ pauca determinauerunt de ipsis rōnabiliter. ideo pus disquirenda sunt ab alijs dicta et qd sunt necessaria ad hanc pñderatoem. Postea videndum est quid sit dicendū fm veritatē

Dicitur aut hoc quidem simplr graue et leue hoc aut ad alterz. Habentū em gravitatē dici/mus hoc qdem esse leuius. hoc at grauius. puta ligno es Desimplr quidē igitur dictis nihil dictū est ab his qui pus. de his aut que ad alterum non qdem dicunt quid est graue et quid leue sed quid grauius et quid leuius in habentibus gravitatē. Magis aut erit manifestū qd dicimus sic. Hec qdem em semp nata sunt a medio ferri. becaut semp ad medium. Noz aut quod quidem a medio fertur. sursum dico ferri. deorsum aut quod ad mediū. ¶ Inconueniens em non putare aliquid esse in celo. hoc quidē sursum hoc aut deorsum. queadmodū quidam dignificānt. Non em esse hoc quidem sursum. hoc aut deorsum dicunt. si qdem ad omnē partem sumile est et vndiqz antipes erit ambulans vniuersū

*Thomas de Aluerna
qz ad pñm opatoem
pñt ad motū
in pñm opatoem*